

P. lat. 2320^e

Plat 2320^e

~~Amu~~

Vera S. Gregorü M. Effigies.

Joh. Rud. Störcklin Cath. Sc. A. D.

SANCTI
GREGORII

PAPÆ I.

COGNOMENTO MAGNI

LIBER

REGULÆ PASTORALIS

SECUNDUM

EDITIONEM OPERUM ILLIUS
A MONACHIS BENEDICTINIS
CONGREGATIONIS S. MAURI
IN GALLIA ADORNATAM.

ACCESSIT IN FINE

ANONYMI FORMULA PRÆLATORUM

AUGUSTÆ VINDELICORUM

Sumptibus FRATRUM VEITH Bibliopolarum,

MDCCCLXVII.

Td/71/766

99 B 5 div

2 ANCT

THE GLOBE

PAPER

CHRONOLOGICAL

LIBRARY

OF THE

STANDARD

EDITION OF THE

OF THE

OF THE

OF THE

Bayerische
Staatsbibliothek
München

ACCESSION

OF THE

OF THE

OF THE

OF THE

OF THE

ADMONITIO

AD

LECTOREM.

EA inter magni nominis opera, quibus Patres Benedictini ex Congregatione S. Mauri Christianum orbem illustrarunt, non ultimum sibi locum vendicat elucubratio illa, qua Magni GREGORII scripta, cum optimæ notæ codicibus collata, atque à plurimis mendis, quæ hætenus irrepservant, castigata juris publici fecerunt.

Quandoquidem vero vasta hæc moles, in quatuor prægrandes Tomos partita, multis incommoda, plurimis autem pretiosa nimis existit, animam adjecimus ad rigandos quorundam hortulos unicum duntaxat, eumque saluberrimum rivulum ex præalto hocce pelago in publicum emittere, ut tum ex ungue leonem agnoscant, tum eo facilius sibi consulant ii, quos aut tem-

poris inopia à legendo abstrahit, aut rerum suarum penuria ab emendo coercet.

Hæc jam inter cimelia stellas velut inter luna minores emicat Tractatus, cui titulus: **LIBER REGULÆ PASTORALIS**, nullis sat unquam laudibus celebrandus. Materię dignitas, styli suavitas, & opusculi brevitatis tria sunt, quæ pium Lectoris animum non tam alliciunt, quam occulta quadam violentia surripiunt.

Prius quam autem operi nos accingamus, operæ pretium esse duximus ea huc inserire, quæ ad commendandum hunc librum eruditissimi hi Patres Tomo II.^{do} Operum S. GREGORII ante quinquaginta & duos abhinc annos Parisiis edito præfati sunt, id enixe rogantes, ne delibatos hos flosculos mutuassee nobis vitio vertant, quo magis immortalis eorum gloria exinde propagabitur. Sunt autem sequentia:

Primo quidem scriptum esse ante Dialogos, Epistolarumque Registrum in ipso sui Pontificatus exordio non obscure testatur ipse S. Doctor, in Epist. olim 46. nunc 48. libri I.

Se-

Secundo, ex omnibus S. GREGORII lucubrationibus nulla est præstantior, sive totius operis ordo & æconomia, sive sententiarum copia, pondusque perpendantur.

Tertio, nihil est in toto illo libello plane aureo, quod maximam non afferat utilitatem non solum Episcopis aliisque animarum Pastoribus & Rectoribus; sed etiam omnibus & singulis Christianis, maxime quibus regendæ familiæ cura incumbit.

Hinc ab universis tam Græcis quam Latinis avide expetitus, magno plausu exceptus est. Hunc S. Leander Hispalensis Episcopus ab Amico GREGORIO sibi directum exosculatus est, ac in omnibus Hispaniarum Ecclesiis evulgavit. Hunc Mauricius Augustus ab Anatolio Diacono impetratum, cum maxime placuisset, Anastasio Antiocheno Episcopo in linguam () Græcam trans-*

Liber
Latinis &
Græcis ac-
ceptissi-
mus fuit,
Epist. olim.
46. lib. 1.
nunc 48.
Epist. olim.
22. l. 10.
nunc 24.
lib. 12.

(*) Versionis Græcæ jacturam lugemus. Nulam illius memoriam superfuisse nono Seculo hinc conjicimus, quod Photius, qui in sua Bibliotheca Dialogus à Zacharia Græce redditos plurimum commendat Cod. 252. de Græca translatione libri reg. Pastor. prorsus filet.

transferendum tradidit, & publica-
vit; quod ægre tulit S. Doctor hu-
militate non minus quam scientia
præstantissimus. Hunc Angli à pri-
mis Evangelii Præconibus nostri GRE-
GORII discipulis allatum summo in-
pretio semper habuerunt. Ne vero
soli, qui latine sciebant hujus libri
fructibus pascerentur, Alfredus Oc-
cidentalium Saxonum Rex sapientis-
simus, Oxoniensis Academiæ funda-
tor, ipsum Saxonice vertit, & suis
popularibus præmissa præfatione gra-
tissimum munus obtulit; cujus ver-
sionis extant exemplaria, tum in Bi-
bliotheca SS. Trinitatis Cantabri-
gensi, tum in Cottoniana.

*Guill. Cave
Hist. litter.
Sec. 9.*

maxime
Gallis.

Verum nullibi existimatio de hoc
opere concepta magis enituit, quam
nostris in Galliis & in finitimis quæ
Francis tunc parebant Provinciis;
ut ex antiquis monumentis pene in-
numeris liquet: quorum pauca hic
delibabimus.

In Concilio Moguntino An. 813.
post S. Evangelium Epistolas Actus-
que Apostolorum ac Canones, pro-
positus est hic liber: in quo scruta-
rentur Episcopi, quibus modis statum
Eccle-

Ecclesiæ Dei, & Christianæ plebis profectum, sana doctrina & exemplis justitiæ inconvulsum, largiente gratia Dei perficere & conservare potuissent; *ut in hujus Concilii præfatione legitur.*

In Concilio Remensi II. ejusdem anni Can. 10. Lectæ sunt sententiæ libri Pastoralis B. GREGORII, ut Pastores Ecclesiæ intelligerent, quomodo ipsi vivere, & qualiter sibi subiectos deberent admonere: quoniam, teste eodem B. GREGORIO, aliter admonendi sunt Prælati, atque aliter subditi.

In Concilio Turonensi III. primus Canon decernit, ut Episcopi Canones intelligant, Et librum B. GREGORII Papæ de cura pastorali; & secundum formam ibidem constitutam & vivant, & prædicent.

Denique in Concilio Aquisgranensi An. 836. Cap. 1. de vita Episcoporum idem liber commendatur Can. 7. 9. & 10. ac Cap. 2. de doctrina Episcoporum Can. 3. 5. 6.

Ad hoc accedit, quod ex Hincmaro Remensi Archiepiscopo intelligimus, in more tunc positum fuisse, ut ordinandus & consecrandus Episcopus coram Altari una cum libro sacrorum Canonum Regulam pastora-

In præfatione Operis sculi 85. Capitulum.

ralem

ralem S. GREGORII in manu acciperet, cum hac obtestatione: Ut ita fervaret in vivendo, docendo & iudicando, sicut ibidem descriptum est.

*Ut autem pluribus prodesse-
apud nostros Gallos perfectissimæ &
exquisitissimæ vivendi regulæ hoc libro
propositæ, ejusdem versio Gallica nu-
per prodiit Parisiis apud Andream Pra-
lard 1694. quæ si ad manu exaratos co-
dices potius quam ad excusos fuisset ex-
acta, numeris omnibus absoluta meri-
to dici posset.*

Quando
præcon-
ceptus,

*Præstantissimum hoc opus, ante-
quam ederetur, diu parturivit S. Do-
ctor. Certe jam mente præconceptum
gerebat, cum tricesimum librum Mo-
ralium elucubraret, ut conferenti argu-
menta Admonitionum tertiæ partis,
cum capite olim 4. nunc num. 13. lau-
dati libri constabit: ubi videlicet legi-
tur: Aliter namque viri, aliter ad-
monendi sunt feminæ. Aliter juve-
nes, aliter senes &c. Quæ sic conclu-
dit: Et quidem de singulis, quis sit
admonitionis ordo, subtiliter infi-
nuare debuimus; sed formidata lo-
cutionis prolixitate præpedimur Au-
ctore autem Deo, in alio opere id ex-
plere appetit animus; si tamen labo-
riosæ*

riofæ hujus vitæ adhuc aliquantulum tempus restauravit.

Id feliciter implevit in ipso veluti Pontificalis muneris tyrocinio, ut Joanni Ravennati Episcopo responderet, amice conquerenti quod Pastoralis curæ pondera fugere delitescendo voluisset. Raræ admodum nunc sunt, at frequentes olim fuerunt hujusmodi querelæ; universis fere piis viris ad officium pastorale postulatis, tantum onus præ animi demissione summaque modestia depræcantibus. Eandem ob causam expostulantibus amicis respondere coactus est Gregorius alter longe senior cognomento Theologus, in Apologetico seu oratione prima in qua fugæ suæ, declinandi episcopatus gratia, rationes exponit: Et postquam captantium episcopatum insaniam increpavit, pastoralis officii difficultates prosequitur, tum in animarum gubernatione, tum in verbi divini erogatione Et prædicatione, tum in Christianæ perfectionis assequendæ necessitate: Antistitis enim, inquit, vitium est non esse quam optimum. Eximium sane opus, dignumque ex quo Gregorius noster multa deprom-

quando editus, & qua occasione.

Tom. I.

fisse judicetur, in his præsertim sententiam hanc: Ars artium, & scientiarum est, hominem regere, quæ legitur in Apologetico Greg. Nazianzeni, cap. 31. & lib. Reg. Past. 1. part. c. 1.

In voce
Joannes.

Eodem quoque argumento ac simili occasione scripsit Joannes Chrysostomus libros sex de Sacerdotio, quibus inter tot eximia S. Doctoris opera, primas partes jure merito Suidas tribuit, propter orationis tum sublimitatem, tum perspicuitatem & elegantiam. Sed jam ad ipsum redeamus Regulæ Pastoralis librum, & quid in illo edendo sit à nobis præstitum ostendamus.

Quid in
hac novis-
sima edi-
tione præ-
stitum.

*In plerisque à S. Pontifice elaboratis, distinctio capitulorum eorumque argumenta minime ad eum spectant. At vero ipsum agnoscunt auctorem, tum integri libri Pastoralis distributio quatuor in partes, tum partium in varia capitula, præfixique singulis capitulis tituli. Præter quos nihilominus ad marginem annotare curavimus, quæ in textu observatione digniora nobis visa sunt. At præcipua nobis cura fuit, ut purum ab omnibus, sive Antiquario-
rum,*

rum, sive Typographorum mendis & corruptelis textum repræsentaremus; quod plurimorum, & quidem optimorum mss. ope impletum magna saltem ex parte confidimus.

Et sane turpiter deformatum jacebat etiam in novissimis editis pulcherrimum opus; ita ut sæpe sensus aut hæreret, aut penitus deficeret; aut etiam, quod pejus est, ad errorem deflecteret: quod paucis exemplis demonstrare operæ pretium est, non ut aliis editoribus invidiam, nobis vero gratiam quæramus, sed ut castigatioris editionis necessitas magis ac magis eluceat.

Tertia parte Capite 1. Admonit. 22. ^{Priorum} Col. 1106. edit. Gussanv. legitur: Ne ^{edit er-} cum ferre fructum boni operis negli- ^{rata.} gunt, à præsentī vita funditus, quasi ariditate radicis, exsiccentur: ubi orationis series, librique manuscripti cogunt legere: quasi à viriditate radicis exsecantur. Quæ optime cohærent immediate præcedentibus: Jctum securis vicinæ prævideant; & ad prolatam ex Luca Joannis increpationem, ^{Luc. 3.} jam securis ad radicem arboris posita est, haud dubie referuntur.

Ad-

*Admonitione 23. col. 1108. Muti-
lus profertur Matthæi contextus hoc
modo: Quid putatis, quia pacem ve-
ni mittere in terram? non utique, sed
gladium: cum in mss. legatur: Nolite
arbitrari, quia venerim pacem mitte-
re in terram (vel in terra) non veni
pacem mittere sed gladium.*

*Admon. 24. col. 1110. Hinc namque
est quod contra damnati illius vasa, vi-
delicet Antichristi prædicatores divi-
na voce beato Jobo dicitur. In mss.
autem extat: Damnati illius vasis, vi-
delicet Antichristi; & quidem ad men-
tem Gregorii qui solet Antichristum
vas diaboli appellare. Vide Moral. lib.
XXXII. n. 22.*

*Admon. 36. col. 1112. Atque ali-
ter (admonendi sunt) qui bona faciunt,
abscondunt. Desideratur sensus, at
restituendo voculam quæ, & legendo:
qui bona, quæ faciunt, abscondunt,
completur.*

*Cap. 2. ejusdem tertiæ partis col.
1130. quod in nostra edit. est Cap. 63.
Sic prædicanda sunt bona, ne ex la-
tere jubeantur & mala. Ubi legen-
dum: ne ex latere juventur & mala,
ut habent mss. omnes. Scopus S.
Doctōris ex proxime cobærentibus
palam*

palam fit : sic , *inquit* , tenacibus infundatur tribuendi largitas, ut tamen prodigis effusionis fræna minime laxentur.

Denique C. 4. nobis 38. col. 1129. Concedendo enim lenia , subtrahit acriora, ut quia ad deferenda cuncta simul non assurgeret, dum in quoddam suum animus familiariter relinquitur, & à quodam suo sine labore toleretur. *Si quid sensus his verbis insit, pessimum quid sonant, nempe animum in quibusdam minimis vitiis relinquendum, ut in majoribus toleretur, & quiescat; quod absit à tanta Doctoris mente. Sic itaque legendum ex mss.* Concedendo enim lenia (*vel levia*) subtrahit acriora : ut quia ad deferenda cuncta simul non assurgeret , dum in quoddam suum (*vitium vel, in quodam suo vitio*) familiariter relinquitur , à quodam suo (*vitio*) sine dolore tolleretur ; *quæ plana sunt, & sana.*

Talibus igitur & longe pluribus erratis pulcherrimum opus fædantibus, omnem adhibuimus diligentiam, ut antiquiorum melioris notæ Codicum magnam colligeremus suppellectilem, ad quos conferretur textus

tus, eorumque ope facile repurgaretur; quorum hic indiculum accipe.

1. Trecensis antiquissimus, uncialibus majusculisque litteris, non longe post S. GREGORII obitum, ut conjicere licet, exaratus. Hoc in codice eleganter & accurate, unde testimonia Scripturæ sacræ proferantur, annotatur in margine. Si qua vero juxta LXX. Interp. laudentur, indicatur. Verum à male feriato quopiam lectore correptus est pretiosissimus hic liber, maxime in sacræ Scripturæ contextibus. Arduum tamen haud fuit assequi, quid ante corruptelam legeretur, quod secuti sumus. Commodatus est nobis vetustissimus hic codex à RR. Patribus Oratorii Collegii Trecensis, annuente ac favente Reverendissimo Patre de la Tour Congregationis Oratorii Præposito Generali meritissimo.

2. Codex Corbeiensis not. 93. octingentorum annorum ætatem superat.

3. Carnotensis Ecclesiæ, ejusdem fere antiquitatis.

4. S. Petri Carnotensis, vix inferioris ætatis.

5. Al.

5. Alter ejusdem monasterii 500. circiter annorum.

6. S. Petri Belvacensis. Exaratus est codex hic Belvacensem Ecclesiam regente Episcopo Hugone, medio decimo seculo, vel paulo post, ut ex versibus de hujus Episcopi recenti morte in calce voluminis eadem manu descriptis assequi possumus.

7. Ecclesiae Laudunensis.

8. 9. & 10. S. Petri Gemeticensis quorum antiquior 700. annorum ætatem præfert.

11. 12. 13. S. Audoëni Rotomag. Primus à 600. annorum antiquitate parum abest.

14. Ecclesiae Primitialis Rotomag. 500. annorum.

15. Monasterii B. Mariæ de Lyra.

16. & 17. Duo S. Theodorici prope Remos omnino consentientes.

18. Monasterii Vallis - Claræ Ord. Cisterciensis.

19. Monasterii Longipontis ejusdem Ordinis.

20. Vigesimo loco recensendi Anglicani octo, unus ex bibliotheca publica Oxoniensi, alter ex bibliotheca Collegii Mertonensis, cæteri ex Collegio S. Joannis Præcursoris, aut ex

XX

biblio-

bibliotheca Ecclesiae Vintomensis , de quibus consule Thomam Jamesium in Gregorio restituto.

21. *Consulimus præterea , & adhibuimus ad insigniora loca duos Sangermanenses codices , quos potissimum, dum prelo subjiceretur eximium hoc opus , ob oculos habuimus.*

Variis quoque editionibus usi sumus , præsertim Parisiensibus una an. 1518. & altera 1571. Romana seu Vaticana Sixti V. summi Pontificis jussu adornata , & aliis aut pene coævis , aut recentioribus , præsertim Parisiensi an. 1668. quæ prodiit ex officina Leonardina , opera Theologi Parisiensis , à quo collectas magna cura diversas lectiones ex antiquioribus mss. cum nostris convenire pene ubique observavimus.

Faxit Deus , ut quemadmodum Gregorius librum hunc assidue legendo & consulendo universam Ecclesiam tanta caritate , pietate , humilitate , mansuetudine , sollicitudine gubernavit : ita qui singulis administrandis Ecclesiis præficiuntur ejusdem consiliis & monitis prælucen-
tibus,

tibus, munere pastorali rite defungantur, & sic aliis præsint, ut & illis profint, & sibi.

Hucusque Patres isti supra laudati, nec unquam satis laudandi. Verbis illorum quod addamus non habuimus. Id solum Lectores benevolos monitos esse volumus, paratos nos esse, plura ejusmodi opuscula quæ in grandioribus Patrum voluminibus delitescunt ad majorem utilitatem eorum, quibus aut tempus ad legendum deficit, aut rerum suarum curta supellex in lucem edere; Sapientia enim absconsa, & thesaurus invisus: quæ utilitas in utrisque? Eccli. XX.

v. 32.

TABULA CAPITUM LIBRI REGULÆ PASTORALIS SANCTI GREGORII.

CAPITA PRIMÆ PARTIS.

- Cap. I. *Ne venire imperiti ad magisterium audeant.* pag. 3.
- Cap. II. *Ne locum regiminis subeant, qui vivendo non perficiunt, quæ meditando didicerunt.* 6.
- Cap. III. *De pondere regiminis; Et quod adversa quæque despicienda sunt, Et prospera formidanda.* 8.
- Cap. IV. *Quod plerumque occupatio regiminis soliditatem dissipat mentis.* 10.
- Cap. V. *De his, qui in regiminis culmine prodesse exemplo virtutum possunt, sed quietem propriam sectando refugiant.* 12.
- Cap. VI. *Quod hi, qui pondus regiminis per humilitatem fugiunt, tunc vere sunt humiles, cum divinis judiciis non reluctantur.* 15.
- Cap. VII. *Quod nonnunquam prædicationis officium Et nonnulli laudabiliter appetunt, Et ad hoc nonnulli laudabiliter coacti pertrahuntur.* 15.
- Cap. VIII. *De his, qui præesse concupiscunt, Et ad usum suæ libidinis instrumentum Apostolici sermonis arripiunt.* 17.
- Cap. IX. *Quod mens præesse volentium plerumque sibi (a) ficta bonorum operum promissione blanditur.* 19.
- Cap. X. *Qualis quisque ad regimen venire debeat.* 22.

Cap.

(a) Corb. & Audoënus, sibi facta.

TABULA CAPITUM.

Cap. XI. *Qualis quisque ad regimen venire non debeat.*

CAPITA SECUNDÆ PARTIS.

(a) Cap. I. *Is qui ad regimen ordinate pervenerit, qualem se in ipso regimine debeat exhibere.* 30

Cap. II. *Ut Rector cogitatione sit mundus.* 31

Cap. III. *Ut Rector semper sit operatione præcipuus.* 33

Cap. IV. *Ut sit Rector discretus in silentio, utilis in verbo.* 37

Cap. V. *Ut sit Rector singulis compassione proximis, præ cunctis contemplatione suspensus.* 42

Cap. VI. *Ut sit Rector bene agentibus per humilitatem socius, contra delinquentium vitia per zelum justitiæ erectus.* 46

Cap. VII. *Ut sit Rector internorum curam in exteriorum occupatione non minuens, (b) exteriorum providentiam in interiorum sollicitudine non relinquens.* 55

Cap. VIII. *Ne placere Rector suo studio hominibus appetat, sed tamen ad quod placere debeat intendat.* 63

Cap. IX. *Quod scire sollicite Rector debet, quia plerumque vitia virtutes se esse mentiuntur.* 66

Cap. X. *Quæ esse debet Rectoris discretio correctionis & dissimulationis, & fervoris & mansuetudinis.* 67

)()(3

Cap.

(a) In Trecensi Corb. Aud. Belv. est Caput 12. & sic deinceps capita numerantur, nulla primæ partis, secundæ, tertiæ, aut quartæ distinctione servata.

(b) Corb. *Exteriorum providentia internorum sollicitudinem non relinquens*, cui consentit Gilot.

TABULA CAPITUM.

Cap. XI. Quantum Rector sacrae legis meditationibus esse debeat intentus. 75

CAPITA TERTIAE PARTIS.

Prologus. 78

Cap. I. Quanta debeat esse diversitas in arte praedicationis. 79

Cap. II. Quomodo admonendi sunt inopes & divites. 82

Cap. III. Quomodo admonendi sunt laeti & tristes. 86

Cap. IV. Quomodo admonendi subditi & Praelati. 86

Cap. V. Quomodo admonendi servi & domini. 91

Cap. VI. Quomodo admonendi sapientes & hebetes. 92

Cap. VII. Quomodo admonendi impudentes & verecundi. 94

Cap. VIII. Quomodo admonendi protervi & pusillanimes. 95

Cap. IX. Quomodo admonendi patientes & impatientes. 98

Cap. X. Quomodo admonendi benevoli & invidi. 104

Cap. XI. Quomodo admonendi simplices & versipelles. 108

Cap. XII. Quomodo admonendi incolumes & aegri. 113

Cap. XIII. Quomodo admonendi qui flagella metuunt, & qui contemnunt. 120

Cap. XIV. Quomodo admonendi taciturni & verbosi. 123

Cap. XV. Quomodo admonendi pigri & praecipites. 128

Cap. XVI. Quomodo admonendi mansueti & iracundi. 131

Cap.

TABULA CAPITUM.

Cap. XVII. Quomodo admonendi humiles & elati.	136
Cap. XVIII. Quomodo admonendi pertina- ces & inconstantes.	140
Cap. XIX. Quomodo admonendi qui intempe- rantius, & qui parcius cibo utuntur.	143
Cap. XX. Quomodo admonendi, qui sua di- stribuunt, & qui rapiunt aliena.	148
Cap. XXI. Quomodo admonendi, qui aliena non appetunt, sed sua retinent; & qui sua tribu- ente aliena tamen rapiunt.	154
Cap. XXII. Quomodo admonendi sunt di- scordes & pacati.	159
Cap. XXIII. Quomodo admonendi, qui jur- gia serunt, & pacifici.	165
Cap. XXIV. Quomodo admonendi rudes in doctrina sacra, & docti, sed non humiles.	168
Cap. XXV. Quomodo admonendi, qui officium prædicationis nimia humilitate detrectant, & qui præcipiti festinatione occupant.	173
Cap. XXVI. Quomodo admonendi, quibus omnia ex sententia succedunt, & quibus nulla.	179
Cap. XXVII. Quomodo admonendi conjuga- ti & cælibes.	184
Cap. XXVIII. Quomodo admonendi peccata carnis experti, & eorum expertes.	190
Cap. XXIX. Quomodo admonendi, qui pec- cata operum lugent, & qui solum cogita- tionum.	196
Cap. XXX. Quomodo admonendi, qui à pec- catis, quæ deflent, non abstinent; & qui cum abstineant, non deflent.	202
Cap. XXXI. Quomodo admonendi, qui illicita, quorum sunt conscii, laudant; & qui con- demnantes, minime tamen cavent.	207
Cap.	

TABULA CAPITUM.

Cap. XXXII. Quomodo admonendi, qui subito motu, & qui consulto peccant.	209
Cap. XXXIII. Quomodo admonendi, qui minimis, sed crebris noxis; & qui minimas caventes, gravibus aliquando imerguntur.	214
Cap. XXXIV. Quomodo admonendi, qui bona nec inchoant; & qui inchoata non absolvunt.	127
Cap. XXXV. Quomodo admonendi, qui mala clam, & bona palam faciunt; ac vice versa.	222
Cap. XXXVI. De exhortatione multis exhibenda, ut sic singulorum virtutes adjuvet, quatenus per hanc contraria virtutibus vitia non excrescant.	226
Cap. XXXVII. De exhortatione, quæ uni adhibenda est contrariis passionibus laboranti.	228
Cap. XXXVIII. Quod aliquando leviora vitia relinquenda sunt, ut graviora subtrahantur.	230
Cap. XXXIX. Quod infirmis mentibus omnino non debent alta prædicari.	231
Cap. XL. De opere prædicationis & voce.	233

CAPUT UNICUM QUARTÆ PARTIS.

(a) Qualiter prædicator omnibus rite peractis ad semetipsum redeat, ne hunc vel vita vel prædicatio extollat.	238
---	-----

(a) In Trecensi & vetustioribus codicibus hæc quarta pars est tantum Caput 65. & ultimum totius operis.

SANCTI
GREGORII PAPÆ

(a) REGULÆ PASTORALIS

LIBER,

Ad

JOHANNEM Episcopum civitatis Ravennæ.

PRIMA PARS.

Reverendissimo & sanctissimo fratri Jo-
hanni Coepiscopo, Gregorius (b)

Pastoralis curæ me pondera fugere de-
litefendo voluisse, benigna, frater
carissime, atque humili intentione repre-
hendis; quæ ne quibusdam levia esse vi-
dean-

Libri hu-
jus scri-
bendi oc-
casio.

(a) Ita Corb. Belvac. & alii vetust. Quem titu-
lum prætulimus, quod legatur in epist. olim 46. lib.
al. 4. nunc lib. 5. Epist. 49. *ut librum regulæ pastora-
lis, quem in Episcopatus mei exordio scripsi* In recen-
tioribus mss. legitur, *liber Cura Pastoral* quibus
concinunt plur edit Occasionem huic titulo fortè
præbuit Libri exordium, *Pastoralis curæ me pondera,*
&c In Trec. titulus desideratur.

(b) Tertius Gemen. addit, *salutem.*

A

(a) Hæc

Ejusdem
divisio.

deantur, præsentis libri stylo exprimo de eorum gravedine omne quod penso: ut & hæc qui vacat, incautè non expetat; & qui incautè expetiit, adeptum se esse pertimescat. (a) Quadripartita vero disputatione liber iste distinguitur, ut ad lectoris sui animum ordinatis (b) allegationibus quasi quibusdam passibus gradiatur. Nam cum rerum necessitas exposcit, pensandum valde est ad culmen quisque regiminis qualiter veniat; atque ad hoc rite perveniens, qualiter vivat; & bene vivens, qualiter doceat; & rectè docens, infirmitatem suam quotidie quanta consideratione cognoscat: ne aut humilitas accessum fugiat; (c) aut perventioni vita contradicat; aut vitam doctrina destituat; aut doctrinam præsumito extollat. Prius ergo appetitum timor temperet: post autem magisterium quod à non quærente suscipitur, vita commendet: ac deinde necesse est, ut Pastoris bonum

(a) Hæc editoribus persuaferunt librum hunc in 4. partes dividendum, quamvis hujus divisionis nulla in vet. mss. sint vestigia. Verùm Gregorius parte tertia cap. 26. admonitione 27 indicat quædam jam à se dicta in prima parte: *sicut, inquit, in priori hujus voluminis parte jam diximus.* Unde non immerito intelligitur partitionis libri hujus ipsum esse auctorem. Scribitur autem *quadripartita* in antiquissimis codd. Trec. Belvac Gemet. Theodoric.

(b) Trec. Bellov. duo antiq. Carnot. *allegationibus.*

(c) Hæc deerant in Corb. sed addita sunt recentiori manu. In i. Carnot. quoque non legitur, *aut vitam doct. destituat.* Illa repræsentant Trec. & alii.

(a) Corb.

bonum quod (a) vivendo ostenditur, etiam loquendo propagetur. Ad extremum verò superest, ut perfecta quæque opera consideratio propriæ infirmitatis deprimat: ne hæc ante occulti (b) arbitri oculos tumor elationis extinguat. Sed quia sunt A quibus plerique mihi imperitiâ similes, qui dum onus magisterii leve credatur, metiri se nesciunt, quæ non didicerint docere concupiscunt; qui pondus magisterii tanto levius æstimant, quanto vim magnitudinis illius ignorant; ab ipso libri hujus reprehendantur exordio: ut quia indocti ac præcipites doctrinæ arcem tenere appetunt, à præcipitationis suæ ausibus in ipsa locutionis nostræ janua repellantur.

CAPUT PRIMUM.

(c) *Ne venire imperiti ad magisterium audeant.*

Nulla ars doceri præsumitur, nisi intenta prius meditatione discatur. (d) Ab imperitis ergo pastorale magisterium qua temeritate suscipitur, quando ars est artium regi-

(a) Corb. *videndo*

(b) Laudun. & Trec. *arbitris oculos.*

(c) Hoc argumentum legitur in indice Trec. cod. nec tamen præmittitur capiti primo, quod absolute sic incipit: *Nulla ars.* Prima linea minio est depicta. In margine notatur I. & in reliquis cap. II. III. IV. &c. Qua in re huic ms. concinunt Gemeticenses.

(d) Corb. Laud. Longip. *Ab imper. ergo pastoribus magist. pastorale suscipitur in magna temeritate, quoniam ars &c.*

Ars artium
regimen
animarum.

Secul. po-
testatum
erga Relig.
Christia-
nam reve-
rentia.

Matth. 23.
v. 6. 7.

A Past. offi-
cio repel-
lantur am-
bitiosi.

Osee 8. 4.

Raptores
sunt,

& reprobi.

Luce 13. 27.

regimen animarum. Quis autem cogitatio-
num vulnera occultiora esse nesciat vul-
neribus viscerum? Et tamen sæpe qui ne-
quaquam spiritalia præcepta cognoverant,
cordis se medicos profiteri non metuunt:
dum qui pigmentorum vim nesciunt, vi-
deri medici carnis erubescunt. Sed quia
auctore Deo ad religionis reverentiam omne
jam præsentis sæculi culmen inclinatur: sunt
nonnulli, qui intra sanctam Ecclesiam per
speciem regiminis gloriam affectant hono-
ris; videri doctores appetunt, transcen-
dere ceteros concupiscunt, atque atte-
stante Veritate, primas salutationes in fo-
ro, primos in cœnis recubitus, primas in
conventibus cathedras quærunt: qui su-
sceptum curæ pastoralis officium ministra-
re dignè tanto magis nequeunt, quanto ad
humilitatis magisterium ex sola elatione per-
venerunt. Ipsa quippe in magisterio lingua
confunditur, quando aliud discitur, & a-
liud docetur. Quos contra Dominus per
Prophetam queritur, dicens: *Ipsi regnave-
runt, & non ex me: principes extiterunt, &
ego ignoravi.* Ex se namque, & non ex ar-
bitrio summi Rectoris regnant, qui nullis
fulti virtutibus nequaquam divinitus voca-
ti, sed sua cupidine accensi, culmen regi-
minis rapiunt potius, quàm assequuntur.
Quos tamen internus iudex & provehit, &
nescit: quia quos permittendo tolerat,
profecto per iudicium reprobationis igno-
rat. Unde ad se quibusdam & post mira-
cula venientibus dicit: *Recedite à me operarii
iniquitatis, nescio qui estis.* Pastorum impe-
ritia voce Veritatis increpatur, cum per
Pro-

Prophetam dicitur: *Ipsi pastores ignoraverunt intelligentiam.* Quos rursus Dominus detestatur, dicens: *Et tenentes legem nescierunt me.* Et nesciri ergo se ab eis Veritas queritur, & nescire se principatum nescientium protestatur: quia profectò hi qui ea quæ sunt Domini nesciunt, à Domino nesciuntur, Paulo attestante qui ait: *Qui ea. Si quis autem ignorat, ignorabitur.* Quæ nimirum Pastorum sæpe imperitia meritis congruit subditorum: quia quamvis lumen scientiæ sua culpa exigente non habeant; districto tamen iudicio agitur, ut per eorum ignorantiam hi etiam qui sequuntur offendant. Hinc namque in Evangelio per semetipsam Veritas dicit: *Si cæcus cæco ducatum præbeat, ambo in foveam cadunt.* Hinc Psalmista non optantis animo, sed prophetantis (a) ministerio denuntiat, dicens: *Obscurentur oculi eorum ne videant, & dorsum illorum semper incurva.* Oculi quippe sunt, qui in ipsa honoris summi facie positi, providendi itineris officium susceperunt: quibus hi nimirum qui subsequenter inhærent, dorsa nominantur. Obscuratis ergo oculis dorsum flectitur; quia cum lumen scientiæ perdunt, qui pereunt, profectò ad portanda peccatorum curvantur onera, qui sequuntur.

Isai. 56. 11.

Jer. 2. 8.

Dist. 38. c.

Qui ea.

1. Cor. 14.

38.

Subdito-
rum culpæ

Pastoris

imperitia

& vitia tri-
buantur.

Matth. 15.

14.

Ps. 68. 24.

Qui in cor-
pore Eccle-

siæ sint

oculi, qui
dorsa.

CAPUT

(a) Duo priores Gemet. secundus Aud. Lyr.
Rotomag. mysterio.

CAPUT II.

Ne locum regiminis subeant, qui vivendo non perficiunt, quæ meditando didicerunt.

Pastores
quæ ver-
bis præ-
dicant,
moribus
non im-
pugnant.

Ezech. 24.

v. 18. & 19.

ET sunt nonnulli, qui solerti cura spiri-
talia præcepta perscrutantur: sed quæ
(a) intelligendo penetrant, vivendo con-
culcant; repente docent, quæ non opere,
sed meditatione didicerunt: & quod verbis
prædicant, moribus impugnant. Unde fit,
ut cùm Pastor per abrupta graditur, ad præ-
cipitium grex sequatur. Hinc namque per
Prophetam Dominus contra contemtibilem
Pastorum scientiam queritur, dicens: *Cùm*
ipsi limpidissimam aquam biberitis, (b) reliquam
pedibus vestris turbabatis; & oves meæ qua con-
culcata pedibus vestris fuerant, pascebantur; &
quæ pedes vestri turbaverant, hæc bibebant.
Aquam quippe limpidissimam Pastores bi-
bunt, cùm fluentia veritatis rectè intelli-
gentes hauriunt. Sed eandem aquam pe-
dibus perturbare, est sanctæ meditationis
studia malè vivendo corrumpere. Aquam
scilicet eorum turbatam pedibus oves bi-
bunt, cùm subjecti quique non sectantur
verba, quæ audiunt, sed sola quæ (c) con-
spiciunt exempla pravitatis imitantur. Qui
cùm

(a) Tertius Carnot. Rotomag. secundus Aud.
Lyr Longip. Val-cl *legendo*. Error forsitan irrepsit
ex modo scribendi veterum, qui dixerunt, *intel-*
ligendo, ut est in Trec.

(b) Bellov. *reliqua*.

(c) Corb. *conspiciunt opera*.

(a) In

cùm dicta fitiunt, quia per opera pervertuntur, quasi corruptis fontibus in potibus lutum sumunt. Hinc quoque scriptum est per Prophetam: (a) *Laqueus ruinae populi mei, sacerdotes mali.* Hinc rursus de sacerdotibus Dominus per Prophetam dicit: *Facti sunt domui Israel in offendiculum iniquitatis.* Nemo quippe amplius in Ecclesia nocet, quàm qui perversè agens, nomen vel ordinem sanctitatis habet. Delinquentem namque hunc redarguere nullus præsumat; & in exemplum culpa vehementer extenditur, quando pro reverentia ordinis peccator honoratur. Indigni autem quique tanti reatus pondera fugerent, si veritatis sententiam sollicita cordis aure pensarent, quæ ait: *Qui scandalizaverit unum de pusillis istis, qui in me credunt, (b) expedit ei, ut suspendatur mola asinaria in collo ejus, & demergatur in profundum maris.* Per molam quippe asinariam, secularis vitæ circuitus ac labor exprimitur: & per profundum maris extrema damnatio designatur. Qui ergo ad sanctitatis speciem deductus, vel verbo ceteros destruit, vel exemplo; meliùs profectò fuerat, ut hunc ad mortem sub exteriori habitu terrena acta constringerent, quàm sacra officia in culpa ceteris imitabilem demonstrarent: quia nimirum si solus caderet, utcumque hunc tolerabilior inferni pœna cruciaret.

Pro aqua
lutum non
propinent
*Osee 5. 1.
& 9. 8.*

Dist. 83. c.
Nemo
quippe.
Mali sacerdotes
quàm
noxii.

*Matth. 18.
6.*

Quanta
pœna cruciandi.

CAPUT

- (a) In plur. codd. *causa ruinae.*
(b) Plerique Norm. *melius erat ei.*

CAPUT III.

*De pondere regiminis ; & quòd adversa
quæque despicienda sunt , & prospera
formidanda.*

Jac. 3. 1.

*Johan. 6.
15.*

*Christus
prospera
fugere, ad
versaque
non timere
nos docuit.*

HÆc itaque breviter diximus , ut quan-
tum sit pondus regiminis monstrar-
mus : ne temerare sacra regimina quisquis
his impar est audeat, & per concupiscenti-
am culminis, ducatum suscipiat perditionis.
Hinc enim piè Jacobus prohibet , dicens :
Nolite plures magistri fieri, fratres mei. Hinc
ipse Dei hominumque Mediator regnum
percipere vitavit in terris, qui supernorum
quoq; spirituum scientiam sensumque tran-
scendens, ante secula regnat in cœlis. Scri-
ptum quippe est: *Jesus ergo cum cognovisset,
quia venturi essent, ut raperent eum, & facerent
eum regem, (a) fugit iterum in montem ipse so-
lus.* Quis enim principari hominibus tam
fine culpa potuisset , quàm is qui hos ni-
mirum regeret , quos ipse creaverat ? Sed
quia idcirco in carne venerat , ut non so-
lum nos per passionem redimeret , verùm
etiam per conversationem doceret , exem-
plum se sequentibus præbens , rex fieri no-
luit, ad crucis verò patibulum sponte con-
venit ; oblatam gloriam culminis fugit ,
pœnam probrosæ mortis appetiit : ut mem-
bra ejus videlicet discerent favores mundi
fugere,

(a) Primus Aud. & tres Gemet. *venerunt ut ra-
perent eum, & constituerent regem sibi, quo cognito
fugit iterum in montem ipse solus, & abscondit se.*
Alii Norm. *quo cogn. Jesus fugit & abscondit se.*

(a) Ita

fugere, terrores minimè timere, pro veritate adversa diligere, prospera formidando declinare: quia & ista sæpe per tumorem cor inquinant, & illa per dolorem purgant. In istis se animus erigit, in illis autem etiam si quando se erexerit, sternit. In istis sese homo obliviscitur, in illis verò ad sui memoriam nolens etiam coactusque revocatur. In istis sæpe & anteacta bona depereunt, in illis autem longi quoque temporis admissa terguntur. Nam plerumque adversitatis magisterio sub disciplina cor premitur: quòd si ad regiminis culmen eruperit, in elationem protinus usu gloriæ permutatur. Sic Saul, qui indignum se priùs considerans fugerat, mox ut regni gubernacula suscepit, intumuit: honorari namque coram populo cupiens, dum reprehendi publicè noluit, ipsum qui (a) in regnum se unxerat, scidit. Sic David auctoris iudicio pene in cunctis actibus placens, mox ut pressuræ pondere caruit, in tumorem vulneris erupit, factusque est in morte (b) viri crudeliter rigidus, qui in appetitu sceminae fuit enerviter fluxus: & qui malis ante noverat piè parcere, in bonorum quoque necem post didicit sine obstaculo retractationis anhelare. Priùs quippe ferire deprehensum persecutorem noluit, & post cum damno defudantis exercitus etiam devotum militem extinxit. Quem profecto

(a) Ita miss. pene omnes, aut *in regno*. Editi, *in regem*.

(b) Excusi pene omnes *Uria*, invitis miss. Anglic. & nostris.

fectò ab electorum numero culpa longiùs raperet, nisi hunc ad veniam flagella revocassent.

C A P U T IV.

Quòd plerumque occupatio regiminis soliditatem dissipet mentis.

*Ecclesi. 11.
10.*

*Mens multa cogitare
scit, se nesciens.*

*4. Reg. 20.
13.*

SÆpe suscepta cura regiminis, cor per diversa diverberat, & impar quisque invenitur ad singula, dum confusa mente dividitur ad multa. Unde (a) quidam sapiens providè prohibet, dicens: *Fili, ne in multis sint actus tui*: quia videlicet nequam plenè in uniuscujusque operis ratione colligitur, dum mens per diversa partitur. Cumque foras per insolentem curam trahitur, à timoris intimi soliditate vacuatur: fit in exteriorum (b) dispositione sollicita, & sui solummodo ignara, scit multa cogitare, se nesciens. Nam cùm plus quàm necesse est se exterioribus implicat, quasi occupata in itinere obliviscitur, quò tendebat: ita ut ab studio suæ inquisitionis aliena, ne ipsa quidem, quæ patitur damna, consideret, & per quanta delinquat ignoret. Neque enim peccare se Ezechias credidit,

(a) Recent. vulgari, *admonet*, quibus contrarii sunt mss. Ceterùm familiare est Gregorio Libri Ecclesiastici auctorem, *quemdam sapientem* appellare, ut patet ex lib. 7. Moral. num. 45. lib. 20. num. 51. lib. 27. num. 53 &c. Vide etiam infra secunda parte cap. 6. Eodem titulo designat scriptorem libri Sapientiæ passim. Vide lib. 19. num. 26.

(b) Primus Aud. *disputatione*.

(a) In

didit, cum venientibus ad se alienigenis
aromatum cellas ostendit: sed in damna- *Isai 39.4.*
tionem fecuturæ prolis ex eo iram iudicis
pertulit, quod se facere licenter æstimavit.
Sæpe dum multa suppetunt, dumque agi
possunt, quæ subjecti quia acta sunt admi-
rentur, in cogitatione se animus elevat,
& plenè in se iram iudicis provocat, quam-
vis per iniqua foras opera non erumpat.
Intus quippe est, qui iudicat, intus quod
iudicatur. Cum ergo in corde delinquimus,
latet homines quod apud nos agimus: sed
tamen ipso iudice teste peccamus. Neque
enim (a) rex Babyloniae tunc reus de ela- *Dan. 4.*
tione extitit, cum ad elationis verba per- *16. &c.*
venit: quippe qui ore prophetico & ante
cum (b) ab elatione tacuit, sententiam
reprobationis audivit. Culpam namque per- *Occulta*
petratae superbiae jam ante deterferat, qui *elationis*
omnipotentem Deum quem se offendisse re- *cogitatio*
perit, cunctis sub se gentibus prædicavit. *reproba-*
Sed post hæc fucceffu suæ potestatis eleva- *tione mul-*
tus, dum magna se fecisse gauderet, cunctis *tata.*
prius in cogitatione se prætulit, & post ad-
huc tumidus dixit: *Nonne hæc est Babylon* *Ibid. 4. 27.*
magna, quam ego ædificavi in domum regni, &
in robore fortitudinis meæ, & in gloria decoris
mei? Quæ videlicet vox illius iræ vindictam
apertè pertulit, (c) quam occulta elatio
accen-

(a) In Trecensi, imo. Aud. & duobus priorib. Ge-
met. *Rex Babyloniae fucceffu suæ pot. omiffis aliis.*

(b) Corb. *cum ad elationem.*

(c) Carnot. i mus. *quam tamen tacita elationis vo-*
cem tacitus audivit, quia hanc feriendo protinus re-
prehendit. A quibus non multum discrepat secundi
Carnot. & tertii Aud. lectio. (a) In

Superbia
hominem
in belluam
vertit.

accedit. Nam districtus iudex prius invisibiliter vidit, quod postea publicè feriendo reprehendit. Unde & in irrationale animal hunc vertit, ab humana societate separavit, agri bestiis mutata mente conjunxit: ut districto videlicet justoque iudicio homo quoque esse perderet, qui magnum se ultra homines aestimasset. Hæc itaque proferentes, non potestatem reprehendimus, sed ab appetitu illius cordis infirmitatem munimus: ne imperfecti quique culmen arripere regiminis audeant, & qui in planis (a) stantes titubant, in præcipiti pedem ponant.

C A P U T V.

De his qui in regiminis culmine prodesse exemplo virtutum possunt, sed quietem propriam spectando refugiant.

NAm sunt nonnulli, qui eximia virtutum dona percipiunt, & pro exercitatione ceterorum magnis muneribus exaltantur, qui studio castitatis mundi abstinentiæ robore validi, doctrinæ dapibus referti, patientiæ longanimitate humiles, auctoritatis fortitudine erecti, pietatis gratia benigni, justitiæ severitate districti sunt. Qui nimirum culmen regiminum si vocati suscipere renuunt, ipsa sibi plerumque dona adimunt, quæ non pro se tantummodo, sed etiam pro aliis acceperunt. Cumque sua
&

(a) In Corb. *in planis titubant*, omisso *stantes*. Legitur in Trec.

& non aliorum lucra cogitant, ipsis se, quæ Privatum
 privata habere appetunt, bonis privant. eorum, qui
 Hinc namque ad discipulos Veritas dicit: à Deo vo-
Non potest civitas abscondi super montem posi- cati ad ani-
ta: neque accendunt lucernam, & ponunt eam marum re-
sub modio, sed super candelabrum, ut luceat om- gimen, ve-
nibus, qui in domo sunt. Hinc Petro ait: (a) nunt.
Simon Johannis, amas me? Qui cum se amare Matth. 5.
 protinus respondisset, audivit: *Si diligis me,* 15.
pasce oves meas. Si ergo dilectionis est testi- Johan. 15.
 monium cura pastionis: quisquis virtutibus 16. 17.
 pollens gregem Dei renuit pascere, postero-
 rem suum convincitur non amare. Hinc
 Paulus dicit: *Si Christus pro omnibus mortuus* 2. Cor. 5.
est, ergo omnes mortui sunt. Et (b) si pro 15.
omnibus mortuus est, superest ut qui vivunt,
jam non sibi vivant, sed ei qui pro ipsis mor-
tuus est, & resurrexit. Hinc Moyse ait, ut Deut. 25.
 uxorem fratris sine filiis defuncti, super- 5.
 stes frater accipiat, atque ad nomen fra-
 tris filios gignat: quam si accipere fortè
 renuerit, huic in faciem mulier expuat,
 unumque ei pedem propinquus disalciet,
 ejusque habitaculum (c) domum disalc-
 ceati vocet. Frater quippe defunctus ille
 est, qui post resurrectionis gloriam appa-
 rens dixit: *Ite, dicite fratribus meis.* Qui Matth. 28.
 quasi sine filiis obiit; quia adhuc electorum 10.
 suorum numerum non implevit. Hujus
 scili-

(a) In pler. Norm. *Petre, amas me*, quod olim lectum in Trecensi.

(b) Abest particula *si*, à Corb. tribus Gemet. 2do Aud. & Lyr.

(c) Ita legere cogunt mss. omnes, licet in editis optimo sensu legatur, *domus disalcceati vocetur*.

Ephes. 6.

15.

Propriæ
proximo-
rumque sa-
luti procu-
randæ ia-
cumben-
dum.

scilicet uxorem superstes frater fortiri præcipitur : quia dignum profectò est, ut cura sanctæ Ecclesiæ ei, qui hanc bene regere prævalet, imponatur. Cui nolenti in faciem mulier expuit : quia quisquis ex muneribus, quæ perceperit, prodesse aliis non curat, bonis quoque ejus sancta Ecclesia exprobrans, ei quasi in faciem salivam jactat. Cui ex uno pede calceamentum tollitur, ut discalceati domus vocetur. Scriptum quippe est: *Calceati pedes in præparatione Evangelii pacis*, Si ergo ut nostram, sic curam proximi gerimus, utrumque pedem per calceamentum munimus. Qui verò suam cogitans utilitatem, proximorum negligit, quasi unius pedis calceamentum cum dedecore amittit. Sunt itaque nonnulli qui magnis, ut diximus, muneribus ditati, dum solius contemplationis studiis inardescunt, parere utilitati proximorum in prædicatione refugiunt, secretum quietis diligunt, secessum speculationis appetunt. De quo si districtè judicentur, ex tantis procul dubio rei sunt, quantis venientes ad publicum prodesse potuerunt. Qua enim mente is qui proximis profuturus enitesceret, utilitati ceterorum secretum præponit suum, quando ipse summi Patris unigenitus, ut multis prodesset, de sinu Patris egressus est ad publicum nostrum ?

CAPUT

CAPUT VI.

Quòd hi qui pondus regiminis per humilitatem fugiunt, tunc verè sunt humiles, quum divinis judiciis non reluctantur.

ET sunt nonnulli, qui ex sola humilitate Humilitati refugiunt, ne eis quibus se impares pertinacia aestimant præferantur. Quorum profectò opponitur. humilitas, si ceteris quoque virtutibus cingitur, tunc ante Dei oculos vera est, cum ad respuendum hoc quod utiliter subire præcipitur, pertinax non est. Neque enim verè humilis est, qui superni nutus arbitrium ut debeat (a) præesse intelligit, & tamen præesse contemnit. Sed divinis dispositionibus subditus, atque à vitio obstinationis alienus, cum sibi regiminis culmen imperatur, si jam donis præventus est, quibus Dignitates ex corde fugiendæ, sed, licet invitè, subeundæ. & aliis profit, & ex corde debet fugere, & invitus obedire.

CAPUT VII.

Quòd nonnunquam prædicationis officium & nonnulli laudabiliter appetunt, & ad hoc nonnulli laudabiliter coacti pertrahuntur.

Quamvis nonnunquam prædicationis officium & nonnulli laudabiliter appetunt, & ad hoc nonnulli laudabiliter coacti pertrahuntur: quod liquidò cognoscimus, si

(a) Longip. *prodesse, & tamen prodesse.* Hic codex aliter capita dividit, quàm ceteri; ita ut cap. 7. sit attextum quinto.

(a) Ro.

Isa. 6. 8.

Jerem. 1. 6.

Ex eodem
fonte cari-
tatis diver-
sa fluunt.

Pastorale
officium
tutius de-

si duorum prophetantium facta pensamus, quorum unus ut ad prædicandum mitti debuisset sponte se præbuit, (a) quò tamen alter pergere cum pavore recusavit. Isaias quippe Domino quærenti quem mitteret, ultro se obtulit, dicens: *Ecce ego, mitte me.* Jeremias autem mittitur, & tamen ne mitti debeat, humiliter reluctatur, dicens: *A, a, a, Domine Deus, ecce nescio loqui, quia puer ego sum.* En ab utrisque exterius diversa vox prodiit, sed non à diverso fonte dilectionis emanavit. Duo quippe sunt præcepta caritatis, Dei videlicet amor & proximi. Per activam igitur vitam prodesse proximis cupiens Isaias officium prædicationis appetit: per contemplativam verò Jeremias amoris conditoris sedulò inhærere desiderans, ne mitti ad prædicandum debeat contradicit. Quod ergo laudabiliter alter appetiit, hoc laudabiliter alter expavit. Iste ne tacitæ contemplationis lucra loquendo perderet, ille ne damna studiosi operis tacendo sentiret. Sed hoc in utrisque est subtiliter intuendum, quia & is, qui recusavit, plenè non restitit; & is qui mitti voluit, ante per altaris calculum se purgatum vidit: ne aut non purgatus adire quisque sacra (b) ministeria audeat, aut quem superna gratia elegit, sub humilitatis specie superbè contradicat. Quia igitur valde difficile est purgatum se quemlibet

(a) Rotomag. & primus Aud. *quorum tamen.*

(b) Gemet. Aud. *secundus*, Lyr. *tertius Carnot.*
Longip. *myſteria.*

(a) Car-

libet posse cognoscere, prædicationis officium tutius declinatur: nec tamen declinari, ut diximus, pertinaciter debet, cum ad suscipiendum hoc superna voluntas agnoscitur. Quod Moyfes utrumque miro opere explevit, qui præesse tantæ multitudini & noluit & obedivit. Superbus enim fortasse esset, si ducatum plebis innumeræ sine trepidatione susciperet: & rursus superbus existeret, si auctoris imperio obedire recusaret. Utrobique ergo humilis, utrobique subjectus, & præesse populis semetipsum metiendo noluit, & tamen de imperantis viribus præsumendo consensit. Hinc ergo, hinc quique præcipientes colligant, cum quanta culpa ex appetitu proprio ceteris præferri non metuunt, si sancti viri plebium ducatum suscipere Deo etiam jubente timuerunt. Moyfes (a) suadente Domino trepidat: & infirmus quisque ut honoris onus percipiat anhelat; & qui ad casum valde urgetur ex propriis, humerum libenter opprimendus ponderibus submittit alienis, quæ egit ferre non valet, & auget, quod portet.

clinatur,
modò ab-
sit perti-
nacia.

Etiam Deo
jubente,
non nisi
cum for-
midine
suscipien-
dum.

Illud ap-
petentium
temeritas.

CAPUT VIII.

De his qui præesse concupiscunt, & ad usum suæ libidinis instrumentum Apostolici sermonis arripiunt.

PLerumque verò qui præesse concupiscunt, ad usum suæ libidinis instrumentum

(a) Carnot. secundus, jubente.

B

(a) Aud.

1. Tim. 3. 1.

Ibid. v. 2.

Qui lau-
dabile epi-
scopatum
desiderare.Paulus ani-
marum re-
ctor præ-
stantissi-
mus.1. Tim.
3. 1.

tum Apostolici sermonis arripiunt, quo ait: *Si quis episcopatum desiderat, bonum opus desiderat*: qui tamen laudans desiderium, (a) in pavorem vertit protinus, quod laudavit, cum repente subjungit: *Oportet autem Episcopum irreprehensibilem esse*. Cumque virtutum necessaria subsequenter enumerat, quæ sit irreprehensibilitas ipsa manifestat. Et favet ergo ex desiderio, & terret ex præcepto, ac si apertè dicat: *Laudo, quod quæritis, sed prius discite, quid quæritis*: ne dum vosmetipsos metiri negligitis, tanto fœdior vestra reprehensibilitas appareat, quanto & à cunctis conspici in honoris arce festinat. Magnus enim regendi artifex favoribus impellit, terroribus retrahit: ut auditores suos & (b) descripto irreprehensibilitatis culmine restringat à superbia, & officium laudando, quod quæritur, componat ad vitam. Quamvis notandum, quòd illo in tempore hoc dicitur, quo quisquis plebibus præerat, primus ad martyrii tormenta ducebatur. Tunc ergo laudabile fuit episcopatum quærere, quando per hunc quemque dubium non erat ad supplicia graviora pervenire. Unde ipsum quoque episcopatus officium boni operis expressione definitur, cum dicitur: *Si quis episcopatum desiderat, bonum opus desiderat*. Ipse ergo sibi testis est, quia episcopatum non appetit, qui non per hunc

(a) Aud. secundus, *imperium* vertit.(b) Corb. Bellov. Carnot. secundus, *districto*, Alii, maxime Trecentis, *descripto*.

(a) Care

hunc boni operis ministerium, sed honoris gloriam quærit. Sacrum quippe officium non solum non diligit omnino, sed nescit, qui ad culmen regiminis anhelans, in occulta meditatione cogitationis ceterorum subjectione pascitur, laude propria lætatur, ad honorem cor elevat, rerum affluentium abundantiam exultat. Mundi ergo lucrum quæritur sub ejus honoris specie, quo mundi destrui lucra debuerunt. Cumque mens humilitatis culmen arripere ad elationem cogitat, quod foris appetit, intus immutat.

Inanis gloriæ cupidus depingitur.

CAPUT IX.

Quoddam mens præesse volentium plerumque sibi ficta bonorum operum promissione blanditur.

Sed plerumque hi qui (a) subire magistrum pastorale cupiunt, nonnulla quoque bona opera animo proponunt: & quamvis hoc elationis intentione appetant, operaturos tamen se magna (b) pertractant: fitque ut aliud (c) in imis intentio supprimat, aliud tractantis animo superficies cogitationis ostendat. Nam sæpe sibi de se mens ipsa mentitur, & fingit se de bono opere amare, quod non amat, de mundi autem gloria non amare quod amat: quæ

(a) Carnot. secundus, *sumere*, & Aud. secundus, *temporale*, post *pstorale*.

(b) Carnot. primus, *proponunt*.

(c) Aud. primus, *in intimis*.

Qui humi
jacens su-
perbit, ex-
altatus hu-
militatem
non potest
addiscere.

quæ principari appetens, fit ad hoc pavida
cùm quærit, audax cum pervenerit. (a)
Tendens enim, ne non perveniat trepidat:
sed repente perveniens, jure sibi hoc de-
bitum ad quod pervenerit putat. Cumque
percepti principatus officio perfrui secula-
riter cœperit, libenter obliviscitur quid-
quid religiosè cogitavit. Unde necesse est,
ut cùm cogitatio extra usum ducitur, pro-
tinus mentis oculus ad opera transacta re-
vocetur: ac penset quisque quid subjectus
egerit, & repente cognoscit, si prælatus
bona agere, quæ proposuerit, possit: quia
nequaquam valet in culmine humilitatem
discere, qui in imis positus non desit su-
perbire. Nescit laudem, cùm suppetit fu-
gere, qui ad hanc didicit, cùm deesset an-
helare. Nequaquam vincere avaritiam
potest, quando ad multorum sustentatio-
nem tenditur is, cui sufficere propria nec
soli potuerunt. Ex antea acta ergo vita se
quisque inveniat, ne in appetitu se culmi-
nis imago cogitationis illudat. Quamvis
plerumque in occupatione regiminis (b)
ipse quoque boni operis usus perditur, qui
in tranquillitate tenebatur: quia quieto ma-
ri rectè navem & imperitus dirigit; (c) tur-
bato

(a) Sic Corb. & alii mss Gallic. Anglic. Norm.
&c. Hic mutilus est codex Trecensis & usque ad
cap. 15. *sit Rector discretus in silentio, &c.* Editi
habent, *Timens enim*, errore manifesto in nullis
vulgaris castigato.

(b) Aud. primus, *in se quoque.*

(c) Corb. & Carnot. primus, *turbatus*, prior
cum Aud. imo *turbatis*.

(a) Corb.

bato autem tempestatis fluctibus, etiam peritus se nauta confundit. Quid namque est potestas culminis, nisi tempestas mentis? In qua semper cogitationum procellis navis cordis quatitur, huc illucque incessanter impellitur: ut per repentinos excessus oris & operis quasi per obviantia saxa frangatur. Inter hæc itaque quid sequendum est, quid tenendum, nisi ut virtutibus pollens coactus ad regimen veniat, virtutibus vacuus nec coactus accedat? Ille si omnino renititur, caveat ne acceptam pecuniam in sudarium ligans, de ejus occultatione judicetur. Pecuniam quippe in sudario ligare, est percepta dona sub otio lenti torporis abscondere. At contra, iste cum regimen appetit, attendat ne per exemplum pravi operis, Phariseorum more, ad ingressum regni tendentibus obstaculum fiat: qui juxta Magistri vocem nec ipsi intrant, nec alios intrare permittunt. Cui considerandum quoque est, quia (a) cum causam populi electus præsul suscipit, quasi ad ægrum medicus accedit. Si ergo adhuc in ejus (b) opere passionibus vivunt, qua præsumptione percussum mederi properat, qui in facie vulnus portat?

Quot in potestatis culmine tempestates.

Matth. 25. 18.

Matth. 23. 13.

Aliorum medicus non sit, qui in facie vulnus portat.

CAPUT

(a) Corb. Val-cl. Theod. Carnot. Norm. Longip Laud. mss. duces sequimur, non excusos qui habent, *cum curam*.

(b) Excusi, *in ejus corpore*, contradicentibus mss. pene omnibus.

CAPUT X.

*Qualis quisque ad regimen venire
debeat.*

Ille igitur, ille modis omnibus debet ad exemplum vivendi pertrahi, qui cunctis carnis passionibus moriens jam spiritualiter vivit, qui prospera mundi postposuit, qui nulla adversa pertimescit, qui sola interna desiderat. Cujus intentioni bene congruens, nec omnino per imbecillitatem corpus, nec valde per (a) contumeliam repugnat spiritus. Qui ad aliena (b) capienda non ducitur, sed propria largitur. Qui per pietatis viscera citius ad ignoscendum fluctitur, sed numquam plus quam deceat ignoscens, ab arce rectitudinis inclinatur. Qui nulla illicita perpetrat, sed perpetrata ab aliis ut propria deplorat. Qui ex affectu cordis alienae infirmitati compatitur, sicque in bonis proximi sicut in suis provectibus lætatur. Qui ita se imitabilem ceteris in cunctis quæ agit insinuat, ut inter eos non habeat, quod saltem de transactis erubescat. Qui sic studet vivere, ut proximorum quoque corda arentia doctrinæ valeat fluentis irrigare. Qui orationis usu & experimento jam didicit, quod obtinere à Domino quæ poposcerit, possit, (c) cui per effectus vocem jam quasi specialiter dicitur:

(a) Maluerunt editores saltem recentiores, *contumeliam*, contra mss. fidem.

(b) Gemet. faventibus Lyr. & Aud. 2do *aliena capienda*.

(c) Sic mss. magno consensu Editi, *cui prophetica voce jam*. (a) Hic

citur : *Adhuc loquente te, dicam, Ecce adsum.* *Isai 58. 9.*

(a) Si enim fortasse quis veniat, ut pro se ad intercedendum nos apud potentem quempiam virum, qui sibi iratus, nobis verò est incognitus, ducat, protinus respondemus: Ad intercedendum venire non possumus, quia familiaritatis ejus notitiam non habemus. Si ergo homo apud hominem de quo minimè præsumit, fieri intercessor erubescit: qua mente apud Deum intercessionis locum pro populo arripit, qui familiarem se ejus gratiæ esse per vitæ meritum nescit: Aut ab eo quomodo aliis veniam postulat, qui utrum sibi sit placatus ignorat? Qua in re adhuc aliud est sollicitius formidandum, ne qui placare posse iram creditur, hanc ipse ex proprio reatu mereatur. Cuncti enim liquidò novimus, quia cùm is qui displicet, ad intercedendum mittitur, irati animus ad deteriora provocatur. Qui ergo adhuc desideriiis terrenis adstringitur, caveat ne districti iram judicis gravius accendens, dum loco delectatur gloriæ, fiat subditis auctor ruinæ.

Ad Deum
intercessor
non acce-
dat, qui
per culpam
displicet.

Dist. 49.
Initio &
c. 1.

C A P U T XI.

(b) *Qualis quisque ad regimen venire non debeat.*

Solenter ergo se quisque metiatur ne locum regiminis assumere adeat, si adhuc
in

(a) Hic incipit apud undecimum in plur. editis. Dissentiunt codices manu exarari.

(b) Hoc caput pertinet adhuc ad septimum in Longip.

Lev. 21.

17.

Vitiorum
sit expers.

Ibid. v. 18.

Perspicax
sit per con-
templationem.

I. Reg. 2.

9.

Recto in-
cessu gra-
diatur.

Heb. 12.

12. & 13.

in se vitium damnabiliter regnat: ne is quem crimen depravat proprium, intercessor fieri appetat pro culpis aliorum. (a) Hinc etenim superna voce ad Moysen dicitur: *Loquere ad Aaron: Homo de semine tuo per familias, qui habuerit maculam, non offeret panes Domino Deo suo, nec accedet ad ministerium ejus.* Ubi & repente subjungitur: *Si cæcus fuerit, si claudus, si vel parvo, vel grandi & torto naso, si fracto pede, si manu, si gibbus, si lippus, si albuginem habens in oculo, si jugem scabiem, si impetiginem in corpore, vel ponderosus.* Cæcus quippe est, qui supernæ contemplationis lumen ignorat: qui præsentis vitæ tenebris pressus, dum venturam lucem nequaquam diligendo conspicit, (b) quò gressus operis porrigat, nescit. Hinc etenim prophetante Anna dicitur, *Pedes Sanctorum suorum servabit, & impii in tenebris conticescent.* Claudus verò est, qui quidem quò pergere debeat aspicit, se per infirmitatem mentis, vitæ viam perfectè non valet tenere quam videt: quia ad virtutis statum (c) dum fluxa consuetudo non erigitur, quò desiderium innititur, illuc gressus operis efficaciter non sequuntur. Hinc enim Paulus dicit: *Remissas manus & dissoluta genua erigite, & gressus rectos facite pedibus vestris: ut non claudicans quis erret, magis autem*

(a) Ad hæc verba inchoatur caput XI. in mss. Corb. duob. prior. Carnot & tribus Gemet.

(b) Aud. primus, quò ingressus, . ponere. Laud. quò gressum corporis.

(c) Editi, dum fluxa consuetudine, reluctanti-
bus mss. universis,

autem sanetur. Parvo autem naso est, qui ad tenendam mensuram discretionis idoneus non est. Naso quippe odores fœtoresque discernimus. Rectè ergo per nasum discre- Discretio tio exprimitur, per quam virtutes eligimus, ne polleat: ne polleat? delicta reprobamus. Unde & in laude sponsæ dicitur: *Nasus tuus sicut turris quæ* Cant. 7. 4. *est in Libano:* quia nimirum sancta Ecclesia, quæ ex causis singulis tentamenta prodeant, per discretionem conspicit, & ventura victiorum bella ex alto deprehendit. Sed sunt nonnulli, qui dum æstimari hebetes nolunt, sæpe se in quibusdam inquisitionibus plus quàm necesse est exercentes, ex nimia subtilitate falluntur. Unde hic quoque subditur: *Vel grandi & torto naso.* Nasus enim grandis & tortus, est discretionis subtilitas immoderata, quæ dum plus quàm decet excreverit, actionis suæ rectitudinem ipsa confundit. Fracto autem pede vel manu est, qui viam Dei pergere omnino non valet, atque à nobis actibus funditus exors vacat: quatenus hæc non ut claudus saltem cum infirmitate teneat, sed ab his omnimodo alienus existat. Gibbus verò est, quem terrenæ sollicitudinis Terrenæ pondus deprimit, ne umquam ad superna sollicitu- sollicitu- respiciat: sed solis his, quæ in infimis cal- dinis pon- cantur, intendat. Qui & si quando ali- dere non quid ex bono patriæ cœlestis audierit, ad deprimat- hoc nimirum perversæ consuetudinis pon- tur. dere prægravatus, cordis faciem non attollit: quia cogitationis statum erigere non valet, quem terrenæ usus sollicitudinis curvum tenet. Ex horum quippe specie Psal-

Psal. 38.
8. sec. lxx.

Luc. 8. 14.

Præ carna-
libus operi-
bus non
caliget.

Apoc. 3.
18.

Superbiâ
non cæcu-
riat.

mista dicit: *Incurvatus sum (a) & humiliatus sum usquequaque.* Quorum culpam quoque per semetipsam Veritas reprobans, ait: *Semen autem quod in spinis cecidit, hi sunt, qui audierunt verbum, & à sollicitudinibus & divitiis & voluptatibus vitæ euntes suffocantur, & non referunt fructum.* Lippus verò est, cuius quidem ingenium ad cognitionem veritatis emicat, sed tamen hoc carnalia opera obscurant. In lippis quippe oculis pupillæ sanæ sunt, sed humore defluente (b) infirmatæ palpebræ grossescunt: quorum, quia infusione crebrò atteruntur, etiam acies pupillæ vitiatur. Et sunt nonnulli, quorum sensum carnalis vitæ operatio fau-
ciat, qui videre recta subtiliter per ingenium poterant, sed usu pravorum actuum caligant. Lippus itaque est, cuius sensum natura exacuit; sed conversationis pravit-
tas confundit. Cui bene per Angelum di-
citur: *Collyrio inunge oculos tuos ut videas.* Collyrio quippe oculos ut videamus inun-
gimus, cum ad cognoscendam veri lumi-
nis claritatem intellectus nostri aciem me-
dicamine bonæ operationis adjuvamus. Al-
buginem verò habet in oculo, qui veri-
tatis lucem videre non finitur; quia arro-
gantiâ sapientiæ seu iustitiæ cæcatur. Pu-
pilla namque oculi nigra videt, albuginem
tole-

(a) Abest à Corb. & humiliatus sum.

(b) Hic in mss. mira varietas. In Laud. *infirmi-
tates palpebra.* In duob. pr. *Gemet infirmanti pal-
pebra.* In Corb. Bellov. Carnot. 2do, duob. Theod.
infirmantes palpebra. In priori Carn. & Aud. imo:
infirmantia palpebra.

tolerans nil videt: quia videlicet sensus humanæ cogitationis si stultum se peccatoremque intelligit, cognitionem intimæ claritatis apprehendit. Si autem candorem sibi justitiæ seu sapientiæ tribuit, à luce se supernæ (a) cognitionis excludit: & eo claritatem veri luminis nequaquam penetrat, quo se apud se per arrogantiam exaltat: sicut de quibusdam dicitur: *Dicentes enim se esse sapientes, stulti facti sunt.* Jugem verò habet scabiem, cui carnis petulantia sine cessatione dominatur. In scabie etenim fervor viscerum ad cutem trahitur, per quam rectè luxuria designatur: quia si cordis tentatio usque ad operationem profilit, nimirum fervor intimus usque ad cutis scabiem prorumpit; & foris jam corpus sauciat, quia dum in cogitatione voluptas non reprimitur, etiam in actione dominatur. Quasi enim cutis pruriginem Paulus curabat abstergere, cum dicebat: *Tentatio vos non apprehendat, nisi humana;* ac si aperte diceret: Humanum quidem est tentationem in corde perpeti, dæmoniacum verò est in tentationis certamine & in operatione superari. Impetiginem quoque habet in corpore, quisquis avaritiâ vastatur in mente: quæ si in parvis non compescitur, nimirum sine mensura dilatatur. Impetigo quippe sine dolore corpus occupat, & absque occupati tædio excrescens membrorum decorem fœdat: quia & avaritia capti animi

Rom. 17
22.

Carnis petulantia non laboraret,

1. Cor. 10
13.

nec avaritiâ.

mum

(a) Gemeticenses, cogitationis.

(a) Laud.

1. Tim. 6.
10.
Turpibus
cogitationibus non
delectentur;

mum dum quasi delectat, exulcerat; dum adipiscenda quæque cogitationi objicit, ad inimicitias accedit, & dolorem in vulnere non facit, quia æstuantis animo ex culpa abundantiam promittit. Sed decor membrorum perditur, quia aliarum quoque virtutum per hanc pulchritudo depravatur; & quasi totum corpus (a) exasperat, quia per universa vitia animum supplantet, Paulo attestante qui ait: *Radix omnium malorum est cupiditas*. Ponderosus verò est, qui turpitudinem non exercet opere, sed tamen ab hac cogitatione continua sine modamine gravatur in mente: qui nequaquam quidem usque ad opus nefarium rapitur, sed ejus animus voluptate luxuriæ sine ullo (b) repugnationis stimulo delectatur. Vitium quippe est ponderis, cum humor viscerum ad virilia labitur, quæ profectò cum molestia dedecoris intumescunt. Ponderosus ergo est, qui totis cogitationibus ad lasciviam defluens, pondus turpitudinis gestat (c) in corde: & quamvis prava non exerceat opere, ab his tamen non evellitur mente. Nec ad usum boni operis in aperto valet assurgere, quia gravat hunc in abditis pondus turpe. Quisquis ergo quolibet horum vitio (d) subigitur, panes Domi-

(a) Laud. *exulcerat*

(b) Editi, *repugnationis obstaculo*; quod in nullis è nostris mss. legitur.

(c) Carnot. primus & secundus Aud. *in corpore*.

(d) Carnot. primus, *subjungitur*. Bellov. & alii, *subigitur*.

(a) Hic

Domino offerre prohibetur : ne profectò diluere aliena delicta non valeat is, quem adhuc propria (a) devastant. Quia igitur paucis ad pastorale magisterium dignus qualiter veniat, atque hoc indignus qualiter pertimescat ostendimus: nunc is, qui ad illud dignè pervenerit, in eo qualiter vivere debeat demonstramus.

SE-

(a) Hic absolvitur caput in Longip.

(a) Titu-

SECUNDA PARS.

DE

(a) VITA PASTORIS.

CAPUT I.

*Is qui ad regimen ordinate pervenerit,
qualem se in ipso regimine debeat
exhibere.*

AL. XII.

Imago
Pastoris
optimi.

Tantum debet actionem populi actio transcendere Præfulis, quantum distare solet à grege vita pastoris. Oportet namque ut metiri sollicitè studeat, quanta tenendæ rectitudinis necessitate constringitur, sub cuius æstimatione populus grex vocatur. Sit ergo necesse est cogitatione mundus, actione præcipuus, discretus in silentio, utilis in verbo, singulis compassione proximus, præ cunctis contemplatione suspensus, bene agentibus per humilitatem socius, contra delinquentium vitia per zelum justitiæ erectus, internorum curam in exteriorum occupatione non minuens, exteriorum providentiam in internorum sollicitu-

(a) Titulus hic in antiquis mss. non legitur, nisi recentiori manu additus, ut videtur in 2do. Gemet. Continua ergo serie in manu exaratis sequitur cap. XII. In Longip. est tantum C. IX. Divisioni tamen à sancto Doctore propositæ, cum conveniat hæc inscriptio, ut patet ex superioribus verbis quibus caput XI. absolvitur, eam retinendam duximus.

(a) Va

licitudine non relinquens. Sed hæc quæ breviter enumerando perstrinximus, paulò latiùs replicando differamus.

CAPUT II.

Ut Rector cogitatione sit mundus.

Rector semper cogitatione sit mundus, quatenus nulla hunc immunditia polluat, qui hoc suscepit officii, ut in alienis quoque cordibus pollutionis maculas tergat: quia necesse est, ut esse munda studeat manus, quæ diluere fordes curat; ne tacta quæque deterius inquinet, (a) si fordida insequens lutum (b) tenet. Hinc namque per Prophetam dicitur: *Mundamini qui fertis vasa Domini*. Domini etenim vasa fuerunt, qui proximorum animas ad æterna sacraria perducendas in suæ conversationis fide suscipiunt. Apud semetipsos ergo quantum debeant mundari conspiciant, qui ad æternitatis templum vasa viventia in sinu propriæ sponsonis portant. Hinc divina voce præcipitur, ut in Aaron pectore rationale iudicii vittis ligantibus imprimatur: quatenus (c) sacerdotale cor nequaquam cogitationes fluxæ possideant, sed ratio sola constringat: nec indiscretum quid vel inutile cogitet, qui ad exemplum aliis

AL. XIII.

Isai. 52.

11.

Exod. 28.

v. 15. &c.

Gravita-
tem præ
se ferat.

(a) Vatic. præeuntibus Paris. 1518. Gilot. & al. ed. *si fordida in se mens*. Repugnant. Angl. & nostri mss.

(b) Carnot. secundus, *manet*.

(c) In Corb. *rationale*.

(a) Aud.

In sanctorum Patrum vestigiis oculos figat.

Aloirum commodis non suis studeat.
Exod. 28.
v. 30.

Nihil infirmitatis humanæ patiatur.

aliis constitutus, ex gravitate vitæ semper debet ostendere quantam in pectore rationem portet. In quo etiam rationali vigilantè adjungitur, ut duodecim Patriarcharum nomina describantur. Adscriptos etenim patres semper in pectore ferre, est antiquorum vitam sine intermissione cogitare. Nam tunc sacerdos irreprehensibiliter graditur, cum exempla Patrum præcedentium indefinenter intuetur, cum Sanctorum vestigia sine cessatione considerat, & cogitationes illicitas deprimit, ne extra ordinis limitem operis pedem (a) tendat. Quod bene etiam rationale iudicii vocatur: quia debet Rector subtili semper examine bona malaque discernere, & quæ vel quibus, quando vel qualiter congruant, studiose cogitare: nihilque proprium quærere, sed sua commoda propinquorum bona deputare. Unde illic scriptum est: *Pones autem in rationali iudicii doctrinam & veritatem, quæ erunt in pectore Aaron quando ingreditur coram Domino, & gestabit iudicium filiorum Israel in pectore suo in conspectu Domini semper.* Sacerdoti quippe iudicium filiorum Israel in pectore coram Domini conspectu gestare, est subditorum causas pro sola interni iudicis intentione discutere, ut nihil se ei humanitatis admisceat in hoc, quod divina positus vice dispensat, ne correptionis (b) studia privatus dolor exasperet. Cumque contra aliena vitia æmulator ostenditur,

(a) Aud. primus, ponat.

(b) Carnot. primus, & primus Aud. studio

(a) Hic

tur, quæ sua sunt, exequatur: ne tranquillitatem iudicii aut latens invidia maculet, aut præceps ira perturbet. Sed dum consideratur terror ejus, qui super omnia præsidet, videlicet iudicis intimi, non sine magno regantur timore subiecti. Qui nimirum timor dum mentem Rectoris humiliat, purgat; ne hanc aut præsumptio spiritus levet, aut carnis delectatio inquinet, aut per terrenarum rerum (a) cupidinem importunitas pulvereæ cogitationis obscuraret: quæ tamen non pulsare Rectoris animum nequeunt; sed festinare necesse est, ut repugnatione vincantur; ne vitium, quod per suggestionem tentat, (b) molliæ delectationis subigat: cumque hæc ab animo tardè repellitur, (c) mucrone consensus occidat.

CAPUT III.

Ut Rector semper sit operatione præcipuus.

SIt Rector operatione præcipuus, ut vitæ viam subditis vivendo denuntiet, & grex, qui Pastoris vocem moresque sequitur, per exempla meliùs quàm per verba gradiatur. Qui enim loci sui necessitate

AL XIV.

(a) Hic dissentiunt mss. Corb. habet, *cupidinem polluta pulvereæ cogit.* Carnot. secundus, *polluta cogitationis*, omisso *pulv.* Duo prior. Gemet. *cupiditatem imp. pulvere cog.*

(b) Carnot 1. *malitia dilectionis.* Aud. 1. *malitia delectationis.*

(c) Carnot. 2. & Bellov. *Vereor, ne consensus succedat.*

Doctri-
nam Pa-
storis, vi-
ta comen-
det.

Isai. 40. 9.

Exod. 29.
22.

Ceteros
morum
integritate
superet.

tate exigitur summa dicere, hac eadem ne-
cessitate compellitur summa monstrare. Il-
la namque vox libentiùs auditorum cor
penetrat, quam dicentis vita commendat :
quia quod loquendo imperat, ostendendo
adjuvat, ut fiat. Hinc enim per Prophetam
dicitur : *Super montem excelsum ascende tu
qui evangelizas Sion.* Ut videlicet qui cœlesti
prædicatione utitur, ima jam terrenorum
operum deferens, in (a) rerum culmine
stare videatur : tantoque faciliùs subditos
ad meliora pertrahat, quanto per vitæ me-
ritum de supernis clamat. Hinc divina Le-
ge armum sacerdos in sacrificium & dex-
trum accipit & separatum, ut non solum
sit ejus operatio utilis, sed etiam singula-
ris : nec inter malos tantummodo, quæ re-
cta sunt, faciat, sed bene quoque operan-
tes subditos, sicut honore (b) ordinis su-
perat, ita etiam morum virtute transcen-
dat. Cui in esu quoque pectusculum cum
armo tribuitur : ut quod de sacrificio præ-
cipitur sumere, hoc de semetipso auctori
discat immolare. Et non solum (c) pe-
ctore, quæ recta sunt, cogitet, sed spectato-
res suos ad sublimia armo operis invitet :
nulla prospera præsentis vitæ appetat, nul-
la adversa pertimescat : blandimenta mun-
di (d) respectu intimo terrore despiciat,
terro-

(a) Primus Aud. in cœlestium rerum

(b) Audoen. secundus, caret voce, ordinis.

(c) Hic locus in Audoen. primo & primo Car-
not. legitur sine hac voce, pectore.

(d) Laud. respectu intimi terroris. Favet Car-
not. secundus.

(a) Ita

terrores autem considerato internæ dulcedinis blandimento contemnat. Unde super-^{Exod. 29.} pernae quoque vocis imperio in utroque humero sacerdos velamine superhumeralis⁵ attingitur: ut contra adversa ac prospera, ^{Quid per superhumerales signaretur.} virtutum semper ornamento muniatur: quatenus juxta vocem Pauli, per arma justitiæ à dextris sinistrisque gradiens, cum ^{2 Cor. 6. 7.} ad sola quæ (a) interiora sunt nititur, in nullo (b) delectationis infimæ latere flectatur. Non hunc prospera elevent, non adversa perturbent, non blanda usque ad voluptatem demulceant, non aspera ad desperationem premant: ut dum nullis passionibus intentionem mentis humiliat, quanta in utroque humero superhumeralis pulchritudine tegatur ostendat. Quod rectè etiam superhumerales ex auro, hyacintho, purpura, bis tincto cocco, & torta^{8.} fieri bysso præcipitur; ut quanta sacerdos ^{Ex quibus contextum.} clarescere virtutum diversitate debeat, demonstretur. In sacerdotis quippe habitu ante omnia aurum fulget, ut in eo intellectus sapientiæ principaliter emicet. Cui hyacinthus, qui aëreo colore resplendet, adjungitur; ut per omne quod intelligendo penetrat, non ad favores infimos, sed ad amorem cœlestium surgat: ne dum suis incautus laudibus capitur, ipso etiam veritatis

(a) Ita Corb. tres Carnot. Belv. Aud. primus, tres Gemet. Legitur tamen in edit *anteriora*.

(b) Carnot. primus, *dilectionis*. Corb. in *nullo delectationis infimæ latere flectantur*.

Sancto-
rum regia
potestas.

1. Petr. 2.
9.

Johan. 1.
12.

Pf. 138.
17.

Virtutes
omnes ca-
ritate de-
corentur.

Cur hæc
bis tincto
cocco si-
milis.

tatis intellectu vacuetur. (a) Auro quoque & hyacintho purpura permiscetur; ut videlicet sacerdotale cor, cum summa quæ prædicat, sperat, in semetipso etiam suggestiones vitiorum reprimat, eisque velut ex regia potestate contradicat: quatenus nobilitatem semper intimæ regenerationis aspiciat, & cælestis regni sibi habitum moribus defendat. De hac quippe nobilitate spiritus per Petrum dicitur: *Vos autem genus electum, regale sacerdotium*. De hac etiam potestate, qua vitia subigimus, Johannis voce roboramur, qui ait: *Quotquot autem receperunt eum, dedit eis potestatem filios Dei fieri*. Hanc dignitatem fortitudinis Psalmista considerat, dicens: *Mihi autem nimis honorificati sunt amici tui Deus, nimis confortatus est principatus eorum*. Quia nimirum Sanctorum mens principaliter in summis erigitur, cum exteriùs perpeti abjecta cernuntur. Auro etiam, hyacintho ac purpuræ bis tinctus coccus adjungitur; ut ante interni judicis oculos omnia virtutum bona ex caritate decorentur; & cuncta quæ coram hominibus rutilant, hæc in conspectu (b) occulti arbitri flamma intimi amoris accendat. Quæ scilicet caritas, quia Deum simul ac proximum diligit, quasi ex duplici tinctura fulgescit. Qui igitur sic ad auctoris speciem anhelat, ut proximorum curam

(a) In pler. mss. *auro quoque ac bysso atque hyacintho*; omitti debet *ac bysso*. Byssi enim infra meminit.

(b) Carnot. primus, Land. & Belvac. *occulti arbitris*.

curam negligat, vel sic proximorum curam exequitur, ut à divino amore torpescat: quia unum horum quodlibet negligit, in superhumeralis ornamento habere coccum bis tinctum nescit. Sed cum mens ad præcepta caritatis tenditur, restat procul dubio ut per abstinentiam caro maceretur. Unde & bis tincto cocco torta byssus adjungitur. De terra etenim byssus nitenti specie oritur. Et quid per byssum, nisi candens decore munditiæ corporalis castitas designatur? Quæ videlicet torta, pulchritudini superhumeralis innectitur; quia tunc castimonia ad perfectum munditiæ candorem ducitur, cum per abstinentiam caro fatigatur. Cumque inter virtutes ceteras etiam afflictæ carnis meritum proficit, quasi in diversa superhumeralis specie byssus torta candescit.

Castitati
famulatur
abstinentia.

CAPUT IV.

Ut sit Rector discretus in silentio utilis in verbo.

Sit Rector discretus in silentio, utilis in verbo: ne aut tacenda proferat, aut proferenda reticescat. Nam sicut incauta locutio in errorem pertrahit, ita indiscretum silentium hos, qui erudiri poterant, in errore derelinquit. Sæpe namque rectores improvidi humanam amittere gratiam formidantes, loqui liberè recta pertimescunt: & juxta Veritatis vocem, nequam jam gregis custodiæ Pastorum studio, sed mercenariorum vice deserviunt: quia

AL. XV.
Dist. 43.
Sit Rector.

Johan. 10.

12.

Pastores

muti ac timidi car-
puntur.

Ijai. 56.

Ezech. 13.

5.

Thren. 2.

14.

veniente lupo fugiunt, dum se sub silentio abscondunt. Hinc namque eos per Prophetam Dominus increpat, dicens: *Canes muti non uolentes latrare.* Hinc rursus queritur, dicens: *Non ascendistis ex aduerso, nec opposuistis murum pro domo Israel, ut staretis in praelio in die Domini.* Ex aduerso quippe ascendere, est pro defensione gregis voce libera huius mundi potestatibus contraire. Et in die Domini in praelio stare, est pravis decertantibus ex iustitiæ amore resistere. Pastori enim recta timuisse dicere, quid est aliud quam tacendo terga præbuisse? qui nimirum si pro grege se obicit, murum pro domo Israel hostibus opponit. Hinc rursus delinquenti populo dicitur: *Prophetæ tui viderunt tibi falsa & stulta, nec (a) aperiebant iniquitatem tuam, ut te ad pœnitentiam provocarent.* Prophetæ quippe in sacro eloquio nonnumquam doctores vocantur: qui dum fugitiva esse præsentia (b) indicant, quæ sunt ventura manifestant. Quos diuinus sermo falsa videre redarguit; quia dum corripere culpas metuunt, incassum delinquentibus promissa securitate blandiuntur: qui iniquitatem peccantium nequaquam aperiunt, quia ab increpationis voce conticescunt. Clavis quippe apertionis, est sermo correptionis: quia (c) increpando culpam detegit, quam sæpe

(a) Carnot. primus, & Aud. primus, *corripiebant*

(b) Aud. i. *judicant.*

(c) Tres Gemet. secundus & tertius Aud. Lyr. *Corb. increpatio.*

pe nescit ipse etiam qui perpetravit. Hinc Paulus ait: *Ut potens sit extortari in doctrina sana, & eos qui contradicunt arguere.* Hinc per Malachiam dicitur: *Labia sacerdotis custodiunt scientiam, & legem requirent ex ore ejus, quia Angelus Domini exercituum est.* Hinc per Isaiam Dominus admonet, dicens: *Clama, ne cesses, quasi tuba exalta vocem tuam.* Præconis quippe officium suscipit, quisquis ad sacerdotium accedit: ut ante adventum judicis qui terribiliter sequitur, ipse scilicet clamando gradiatur. Sacerdos ergo si prædicationis est nescius, quam clamoris vocem daturus est præco mutus? Hinc est enim quod super Pastores primos in linguarum specie Spiritus sanctus insedit: quia nimirum quos repleverit, de se protinus loquentes facit. Hinc Moyfi præcipitur ut tabernaculum sacerdos ingrediens, tintinnabulis ambiatur: ut videlicet voces prædicationis habeat, ne superni spectatoris judicium ex silentio offendat. Scriptum quippe est: *Ut audiat sonitus quando ingreditur & egreditur sanctuarium in conspectu Domini, & non moriatur.* Sacerdos namque ingrediens vel egrediens moritur, si de eo sonitus non auditur: quia iram contra se occulti judicis exigit, si sine prædicationis sonitu incedit. Aptè autem tintinnabula vestimentis illius describuntur inserta. Vestimenta etenim sacerdotis quid aliud quàm recta opera debemus accipere? Propheta attestante qui ait: *Sacerdotes tui induantur justitiam.* Vestimentis itaque illius tintinnabula inhærent, ut vitæ viam cum linguæ

Tit. 1. 9.

Malac. 2. 7.

Isaia. 58. 1.

Præcones
sunt.

Act. 2. 3.

Exod. 28.

33.

Ibid. v. 35.

Iram Dei,
si taceant,
merentur.

Ps. 131. 9.

Doceant

verbo &
exemplo.

Marc. 9.

49

Eorum ser-
mones sal
discretio-
nis & sa-
pientiae
condiat.

Rom. 12.

3.

Exod. 28.

24.

Vide Ep.

25. l. 1.

Marc. 9.

49.

sonitu ipsa quoq; sacerdotis opera clament. Sed cum Rector se ad loquendum prae-
parat, sub quanto cautelae studio loquatur,
attendat: ne si inordinatè ad loquendum
rapitur, erroris vulnere audientium corda
feriantur: & cum fortasse sapiens videri de-
siderat, unitatis compagem insipienter ab-
scidat. Hinc namque Veritas dicit: *Habe-
te sal in vobis, & pacem habete inter vos.* Per
sal quippe, (a) verbi sapientia designatur.
Qui igitur loqui sapienter nititur, magno-
pere metuat, ne ejus eloquio audientium
unitas confundatur. Hinc Paulus ait: *Non
plus sapere, quam oportet sapere, sed sapere
ad sobrietatem.* Hinc in sacerdotis veste
juxta divinam vocem tintinnabulis mala
punica conjunguntur. Quid enim per
mala punica, nisi fidei unitas designatur?
Nam sicut in malo punico, (b) uno ex-
teriùs cortice multa interiùs grana muniun-
tur: sic (c) innumeros sanctae Ecclesiae po-
pulos unitas fidei contegit, quos intus di-
versitas meritorum tenet. Ne igitur Re-
ctor incautus ad loquendum proruat, hoc
quod jam praemisimus, per semetipsam Ve-
ritas discipulis clamat: *Habete sal in vobis,
& pacem habete inter vos.* Ac si figuratè per
habitum sacerdotis dicat: Mala punica tin-
tinnabulis jungite, ut per omne, quod di-
citis, unitatem fidei cauta observatione
teneatis. Providendum quoque est solli-
cita

(a) Laud. *verbum sapientiae.*

(b) Tres Gemet. Carnot. primus & secundus
ac Belvac. *una . . cortice.*

(c) Lyr. *universos.*

(a) Tres

cita intentione Rectoribus, ut ab eis non solum prava nullo modo, sed ne recta quidem nimie & inordinate proferantur: quia saepe dictorum virtus perditur, cum apud corda audientium loquacitatis incauta importunitate levigatur: & auctorem suum haec eadem loquacitas inquinat, quae servire auditoribus ad usum profectus ignorat. Unde bene per Moysem dicitur: *Vir, qui fluxum seminis patitur, immundus erit.* In mente quippe audientium semen secuturae cogitationis, est auditae qualitas locutionis: quia dum per aurem sermo concipitur, cogitatio in mente generatur. Unde & ab huius mundi sapientibus praedicator egregius seminiverbius est vocatus. Qui ergo fluxum seminis sustinet, immundus asseritur: quia multiloquio subditus, ex eo se inquinat, quod si ordinate promeret, prolem rectae cogitationis edere in audientium corda potuisset: dumque incautus per loquacitatem diffluit, non ad usum generis, sed ad immunditiam semen effundit. Unde Paulus quoque cum discipulum de instantia praedicationis admoneret, dicens: *Testificor coram Deo & Christo Jesu, qui iudicaturus est vivos & mortuos, per adventum ipsius & regnum ejus, praedica verbum, instae opportune, importune: dicturus importune, praemisit opportune: quia scilicet apud auditoris mentem ipsa sua (a) vilitate se destruit*

Loquacitatem caveant.

Levit. 15.
2.

Act. 17.
18.

2. Tim.
4. 1.

(a) Tres Gemet. tertius Carnot. Val-cl. secundus Aud. & Lyr. subtilitate. At duo Theod. Laud. & alii, utilitate.

struit, si habere importunitas opportunitatem nescit.

CAPUT V.

Ut sit Rector singulis compassione proximus, præ cunctis contemplatione suspensus.

AL. XVI.

2. Cor. 12.

9.

1. Cor. 7.

2.

ibid v. 5.

SIt Rector singulis compassione proximus, præ cunctis contemplatione suspensus: ut & per pietatis viscera in se infirmitatem ceterorum transferat, & per speculationis altitudinem semetipsum quoque invisibilia appetendo transcendat: ne aut alta petens, proximorum infirma despiciat, aut infirmis proximorum congruens, appetere alta derelinquat. Hinc est namque quòd Paulus in paradysum ducitur, cœlique tertii secretarimatur, & tamen illa invisibilium contemplatione suspensus, ad cubile carnalium aciem mentis revocat, atque in occultis suis qualiter debeant conversari dispensat, dicens: *Propter fornicationem autem unusquisque suam uxorem habeat, & unaquaque suum virum habeat. Uxori vir debitum reddat: similiter autem & uxor viro. Et paulò post: Nolite fraudare invicem, nisi fortè ex consensu ad tempus, ut vacetis orationi: & iterum revertimini in idipsum, ne tentet vos satanas. Ecce jam cœlestibus secretis inseritur, & tamen per condescensionis viscera carnalium cubile perscrutatur: & quem sublevatus ad invisibilia erigit, hunc (a) miseratus ad secreta infirmantium oculum cordis flectit.*

Cœlum

(a) Longip. ac plurimi, misericorditer.

(a) Tre.

Cœlum contemplatione transcendit, nec tamen (a) stratum carnalium sollicitudine deferit: quia compage caritatis sumis simul, & infimis junctus, & in semetipso virtute spiritus ad alta valenter rapitur, & pietate in aliis æquanimiter infirmatur. Hinc etenim dicit: *Quis infirmatur, & ego non infirmor? quis scandalizatur, & ego non uror?* Hinc rursus ait: *Factus sum Judæis tamquam Judæus.* Quod videlicet exhibebat non amittendo fidem, (b) sed extendendo pietatem: ut in se personam infidelium transfigurans, ex semetipso disceret, qualiter aliis misereri debuisset: quatenus hoc illis impenderet, quod sibi ipse, si ita esset, impendi rectè voluisset. Hinc iterum dicit: *Sive mente excedimus, Deo: sive sobrii sumus, vobis:* quia & semetipsum noverat contemplando transcendere, & eundem se auditoribus condescendendo temperare. Hinc Jacob Domino desuper innitente, & uncto deorsum lapide, ascendentes ac descendentes Angelos vidit: quia scilicet prædicatores recti non solum sursum sanctum caput Ecclesiæ, videlicet Dominum contemplando appetunt, sed deorsum quoque ad membra illius miserando descendunt. Hinc

2. Cor. 11.

29.

1. Cor. 9.

20.

Paulus ex

caritate

personam

infidelium

in se ex-

pressit.

2. Cor. 5.

13.

Gen. 28.

12.

Pastor ad

Deum

ascendat

(a) Trecensis, Corb. Norm. Belv. Laud. &c. sic legendum suadent; à quibus longè abeuntes editores omnes posuerunt *stratum carn.* Supra habes, *carnalium cubile perse.*

(b) Sequimur hîc Trec. Laud. Gemicenses, duos Carnot. Prior Carn. cum primo Aud. habet, *sed appetendo.* Neutris consentiunt, vulgati, in quibus leg. *sed ostendendo.*

per con-
templa-
tionem, &
ad infir-
mos de-
scendat per
compas-
sionem.

Luc. 6. 1.2

Pastori oc-
cultas pia-
culas tenta-
tionesque
aperiantur.
*5. Reg. 7.
v. 23. &c.*

Hinc Moyſes crebrò tabernaculum intrat & exit: & qui intus in contemplationem rapitur, foris infirmantium negotiis urgetur. Intus Dei arcana confiderat, foris onera carnalium portat. Qui de rebus quoque dubiis ſemper ad tabernaculum recurrit, coram teſtamenti Arca Dominum conſulit: exemplum procul dubio Rectoribus præbens, ut cùm foris ambigunt, quid diſponant, ad mentem ſemper quaſi ad tabernaculum redeant: & velut coram teſtamenti Arca Dominum conſulant, ſi de his, in quibus dubitant, apud ſemetipſos intus ſacri eloquii paginas requirant. Hinc ipſa Veritas per ſuſceptionem noſtræ humanitatis nobis oſtenſa, in monte orationi inhæret, miracula in urbibus exercet: imitationis videlicet viam bonis Rectoribus ſternens; ut etſi jam ſumma contemplando appetunt, neceſſitatibus tamen infirmantium compatiendo miſceantur: quia tunc ad alta caritas mirabiliter furgit, cùm ad ima proximorum ſe miſericorditer attrahit: & quo benignè deſcendit ad infima, valenter recurrit ad ſumma. Tales autem ſeſe, qui præſunt, exhibeant, quibus ſubjecti (a) occulta quoque ſua prodere non erubeſcant: ut cùm tentationem fluctus parvuli tolerant, ad Paſtoris mentem quaſi ad matris ſinum recurrant: & hoc quod ſe inquinari pulſantis culpæ fordibus prævident, exhortationis ejus ſolatio, ac lacrymis orationis lavent. Unde & ante fores templi ad abulendas ingredientium manus mare æneum,

(a) Laud. occulta quoque ſua.

ænæum, id est, luterem, duodecim boves portant: qui quidem facie exterius eminent, sed ex posterioribus latent. Quid namque duodecim bobus, nisi universus Pastorum ordo designatur? De quibus Paulo differente Lex dicit: *Non obturabis os bovi trituranti.* Quorum quidem nos aperta opera cernimus, sed apud districtum iudicem, quæ illos posterius maneant in occulta retributione nescimus. Qui tamen cum condescensionis suæ patientiam diluendis proximorum confessionibus præparant, velut ante fores templi luterem portant: ut quisquis intrare æternitatis januam nititur, tentationes suas menti Pastoris indicet, & quasi in boum lutere cogitationis vel operis manus lavet. Et fit plerumque, ut dum Rectoris animus aliena tentamenta condescendendo cognoscit, auditis tentationibus etiam ipse pulsetur: quia & hæc eadem per quam populi multitudo diluitur, aqua procul dubio luteris inquinatur. Nam dum fordes diluentium suscipit, quasi suæ munditiæ serenitatem perdit. Sed hæc nequaquam Pastori timenda sunt, quia Deo subtiliter cuncta pensante, tanto facilius à sua eripitur, quanto misericordius ex aliena tentatione fatigatur.

1. Cor. 9.

9.

Ex Dent.

25. 4.

Auditis etsi
pulsetur,
non inquit,
natur aut
subverti-
tur; sed à
propriis
potius ten-
tationibus
liberatur.

CAPUT VI.

Ut sit Rector bene agentibus per humilitatem socius, contra delinquentium vita per zelum iustitiæ erectus.

AL. XVII.

*Lib. 21.
Mor. cap.
10. nunc
n. 22.*

*Qui aliis
præfunt,
non ordi-
nis potesta-
tem confi-
derent, sed
æqualita-
tem con-
ditionis.*

SI Rector bene agentibus per humilitatem socius, contra delinquentium vitia per zelum iustitiæ erectus; ut & bonis in nullo se præferat, & cum pravorum culpa exigit, potestatem protinus sui (a) prioratus agnoscat: quatenus & honore suppresso æqualem se subditis bene viventibus deputet, & erga perversos jura rectitudinis exercere non formidet. Nam sicut in libris Moralibus dixisse me memini, liquet quod omnes homines natura æquales genuit, sed variante meritorum ordine alios aliis culpa postponit. Ipsa autem diversitas quæ accessit ex vitio, divino judicio dispensatur: ut quia omnis homo æquè stare non valet, alter regatur ab altero. Unde cuncti qui præfunt, non in se potestatem debent ordinis, sed æqualitatem pensare conditionis: nec (b) præesse se hominibus gaudeant, sed prodesse. Antiqui etenim patres nostri non reges hominum, sed pastores pecorum fuisse memorantur. Et cum Noe Dominus filiisque ejus diceret: *Crescite*

(a) Ita Trec. & plerique. In Carnot primo tamen & in Aud. primo habes, *sui primatus*.

(b) Hæc ex S. P. Benedicti Regulæ c. 64. deprompta videntur, ubi extat; *sciatque (Abbas) sibi oportere prodesse magis quam præesse*. Nec mirum cum Regulæ hujus observationi assuefactus esset Gregorius.

Scite & multiplicamini, & replete terram: pro- Gen 9. v.
tinus adjunxit: Et terror vester ac tremor sit 1. & 7.

super cuncta animalia terræ. Quorum videlicet terror ac tremor, quia esse super animalia terræ præcipitur, profectò esse super homines prohibetur. Homo quippe brutis animalibus, non autem hominibus ceteris naturâ prælatus est: & idcirco ei dicitur, ut ab animalibus & non ab hominibus timeatur: quia contra naturam superbire est, ab æquali velle timeri. Et tamen necesse est, ut Rectores à subditis timeantur, quando ab eis Deum minimè timeri deprehendunt: ut humana saltem formidine peccare metuant, qui divina judicia non formidant. Nequaquam namque præpositi ex hoc quæsito timore superbiunt, in quo non suam gloriam, sed subditorum justitiam quærunt. In eo enim quod metum sibi à perversè viventibus exigunt, quasi non hominibus, sed animalibus dominantur: quia videlicet ex qua parte bestiales sunt subditi, ex ea debent etiam (a) formidini jacere substrati.

Quando
subditis
terrorem
incutere
debeant.

Sed plerumque Rector eo ipso, quo ceteris præeminet, elatione cogitationis intumescit, & dum ad usum cuncta subjacent, dum ad votum velociter jussa complentur, dum omnes subditi, si qua bene gesta sunt, laudibus efferunt, malè gestis autem nulla auctoritate contradicunt, dum plerumque laudant etiam, quod reprobare debuerant, seductus ab his, quæ infra suppetunt, super
se

Quantum
ipsis ab
elatione, &
ab adulatione
metuendum.

(a) Tres Gemet. fortitudini.

(a) Edi-

Job. 41.
25.

Isai. 14.
13.

In digni-
tatum cul-
mine pe-
riclitatur
humilitas
1. Reg. 15.
17.

se animus extollitur; & dum foris immen-
so favore circumdatur, intus veritate va-
cuatur, atque oblitus sui in voces se spar-
git alienas, talemque se credit, qualem se
foris audit, non qualem intus discernere
debit. Subjectos despicit, eosque æqua-
les sibi (a) naturæ ordine non agnoscit:
& quos forte potestatis excefferit, tran-
scendisse se etiam vitæ meritis credit. Cun-
ctis se æstimat ampliùs sapere, quibus se
videt ampliùs posse. In quodam quippe
se constituit culmine apud semetipsum, &
qui æqua ceteris naturæ conditione con-
stringitur, ex æquo respicere ceteros de-
dignatur: sicque usque ad ejus similitudi-
nem ducitur, de quo scriptum est: *Omne
sublime videt, & ipse est rex super universos
filios superbiæ.* Qui singulare culmen appe-
tens, & socialem Angelorum vitam despi-
ciens, ait: *Ponam sedem meam ad Aquilonem,
& ero similis Altissimo.* Miro ergo iudicio
intus foveam dejectionis invenit, dum fo-
ris se in culmine potestatis extollit. Apo-
state quippe Angelo similis efficitur, dum
homo hominibus esse similis dedignatur.
Sic Saul post humilitatis meritum in tumo-
rem superbiæ culmine potestatis excrevit:
per humilitatem quippe prælatus est, per
superbiam reprobatus, Domino attestante,
qui ait: *Nonne cum esses parvulus in oculis tuis,
caput te constitui in tribubus Israel?* Parvulum
se in suis prius oculis viderat, sed fultus
temporali potentia, jam se parvulum non
vide-

(a) Editores maluerunt, *natura origine*, invitis
omnibus inf.

(a) Ita

videbat. Ceterorum namque comparationi se præferens, quia plus cunctis poterat, magnum se præ omnibus æstimabat. Mi-
ro autem modo cum apud se parvulus, apud Deum magnus; cum vero apud se magnus apparuit, apud Deum parvulus fuit. Plerumque ergo dum ex subjeutorum affluentia animus inflatur, (a) in fluxum superbiæ ipso potentia fastigio lenocinante corrumpitur. Quam videlicet potentiam bene regit, qui & tenere illam noverit & impugnare. Bene hanc regit, qui scit per illam super culpas erigi, & scit, cum illa ceteris æqualitate componi. Humana etenim mens plerumque extollitur, etiam cum nulla potestate fulcitur; quanto magis in altum se erigit, cum se ei etiam potestas adjungit? Quam tamen potestatem rectè dispensat, qui sollicitè noverit & sumere ex illa quod adjuvat, & expugnare quod tentat, & æqualem se cum illa ceteris cernere, & tamen se peccantibus zelo ultionis anteferre.

Qui sibi minimus apud Deum magnus est.

Sciat super culpas erigi humilis Pastor.

Sed hanc discretionem plenius agnoscimus, si Pastoris primi exempla cernamus. Petrus namque auctore Deo sanctæ Ecclesiæ principatum tenens, à bene agente Cornelio, & sese ei humiliter prosternente, immoderatiùs venerari recusavit, seque illi similem recognovit, dicens: Surge, ne feceris, & ego ipse homo sum. Sed cum Ananias & Sapphiræ culpam (b) reperit, mox quan-

Petrus Ecclesiæ principatum tenens, contra solos malos erectus est.

Act. 10.

26.

Ibid. 5. 5.

(a) Ita Trec. Carnot. Gemet. Laud. Val. cl. &c. & vet. edit. In Gilot, & recent. legitur, in luxum.

(b) Aud. primus, reprehendit.

Ejus ex-
emplum
secutus
Paulus.

2. Cor. 1.
23.

1. Theff. 2.
7.

2. Cor. 4.5.

1. Cor. 4.
21.

Vitiis do-
minari
oportet,
non homi-
nibus.

quantâ potentiâ super ceteros excrevisset, ostendit. Verbo namque eorum vitam perculit, quam spiritu perscrutante deprehendit: & summum se intra Ecclesiam contra peccata recoluit, quod honore sibi vehementer impenso coram bene agentibus fratribus non agnovit. Illic communio- nem æqualitatis meruit sanctitas actionis, hic zelus ultionis jus aperuit potestatis. Paulus bene agentibus fratribus prælatum se esse nesciebat, cum diceret: *Non quia dominamur fidei vestræ, sed adjutores sumus gaudii vestri.* Atque illico adjunxit: *Fide enim statis.* Ac si id, quod protulerat, aperiret, dicens: Ideo non dominamur fidei vestræ, quia fide statis; æquales enim vobis fumus, in quo vos stare cognoscimus. Quasi prælatum se fratribus esse nesciebat, cum diceret: *Facti sumus (a) parvuli in medio vestrum.* Et rursus: *Nos autem servos vestros per Christum.* Sed cum culpam, quæ corrigi debuisset, invenit, illico magistrum se esse recoluit, dicens: *Quid vultis? In virga veniam ad vos.*

Summus itaque locus bene regitur, cum is, qui præest, vitiis potius, quam fratribus dominatur. Sed cum delinquentes subditos præpositi corrigunt, restat necesse est, ut sollicitè attendant, quatenus per disciplinæ (b) debitum culpas quidem jure potestatis feriant, sed per humilitatis custodiam æquales se ipsis fratribus, qui corriguntur, agnoscant: quamvis plerumque
etiam

(a) Tres Gemet sicut parvuli.

(b) Duo priores Gemet. meritam.

(a) Car-

etiam dignum est, ut eosdem, quos corrigimus, tacita nobis cogitatione præferamus. Illorum namque per nos vitia disciplinæ vigore feriuntur, in his verò quæ ipsi committimus, ne verbi quidem ab aliquo invectione laceramur. Tanto ergo apud Dominum obligatiores sumus, quanto apud homines inutile peccamus. Disciplina autem nostra subditos divino iudicio tanto liberiores reddit, quanto hic eorum culpas sine vindicta non deferit. *Servanda itaque est & in corde humilitas, & in opere disciplina.* Atque inter hæc solerter intuendum est, ne dum immoderatiùs custoditur virtus humilitatis, solvantur jura regiminis: & dum prælatus quisque plus se quàm decet dejicit, subditorum vitam stringere sub disciplinæ vinculo non possit. Teneant ergo Rectores exterius, quod pro aliorum utilitate suscipiunt: servant interius, quod de sua æstimatione pertimescunt. Sed tamen quibusdam signis decenter erumpentibus, eos apud se esse humiles etiam subjecti deprehendant: quatenus & in auctoritate eorum, quod formident, videant, & de humilitate, quod imitentur, agnoscant. Studeant igitur sine intermissione, qui præfunt, ut eorum potentia quanto magna exterius cernitur, tanto apud eos interius deprimatur: (a) ne cogitationem vincat, ne in delectationem sui animum rapiat, ne jam sub se menseam regere non possit, cui se libidine dominandi supponit. Ne enim præsi-

(a) Carnot. primus, ne cogitatione tumeant. Aud. primus, ne cogitatione timeant.

Eccli. 32.

1.

1. Petr. 5.

3.

Matth. 20.

v. 25. &c.

Matth. 24.

v. 43. &c.

Qui simulatione
disciplinae
subditis
dominatur,
hypocrita.

1. Reg. 4.

v. 17. &

18.

Ibid. 2. 29.

præsidentis animus ad elationem potestatis
suae delectatione rapiatur, rectè per quem-
dam sapientem dicitur: *Ducem te constitue-
runt, noli extolli, sed esto in illis, quasi unus ex
illis.* Hinc etiam Petrus ait: *Non dominantes
in clero, sed forma facti (a) gregis.* Hinc per
semetipsam Veritas ad altiora nos virtu-
tum merita provocans, dicit: *Scitis, quia
principes gentium dominantur eorum, & qui ma-
jores sunt, potestatem exercent in eos. Non ita
erit inter vos, sed quicumque voluerit inter vos
major fieri, sit vester minister: & qui voluerit
inter vos primus esse, erit vester servus: sicut
filius hominis non venit ministrari, sed ministra-
re.* Hinc est quòd servum ex suscepto regi-
mine elatum, quæ post supplicia maneant,
indicat, dicens: *Quòd si dixerit malus ille ser-
vus in corde suo: Moram facit Dominus meus
venire, & cæperit percutere conservos suos, man-
ducet autem & bibat cum ebriis: veniet dominus
servi illius, in die qua non sperat, & hora qua
ignorat, & dividet eum, partemque ejus ponet
cum hypocritis.* Inter hypocritas enim jure
deputatur, qui ex simulatione disciplinae
ministerium regiminis vertit in usum domi-
nationis: & tamen nonnumquam gravius
delinquitur, si inter perversos plus æquali-
tas, quàm disciplina custoditur. Quia enim
falsa pietate superatus ferire Heli delin-
quentes filios noluit, apud districtum judi-
cem semetipsum cum filiis crudeli damna-
tione percussit. Hinc namque divina ei
voce dicitur: *Honorasti filios tuos magis quàm
me.* Hinc Pastores increpat per Prophe-
tam,

(a) Tres Gemet, gregi.

(a) In

tam, dicens : *Quod fractum est, non alligastis, Ezech. 34.*
& quod abjectum est, non reduxistis. Abiectus
 4.
 enim non reducitur cum quisque in culpa
 lapsus, ad statum justitiæ ex pastoralis solli-
 citudinis vigore revocatur. Fracturam ve-
 rò ligamen astringit, cum culpam discipli-
 na deprimit : ne plaga usque ad interitum
 defluat, si hanc districtiōnis severitas non
 coarctat.

Sed sæpe deterius frangitur, cum fra-
 ctura incautè colligatur, ita ut gravius cis-
 suram sentiat, si hanc immoderatiùs liga-
 menta constringant. Unde necesse est, ut
 cum peccati vulnus in subditis corrigendo
 restringitur, magna se sollicitudine (a) eti-
 am districtio ipsa moderetur: quatenus sic
 jura disciplinæ contra delinquentes exer-
 ceat, ut pietatis viscera non amittat. Cu-
 randum quippe est, ut Rectorem subditis
 & matrem pietas, & patrem exhibeat disci-
 plina. Atque inter hæc sollicita circum-
 spectione providendum, ne aut districtio
 rigida, aut pietas sit remissa. Nam sicut
 in libris Moralibus jam diximus, disciplina
 vel misericordia multum destituitur, si una
 sine altera teneatur. Sed erga subditos
 suos inesse Rectoribus debet & justè (b)
 consulens misericordia, & piè fæviens disci-
 plina. Hinc namque est, quòd docente
 Veritate, per Samaritani studium semivi-
 vus

Sic jura
 disciplinæ
 exercenda,
 ut pietas
 non dele-
 ratur.

Dist. 45. c.
 Sed illud
 in fin.

Lib. 20.
 Moral. n.
 14. c. 8. &
 epist. 25.

lib. 1.
 Exemplum
 Samari-
 tani.

Luc. 10.

34.

(a) In editis aut *districtior*, aut *districtior ipse*.
 Quibus mss omnes reluctantur.

(b) In plur. edit. tam Moral. quàm Pastoral.
consolans. Apud Gratianum & in mss. habes, *son-*
sulens.

Hebr. 9. 4.
In Pastoris
pectore
virga sit &
manna.

Pf. 22. 4.

vus in stabulum ducitur, & vinum atque oleum vulneribus ejus adhibetur: ut per vinum scilicet mordeantur vulnera, per oleum foveantur. Necesse quippe est, ut quisquis sanandis vulneribus præest, in vino morsum doloris adhibeat, in oleo molitiem pietatis: quatenus per vinum (a) mudentur putrida, per oleum foveantur sananda. Miscenda ergo est lenitas cum severitate; faciendum quoddam ex utroque temperamentum: ut neque (b) multas asperitate exulcerentur subditi, neque nimia benignitate solvantur. Quod juxta Pauli vocem bene illa tabernaculi Arca significat, in qua cum tabulis virga simul & manna est: quia cum Scripturæ sacrae scientia in boni Rectoris pectore, si est virga districtio, sit & manna dulcedinis. Hinc David ait: *Virga tua & baculus tuus, ipsa me consolata sunt.* Virga enim percutimur, baculo sustentamur. Si ergo est districtio virgæ, quæ feriat, sit & consolatio baculi, quæ sustentet. Sit itaque amor, sed non emolliens: (c) sit vigor, sed non exasperans: sit zelus, sed non immoderate sæviens: sit pietas, sed non plus quam expediat, parcens: ut dum se (d) in arce regiminis justitia clementiaque permiscet, is qui præest, corda subditorum & terrendo de-

(a) Tres Gemet. Lyr. & Aud. secundus, *mordeantur*, Trec. Val-clar. & alii, *mudentur*.

(b) Corb. *nimia*. Trecensem & alios plur. sequimur.

(c) Edit. *sit rigor*. Reluctantur mss. omnes.

(d) Carnot. primus, *in arte*.

(a) Corb.

demulceat, & tamen ad terroris reverentiam demulcendo constringat.

CAPUT VII.

Ut sit Rector internorum curam in exteriorum occupatione non minuens, exteriorum providentiam in internorum sollicitudine non relinquens.

SIt Rector internorum curam in exteriorum occupatione non minuens, exteriorum providentiam in internorum sollicitudine non relinquens: ne (a) aut exterioribus deditus ab intimis corruat, aut solis interioribus occupatus, quæ foris debet, proximis non impendat. Sæpe namque nonnulli velut obliti quod fratribus animarum causâ prælati sunt, toto cordis adnifu secularibus curis inserviunt: has, cum adfunt, se agere exultant; ad has etiam cum defunt, diebus ac noctibus cogitationis turbidæ æstibus anhelant. Cumque ab his, cessante forsitan (b) opportunitate, quieti sunt, ipsa deterius sua quiete fatigantur. Voluptatem namque censent, si actionibus deprimuntur, laborem deputant, si in terrenis negotiis non laborant. Sicque fit, ut dum (c) se urgeri mundanis tumultibus gau-

AL. XVIII.

Rerum secularium sollicitudo, Pastori quam anxiosa.

(a) Corb. & Gemet. tertius, *ne aut solis exterioribus.*

(b) Hic dissentiunt. mss. Ex Anglican. alii habent *importunitate*, alii *inopportunitate*; quod habetur in Corb. Belvac. & secundo Carnot. Sequimur Trecentem cum quo Norm. conveniunt, & omnes vulgati.

(c) Corb. *urgere se.* In Trecent. *dum se urgueri.*

Languen-
te capite,
frustra
membra
vigent.

Luc. 21.
30.

Ibidem.

Ibid. 35.

Luc. 16.
13.

2. Tim. 2. 4.

gaudent, interna, quæ alios docere debue-
rant, ignorent. Unde subjectorum quoque
procul dubio (a) vita torpescit : quia cum
proficere spiritualiter appetit, in exemplo
ejus, qui sibi prælatus est, quasi in obstacu-
lo itineris offendit. Languente enim ca-
pite membra incassum vigent, & in explo-
ratione hostium frustra exercitus velociter
sequitur, si ab ipso duce itineris erratur.
Nulla subditorum mentes exhortatio suble-
vat, eorumque culpas increpatio nulla ca-
stigmat : quia dum per animarum præfulem
terreni exercetur officium judicis, à gre-
gis custodia vacat cura Pastoris ; & subje-
cti veritatis lumen apprehendere nequeunt,
quia dum Pastoris sensus terrena studia oc-
cupant, vento tentationis impulsus Eccle-
siæ oculos pulvis cæcat. Quo contra re-
ctè humani generis Redemptor, cum nos à
ventris voracitate compefceret, dicens :
*Attendite autem vobis, ut non graventur corda
vestra in crapula & ebrietate ; illico adjunxit :
Aut in curis hujus vitæ. Ubi pavorem quo-
que protinus intentè adjiciens : Ne fortè ,
inquit , superveniat in vos repentina dies illa.*
Cujus adventus etiam qualitatem denun-
tiat, dicens : *Tamquam laqueus enim veniet
super omnes, qui sedent super faciem omnis ter-
ræ.* Hinc iterum dicit : *Nemo potest duobus do-
minis servire.* Hinc Paulus Religiosorū men-
tes à mundi confortio contestando, ac po-
tius conveniendo suspendit, dicens : *Nemo
militans Deo implicat se negotiis secularibus,
ut ei placeat, cui se probavit.* Hinc Ecclesiæ
Recto-

(a) Corb. vita torpescit.

(a) Car-

Rectoribus & vacandi studia præcipit, & (a) consulendi remedia ostendit, dicens: *Secularia igitur* (b) *judicia, si habueritis, contemtibiles qui sunt in Ecclesia, illos constituite ad judicandum: ut ipsi videlicet dispensationibus terrenis inserviant, quos dona spiritalia non exornant. Ac si apertius dicat: Quia penetrare intima nequeunt, saltem necessaria foris operentur. Hinc Moyse, qui cum Deo loquitur, Jethro alienigenæ reprehensione judicatur, quod terrenis populorum negotiis stulto labore deserviat: cui & consilium mox præbetur, ut pro se alios ad jurgia dirimenda constituat, & ipse liberiùs ad erudiendos populos spiritalium arcana cognoscat.*

I. Cor. 6. 4.

Exod. 18.

v. 17.

18.

A subditis ergo inferiora gerenda sunt, à Rectoribus summa cogitanda: ut scilicet oculum, qui prævidendis gressibus præeminet, cura pulveris non obscuret. Caput namque subjectorum sunt cuncti, qui præfunt; & ut recta pedes valeant itinera carpere, hæc proculdubio caput debet ex alto providere, ne à provectus sui itinere pedes torpeant, cum curvata rectitudine corporis caput sese ad terram declinat. Qua autem mente animarum præful honore pastoralis inter ceteros utitur, si in terrenis negotiis, quæ reprehendere in aliis debuit, & ipse versatur? Quod videlicet ex ira justæ retributionis per Prophetam Dominus

*Pastoris
oculos
mundanus
pulvis non
obscuret.*

mina-

(a) Carnot. primus, *consolandi.*

(b) Carnotenses, *negotia.*

Osce 4. 9. minatur, dicens: *Et erit sicut populus, sic sacerdos.* Sacerdos quippe est ut populus, quando ea agit is, qui spiritali officio fungitur, quæ illi nimirum faciunt, qui adhuc de studiis carnalibus judicantur. Quod cum magno scilicet dolore caritatis Jeremias Propheta conspiciens, quasi sub destructione templi deplorat, dicens: *Thren. 4. 1.* *Quomodo obscuratum est aurum, mutatus est color optimus, dispersi sunt lapides sanctuarii in capite omnium platearum?* Quid namque auro, quod metallis ceteris præeminet, nisi excellentia sanctitatis? Quid colore optimo, nisi cunctis amabilis reverentia religionis exprimitur? Quid sanctuarii lapidibus, nisi sacrorum ordinum personæ signantur? Quid platearum nomine, nisi præsentis vitæ latitudo figuratur? Quia enim Græco eloquio *πλατος* latitudo dicitur, profectò à latitudine plateæ sunt vocatæ. Per semetipsam verò Veritas dicit: *Matth. 7. 18.* *Lata & spatiosa via est, quæ ducit ad perditionem.* Aurum igitur obscuratur, cum terrenis actibus sanctitatis vita polluitur. Color optimus commutatur, cum quorundam qui degere religiosè credebantur, æstimatio antea facta minuitur. Nam cum quilibet post sanctitatis habitum terrenis se actibus inferit, quasi colore permutato ante humanos oculos ejus reverentia despecta pallescit. Sanctuarii quoque lapides in plateas disperguntur, cum causarum secularium foras lata itinera expetunt hi, qui ad ornamentum Ecclesiæ internis mysteriis quasi (a) in secretis tabernaculi vacare

(a) Excusi, in secretis sanctuarii. Coegit nos instituta mul-

care debuerunt. Ad hoc quippe sanctuarii lapides fiebant, ut intra Sancta Sanctorum in vestimento summi sacerdotis apparerent. Cum verò ministri religionis à subditis honorem Redemptoris sui ex merito vitæ non exigunt, sanctuarii lapides in ornamento Pontificis non sunt. Qui nimirum sanctuarii lapides dispersi per plateas jacent, cum personæ sacrorum ordinum voluptatum suarum (a) latitudini deditæ, terrenis negotiis inhærent. Et notandum, quod non hos dispersos in plateis, sed in capite platearum dicit: quia & cum terrena agunt, summi videri appetunt; ut & lata itinera teneant (b) ex voluptate delectationis, & tamen in platearum sint capite ex nomine sanctitatis.

Quando nam in plateis dispersi.

Nil quoque obstat si sanctuarii lapides eosdem ipsos quibus constructum sanctuarium existerat, accipimus: qui dispersi in platearum capite jacent, quando sacrorum ordinum viri terrenis actibus ex desiderio inferviunt, ex quorum prius officio sanctitatis gloria stare videbatur. Secularia itaque
 Sacri ordines.
 Secularia nego-

titudo & præstantia ponere, *tabernaculi*. Nunc quidem in Trecensi legitur, *sanctuarii*; at à secunda manu scriptum.

(a) Recentiores excusi *libidini*, reluctantibus omnibus. mss. Ceterum per *personas sacrorum ordinum*, hic & paulo superius intelligit Gregorius potissimum Episcopos, Presbyteris tamen & Diaconis non exclusis. Vide infra, *viri sac. ord.*

(b) Tres Gemet. Lyr. secundus Aud. Longip. ex voluntate. Sequimur Trecens. Corb. & alios quos editores expresserunt.

(a) Pri-

negotia ex
compassio-
ne tole-
randa,
numquam
ex amore
requiren-
da.

Pastores
necessaria
non tri-
buentes
libenter
non audi-
untur.

1. Petr. 5.

1.

negotia aliquando ex compassione toleranda sunt, numquam verò ex amore requirenda: ne cum mentem diligentis aggravant, hanc suo victam pondere ad ima de cœlestibus mergant. At contra, nonnulli gregis quidem curam suscipiunt, sed sic sibi met vacare ad spiritalia appetunt, ut rebus exterioribus nullatenus occupentur. Qui cum curare corporalia funditus negligunt, subditorum necessitatibus minimè (a) concurrunt. Quorum nimirum prædicatio plerumque despicitur; quia dum delinquentium facta corripunt, sed tamen eis necessaria præsentis vitæ non tribuunt, nequaquam libenter audiuntur. Egentis etenim mentem doctrinæ sermo non penetrat, si hunc apud ejus animum manus misericordiæ non commendat. Tunc autem verbi semen faciliè germinat, quando hoc in audientis pectore pietas prædicantis rigat. Unde Rectorem necesse est, ut interiora possit infundere, cogitatione innoxia etiam exteriora providere. Sic itaque Pastores erga interiora studia subditorum fuorum ferveant, quatenus in eis exterioris quoque vitæ providentiam non relinquunt. Nam quasi jure, ut diximus, à percipienda prædicatione gregis animus frangitur, si cura exterioris subsidii à Pastore negligatur. Unde & primus Pastor sollicitè admonet, dicens: *Seniores qui in vobis sunt, obsecro consenior & testis Christi passionum, qui & ejus quæ in futuro revelanda est, gloriæ communicatur, pascite, qui in vobis est gregem*

(a) Primus Aud. exquisitiori sensu, *occurrunt.*

(a) Corb.

gregem Dei. Qui hoc in loco pastionem cordis an corporis suaderet, aperuit cum protinus adjunxit: *Providentes (a) non coactè, sed spontanè secundum Deum, neque turpis lucri gratià, sed voluntariè.* Quibus profectò verbis Pastoribus piè præcavetur, ne dum sub-
jectorum (b) inopiam fatiant, se mucrone ambitionis occidant: ne cum per eos carnis subsidiis reficiuntur proximi, ipsi remaneant à justitiæ pane jejuni. (c) Hanc Pastorum sollicitudinem Paulus excitat, dicens: *Qui suorum, & maximè domesticorum curam non habet, fidem negavit, & est infideli deterior.* Inter hæc itaque metuendum semper est, & vigilanter intuendum, ne dum cura ab eis exterior agitur, ab interna intentione mergantur. Plerumque enim, ut prædiximus, corda Rectorum dum temporali sollicitudini incautè deserviunt, ab intimo amore frigescunt: & foras fusa oblivisci non metuunt, quia animarum regimina susceperunt. Sollicitudo ergo quæ subditis exteriùs impenditur, sub certa necessitate est mensura teneatur. Unde bene ad Ezechielem dicitur: *Sacerdotes caput suum non radent, neque comam nutrient, sed tondentes attondeant capita sua.* Sacerdotes namque jure vocati sunt, qui ut sacrum ducatum præbeant, fidelibus præfunt. Capilli verò in capite, exteriores sunt cogitationes in

1. Tim. 5.
8.

Sollicitudo subditis sub certa mensura impendatur.

Ezech. 44.
20.

(a) Corb. Belv. & secundus Carnot. *non coactos.*
Prior Carnot. *non coacti, sed spontanei.*

(b) Idem Carnot. & primus Aud. *inopiam sentiant.*

(c) Secundus Carnot. *Hinc pastorum.*

(a) Corb.

Ezech. 44.
20.

in mente : qui dum super cerebrum insensibiliter oriuntur, curas vitæ præsentis designant ; quæ ex sensu negligenti, quia importunè aliquando prodeunt, quasi nobis non sentientibus procedunt. Quia igitur cuncti qui præfunt, habere quidem sollicitudines exteriores debent, nec tamen eis vehementer incumbere, sacerdotes rectè & caput prohibentur radere, & comam nutrire : ut cogitationes carnis de vita subditorum, nec à se funditus amputent, nec rursus ad crescendum nimis relaxent. Ubi & bene dicitur : *Tondentes tondeant capita sua* ; ut videlicet (a) curæ temporalis sollicitudinis, & quantum necesse est, prodeant, & tamen recidantur citiùs, ne immoderatiùs excrescant. Dum igitur & per administratam exteriorum providentiam corporum vita protegatur, & rursus (b) per moderatam cordis intentionem non impeditur, capilli in capite sacerdotis & servantur, ut cutem cooperiant, & refecantur, ne oculos claudant.

CAPUT

(a) Corb. cum nonnullis, *curæ temporalis sollicitudines*. Laud. *cura temporales sollicitudines*.

(b) In edit. Paris. 1518. Gilot. & plur. *per immoderatam*. Quibus suffragantur multi mss. scilicet Carnot. duo Audoe. Lyr. & tertius Genez. secus alii, præsertim Trec. quem errare nusquam deprehendimus, nisi ubi recenti manu corruptus fuit.

(a) Duo

C A P U T VIII.

Ne placere Rector suo studio hominibus appetat, sed tamen ad quod placere debeat, intendat.

INter hæc quoque necesse est, ut Rector AL. XIX.
 solerter invigilet, ne hunc cupido placendi hominibus pulset: nec cum studiosè interiora penetrat, cum providè exteriora subministrat, se magis à subditis diligere quàm veritatem quærat: ne cum bonis actibus fultus, à mundo videtur alienus, hunc auctori reddat extraneum amor suus. Hostis namque Redemptoris est, qui per re- Qui place-
 cta opera quæ facit, ejus vice ab Ecclesia re Christi
 amari concupiscit: quia adulterinæ cogita- sponsæ non
 tionis reus est, si placere puer sponsæ ocu- Christo
 lis appetit, per quem sponsus dona trans- quærit,
 misit. Qui nimirum amor proprius cum adulterii
 Rectoris mentem ceperit, aliquando hanc reus.
 inordinatè ad mollitiem, aliquando verò ad asperitatem rapit. Ex amore etenim suo mens Rectoris in mollitiem vertitur; quia cum peccantes subditos respicit, ne erga hunc eorum dilectio torpeat, corripere non præsumit: nonnumquam verò errata subditorum, quæ increpare debuerat, adulationibus demulcet. Unde bene per Prophe- Ezech. 13.
 tam dicitur: *Væ his, qui consuunt pulvillos* 18.
sub omni (a) cubito manus, & faciunt cervica- Pastores
lia sub capite universæ ætatis ad capiendas carnales
animas. Pulvillos quippe sub omni cubito aliis adu-
lantur.
manus

(a) Duo priores Gemet hîc & deinceps, *cubitus*; consentiant Lyr. & secundus Aud.

Alios do-
minatio-
ne terrent.

Ezech. 34.

4.

Galat. 2.

11.

2. Reg. 12.

7.

manus ponere, & cadentes à sua rectitudine animas, atque in hujus mundi se (a) delectatione reclinantes, blanda adulatione refovere. Quasi enim pulvillo cubitus, vel cervicalibus caput jacentis excipitur, cum correptionis duritia peccanti subtrahitur, eique mollities favoris adhibetur, ut in errore molliter jaceat, quem nulla asperitas contradictionis pulsat. Sed hæc Rectores, qui semetipsos diligunt, his procul dubio exhibent, à quibus se noceri posse in studio gloriæ temporalis timent. Nam quos nil contra se valere conspiciunt, hos nimirum asperitate rigidæ semper invectionis premunt, numquam clementer admonent, sed pastoralis mansuetudinis obliti, jure dominationis terrent. Quos rectè per Prophetam divina vox increpat, dicens: *Vos autem cum austeritate imperabatis eis & cum potentia.* Plus enim se suo auctore diligentes, jactanter erga subditos se erigunt, nec quid agere debeant, sed quid valeant attendunt: nil de se subsequenti judicio metuunt, improbè de temporali potestate gloriantur: libet ut licenter & illicita faciant, & subditorum nemo contradicat. Qui ergo & prava studet agere, & tamen ad hæc vult ceteros tacere, ipse sibimet testis est, quia plus veritate se appetit diligi, quàm contra se non vult defendi. Nemo quippe est, qui ita vivat, ut aliquatenus non delinquant. Ille ergo se ipso ampliùs veritatem desiderat amari, qui sibi à nullo vult contra veritatem parci. Hinc etenim Petrus increpationem Pauli libenter accepit: hinc David correptionem subditi humili-

militer audivit: quia Rectores boni dum privato diligere amore se nesciunt liberae puritatis verum à subditis obsequium humilitatis credunt. Sed inter hæc necesse est, ut cura regiminis tanta moderaminis arte temperetur, quatenus subditorum mens cum quædam recte sentire potuerit, sic in vocis libertatem prodeat, ut tamen libertas in superbiam non erumpat: ne dum fortasse imoderatiùs linguæ eis libertas conceditur, vitæ ab his humilitas amittatur. Sciendum quoque est (a) quòd oporteat, ut Rectores boni placere hominibus appetant, sed ut suæ æstimationis dulcedine proximos in affectum veritatis trahant, non ut se amari desiderent, sed ut dilectionem suam quasi quamdam viam faciant, per quam corda audientium ad amorem Conditoris introducant. Difficile quippe est, ut quamlibet recta denuntians prædicator, qui non diligitur, libenter audiatur. Debet ergo, qui præest, & studere se diligi, quatenus possit audiri, & tamen amorem suum pro semetipso non quærere, ne inveniatur ei, cui servire per officium cernitur, occulta cogitationis tyrannide resultare. Quod bene Paulus insinuat, cum sui nobis studii occulta manifestat: dicens: *Sicut & ego per omnia omnibus placeo.* Qui tamen rursus dicit: *Si adhuc hominibus placerem, Christi servus non essem.* Placet ergo Paulus, & non placet: quia in eo quòd place-

A subdi-
tis argui
gaudent
boni.

Qua in-
tentione
diligi stu-
dere de-
beat Pa-
stor.

1. Cor. 10.
22.
Galat. 1.
10.

(a) Corruptè in Gilot. Vatic. & plur. quòd non oporteat; repugnantibus mss. Anglic. &c. nec non invito sensu.

placere appetit, non se, sed per se hominibus placere veritatem quærit.

C A P U T IX.

Quòd scire sollicitè Rector debet, quia plerumque vitia virtutes se esse mentiuntur.

AL. XX.

SCire etiam Rector debet, quòd plerumque vitia virtutes se esse mentiuntur. Nam sæpe sub parcimoniæ nomine se tenacia palliat, contraque se effusio sub appellatione largitatis occultat. Sæpe inordinata remissio pietas creditur, & effrenata ira spiritalis zeli virtus æstimatur. Sæpe præcipitata actio velocitatis efficacia, atque agendi tarditas gravitatis consilium putatur. Unde necesse esse ut Rector animarum, virtutes ac vitia vigilantia cura discernat, ne aut cor tenacia occupet, & parcum se videri in dispensationibus exultet: aut cum effuse (a) quid perditur, largum se quasi miserando gloriatur: aut remittendo, quod ferire debuit, ad æterna supplicia subditos pertrahat; aut immaniter feriendo quod delinquitur, ipse gravius delinquat: aut hoc, quod agi rectè ac graviter potuit, immature præveniens leviget; aut bonæ actionis meritum differendo, ad deteriora (b) permutet.

CAPUT

(a) Editi contra miss. fidem, *quid impeuditur.*

(b) Laud. *permittet.*

CAPUT X.

Quæ esse debet Rectoris discretio correctionis & dissimulationis, fervoris & mansuetudinis.

SCIENDUM quoque est, quòd aliquando AL. XXI.
 subjectorum vitia prudenter dissimulan-
 da sunt, sed quia dissimulantur, indican-
 da: aliquando & apertè cognita, maturè
 toleranda, aliquaudo verò subtiliter & (a)
 occulta perscrutanda: aliquando leniter
 arguenda, aliquando autem vehementer
 increpanda. Nonnulla quippe, ut dixi-
 mus, prudenter dissimulanda sunt, sed quia
 dissimulantur, indicanda: ut cùm delin-
 quens, & deprehendi se cognoscit & per-
 peti has, quas in se tacitè tolerari confi-
 derat, augere culpas erubescat, seque se
 iudice puniat, quem sibi apud se Rectoris
 patientia clementer excusat. Qua scilicet
 dissimulatione bene Judæam Dominus cor-
 ripit, cùm per Prophetam dicit: *Mentita es,*
& mei non es recordata, neque cogitasti in
corde tuo, quia ego tacens, & quasi (b) non vi-
dens. Et dissimulavit ergo culpas, & inno-
 tuit: quia & contra peccantem tacuit, &
 hoc ipsum tamen quia tacuerit dixit. Non-
 nulla autem vel apertè cognita, maturè
 toleranda sunt, cùm videlicet rerum mini-
 mè opportunitas congruit, ut apertè cor-
 rigan-
 teriùs

Quædam
prudenter
dissimu-
landa.

Isai. 57.
11.

Nonnulla,
etiam aper-
tè cognita,
toleranda.

(a) Carnot. primus, & secundus, Aud. & occultè.

(b) Primus Carn. cum 2. priorib. Germ. non
audiens.

Psal. 128.

3.

terius infervescunt, & nisi cum tempore medicamenta conveniant, constat procul dubio quod medendi officium amittant. Sed cum tempus subditis ad correptionem quaeritur, sub ipso culparum pondere patientia Praefulis exercetur. Unde bene per Psalmistam dicitur: *Supra dorsum meum fabricaverunt peccatores.* In dorso quippe onera sustinemus. Supra dorsum igitur suum fabricasse peccatores quaeritur, ac si aperte dicat: Quos corrigere nequeo, quasi superimpositum onus porto.

Alia, licet
occulta,
perscruta-
tanda.

Ezech. 8. 8.

Ibid. v. 9.

¶ 10.

Nonnulla autem occulta subtiliter sunt perscrutanda, ut quibusdam signis erumpentibus, Rector in subditorum mente omne quod clausum latet, inveniat, & interveniente correptionis articulo, ex minimis majora cognoscat. Unde recte ad Ezechielem dicitur: *Fili hominis, (a) fode parietem.* Unde mox idem Propheta subjungit: *Et cum fodissem parietem, apparuit ostium unum. Et dixit ad me: Ingredere, & vide abominations pessimas, quas isti faciunt hic. Et ingressus vidi: & ecce omnis similitudo reptilium, & animalium abominatio, & universa idola domus Israel depicta erant in pariete.* Per Ezechielem quippe praepositorum persona signatur, per parietem duritia subditorum. Et quid est parietem fodere, nisi acutis inquisitionibus duritiam cordis aperire? Quem cum fodisset, apparuit ostium: quia cum cordis duritia vel studiosis percunctationibus,

vel

(a) Tres Germ. *fode tibi*; quod olim lectum in Trec, aut, *fode tibi*. Iidem cod. ¶ *cum perfodissem.*

(a) Ita

vel maturis correptionibus scinditur, quasi quædam janua ostenditur, ex qua omnia in eo qui corripitur cogitationum interiora videantur. Unde & bene illic sequitur:

Ingredere & vide abominationes pessimas, quas isti faciunt hîc. Quasi ingreditur, ut abominationes aspiciat, qui discussis quibusdam signis exterius apparentibus, ita corda subditorum penetrat, ut cuncta ei, quæ illicitè cogitantur, innotescant. Unde & subdit:

Et ingressus vidi: & ecce omnis similitudo reptilium, & animalium abominatio. In reptilibus cogitationes omnino terrenæ signantur, in animalibus verò jam quidem aliquantulum à terra suspensæ, sed adhuc terrenæ mercedis præmia requirentes. Nam

reptilia toto ex corpore terræ inhærent, animalia (a) autem magna parte corporis à terra suspensa sunt, appetitu tamen gulæ ad terram semper inclinantur. Reptilia itaque sunt intra parietem, quando cogitationes volvuntur in mente, quæ à terrenis desideriis numquam levantur. Animalia quoque sunt intra parietem, quando & si qua jam iusta, si qua honesta cogitantur, appetendis tamen lucris temporalibus honoribusque deserviunt: & per semetipsa quidem jam quasi à terra suspensa sunt, sed adhuc per ambitum quasi per gulæ desiderium sese (b) ad ima submittunt. Unde & bene subditur: *Et universa idola domus Israel depicta erant in pariete.* Scriptum quippe

Ibid.

Ibid.

Cogitationes terrenæ quibus animantibus similes.

Ezech. 8.

10.

Ambitûs & avaritiæ

(a) Ita mss. & vet. edit. In recent. *mole corporis*; quod minimè verum.

(b) Aud. secundus, *ad ima suspendunt.*

idolola-
tria.

Coloss. 3. 5.

pe est: *Et avaritia, quæ est idolorum servi-
tus.* Rectè ergo post animalia, idola descri-
buntur: quia etsi honesta actione nonnulli
jam quasi à terra se erigunt, ambitione ta-
men inhonesta semetipsos ad terram de-
ponunt. Bene autem dicitur, *Depicta erant:*
quia dum exteriorum rerum intrinsecus
species attrahuntur, quasi in corde de-
pingitur quidquid fictis imaginibus deli-
berando cogitatur. Notandum itaque est,
quia prius foramen in pariete, ac deinde
ostium cernitur, & tunc demum occulta
abominatio demonstratur: quia nimirum
uniuscuiusque peccati prius signa forin-
secus, deinde janua apertæ (a) iniquita-
tis ostenditur, & tunc demum omne ma-
lum, quod intus latet, aperitur.

Qui aut
ignorantia
aut infir-
mitate de-
linquunt,
leniter ar-
guendi.

Galat. 6. 1.

Nonnulla autem sunt leniter arguenda:
nam cum non malitia, sed sola ignorantia
vel infirmitate delinquitur, profectò ne-
cesse est, ut magno moderamine ipsa deli-
cti correptio temperetur. Cuncti quippe
quousque in hac mortali carne subsistimus,
corruptionis nostræ infirmitatibus subjace-
mus. Ex se ergo debet quisque colligere
qualiter alienæ hunc oporteat (b) imbe-
cillitati misereri, ne contra infirmitatem
proximi si ad increpationis vocem ferven-
tius rapitur, oblitus sui esse videatur. Unde
bene Paulus admonet, dicens: *Si præoccu-
patus fuerit homo in aliquo delicto, vos, qui spi-
ritales estis, instruite huiusmodi in spiritu man-
suetu-*

(a) Longip. *inquisitionis.*

(b) Lyr. & secundus Aud. *infirmitati prodesse.*

(a) Laud.

suetudinis, considerans teipsum, ne & tu tenteris. Ac si aperte dicat: Cùm displicet ex aliena infirmitate quod conspicias, pensa quod es; ut in increpationis zelo se spiritus temperet, dum sibi quoque quod increpat timet.

Nonnulla autem sunt vehementer increpanda, ut cum culpa ab (a) auctore non cognoscitur, quanti sit ponderis, ab increpantis ore sentiatur. Et cùm sibi quis malum, quod perpetravit, levigat, hoc contra se graviter ex corripientis asperitate pertimescat. Debitum quippe Rectoris est supernæ patriæ gloriam per vocem prædicationis ostendere, quanta in hujus vitæ itinere tentamenta antiqui hostis lateant aperire, & subditorum mala, quæ tolerari leniter non debent, cum magna zeli asperitate corrigere: ne si minùs contra culpas accenditur, culparum omnium reus ipse teneatur. Unde bene ad Ezechielem dicitur: *Sume tibi laterem, & pones eum (b) coram te, & describes in eo civitatem Jerusalem.* Statimque subjungitur: *Et ordinabis adversus eam obsidionem, & ædificabis munitiones, & comportabis aggerem, & dabis contra eam castra, & pones arietes in gyro.* Eique (c) ad munitionem suam protinus subinfertur: *Et tu sume tibi sartaginem ferream, & pones eam murum ferreum inter te & inter civitatem.* Cujus enim Ezechiel Propheta nisi magistrorum spe-

Quinam
sint vehe-
menter in-
crepandi.

Qui contra
culpas mi-
nùs accen-
ditur, ea-
rum reus.
Ezech. 4. 1.

(a) Laud. auctore.

(b) Carnot. secundus, contra te.

(c) Corb. ad munitionem.

speciem tenet? Cui dicitur: *Sume tibi laterem, & pones eum coram te, & describes in eo civitatem Jerusalem.*

His qui ad
Christia-
nam vi-
tam insti-
tuunt quod
præstanda.

Doceant
quæ aper-
ta vitio-
rum præ-
lia metu-
enda, quæ
occulta.

Quo vir-
tutum mu-

Sancti quippe doctores sibi laterem fu-
munt, quando terrenum auditorum cor, ut
doceant, apprehendunt. Quem scilicet la-
terem coram se ponunt; quia tota illud
mentis intentione custodiunt. In quo &
civitatem Jerusalem jubentur describere;
quia prædicando terrenis cordibus curant
summopere quæ sit supernæ pacis visio de-
monstrare. Sed quia incassum gloria pa-
triæ cœlestis agnoscitur, nisi & quanta hic
irruant hostis callidi tentamenta noscantur,
aptè subjungitur: *Et ordinabis adversus eam
obsidionem, & ædificabis munitiones.* Sancti
quippe prædicatores obsidionem circa la-
terem, in quo Jerusalem civitas descripta
est, ordinant, quando terrenæ menti, sed
jam supernam patriam requirenti, quanta
eam in hujus vitæ tempore vitiorum im-
pugnet adversitas demonstrant. Nam cum
unumquodque peccatum quomodo profi-
cientibus infidietur ostenditur, quasi obfi-
dio circa civitatem Jerusalem voce prædi-
catoris ordinatur. Sed quia non solum
debent innotescere, qualiter vitia impu-
gnent, verum etiam quomodo custodi-
tæ nos virtutes roborent, rectè subjungitur:
Et ædificabis munitiones. Munitiones quippe
sanctus prædicator ædificat, quando quæ
virtutes quibus resistent vitiis demonstrat.
Et quia crescente virtute, plerumque bel-
la tentationis augentur, rectè adhuc addi-
tur: *& comportabis aggerem, & dabis contra
eam*

eam castra, & pones arietes in gyro. Agge-^{nitiones} rem namque comportat, quando prædica-^{necessa-} tor quisque molem crescentis tentationis^{riæ.} enuntiat. Et contra Jerusalem castra erigit, quando (a) rectæ intentioni audientium hostis callidi (b) circumspectas, & quasi incomprehensibiles insidias prædicit. Atque arietes in gyro ponit, cum tentationum aculeos in hac vita nos undique circumdantes, & (c) virtutum murum perforantes innotescit.

Sed cuncta hæc licet subtiliter Rector Pastor zelo insinuet, nisi contra delicta singulorum ferveat. æmulationis spiritu ferveat, nullam sibi in perpetuum absolutionem parat. Unde illic adhuc rectè subjungitur: *Et tu sume tibi sartaginem ferream, & pones eam murum ferreum inter te & inter civitatem.* Per sartaginem quippe frixura mentis, per ferrum verò increpationis fortitudo signatur. Quid verò acrius doctoris mentem, quàm zelus Dei frigit & excruciat? Unde Paulus huius sartaginis urebatur frixura, cum diceret: *Quis infirmatur, & ego non infirmor? quis scandalizatur, & ego non uror?* Et quia quisquis zelo Dei accenditur, ne damnari ex negligentia debeat, forti in perpetuum custodia munitur, rectè dicitur: *Pones eam murum*

2. Cor. 11.
22.

(a) Corb. *recta intentione.*

(b) Gemet. & tertius Carnot. *incircumspectas.* Hanc lectionem amplexi sunt Gilot. Vatic. ac ceteri edit. præter Gussanv. quem sequimur præcuntibus mss Anglic. Trec. Corb. &c.

(c) Carnot. secundus, & *virtutem muri.*

murum ferreum inter te & civitatem. Sarta-
go enim ferrea murus ferreus inter Pro-
phetam & civitatem ponitur; quia cum
nunc fortem zelum Rectores exhibent,
eundem zelum postmodum inter se & au-
ditores suos fortem munitionem tenent:
ne tunc ad vindictam destituti sint, si nunc
fuerint in correptione dissoluti.

Non tamen
immode-
rato, sed
circum-
specto.

Proximum
ne incautè
occidat.

Deut. 19.
v. 4. & 5.

Sed inter hæc sciendum est, quia dum
ad increpationem se mens doctoris exaspe-
rat, difficile valde est, ut non aliquando &
ad aliquid quod dicere non debet, erum-
pat. Et plerumque contingit, ut dum cul-
pa subditorum cum magna invectione cor-
ripitur, magistri lingua usque ad excessus
verba pertrahatur. Cumque increpatio
immoderatè accenditur, corda delinquen-
tium in desperatione deprimuntur. Unde
necesse est, ut exasperatus Rector, cum
subditorum mentem plus quàm debuit per-
cussisse considerat, apud se semper ad pœ-
nitentiam recurat: ut per lamenta veniam
in conspectu veritatis obtineat, ex eo eti-
am quòd per zeli ejus studium peccat.
Quod figuratè Dominus per Moysem præ-
cipit, dicens: *Si quis abierit cum amico suo
simpliciter in silvam ad ligna cædenda, & li-
gnum securis (a) fugerit manu, ferrumque la-
psum de manubrio amicum ejus percusserit &
occiderit, hic ad unam supradictarum urbium
(b) fugiet, & vivet: ne fortè proximus ejus,
cujus effusus est sanguis, doloris stimulo perse-
qua-*

(a) Tres Gemet. & primus Aud. *fugerit manum.*

(b) Al. *fugiat*, ut est in trib. Gemet.

(a) Corb.

quatur & apprehendat eum, & percutiat animam ejus. Ad silvam quippe cum amico imus, quoties ad intuenda subditorum delicta convertimur. Et simpliciter ligna succidimus, cum delinquentium vitia pia intentione refecamus. Sed securis (a) manu fugit, cum sese increpatio plus quam necesse est in asperitatem pertrahit. Ferrumque de manubrio profilit, cum de correptione sermo durior excedit. Et amicum percutit & occidit, quia auditorem suum prolata contumelia à spiritu dilectionis interficit. Correpti namque mens repente ad odium proruit, si hanc immoderata increpatio plus quam debuit addicit. Sed is, qui incautè ligna percutit & proximum extinguit, ad tres necesse est urbes fugiat, ut in una earum defensus vivat: quia si ad pœnitentiæ lamenta conversus, in unitate sacramenti sub spe, & caritate absconditur, reus perpetrari homicidii non tenetur. Eumque extincti proximus & cum invenerit, non occidit: quia cum districtus iudex venerit, qui sese nobis per naturæ nostræ confortium junxit, ab eo procul dubio culpæ reatum non expetit, quem sub ejus venia fides, spes, & caritas abscondit.

Hujus homicidii
quæ agenda pœnitentia.

CAPUT XI.

Quantum Rector sacræ Legis meditationibus esse debeat intentus.

SEd omne hoc rite à Rectore agitur, si AL. XXII.
supernæ formidinis & dilectionis spiritu

(a) Corb. cum Norm. *manum* fugit.

(a) Car-

Inter hu-
mana ver-
ba cor de-
fluit.

I. Tim. 4.

13.

Psal. 118.

97.

Exod. 25,

v. 12. &c.

Per Arcam
adumbra-
tur Eccle-
sia.

ritu afflatus, studiosè quotidie sacri eloquii præcepta meditetur: ut in eo vim sollicitudinis, & erga cœlestem vitam providæ circumspeditionis, quam humanæ conversationis usus indefinenter destruit, divinæ admonitionis verba restaurent: & qui ad vetustatem vitæ per societatem secularium ducitur, ad amorem semper spiritualis patriæ compunctionis (a) aspiratione renovetur. Valde namque inter humana verba cor defluit: cumque indubitanter constet, quod externis occupationum tumultibus impulsus à semetipso corruat, studere incessabiliter debet, ut per eruditionis studium resurgat. Hinc est enim, quòd prælatum gregi discipulum Paulus admonet, dicens: *Dum venio, attende lectioni.* Hinc David ait: *Quomodo dilexi legem tuam Domine, tota die meditatio mea est.* Hinc Moyse Dominus de portanda Arca præcepit, dicens: *Facies quatuor circulos aureos, quos pones per quatuor Arcæ angulos, faciesque vectes de lignis sethim, & operies auro, inducesque per circulos, qui sunt in Arcæ lateribus, ut portetur in eis, qui semper erunt in circulis, nec umquam extrahentur ab eis.* Quid per Arcam, nisi sancta Ecclesia figuratur? Cui quatuor circuli aurei per quatuor angulos jubentur adjungi: quia in eo quòd per quatuor mundi partes dilatata tenditur, procul dubio quatuor sancti Evangelii libris accincta prædicatur. Vectesque de lignis sethim fiunt, qui eisdem ad portandum circulis inferuntur: quia for-

(a) Carnot. tertius, *asperitate renovetur.* Longip. *revocetur.*

(a) Ita

fortes perseverantesque doctores velut im-
 putribilia ligna quærendi sunt, qui instru-
 ctioni sacrorum voluminum semper inhæ-
 rentes, sanctæ Ecclesiæ unitatem denun-
 tiant, & quasi (a) intromissi circulis Ar-
 cam portent. Vectibus quippe Arcam por-
 tare, est bonis doctoribus sanctam Eccle-
 siam ad rudes (b) infidelium mentes præ-
 dicando deducere. Qui auro quoque ju-
 bentur operiri, ut dum sermone aliis in-
 sonant, ipsi etiam vitæ splendore fulge-
 scant. De quibus aptè subditur: *Qui sem-*
per erant in circulis, nec umquam extrahentur
ab eis. Quia nimirum necesse est, ut qui
 ad officium prædicationis excubant, à sa-
 cræ lectionis studio non recedant. Ad hoc
 namque vectes esse in circulis semper ju-
 bentur, ut cùm portari Arcam opportunitas
 exigit, de intromittendis vectibus portan-
 di tarditas nulla generetur: quia videlicet
 cùm spiritale aliquid à subditis Pastor inqui-
 ritur, ignominiosum valde est, si tunc quæ-
 rat discere, cùm quæstionem debet eno-
 dare. Sed circulis vectes inhæreant, ut do-
 ctiores semper in suis cordibus eloquia
 sacra meditantes, testamenti Arcam sine
 mora elevent, si quidquid necesse est, pro-
 tinus docent. Unde bene primus Pastor
 Ecclesiæ Pastores ceteros admonet, dicens:
Parati semper ad satisfactionem omni poscenti
vos rationem de ea (a) quæ in vobis est spe. Ac
 si

Per vectes
 Arcæ, Do-
 ctiores.

Pudeat eos,
 cum con-
 suluntur,
 quid re-
 spondeant
 addiscere,

1. Petr. 3.
 15.

(a) Ita Trec. Laud. Gemet. &c. In editis, *intro-*
missis, contra S. Scripturæ sensum.

(b) Carnot. secundus, *fidelium*.

(c) Corb. Trec. Theod. & Corb. *quæ in vobis est spes.*

(a) In

si apertè dicat : Ut ad portandum Ar-
cam nulla mora præpediat, vectes à cir-
culis numquam recedant.

(a) TERTIA PARS.

QUALITER RECTOR BENE VI-
VENS DEBEAT DOCERE ET
ADMONERE SUBDITOS.

PROLOGUS.

AL. XXIII.

Orat. I.

Non una
omnibus
adhorta-
tio adhi-
benda.

Quia igitur qualis esse debeat Pastor
ostendimus, nunc qualiter doceat, de-
monstremus. Ut enim longè ante nos
reverendæ memoriæ Gregorius (b) Na-
zianzenus edocuit, non una eademque cun-
ctis exhortatio congruit, quia nec cun-
ctos par morum qualitas astringit. Sæpe
namque aliis officiunt, quæ aliis profunt.
Quia & plerumque herbæ, quæ hæc anima-
lia nutriunt, alii occidunt : & lenis sibilus
equos mitigat, catulos instigat. Et medica-
mentum quod hunc morbum imminuit,
alteri vires jungit : & panis, qui vitam for-
tium roborat, parvulorum necat. Pro
quali-

(a) Ita Trec. Corb. & plur. vet. mss. hic titulus
abest, & quæ sequuntur, caput. 23. componunt.
In Longip. legitur : *Explicit liber primus, incipit
liber secundus. cap. xx.*

(b) Trec. & Corb. *Nazianzenus.*

qualitate igitur audientium formari debet sermo doctorum, ut & ad sua singulis congruat, & tamen à communis ædificationis arte numquam recedat. Quid enim sunt intentæ mentes auditorum, nisi ut ita dixerim, quædam in cithara tensiones strætæ chordarum? quas tangendi artifex, ut non sibimetipsi dissimile canticum faciat, dissimiliter pulsat. Et idcirco chordæ consonam modulationem reddunt: quia uno quidem plectro, sed non uno impulsu feriuntur. Unde & doctor quisque, ut in una cunctos virtute caritatis ædificet, ex una doctrina, non una eademque exhortatione tangere corda audientium debet.

CAPUT I.

Quanta debet esse diversitas in arte prædicationis.

Aliter namque admonendi sunt viri, AL. XXIV. atque aliter feminae.

Aliter juvenes, aliter senes.

Aliter inopes, aliter locupletes.

Aliter læti, aliter tristes.

Aliter subditi, aliter prælati.

Aliter servi, aliter domini.

Aliter hujus mundi sapientes, aliter hebetes.

Aliter impudentes, aliter verecundi.

Aliter protervi, aliter pusillanimes.

Aliter impatientes, aliter patientes.

Aliter benevoli, aliter invidi.

Aliter simplices, aliter impuri.

Aliter incolumes, aliter ægri.

Aliter

Aliter qui flagella metuunt, & propterea innocenter vivunt; aliter qui sic in iniquitate duruerunt, ut neque per flagella corrigantur.

Aliter nimis taciti, aliter multiloquio vacantes.

Aliter pigri, aliter præcipientes.

Aliter mansueti, aliter iracundi.

Aliter humiles, aliter elati.

Aliter pertinaces, aliter inconstantes.

Aliter gulæ dediti, aliter abstinentes.

Aliter qui sua misericorditer tribuunt, aliter qui aliena rapere contendunt.

Aliter (a) qui nec aliena rapiunt, nec sua largiuntur: aliter qui & ea, quæ habent, tribuunt, & tamen aliena rapere non desistunt.

Aliter discordes, aliter pacati.

Aliter seminantes jurgia, aliter pacifici.

Aliter qui sacræ Legis verba non intelligunt rectè: aliter qui rectè quidem intelligunt, sed hæc humiliter non loquuntur.

Aliter qui cùm dignè prædicare valeant, præ nimia humilitate formidant; aliter quos à prædicatione imperfectio vel ætas prohibet, & tamen præcipitatio impellit.

Aliter qui in hoc, quod temporaliter appetunt, prosperantur; aliter qui ea quidem, quæ mundi sunt, concupiscunt, sed tamen adversitatis labore fatigantur.

Aliter conjugii obligati, aliter à conjugii nexibus liberi.

(a) Ali-

(a) Corb. qui aliena appetunt. Vulgati habent, appetunt, pro rapiunt.

(a) Aliter admixtionem carnis experti, aliter ignorantes.

Aliter qui peccata deplorant operum, aliter qui cogitationum.

Aliter qui commissa plangunt, nec tamen deferunt; aliter qui deferunt, nec tamen plangunt.

Aliter qui illicita, quæ faciunt, etiam laudant; aliter qui accusant prava, nec tamen devitant.

Aliter qui repentina concupiscentia superantur, atque aliter qui in culpa ex consilio ligantur.

Aliter qui licet minima, crebro tamen illicita faciunt; aliter qui se à parvis custodiunt, sed aliquando (b) in gravioribus demerguntur.

Aliter qui bona nec inchoant, aliter qui inchoata minimè consummant.

Aliter qui mala occultè agunt, & bona publicè, aliter qui bona, quæ faciunt, abscondunt, & tamen quibusdam factis publicè mala de se opinari permittunt.

(c) Sed quid utilitatis est, quòd cuncta hæc collecta numeratione transcurrimus, si

(a) Editi, *aliter peccatorum carnis conscii, aliter ignari*. Quod nullus ex mss. nostris exhibet.

(b) Trec. & Corb. *in gravibus*.

(c) Ab his verbis usque ad hæc, *Admonitio I.* nihil legitur in Corb. præter capitulum hujusce partis tertiæ & quartæ quæ admonitionibus subjunguntur, summaria. Mox sequitur: *Incipit liber secundus*. Hoc in cod. liber Reg. Past. in duos tantum libros dividitur. Eadem est partitio trium Gemet. & Longip. In Trec. nulla est distinctio vel librorum vel partium.

fi non etiam admonitionis modos per singula, quanta possumus brevitate, pandamus. (a)

Admon. 1.
AL. cxxiv.
Aliter admonendi viri, aliter feminae.

(b) Aliter igitur admonendi sunt viri, atque aliter feminae: quia illis graviora, istis verò injungenda sunt leviora: ut illos magna exerceant, istas autem levia demulcendo convertant.

Admon. 2.
AL. cxxv.
Aliter juvenes, aliter senes.

1. Tim. 5. 1.

Aliter admonendi sunt juvenes, atque aliter senes: quia illos plerumque severitas admonitionis ad profectum dirigit; istos verò ad meliora opera deprecatio blanda componit. Scriptum quippe est: *Seniorem ne increpaveris, sed obsecra ut patrem.*

C A P U T II.

Quomodo admonendi sint inopes & divites.

Admon. 3.
AL. cxxvi.
Aliter inopes, aliter divites.

Inops consolandus.

Isai. 54. 4

ALiter admonendi sunt innopes, atque aliter locupletes: illis namque offerre consolationis solatium contra tribulationem, istis verò inferre metum contra elationem debemus. Inopi quippe à Domino per Prophetam dicitur: *Noli timere, quia non confunderis.* Cui non longè post blan-

(a) Hic in vulgatis attexitur. *De his igitur omnibus à principali sumentes exordium, latius ex ordine per singula differamus.* Assumendum est in mss. Anglic. & nostris ignotum. Aliunde verò inutile est post ista verba: *Sed quid utilitatis &c.* quæ in Trecenti & al. excepto Corb. leguntur.

(b) In Trec. & al. mss. cap. 24. & sic deinceps, singulas admonitiones pro singulis capitibus computando.

(a) Sic

blandiens, dicit: *Paupercula tempestate convulsa*. Rursumque hanc consolatur, dicens: *Elegi te in camino paupertatis*. At contra Paulus discipulo de divitibus dicit: *Divitibus hujus seculi præcipe non superbe sapere, neque sperare in incerto divitiarum suarum*. Ubi notandum valde est, quòd humilitatis doctor memoriam divitum faciens non ait, *Roga*, sed *Præcipe*: quia etsi impendenda est pietas infirmitati, honor tamen non debetur elationi. Talibus ergo rectum, quod dicitur, tanto rectius jubetur, quanto & in rebus transitoriis altitudine cogitationis intumescunt. De his in Evangelio Dominus dicit: *Væ vobis divitibus, qui habetis consolationem vestram*. Quia enim quæ sunt æterna gaudia nesciunt, ex præsentis vitæ abundantia consolantur. Offerenda est ergo eis consolatio, quos caminus paupertatis excoquit; atque illis inferendus est timor, quos consolatio gloriæ temporalis extollit: ut & illi discant, quia divitias, quas (a) non conspiciunt, possident; & isti cognoscant, quia eas, quas conspiciunt, nequaquam tenere possunt. Plerumque tamen personarum ordinem permutat qualitas morum: ut sit dives humilis, sit pauper elatus. Unde mox prædicantis lingua cum audientis debet vita componi: ut

tanto

Isai 54. 11.
Ibid. 48.

10.
1. *Tim 6.*
17.

Dives ter-
rendus.

Luc. 6. 24.

Nisi dives
humilis
sit, & pau-
per elatus.

(a) Sic legendum ex mss. Trec. Carn. Val - cl. Theodoric. Bellov. Gemet. &c. non, *quas non concupiscunt*, ut est in Gilot. & aliis poster. editis. Paulò post iidem excusi omnibus mss. invitis, *quas concupiscunt*.

tanto districtiùs (a) in paupere elationem feriat, (b) quanto eam nec illata paupertas inclinat: & tanto leniùs humilitatem divitum mulceat, quanto eos nec abundantia, quæ sublevat, exaltat.

Nonnumquam etiam superbus dives blandè hortandus.

1. Reg. 18.
10.

Et solerter propria sententia feriendus.

Nonnumquam tamen etiam superbus dives exhortationis blandimento placandus est: quia & plerumque dura vulnera per lenia fomenta mollescunt, & furor insanorum sæpe ad salutem medico blandiente reducitur: cumque eis in dulcedine condescenditur, languor insaniam mitigatur. Neque enim negligenter intuendum est, quòd cum Saulem spiritus adversus invaderet, apprehensâ David citharâ, ejus vâsaniam sedabat. Quid enim per Saulem, nisi elatio potentum; & quid per David innuitur, nisi humilis vita Sanctorum? Cum ergo Saul ab immundo spiritu arripitur, David canente, ejus vâsaniam temperatur: quia cum sensus potentum per elationem in furorem vertitur, dignum est ut ad salutem mentis quasi dulcedine citharæ, locutionis nostræ tranquillitate revocetur. Aliquando autem cum hujus seculi potentes arguuntur, priùs per quasdam similitudines velut de alieno negotio requirendi sunt: & cum rectam sententiam quasi in alterum protulerint, tunc modis congruentibus de proprio reatu feriendi sunt: ut mens tempo-

(a) Carnot. secundus, in pauperis elationem feriat.

(b) Laud. quanto eum tumor elationis infestat, nec illata paupertas inclinat.

(a) In

porali potentia tumida, contra corripientem nequaquam se erigat, quæ suo sibi iudicio superbiæ cervicem calcatur; & in nulla sui defensione se exerceat, quam sententia proprii oris ligat. Hinc est enim quòd Nathan Propheta arguere Regem venerat, & quasi de causa pauperis contra divitem iudicium quærebat; ut prius Rex sententiam diceret, & reatum suum postmodum audiret, quatenus nequaquam iustitiæ contradiceret, quam ipse in se protulisset. Vir itaque sanctus & peccatorem considerans & Regem, miro ordine audacem reum prius per confessionem ligare studuit, & postmodum per invectionem fecare. Celavit paululum, (a) quem quæsit, sed percussit repente, quem tenuit. Pigrius enim fortasse incideret, si ab ipso sermonis exordio aperte culpam ferire voluisset: sed præmissa similitudine, eam quam occultabat, exacuit increpationem. Ad ægrum medicus venerat, secundum vulnus videbat, sed de patientia ægri dubitabat. Abscondit igitur ferrum medicinale sub veste, quod eductum subito fixit in vulnere, ut secantem gladium sentiret, æger antequam cerneret, ne si ante cerneret, sentire recusaret.

2. Reg. 12.
v. 4. 5. &c.
Exemplum
Nathan
Davidem
redarguen-
tis.

Primum
abscondit
ferrum,
quod su-
bitò fixit
in vulnere.

CAPUT

(a) In excusis, quod quæsit. Omnes mss. nostri quem, optimo sensu.

CAPUT III.

Quomodo admonendi læti & tristes.

Admon. 4.
AL. CXXVII.
Aliter ad-
monendi
læti, aliter
tristes.

Luc. 6. 25.

Johan. 16.
22.

ALiter admonendi sunt læti, atque aliter tristes. Lætis videlicet inferenda sunt tristitia quæ sequuntur ex supplicio; tristibus verò inferenda sunt læta, quæ promittuntur ex regno. Discant læti ex minarum asperitate, quòd timeant; audiant tristes præmiorum gaudia, de quibus præsumant. Illis quippe dicitur: *Væ vobis qui ridetis nunc, quoniam flebitis*: isti verò eodem magistro docente audiunt; *Iterum videbo vos, & gaudebit cor vestrum, & gaudium vestrum nemo tollet à vobis*. Nonnulli autem læti vel tristes non rebus fiunt, sed (a) conspersionibus existunt. Quibus profectò intimandum est, quòd quædam vitia quibusdam conspersionibus juxta sunt. Habent enim læti ex propinquo luxuriam, tristes iram. Unde necesse est, ut non solùm quisque confideret, quod ex conspersione sustinet, sed etiam quod ex vicino deterius perurget: ne dum nequaquam pugnat contra hoc, quod tolerat, ei quoque à quo se liberum æstimat, vitio succumbat.

CAPUT IV.

Quomodo admonendi subditi & prælati.

Admon. 5.
AL. CXXVIII.

ALiter admonendi sunt subditi, atque aliter prælati. Illos ne subjecto conterat,

(a) Per *conspersionem* Greg. intelligit hîc & alibi indolem, naturam, corporis & animæ temperationem & habitum, ut satis liquet. Vide infra cap. 38. juxta recent. edit. 3. & 61. in miss.

(a) Laud.

terat, istos ne locus superior extollat. Illi Aliter sub-
ne minùs, quæ jubentur, impleant, isti ne diti, aliter
plus justo jubeant (a) quæ compleantur. prælati.
Illi ut humiliter subjaceant, isti ut tempe- Illi ut hu-
ranter præsent. Nam quod intelligi & fi- militer sub-
guraliter potest, illis dicitur: *Filii, obedite* jaceant, isti
parentibus vestris in Domino: istis verò præ- ut tempe-
cipitur: *Et patres, nolite ad iracundiam pro-* ranter præ-
vocare filios vestros. Illi discant, quomodo *Coloss. 3 v.*
ante (b) occulti arbitri oculos sua interior- 20. & 21.
ra componant, isti quomodo etiam com-
missis sibi exempla bene vivendi exterius
præbeant.

Scire etenim prælati debent, quia, si per- 11. 9. 3. c.
versa umquam perpetrant, (c) tot morti- Præcipuè.
bus digni sunt, quod ad subditos suos per- p. scire
ditionis exempla transmittunt. Unde ne- prælati.
cesse est, ut tanto se cautiùs à culpa cu- p. eversa
stodiant, quanto per prava quæ faciunt, prælato-
rum exem-
non soli moriuntur: (d) [sed aliorm ani- pla quot
marum, quas pravis exemplis destruxe- mortibus
runt, rei sunt.] Unde admonendi sunt il- digna.
li, ne districtiùs puniantur, si absoluti re-
periri nequiverint saltem de se: isti ne de
subditorum errantibus judicentur, etiam si
se jam de se securos inveniunt. Illi ut tan-
to circa se sollicitiùs vivant, quanto eos
aliena cura non implicat: isti verò ut sic
aliorum curas expleant, quatenus & suas
agere non desistant, & sic in propria sol-
licitu-

(a) Laud. & Corb. *quàm compleantur.*

(b) Laud. & Trec. *occulti arbitris.*

(c) Gemet. ac plur. *tot tormentis.*

(d) Carent. hac parenthesi Trec. Corb. Laud.
Est in Gemicensibus & in primo Aud.

Prov. 6. 6.

Ibid. v. 1.

Pro subdi-
tis spon-
derunt.

Quæ do-
cent exe-
quantur.

Ibid. v. 3.

Ibid. v. 4.

licitudine ferveant, ut à commissorum custodia minimè torpescant. Illi enim sibi met vacanti dicitur: *Vade ad formicam, & piger, & considera vias ejus, & disce sapientiam.* Iste autem terribiliter admonetur, cum dicitur: *Fili mi, si sponderis pro amico tuo, defixisti apud extraneum manum tuam, & illaqueatus es verbis oris tui, & captus propriis sermonibus.* Spondere namque pro amico, est alienam animam in periculo suæ conversationis accipere. Unde & apud extraneum manus defigitur, quia apud curam sollicitudinis, quæ ante deerat, mens ligatur. Verbis verò oris sui illaqueatus est, ac propriis sermonibus captus: quia dum commissis sibi cogitur bona dicere, ipsum prius necesse est, quæ dixerit, custodire. Illaqueatur igitur verbis oris sui, dum ratione exigente constringitur, ne ejus vita ad aliud quàm admonet relaxetur. Unde apud districtum judicem cogitur tanta in opere exsolvere, quanta eum constat aliis voce præcepisse. Ubi & bene mox exhortatio subditur, ut dicatur: *Fac ergo quod dico, fili mi, & temetipsum libera, quia incidisti in manus proximi tui: discurre, festina, suscita amicum tuum; ne dederis somnum oculis tuis, ne dormitent palpebræ tuæ.* Quisquis enim ad vivendum aliis in exemplo præponitur, non solum ut ipse vigilet, sed etiam ut amicum suscitet admonetur. Ei namque vigilare bene vivendo non sufficit, si non & illum, cui præest, à peccati torpore disjungit. Bene autem dicitur: *Ne deseris somnum oculis tuis, ne dormitent palpebræ tuæ.* Somnum quippe oculis dare, est in-

ten-

tentione cessante, subditorum curam omnino negligere. Palpebræ verò dormitant, cum cogitationes nostræ ea, quæ in subditis arguenda cognoscunt, pigredine deprimentes dissimulant. Plenè enim dormire, est commissorum acta nec scire, nec corrigere. Non autem dormire, sed dormitare est, quæ quidem reprehendenda sunt cognoscere, sed tamen propter mentis tædium dignis ea increpationibus non emendare. Dormitando verò oculus ad plenissimum somnum ducitur, quia dum plerumque qui præest, malum quod cognoscit, non refecat, ad hoc quandoque negligentiae suæ merito pervenit, ut quod à subditis delinquitur, nec agnoscat.

Admonendi sunt itaque, qui præfunt, ut **Oculos** per circumspeditionis studium oculos pervigiles intus & in circuitu habeant, & cæli animalia fieri contendant. Ostensa quippe cæli animalia in circuitu & intus oculis plena describuntur. Dignum quippe est, ut cuncti, qui præfunt, intus atque in circuitu oculos habeant, quatenus & interno judici in semetipsis placere studeant, & exempla vitæ exterius præbentes, ea etiam, quæ in aliis sunt, corrigenda deprehendant.

Admonendi sunt subditi, ne præposito- **Subditi** rum suorum vitam temerè judicent, si quid præposito- eos fortasse agere reprehensibiliter vident: rum vitam temerè ne unde mala rectè redarguant, inde per non judi- elationis impulsu in profundiora mergan- cent. tur. Admonendi sunt, ne cum culpas præpositorum considerant, contra eos au-

1. Reg. 24.
v. 4. &c.

Per Saul
mali Pasto-
res signi-
ficantur.

Per David
Saulem
reveritum
optimi
subditi.

daciores fiant, sed sic si qua valde sunt eorum prava, apud semetipsos dijudicent, ut tamen divino timore constricti ferre sub eis jugum reverentiæ non recusent. Quod melius ostendimus, si David factum ad medium deducamus. Saul quippe persecutor, cum ad purgandum ventrem speluncam fuisset ingressus, illic cum viris suis David inerat, qui jam tam longo tempore persecutionis ejus mala tolerabat. Cumque eum viri sui ad feriendum Saul accenderent, fregit eos responsionibus, quia manum mittere in christum Domini non deberet. Qui tamen occultè surrexit, & oram chlamydis ejus abscidit. Quid enim per Saul, nisi mali Rectores: quid per David, nisi boni subditi designantur? Saul igitur ventrem purgare, est pravos præpositos conceptam in corde malitiam usque ad opera miseri odoris extendere, & cogitata apud se noxia factis exterioribus exequendo monstrare. Quem tamen David ferire metuit, quia piæ subditorum mentes ab omni se peste obtrectionis abstinentes, præpositorum vitam nullo linguæ gladio percutiunt, etiam cum de imperfectione reprehendunt. Qui etsi quando pro infirmitate sese abstinere vix possunt, (a) ut extrema quædam atque exteriora præpositorum mala, sed tamen humiliter loquantur, quasi oram chlamydis filenter incidunt: quia videlicet dum prælatæ dignitati saltem innoxie & latenter derogant, quasi

(a) Corb. Laud. Longip. *ut non extrema.*

(a) Vul-

Quasi regis superpositi (a) vestem fœdant; sed tamen ad semetipsos redeunt, seque vehementissimè vel de tenuissima verbi laceratione reprehendunt. Unde bene & illic scriptum est: *Post hæc David percussit cor suum, eo quòd abscidisset oram chlamydis Saul.* 1. Reg. 24. v. 6. 2. 9. 7. c. Oves. Facta quippe præpositorum oris gladio ferienda non sunt, etiam cùm rectè reprehendenda judicantur. Si quando verò contra eos vel in minimis lingua labitur, necesse est ut per afflictionem pœnitentiæ cor prematur: quatenus ad semetipsum redeat, & cùm præpositæ potestati deliquerit, ejus contra se judicium, à quo sibi prælata est, perhorreiscat. Nam cùm præpositis delinquimus, ejus ordinationi, qui eos nobis prætulit, obviamus. Unde Moyse quoque cùm contra se & Aaron conqueri populum cognovisset, ait: *Nos enim quid sumus? Nec contra nos est murmur vestrum, sed contra Dominum.* Exod. 16. 8.

CAPUT V.

Quomodo admonendi servi & domini.

ALiter admonendi sunt servi, atque aliter domini. Servi scilicet, ut in se semper humilitatem conditionis aspiciant: domini verò: ut naturæ suæ qua æqualiter sunt cum servis conditi, memoriam non amittant. Servi admonendi sunt, ne dominos despiciant, ne Deum offendant, si ordinationi illius superbiendo contradicunt: Admon. 6. AL. CXXIX Aliter admonendi servi, aliter domini.
domini

(a) Vulgati, *vestem secant*; potiùs ex conjectura quàm ex mss. qui omnes contradicunt.

Coloss. 3.

22.

1. Tim. 6. 1.

domini quoque admonendi sunt, quia contra Deum de munere ejus superbiunt, si eos quos per conditionem tenent subditos, æquales sibi per naturæ confortium non agnoscunt. Isti admonendi sunt, ut sciant se servos esse dominorum: illi admonendi sunt, ut cognoscant se conservos esse servorum. Istis namque dicitur: *Servi, obedite dominis carnalibus.* Et rursum: *Qui cumque sunt (a) sub jugo servi, dominos suos omni honore dignos arbitrentur; illis autem Ephef. 6. 9. dicitur: Et vos domini eadem facite illis, remittentes minas, scientes quòd & illorum & vester Dominus est in cælis.*

CAPUT VI.

*Quomodo admonendi sapientes & hebetes.**Admon. 7.*

AL. CXXX.

Aliter sapientes & hebetes.

Stulta
mundi sa-

ALiter admonendi sunt sapientes hujus seculi, atque aliter hebetes. Sapientes quippe admonendi sunt, ut (b) amittant scire, quæ sciunt; hebetes quoque admonendi sunt, ut appetant scire, quæ nesciunt. In illis hoc primùm destruendum est, quòd se sapientes arbitrantur: in istis jam ædificandum est, quidquid de superna sapienti cognoscitur: quia dum minimè superbiunt, quasi ad suscipiendum ædificium corda paraverunt. Cum illis laboran-

(a) Carnot, secundus, *sub jugo servitutis.*

(b) Sic legere cogunt mss. Trec. Carnotenses Val. cl. duo Gemet. vet. duo Aud. Editi habent, *ut sciant amittere*, quibus favet cod. Belyac. In tertio Gemet. legitur, *ne amittant scire.*

randum est, ut sapientiùs stulti fiant, stultitia ;
 tam sapieniam deferant, & sapientem Dei sapiens
 stultitiam discant : istis verò prædicandum Dei stul-
 est, ut ab ea, quæ putatur stultitia, ad ve- titia.
 ram sapientiam viciniùs transeant. Illis
 namque dicitur : *Si quis videtur inter vos sa- 1. Cor. 3.
 piens esse in hoc seculo, stultus fiat, ut sit sa- 18.
 piens : istis verò dicitur : Non multi sapien- Ibid. 1. 22.
 tes secundùm carnem. Et rursus : Quæ stulta Ibid. v. 27.
 sunt mundi elegit Deus, ut confundat sapien-
 tes. Illos plerumque ratiocinationis ar-
 gumenta, istos nonnumquam meliùs ex-
 empla convertunt. Illis nimirum prodest,
 ut in suis allegationibus victi jaceant : istis
 verò aliquando sufficit, ut laudabilia alio-
 rum facta cognoscant. Unde & magister Rom. 1. 14.
 egregius, sapientibus & insipientibus de-
 bitor, cùm Hebræorum quosdam sapien-
 tes quosdam verò etiam tardiores admo-
 neret, illis de completionem Testamenti ve-
 teris loquens, eorum sapientiam argu-
 mento superavit, dicens : *Quod enim an- Hebr. 8. 13.
 tiquatur & senescit, prope interitum est. Cùm
 vero solis exemplis quosdam trahendos
 cerneret, in eadem epistola adjunxit :
 Sancti ludibria & verbera experti, insuper Ibid. 11. v.
 & vincula & carceres, lapidati sunt, secti 36. & 37.
 sunt, tentati sunt, in occisione gladii mor-
 tui sunt. Et rursus : Mementote præposito- Ibid. 13. 7.
 rum vestrorum, qui vobis locuti sunt verbum
 Dei, quorum intuentes exitum conversationis,
 imitamini fidem : quatenus & illos victrix
 ratio frangeret, & istos ad majora conscen-
 dere imitatio blanda suaderet.**

CAPUT VII.

Quomodo admonendi impudentes, & verecundi.

Admon. 8.
AL. CXXXI
 Aliter ad-
 monendi
 impuden-
 tes, & ali-
 ter vere-
 cundi.

ALiter admonendi sunt impudentes, at-
 que aliter verecundi. Illos namque
 ab impudentiæ vitio non nisi increpatio
 dura compefcit: istos autem plerumque ad
 melius exhortatio modesta componit. Illi
 se delinquere nesciunt, nisi etiam à pluri-
 bus increpentur: istis plerumque ad con-
 versionem sufficit, quòd eis doctor mala
 sua saltem leniter ad memoriam reducit.
 Illos melius corrigit, qui invehendo repre-
 hendit: istis autem major profectus addu-
 citur, si hoc quod in eis reprehenditur,
 quasi ex latere tangatur. Impudentem quip-
 pe Judæorum plebem Dominus apertè in-
 crepans, ait: *Frons mulieris meretricis facta*
est tibi, noluisti erubescere. Et rursus vere-
 cundantem refovet, dicens: *Confusionis*
adulescentiæ tuæ oblivisceris, & opprobrii vi-
duitatis tuæ non recordaberis, quia dominabitur
tui, qui fecit te. Impudenter quoque delin-
 quentes Galatas apertè Paulus increpat, di-
 cens: *O insensati Galatæ, quis vos fascinavit?*
Et rursus: Sic stulti estis, ut cum spiritu cæ-
peritis nunc carne consummaminini? Culpas
 verò verecundantium quasi compatiens re-
 prehendit, dicens: *Gavisus sum in Domino ve-*
hementer, quoniam tandem aliquando refluvi-
stis pro me sentire sicut & sentiebatis: occupa-
ti enim eratis, ut & illorum culpas increpa-
 tio

tio dura (a) detegeret, & horum negligentiam mollior fermo velaret.

CAPUT VIII.

Quomodo admonendi protervi, & pusillanimes.

ALiter admonendi sunt protervi, atque aliter pusillanimes. Illi enim dum valde de se præsumunt, exprobrando ceteros dedignantur: isti autem dum nimis infirmitatis suæ sunt conscii, plerumque in desperationem cadunt. Illi singulariter summa æstimant cuncta, quæ agunt, isti vehementer despecta putant esse, quæ faciunt, & idcirco in desperatione franguntur. Subtiliter itaque ab arguente discutienda sunt opera protervorum, ut in quo sibi placent, ostendantur, quia Deo displicent.

Admon. 9.

AL. cxxxii.

Aliter protervi, aliter pusillanimes.

Tunc enim protervos melius corrigimus, cum ea, quæ bene egisse se credunt, malè utilis contacta monstramus: ut unde adepta gloria creditur, inde utilis subsequatur confusio. Nonnunquam verò cum se vitium proterviæ minimè perpetrare cognoscunt, compendiosius ad correctionem veniunt, si alterius culpæ manifestioris ex latere requisitæ (b) improprio confunduntur: ut ex eo

(a) Corb. *detergeret*. Legendum *detegeret*, propter antithesim cum *velaret*; sicque legitur in Trec. Gemet. Aud. &c. omisso epitheto *dura*.

(b) Rotomag. & Longip. *in proprio vitio confunduntur*.

1. Cor. 1.

12. & 3. 4.

1. Cor. 4. v.

1. & 2.

eo quod defendere nequeunt, cognoscant se tenere improbè, quod defendunt. Unde cùm protervè Paulus Corinthios adversum se invicem videret inflatos, ut alius Pauli, alius Apollo, alius Cephæ, alius Christi esse se diceret, incestûs culpam in medium deduxit, quæ apud eos & perpetrata fuerat, & incorrecta remanebat, dicens: *Auditur inter vos fornicatio, & talis fornicatio, qualis nec inter gentes, ita ut uxorem patris quis habeat. Et vos inflati estis, & non magis luctum habuistis, ut tolleretur de medio vestrum, qui hoc opus fecit. Ac si apertè dicat: Quid vos(a) per proterviam, hujus vel illius dicitis, qui per dissolutionem negligentia, nullius vos esse monstratis?*

Puſillanimes, aliquando laudibus erigendi.

At contra, puſillanimes aptiùs ad iter bene agendi reducimur, si quædam illorum bona ex latere requiramus, ut dum in eis alia reprehendendo corripimus, alia amplectendo laudemus: quatenus eorum teneritudinem laus audita nutriat, quam culpa increpata caſtgaſ. Plerumque autem utiliùs apud illos proficimus, si & eorum bene geſta memoramus. Et si qua ab eis inordinatè geſta ſunt, non jam tamquam perpetrata corripimus, ſed quaſi adhuc ne per-

(a) Mirum quantum hîc discrepent mſſ. Corb. & Belv. habent, *quid vos protervia*. Duo priores Gemet. *quid vos proterviam*. Prior Carnot. & Laud. *quid vos hujus proterviam*. Tertius Carn. Rothomag. primus Aud Lyr. Longip. tertius Gemet. *quid vos protervi*. Lectionis noſtræ, quæ eſt cod. Trec. & vulgatorum, patet ſenſus.

perpetrari debeant, prohibemus: ut & illa quæ approbamus, illatus favor augeat, & contra ea, quæ reprehendimus, magis apud pusillanimes exhortatio verecunda convalescat. Unde idem Paulus cum Thessalonicenses in accepta prædicatione perdurantes, quasi de vicino mundi termino quadam cognosceret pusillanimitate turbatos, prius in eis, quæ fortia prospicit, laudat, & cautè monendo postmodum, quæ infirma sunt, roborat. Ait enim:

Exemplo
Pauli ad
Thessalon.
scribentis.

Gratias agere debemus Deo semper per vobis, fratres, ita ut dignum est, quoniam supercrescit fides vestra, & abundat caritas uniuscujusque vestrum in invicem; ita ut & nos ipsi in vobis gloriemur in ecclesiis Dei, pro patientia vestra & fide.

2. Thess. 1.
3. & 4.

Qui cum blanda hæc vitæ eorum præconia præmisset, paulò post subdidit, dicens: *Rogamus autem vos, fratres, per adventum Domini nostri JESU Christi, & nostræ congregationis in ipsum, ut non citò moveamini à vestro sensu, neque terreamini, neque per spiritum, neque per sermonem, neque per epistolam tamquam per nos missam, quasi instet dies Domini. Egit enim verus doctor, ut prius audirent laudati, quod cognoscerent, & postmodum quod exhortati sequerentur: quatenus eorum mentem ne admonitio subjuncta concuteret, laus præmissa solidaret: & qui comotos eos vicini finis suspicione cognoverat, non jam redarguebat motos, sed quasi transacta nesciens, adhuc*

ibid. 2. 1.

G

com-

commoveri prohibebat : ut dum de (a) ipsa levitate motionis prædicatori suo se incognitos crederent, tanto reprehensibiles fieri, quanto & cognosci ab illo formidarent.

CAPUT IX.

*Quomodo admonendi sint impatientes,
& patientes.*

*Admon. 10
AL. C.
XXXIII.
Aliter ad-
monendi
impatientes,
aliter
patientes.*

*Caritas vir-
tutum ma-
ter & cu-
stos, per
impatien-
tiam amit-
titur.*

1. Cor. 13.

4.

ALiter admonendi sunt impatientes, atque aliter patientes. Dicendum namque est impatientibus, quia dum refrenare spiritum negligunt, per multa etiam, quæ non appetunt, iniquitatum abrupta rapiuntur: quia videlicet mentem impellit furor, quò non trahit desiderium; & agit commota velut nesciens, unde post doleat sciens. Dicendum quoque impatientibus, quia dum motionis impulsu præcipites, quædam velut alienati peragunt, vix mala sua postquam fuerint perpetrata cognoscunt. Qui dum perturbationi suæ minimè obstant, etiam si qua à se tranquilla mente fuerant, bene gesta confundunt, & improvise impulsu destruunt, quidquid forsitan diu labore provido construxerunt. Ipsa namque quæ mater est omnium custosque virtutum, per impatientiæ vitium virtus amittitur caritatis. Scriptum quippe est: *Caritas patiens est.* Igitur cum minimè est patiens, caritas non est. Per hoc quoque impatientiæ vitium ipsa virtutum nutrix doctri-

(a) Tertius Carn. lev. monitionis. Bely. lev. monitionis. Laud. levitate motionis.

doctrina dissipatur, Scriptum namque est: *Doctrina viri per patientiam noscitur.* Tanto ergo quisque minus ostenditur doctus, quanto minus convincitur patiens. Neque enim potest veraciter bona docendo impendere, si vivendo nescit, æquanimiter aliena mala tolerare.

Et doctrina
quæ virtu-
rum est
nutrix.
Prov. 19.
11.

Per hoc quoque impatientiæ vitium ple-
rumque mentem arrogantia culpa transfi-
git: quia dum despici in mundo hoc quis-
que non patitur, bona si qua sibi occulta
sunt, ostentare conatur, atque sic per impa-
tientiam usque ad arrogantiam ducitur:
dumque ferre despectionem non potest, de-
tegendero semetipsum in ostentatione glo-
riatur. Unde scriptum est: *Melior est pa-*
tiens arrogante. Quia videlicet eligit patiens
quælibet mala perpeti, quàm per ostenta-
tionis vitium bona sua occulta cognosci.
At contra eligit arrogans bona de se vel
falsa jactari, ne mala possit vel minima per-
peti. Quia igitur cum patientia relinquitur,
etiam bona reliqua, quæ jam gesta sunt, de-
struuntur, rectè ad Ezechielem in altari
Dei fieri fossa præcipitur, ut in ea videli-
cet superposita holocausta ferventur. Si
enim in altari fossa non esset, omne, quod
in eo sacrificium reperiret, superveniens
aura dispergeret. Quid verò accipimus
altare Dei, nisi animam justî, quæ quot
bona egerit, tot super se ante ejus oculos
sacrificia imponit? Quid autem est altaris
fossa, nisi bonorum patientia, quæ dum
mentem ad adversa toleranda humiliat,
quasi more foveæ hanc in imo positam de-

Arrogan-
tiæ & im-
patientia
affinitas.

Eccl. 7. 9.

Ezech. 43.
13.

Bona opera per impatientiam disperguntur.

Ezech. 7.
9.

Galat. 6. 2.

Prov. 16.
32.

Quàm digna viro, patientiæ victoria.

Luc. 21.
19.

monstrat? Fossa ergo in altari fiat, ne superpositum sacrificium aura dispergat: id est, electorum mens patientiam custodiat, ne commota vento impatientiæ, & hoc quod bene operata est amittat. Bene autem hæc eadem fossa unius cubiti esse monstratur: quia nimirum si patientia non deferitur, unitatis mensura servatur. Unde & Paulus ait: *Invicem onera vestra portate, & sic adimplebitis legem Christi.* Lex quippe Christi est caritas unitatis, quam soli perficiunt, qui nec cum gravantur excedunt. Audiant impatientes, quod scriptum est: *Melior est patiens viro forti, & qui dominatur animo suo, expugnatore urbium.* Minor enim est victoria urbium, quia extra sunt, quæ subiguntur: valde autem (a) majus est, quod per patientiam vincitur; quia ipse à se animus superatur, & semetipsum sibi metipsum subjicit, quando eum patientia intra se (b) frenare compellit. Audiant impatientes, quod electis suis Veritas dicit: *In patientia vestra possidebitis animas vestras,* Sic enim conditi mirabiliter sumus, ut ratio animam, & anima possideat corpus. Jus verò animæ à corporis possessione repellitur, si non prius anima à ratione possidetur. Custodem igitur conditionis nostræ patientiam Dominus esse monstravit, qui in ipsa nos possidere nosmetipsos docuit. Quanta ergo sit impatientiæ culpa cognoscimus, per quam & hoc ipsum amittimus possidere, quod sumus. Audiant impa-

(a) Duo priores Gem. *melius est.*

(b) Laud. Bely. Carnot. *secundus frenari.*

(a) Pri-

impatientes quod per Salomonem rursum *Prov. 19.*
 dicitur: *Totum spiritum suum profert stultus,* 11.
sapiens autem differt & reservat in posterum.
 Impatientia quippe impellente agitur, ut
 totus foras spiritus proferatur; quem id-
 circo perturbatio citius ejicit, quia nulla
 interius disciplina sapientiæ circumcludit.
 Sapiens autem differt, & reservat in poste-
 rum. Læsus enim, in præsens se ulcisci
 non desiderat, quia etiam tolerans parci
 optat, sed tamen (a) justè vindicari omnia
 extremo judicio non ignorat.

At contra admonendi sunt patientes, ne *Patientes*
 in eo, quod exterius portant, interius do- *quibus*
 leant: ne tantæ virtutis sacrificium, quod *consiliis*
 integrum foras immolant, intus malitiæ *muniendi.*
 peste corrumpant: & cum ab hominibus
 non agnoscitur, sed tamen sub divina exa-
 minatione peccatur, tanto deterior culpa
 doloris fiat, quanto sibi ante homines vir-
 tutis speciem vindicat.

Dicendum itaque est patientibus, ut stu- *Patientes*
 deant diligere, quos sibi necesse est, tolerare: *diligere*
 ne si patientiam dilectio non sequatur, in *studeant,*
 deteriore culpam odii virtus ostensa ver- *quos to-*
 tatur. Unde Paulus cum diceret: *Caritas* 1. *Cor. 13.*
patiens est, illico adjunxit: *Benigna est:* 4.
videlicet ostendens, quia quos ex patientia
 tolerat, amare etiam ex benignitate non
 cessat. Unde idem doctor egregius cum
 patientiam discipulis suaderet, dicens: *Om-* *Ephes. 4.*
nis amaritudo, & ira, & indignatio, & cla- 31.
mor, & blasphemia tollatur à vobis: quasi
 cunctis exterius jam bene compositis ad in-
 teriora

(a), Primus & tertius Carnot. *judicari.*

Ephes. 4.
31.

Luc 6. 27.

Sola caritas nostrum sacrificium Deo acceptum reddit.

Matth. 7.
3.

Luc. 6. 41.

Ibidem.

teriora convertitur, dum subjungit: *Cum omni malitia*: quia nimirum frustra indignatio, clamor & blasphemia ab exterioribus tollitur, si in interioribus vitiorum mater malitia dominatur: & incassum foras nequitia ex ramis inciditur, (a) si surreptura multipliciùs intus in radice fervatur. Unde & per semetipsam Veritas dicit: *Diligite inimicos vestros, benefacite his, qui oderunt vos: & orate pro persequentibus & calumniantibus vos.* Virtus itaque est coram hominibus, adversarios tolerare; sed virtus coram Deo, diligere: quia hoc solum Deus sacrificium accipit, quod ante ejus oculos in altari boni operis flamma caritatis incendit. Hinc est quòd rursus quibusdam patientibus, nec tamen diligentibus dicit: *Quid autem vides festucam in oculo fratris tui, & trabem in oculo tuo non vides?* Perturbatio (a) quippe impatientiae, festuca est; malitia verò in corde, trabes in oculo. Illam namque aura tentationis agitat, hanc autem consummata nequitia pene immobiliter portat. Rectè verò illic subjungitur: *Hypocrita ejice primum trabem de oculo tuo, & tunc videbis ejicere festucam de oculo fratris tui.* Ac si dicatur menti iniquæ interiùs dolenti, & sanctam se exteriùs per patientiam demonstranti: Priùs à te molem malitiæ excute, & tunc alios de impatientiae levitate reprehende: ne dum non studes simulationem vincere, pejus tibi sit aliena prava tolerare. Eve-

(a) Ita Trec. Laud. Rotom. Lyr. duo priores Gemet. *si surreptura.*

(b) Primus Carnot. *impatientibus.*

(a) Car-

Evenire etiam plerumque patientibus so- Aliqui non
 let, ut eo quidem tempore, quo vel adver- statim, sed
 sa patiuntur, vel contumelias audiunt, nul- diu post
 lo dolore pulsantur, & sic patientiam ex- illatas in-
 hibeant, ut custodire etiam cordis inno- jurias, im-
 centiam non omittant: sed cum post pau- patientiæ
 lulum hæc ipsa, quæ pertulerint, ad me- succum-
 moriam revocant, igne se doloris inflam- bunt.
 mant, argumenta ultionis inquirunt, &
 mansuetudinem, quam tolerantes habue-
 runt, retractantes in malitiam vertunt.
 Quibus citius à prædicante succurritur, si
 quæ sit hujus permutationis causa panda-
 tur. Callidus namque adversarius bellum
 contra duos movet, unum videlicet in-
 flammans ut contumelias prior inferat, al-
 terum provocans ut contumelias læsus red-
 dat. Sed plerumq; dum hujus jam victor est,
 qui injuriam persuasus irrogat, ab illo vinci-
 tur, qui illatam sibi æquanimiter portat.
 Unius ergò victor, quem commovendo sub-
 jugavit, tota contra alterum virtute se eri-
 git, eumque obsistentem fortiter & vin-
 centem dolet: quem quia commovere in
 ipsa contumeliarum jaculatione non potuit,
 ab aperto certamine interim quiescens, &
 secreta suggestionem cogitationem laceffens,
 aptum deceptionis tempus inquit. Quia
 enim publico bello (a) perdidit, ad exer-
 cen-

(a) Carn. primus, *bello non perdidit*. Melius in
 ceteris mss. *perdidit*, hoc est, victus fuit, succu-
 buit, à proposito excidit. Eodem sensu sæpe usur-
 patur absolutè verbum hoc, ut in præf. Moral. c. 3.
 lib. 23. num. 1. nec non præfat. ad lib. 28.

Hi in campo victores, intra mœnia capiuntur.

cendas occultè infidias exardescit. Quie-
tis namque tempore jam ad victoris ani-
mum redit, & vel rerum damna, aut inju-
riarum jacula ad memoriam reducit, cun-
ctaque quæ sibi illata sunt, vehementer
exaggerans, intolerabilia ostendit: tanto-
que mentem mœrore conturbat, ut plerum-
que vir patiens illa se æquanimiter toleras-
se post victoriam captivus erubescat, seque
non reddidisse contumelias doleat, & de-
teriora rependere, si occasio præbeatur,
quærat. Quibus ergo isti sunt similes,
nisi his, qui per fortitudinem in campo vi-
ctores sunt, sed per negligentiam postmo-
dum intra urbis claustra capiuntur? Quibus
sunt similes, nisi iis, quos irruens gravis
lanquor à vita non subtrahit, sed leniter
veniens (a) recidiva febris occidit? Ad-
monendi sunt igitur patientes, ut cor post
victoriam muniant, ut hostem publico
bello superatum insidiari (b) mœniis men-
tis intendant; ut languorem plus (c) re-
serpentem timeant, ne hostis callidus eo in
deceptione postmodum majori exultatione
gaudeat, quo illa dudum contra se rigida
colla victorum calcat.

C A P U T X.

Quomodo admonendi benevoli & invidi.

Adm. II.
AL. C.
XXXIV.
Aliter ad-

Aliter admonendi sunt benevoli, atque
aliter invidi. Admonendi namque
sunt

(a) Longip. *rediviva febris.*

(b) In Gemet. post correctionem, *insidiari in
eius mentibus.*

(c) Rotom. Lyr. & tres Gemet. *repetentem.*

(a) Ro-

sunt benevoli, ut sic alienis bonis congau-
deant, quatenus habere & propria concu-
piscant. Sic proximorum facta diligendo
laudent, ut ea etiam imitando multipli-
cent, ne si in hoc præsentis vitæ stadio
ad certamen alienum devoti fautores, sed
pigri spectatores assistant, eo post certa-
men sine bravio remaneant, quo nunc in
certamine non laborant; & tunc eorum
palmas afflicti respiciant, in quorum nunc
laboribus otiosi perdurant. Valde quippe
peccamus, si aliena bene gesta non diligi-
mus. Sed nil mercedis agimus, si ea quæ
diligimus, inquantum possumus non imita-
mur. Dicendum itaque est benevolis, quia
si imitari bona minimè festinant, quæ lau-
dantes approbant, sic eis virtutum sanctitas
sicut stultis spectatoribus ludicrarum ar-
tium vanitas placet. Illi namque aurigarum
& histrionum gesta (a) favoribus efferunt,
nec tamen tales esse desiderant, quales il-
los conspiciunt esse, quos laudant. Miran-
tur eos placita egisse, sed tamen devitant
similiter placere. Dicendum est benevolis,
ut cum proximorum facta conspiciunt, ad
suum cor redeant, & de alienis actibus non
præsumant; ne bona laudent, & agere re-
cusent. Gravius quippe extrema ultione
feriendi sunt, quibus placuit, quod imitari
noluerunt.

monendi
benevoli,
aliter in-
vidi.

Frustra
aliorum
rectè facta
laudat, qui
non imi-
tatur.

Hi gravius
in extrema
ultione fe-
riendi.

Invidi
cæcitas.

Admonendi sunt invidi, ut perpendant,
quantæ cæcitatis sunt, qui alieno provectu
deficiunt, aliena (b) exultatione contabe-
scunt.

(a) Rotom. & Lyr. *laudibus*.

(b) Ita Trec. Laud. Belvac. tres Carnot. Theod.

Aliena felicitate torquetur.

Caritas, alieni laboris opera, nostra sine labore facit.

Sap. 2. 24.

scunt. Quantæ infelicitatis sunt, qui melioratione proximi deteriores fiunt; dumque augmenta alienæ prosperitatis aspiciunt, apud semetipso anxie afflictæ, cordis sui peste moriuntur. Quid istis infelicius, quos dum conspecta felicitas efficit, pœna nequiores reddit? Aliorum verò bona, quæ habere non possunt, si diligerent, sua facerent. Sic quippe sunt universi consistentes in fide, sicut multa membra uno in corpore: quæ per officium quidem diversa sunt, sed eo, quo sibi vicissim congruunt, unum fiunt. Unde fit, ut pes per oculum videat, & per pedes oculi gradiantur: ori auditus aurium serviat, & ad usum suum auribus oris lingua concurrat, suffragetur venter manibus, ventri operentur manus. In ipsa igitur corporis positione accipimus, quod in actione servemus. Nimis itaque turpe est non imitari quod sumus. Nostra sunt nimirum, quæ etsi imitari non possumus, amamus in aliis; & amantium fiunt, quæque amantur in nobis. Hinc ergo pensent invidi, caritas quantæ virtutis est, quæ alieni laboris opera, nostra sine labore facit. Dicendum itaque est invidis, quia dum se à livore minimè custodiunt, in antiquam versuti hostis nequitiam demerguntur. De illo namque scriptum est: *Invidia autem diaboli mors intravit in orbem terrarum.* Quia enim ipse cœlum perdidit, condito

& duo priores Gemet. quibus concinunt vet. edit. In Gilot. & recentioribus leg. *exaltatione.*

Cito hoc homini invidit, & damnationem suam perditus adhuc alios perdendo cumulavit. Admonendi sunt invidi, ut cognoscant quantis lapsibus succrescentis ruinæ subjaceant: quia dum livorem à corde non projiciunt, ad apertas operum nequitias devolvuntur. Nisi enim Cain invidisset acceptam fratris hostiam, minimè pervenisset ad extinguendam vitam. Unde scriptum est: *Et respexit Dominus ad Abel & ad munera ejus; ad Cain verò & ad munera ejus non respexit. Iratusque est Cain vehementer, & concidit vultus ejus.* Livor itaque sacrificii, fratricidii seminarium fuit. Nam quem meliorem se esse doluit, ne utcumque esset (a) amputavit. Dicendum est invidis, quia dum se ista intrinsecus peste consumunt, etiam quidquid in se aliud boni habere videntur interimunt. Unde scriptum est: *Vita carnum sanitas cordis, putredo ossium invidia.* Quid enim per carnes nisi infirma quædam ac tenera, & quid per ossa nisi fortia acta signantur? Et plerumque contigit, ut quidam cum cordis innocentia in nonnullis suis actibus infirmi videantur, quidam verò jam quædam ante humanos oculos robusta exerceant, sed tamen erga aliorum bona intus invidiæ pestilentia tabescant. Bene ergo dicitur: *Vita carnum sanitas cordis*: quia si mentis innocentia custoditur, etiam si qua foris infirma sunt quandoque roborantur. Et rectè illic subditur: *Putredo ossium invidia*: quia

Invidia ad gravissima scelera viam parat.

Genes. 44.

Virtutes omnes enecat.

Prov. 14.

30.

(a) Duo priores Gem. tentavit. In Trec. & ceteris, amputavit, quos, licet ægrè, sequimur.

(a) Idem

quia per livoris vitium ante Dei oculos pereunt etiam quæ humanis oculis fortia videntur. Ossa quippe per invidiam putrefcere, est quædam etiam robusta deprimere.

CAPUT XI.

Quomodo admonendi simplices & versipelles.

*Adm. 12.
AL. c. xxxv.*

Aliter admonendi qui simplici, aliter qui multiplici animo sunt. Aliqua nonnumquam vera reticenda.

Joan. 16.

12.
Simplicitati coniungenda prudentia.

Rom. 16.

19.
Matth. 10.
16.

ALiter admonendi sunt simplices, atque aliter impuri. Laudandi sunt simplices, quod studeant numquam falsa dicere, sed admonendi sunt, ut noverint nonnumquam vera reticere. Sicut enim semper dicentem (a) falsitas læsit, ita nonnumquam quibusdam audita vera nocuerunt. Unde coram discipulis Dominus locutionem suam silentio temperans, ait: *Multa habeo vobis dicere, sed nunc non potestis illa portare.* Admonendi sunt igitur simplices, ut sicut fallaciam semper utiliter vitant, ita veritatem semper utiliter proferant. Admonendi sunt, ut simplicitatis bono prudentiam adjungant, quatenus sic securitatem de simplicitate possideant, ut circumspectionem prudentiæ non amittant. Hinc namque per doctorem gentium dicitur: *Volo vos sapientes esse in bono, simplices autem in malo.* Hinc electos suos per semetipsam Veritas admonet, dicens: *Estote prudentes sicut serpentes, & simplices sicut columbæ.* Quia videlicet in electorum cordibus debet & simplicitatem columbæ astutia serpentis

(a) *Idem Gemet. laceffit.*

(a) *Corb.*

tis acuere, & serpentis astutiam columbæ simplicitas temperare: quatenus nec seducti (a) per prudentiam calleant, nec ab intellectu studio ex simplicitate torpescant.

At contra admonendi sunt impuri, ut ^{Quantus} quàm gravis sit, quem cùm culpa sustinent, ^{duplicita-} duplicitatis labor agnoscant. Dum enim ^{tis labor} deprehendi metuunt, semper improbas defensiones quærunt, semper pavidis suspicionibus agitantur. Nil autem est ad defendendum puritate tutius, nil ad dicendum veritate facilius. Nam dum (b) fallaciam suam tueri cogitur, duro cor labore fatigatur. Hinc namque scriptum est: *labor labiorum ipsorum operiet eos.* Qui ^{Psal. 139.} enim (c) nunc implet, tunc operit: quia ^{10.} *cujus nunc animum per blandam inquietudinem exerit, tunc per asperam retributionem premit.* Hinc per Jeremiam dicitur: *Docuerunt linguam suam loqui mendacium, ut inique agerent laboraverunt.* Ac si apertè diceretur: Qui amici esse veritatis sine labore poterant, ut peccent laborant: cumque vivere simpliciter renuunt, laboribus (a) exi-

(a) Corb. Carnot. Belv. Rotom. primus Aud. Lyr. *per prudentiam novi calleant.* Longip. *per prud. nov. cal.* Sequimur Trec. Gemet. &c.

(b) Excusi ante Guss. *falsitatem*, reluctantibus mss. Anglic. Trec. Norm. &c. Ibid. in Guss. & plerisque excusis, *conatur*, vel *conantur*, pro *cogitur*, quod habes in Corb. Trec. Laud. &c.

(c) Quicunque Anglic. *nunc implicat*, nullo ex nostris consentiente.

(a) Corb.

Qui diffi-
mulanter
agit, ericio
similis.

Isa. 34. 15.

(a) exigunt, ut moriantur. Nam plerumque in culpa deprehensi, dum quales sint (b) cognosci refugiunt, sese sub fallaciae velamine abscondunt, & hoc quod peccant, quodque jam aperte cernitur, excusare moliuntur; ita ut saepe is, qui eorum culpas corripere studet, aspersae falsitatis nebulis seductus, pene amisisse se videat, quod de eis jam certum tenebat. Unde recte sub Judææ specie per Prophetam contra peccantem animam excusantemque se, dicitur: *Ibi habuit foveam ericius*. Ericii quippe nomine impurae mentis seseque callide defendentis duplicitas designatur: quia videlicet ericius cum apprehenditur, ejus & caput cernitur, & pedes videntur, & corpus omne conspicitur; sed mox ut apprehensus fuerit, semetipsum in (c) sphaeram colligit, pedes introrsus subtrahit, caput abscondit, & intra tenentis manus totum simul amittitur, quod totum simul ante videbatur. Sic nimirum sic impurae mentes sunt, cum in suis excessibus comprehenduntur. Caput enim ericii cernitur: quia quo initio ad culpam peccator accesserit videtur. Pedes ericii conspiciuntur: quia quibus vestigiis nequitia sit perpetrata cognoscitur, & tamen adductis repente excusationibus impura mens introrsus pedes col-

(a) Corb. Belv. & secundus Carn. *exiguntur*: sequimur Trec. & ceteros.

(b) Trec. Carnot. & Belvac. *cognoscere fugiunt*.

(c) Trec. Bellov. & alii vetust. *speram*. Sic scribi *sphaeram*, in antiquioribus codd. jam observavimus.

(a) Pri-

colligit: quia cuncta iniquitatis suæ vesti-
gia abscondit. Caput subtrahit; quia miris
defensionibus nec inchoasse se malum ali-
quod ostendit. Et quasi sphaera in manu te-
nentis remanet: quia is qui corripit, cun-
cta quæ jam cognoverat, subito amittens,
involutum intra conscientiam peccatorem
tenet; & qui totum jam deprehendendo
viderat, tergiversatione pravæ defensionis
illusos totum pariter ignorat. Foveam er-
go habet ericius in reprobis: quia (a) ma-
litiosæ mentis duplicitas sese intra se colli-
gens abscondit in tenebris defensionis.

Audiant impuri, quod scriptum est: *Qui Prov. 10.*
ambulat simpliter, ambulat confidenter. Fidu- 9.
cia quippe magnæ securitatis est simplicitas Magna
actionis. Audiant, quod sapientis ore dici- simplicium
tur: *Spiritus sanctus discipline effugiet fictum.* securitas.
Audiant, quod Scriptura rursus teste per- Sap. 1. 5.
hibetur: *Cum simplicibus sermocinatio ejus.* Prov. 9. 32.
Deo enim sermocinari, est per illustratio-
nem suæ præsentiae humanis mentibus ar-
cana revelare. Cum simplicibus igitur ser-
mocinari dicitur; quia de supernis myste-
riis illorum mentes radio suæ visitationis
illuminat, quos nulla umbra duplicitatis
obscurat. Est autem speciale duplicium ma-
lum: quia dum perversa & duplici actione
ceteros fallunt, quasi præstantius ceteris
prudentes se esse gloriantur: & quia di-
strictionem retributionis non considerant
de damnis suis miseri exultant. Audiant
autem quomodo super illos Propheta So-
pho-

(a) Primus Carnot. *malitiosa mens duplicata.*

(a) Ita

Sopho. 1.
v. 14. 15.
 Quanta
 duplicibus
 mala im-
 pendeant.

phonias vim divinæ animadversionis intendat, dicens : *Ecce dies Domini venit magnus & horribilis, dies iræ dies illa, dies tenebrarum & caliginis, dies nebulæ & turbinis, dies tubæ & clangoris super omnes civitates munitas, & super omnes angulos excelsos.* Quid enim per civitates munitas exprimitur, nisi suspectæ mentes & fallaci semper defensione circumdatae, quæ quoties earum culpa corripitur, veritatis ad se jacula non admittunt? Et quid per excelsos angulos (duplex quippe semper est in angulis paries) nisi impura corda signantur? quæ dum veritatis simplicitatem fugiunt, ad semetipsa quodammodo duplicитatis perversitate replicantur : & quod est deterius, apud cogitationes suas in fastu prudentiæ ex ipsa se culpa impuritatis extollunt. Dies igitur Domini vindictæ atque animadversionis plena super civitates munitas & super excelsos angulos venit, quia ira extremi iudicii humana corda & defensionibus contra veritatem clausa destruit, & duplicitatibus involuta dissolvit. Tunc enim munitæ civitates cadunt, quia mentes Deo (a) impenetratæ damnabuntur. Tunc excelsi anguli corruunt : quia corda, quæ se per impuritatis prudentiam erigunt, per justitiæ sententiam prosternuntur.

CAPUT

(a) Ita Trec. Rotom. & al. Norm. In tertio Carnot. legitur, *impenitentes*. In omnibus fere editis, *suspectæ*.

C A P U T XII.

*Quomodo admonendi sunt incolumes
& ægri.*

ALiter admonendi sunt incolumes, atque aliter ægri. Admonendi sunt incolumes, ut salutem corporis exerçant ad salutem mentis; ne si acceptæ incolumitatis gratiam ad usum nequitiae inclinent, dono deteriores fiant; & eo postmodum supplicia graviora mereantur, quo nunc largioribus bonis Dei malè uti non metuunt. Admonendi sunt incolumes, ne opportunitatem salutis in perpetuum promerendæ despiciant. Scriptum namque est: *Ecce 2. Cor. 6. 2. nunc tempus acceptabile, ecce nunc dies salutis.* Admonendi sunt, ne placere Deo si cùm possunt noluerint, cùm voluerint ferò non possint. Hinc est enim, quòd eos post sapientia deferit, quos prius diutiùs renuentes vocavit, dicens: *Vocavi, & renuistis; extendi manum meam, & non fuit, qui aspiceret: despexistis omne consilium meum, & increpationes meas neglexistis: ego quoque in interitu vestro ridebo, & subsannabo, cùm vobis quod timebatis, advenerit.* Et rursus: *Tunc invocabunt me, & non exaudiam; manè consurgent, & non invenient me.* Salus itaq; corporis quando ad bene operandum accepta despicitur, quanti sit muneris amissa sentitur. Et infructuosè ad ultimum quæritur, quæ congruo concessa tempore utiliter non habetur. Unde bene per Salomonem rursus dicitur: *Ne de alienis honorem tuum, & annos tuos crudeli: ne fortè impleantur extranei*

Adm. 13.

AL. C.

XXXV.

Alia incolumibus,

alia ægris

admonitio adhibenda.

2. Cor. 6. 2.

Sapientia deferit, quos diu renuentes vocavit.

Prov. 1. 7. 24. &c.

Ibid. v. 28.

Ibid. 5. 9.

&c.

H

vir-

Qui à vitiis non abstinere, diabolo deditio- nem faciunt.

viribus tuis, & labores tui sint in domo aliena, & gemas in novissimis, quando consumseris carnes & corpus tuum. Qui namque aliena à nobis sunt, nisi maligni spiritus, qui à cœlestis sunt patriæ forte separati? Quis verò honor noster est, nisi quia in luteis corporibus conditi, ad Conditoris tamen nostri fumus imaginem & similitudinem creati? Vel quis alius crudelis est, nisi ille Angelus apostata, qui & semetipsum pœnâ mortis superbiendo perculit, & inferre mortem humano generi etiam perditus non pepercit? Honorem itaque suum alienis dat, qui ad Dei imaginem & similitudinem conditus, vitæ suæ tempora (a) malignorum spirituum voluptatibus administrat. Annos etiam suos crudeli tradit, qui ad voluntatem malè dominantis adversarii accepta vivendi spatia expendit. Ubi bene subditur: *Ne fortè impleantur extranei viribus tuis, & labores tui sint in domo aliena.* Quisquis enim per acceptam valetudinem corporis, per tributam sibi sapientiam mentis, non exercendis virtutibus, sed perpetrando vitiis elaborat, nequaquam suis viri-

(a) Gilot. & alii recent. sensu ita ferè postulante, *malignorum spirituum voluntatibus*; cùm in vet. ed. & in omnibus ferè mss. nostris, sc. Tr. Laud. Belv. Corb. Carnot. duobus prioribus Gem. extet, *voluptatibus*. Malignorum spirituum voluptates appellat, quas illi suggerunt & offerunt. Paulò post habent etiam Laud. Corb. Belvac. & secundus Carnot. *ad voluptatem*, secus Trec. & al. Per voluptatem intelligi quoque potest beneplacitum. Quod idem esse videtur cum voluntate.

viribus suam domum, sed extraneorum habitacula, id est, immundorum spirituum facta multiplicat, nimirum vel luxuriando, vel superbiendo agens, ut etiam se addito, perditorum numerus crescat. Bene autem subditur: *Et gemas in novissimis, quando consumseris carnes & corpus tuum.* Plerumque enim accepta salus carnis per vitia (a) expenditur: sed cum repente subtrahitur, cum molestiis caro atteritur, cum jam egredi anima urgetur, diu malè habita quasi ad bene vivendum salus amissa requiritur. Et tunc gemunt homines, quòd Deo servire noluerunt, quando damna negligentiae suæ recuperare serviendo nequaquam possunt. Unde aliàs dicitur: *Cum occideret eos, Psal. 77. tunc requirebant eum.* 34.

Ad contra admonendi sunt ægri, ut eo se filios Dei sentiant, quo illos disciplinæ flagella castigant. Nisi enim correctis hæreditatem dare disponderet, erudire eos per molestias non curaret. Hinc namque ad Johannem Dominus per Angelum dicit: *Ego quos amo, arguo & castigo.* Hinc rursum scriptum est: *Fili mi, noli negligere disciplinam Domini, neque fatigeris, cum ab eo argueris. Quem enim diligit, Dominus castigat; flagellat autem omnem filium, quem recipit.* Hinc Psalmista ait: *Multæ tribulationes iustorum, (a) & de omnibus his liberavit eos Dominus.* Hinc quo-

Ægritudo
flagellum
Dei est fi-
lios casti-
gantia.

Apoc. 3.
19.

Prov. 3. 11.
Hebr. 12.
v. 5. & 6.
Psal. 33. 20.

(a) Secundus Carnot. extenditur.

(b) Extremam hujus versus partem non habent Trec. Gemeticenses, Val. cl. Theod., alique plur. & præstantissimi. mss.

Job. 10.
15.

quoque beatus Job in dolore exclamans, ait: *Si justus fuero, non levabo caput, saturatus afflictione & miseria.* Dicendum est ægris, ut si cœlestem patriam, suam credunt, necessario in hac labores velut in aliena patiantur. Hinc est enim, quod lapides extra tunsi sunt, ut in constructione templi Domini absque mallei sonitu ponerentur: quia videlicet nunc foris per flagella tundimur, ut intus (a) in templum Dei postmodum sine disciplinæ percussione disponamur: quatenus quidquid in nobis est superfluum, modò percussio refecet, & tunc sola nos in ædificio concordia caritatis liget. Admonendi sunt ægri, ut considerent pro percipiendis terrenis hæreditatibus quàm dura carnales filios disciplinæ flagella castigent. (b) Quæ ergo nobis divinæ correptionis pœna gravis est, per quam & numquam amittenda hæreditas percipitur, & semper mansura supplicia vitantur? Hinc etenim Paulus ait: *Patres quidem carnis nostræ habuimus eruditores, & reverebamur eos; (c) non multò magis obtemperabimus patri spirituum, & vivemus? Et illi quidem in tempore paucorum dierum secundum voluntatem suam erudiebant nos; hic autem ad id quod utile est in recipiendo sanctificationem ejus.*

Hebr. 12.
v. 9. & 10.

Admo-

(a) Laud. in templo.

(b) Carnot. primus, *Quare ergo nobis.*

(c) In ed. *nonne multò.* Trec. Belvac. Carnot. & pl. eod. sensu habent simpliciter, *non multò magis.*

(a) Sic

Admonendi sunt ægri, ut considerent ^{Salus men-} quanta salus cordis sit molestia corporalis, ^{tis est cor-} quæ ad cognitionem sui mentem revocat, ^{poris in-} & quam plerumque salus abjicit, (a) in- ^{firmitas.} firmitatis memoriam reformat: ut animus qui extra se in elationem ducitur, cui sit condationi subditus, ex percussa quam sustinet carne memoretur. Quod rectè per Balaam (si tamen vocem Dei subsequi obediendo voluisset) in ipsa ejus itineris retardatione signatur. Balaam namque per- ^{Num. 22.} venire ad propositum tendit, sed ejus vo- ^{23. &c.} tum animal, cui præsidet, præpedit. Prohibitione quippe immorata asina Angelum videt, quem humana mens non videt: quia plerumque caro per molestias tarda flagello suo menti Deum indicat, quem mens ipsa carni præsidens non videbat, ita ut anxietatem spiritus proficere in hoc mundo cupientis, velut iter tendentis impediatur, donec ei invisibilem, qui sibi obviatur, innotescat. Unde & bene per Petrum dicitur: *Correptionem habuit suæ vœsanice subjugale mutum, quod in hominis voce loquens prohibuit Prophetæ insipientiam.* Insanus quippe homo à subjugali muto corripitur, quando elata mens humilitatis bonum, quod tenere debeat, ab afflicta carne memoratur. Sed hujus correptionis donum idcirco Balaam non obtinuit, quia ad maledicendum ^{Balaam} per- ^{vocem.}

(a) Sic Trec. Carnotenses & al. Editores omnes, legentes *memoria*, sensum corruerunt. Hic significatur molestiam corporis revocare memoriam infirmitatis, quam plerumque abigit optima valetudo.

non men-
tem mu-
tavit.

Prov. 20.
30.

Flagellati
ad pœni-
tentiam
revoca-
mur.

pergens, vocem non mentem mutavit. Admonendi sunt ægri, ut confiderent, quanti sit muneris molestia corporalis, quæ & admissa peccata diluit, & ea, quæ admit-
ti poterant, compescit: quæ sumta ab exterioribus plagis, concussæ menti pœnitentiæ vulnera infligit. Unde scriptum est: *Livor vulneris abstergit mala, (a) & plagæ in secretioribus ventris.* Mala enim livor vulneris abstergit, quia flagellorum dolor vel cogitatas, vel perpetratas nequitias diluit. Solet verò ventris appellatione mens accipi; quia sicut venter confumit escas, ita mens pertractando excoquit curas. Quia enim venter mens dicitur, ea sententia docetur, qua scriptum est: *Lucerna Domini spiraculum hominis, quæ investigat omnia secreta ventris.* Ac si diceret: Divini afflatus illuminatio, cum in mentem hominis venerit, eam sibimetipsi illuminans ostendit, quæ ante Spiritus sancti adventum cogitationes pravæ & portare poterat, & pensare nesciebat. Livor ergo vulneris abstergit mala, & plagæ in secretioribus ventris: quia cum exteriùs percutimur, ad peccatorum nostrorum memoriam taciti afflictique revocamur, atque ante oculos nostros cuncta, quæ à nobis sunt male gesta, reducimus, & per hoc quod foris patimur, magis intus quod fecimus dolemus. Unde fit, ut inter aperta vulnera corporis ampliùs nos abluat plaga secreta ventris: quia sanat nequitias pravi operis occultum vulnus doloris.

Admo-

(a) Gemiticenses & plaga.

(a) Edi-

Admonendi sunt ægri, quatenus patientiæ virtutem fervent, ut incessanter quanta Redemptor noster ab his, quos creaverat, pertulit mala, considerent: quòd tot abjecta conviciorum probra sustinuit: quòd de manu antiqui hostis captivorum animas quotidie rapiens, insultantium alapas accepit: quòd aqua salutis nos diluens, à perfidorum sputis faciem non abscondit: (a) quòd advocacy sua nos ab æternis suppliciis liberans, tacitus flagella toleravit: quòd inter Angelorum choros perennes nobis honores tribuens, colaphos pertulit: quòd à peccatorum nos punitionibus salvans, spinis caput supponere non recusavit: quòd æterna nos dulcedine inebrians in siti sua fellis amaritudinem accepit: quòd qui pro nobis Patrem, quamvis divinitate esset æqualis, adoravit, sub irrisione adoratus tacuit: quòd vitam mortuis præparans, usque ad mortem ipse vita pervenit. Cur itaque asperum creditur, ut à Deo homo toleret flagella pro malis, si tanta Deus ab hominibus pertulit mala pro bonis? Aut quis sanâ intelligentiâ de percussione sua ingratus existat, si ipse hinc sine flagello non exiit, qui hinc sine peccato vixit?

CA-

(a) Editi omnes invitis mss. Anglic. & nostris, *quòd vocatione sua.* Significatur Christum, ut docet Johannes, advocatum apud patrem nos habere.

CAPUT XIII.

Quomodo admonendi qui flagella metuunt, & qui contemnunt.

*Adm. 14.
AL. C.
XXXVII.*

*Aliter mo-
neantur,
qui ex fla-
gellorum
metu in-
nocenter
vivunt, &
qui in pec-
catis ob-
durati fla-
gellis non
corrigun-
tur.*

*Qui metu
tenentur,
ad carita-
tem pro-
ficient.*

*1. Johan. 4.
18.*

Rom. 8. 15.

*2. Cor. 3.
17.*

*Bonum
non pro-
pter pœnæ
metum ex-
equendum.*

Aliter admonendi sunt, qui flagella metuunt, & propterea innocenter vivunt; atque aliter admonendi sunt, qui sic in iniquitate duruerunt, ut neque per flagella corrigantur. Dicendum namque est flagella timentibus, ut & bona temporalia nequaquam pro magno desiderant, quæ adesse etiam pravis vident; & mala præsentia nequaquam velut intolerabilia fugiant, quibus hic plerumque etiam bonos affici non ignorant. Admonendi sunt, ut si malis veraciter carere desiderant, æterna supplicia perhorrescant, neque in hoc suppliciorum timore remaneant, sed ad amoris gratiam nutrimento caritatis excrescant. Scriptum quippe est: *Perfecta caritas foras mittit timorem.* Et rursum scriptum est: *Non accepistis spiritum servitutis iterum in timore, sed spiritum adoptionis filiorum, in quo clamamus, Abba pater.* Unde idem doctor iterum dicit: *Ubi spiritus Domini, ibi libertas.* Si ergo adhuc à prava actione formidata pœna prohibet, profectò formidantis animum nulla spiritus libertas tenet. Nam si pœnam non metueret, culpam procul dubio perpetraret. Ignorat itaque mens gratiam libertatis, quam ligat servitus timoris. Bona enim pro semetipsis amanda sunt, & non pœnis compellentibus exequenda. Nam qui propterea bona facit, quia tormentorum mala metuit, vult non esse quod metuat, ut audenter illicita committat. Unde luce clarius

clariùs constat, quòd coram Deo innocentia amittitur, ante cujus oculos desiderio peccatur.

At contra hi, quos ab iniquitatibus nec flagella compescunt, tanto acriori invectione feriendi sunt, quanto majori insensibilitate duruerunt. Plerumque enim sine dedignatione dedignandi sunt, sine desperatione desperandi; ita dumtaxat, ut & ostensa desperatio formidinem incutiat, & subjuncta admonitio ad spem reducat. Obdurati
acerrimis
verbis
pungendi.

Di-strictè itaque contra illos divinæ sententiæ proferendæ sunt, ut ad cognitionem sui considerata æterna animadversione revo-centur. Audiant enim in se impletum esse, quod scriptum est: *Si contuderis stultum in* Prov. 27.

pilo, quasi ptisanas feriente desuper pilo, non 22.
auferetur ab eo stultitia ejus. Contra hos

Propheta Domino conqueritur, dicens: *Attrivisti eos, & renuerunt accipere discipli-* Jer. 5. 3.

nam. Hinc est, quòd Dominus dicit: *Inter-* feci & perdidici populum istum, & tamen à Ibid. 15. 7.

viis suis non sunt reversi. Hinc rursus ait: *Populus non est reversus ad percutientem se.* Isai. 9. 13.

Hinc voce flagellantium Propheta conquere-ritur, dicens: *Curavimus Babylonem & non* Jer. 51. 9.

est sanata. Babylon quippe curatur, nec tamen ad sanitatem reducitur, quando mens in prava actione confusa, verba correptionis audit, flagella correptionis percipit, & tamen ad recta salutis itinera redire contemnit.

Hinc captivo Israelitico populo, nec tamen ab iniquitate converso Dominus exprobrat, dicens: *Versa est* Ezech. 22.
mihi domus Israel in scoriam: omnes isti æs, 18.

Qui in
probatione
fiant æs,
stannum,
ferrum, &
plumbum.

Ezech. 24.
12.

Et (a) stannum, Et ferrum, Et plumbum in medio fornacis. Ac si apertè dicat: Purgare eos per ignem tribulationis volui, & argentum illos vel aurum fieri quæsiui, sed in fornace mihi in æs, stannum, & ferrum, & plumbum versi sunt: quia non ad virtutem, sed ad vitia etiam in tribulatione proruperunt. Æs quippe dum percutitur, ampliùs metallis ceteris sonitum reddit. Qui igitur in percussione positus erumpit ad sonitum murmurationis, in æs versus est in medio fornacis. Stannum verò cùm ex arte componitur, argenti speciem mentitur. Qui ergo simulationis vitio non caret in tribulatione, stannum factus est in fornace. Ferro autem utitur, qui vitæ proximi insidiatur. Ferrum itaque in fornace est, qui nocendi malitiam non amittit in tribulatione. Plumbum quoque ceteris metallis est gravius. In fornace ergo plumbum invenitur, qui sic peccati sui pondere premitur, ut etiam in tribulatione positus, (b) à terrenis desideriis non levetur. Hinc rursum scriptum est: *Multo labore sudatum est, Et non exivit (c) de ea nimia rubigo ejus neque per ignem.* Ignem quippe nobis tribulationis admovent, (d) ut in nobis rubiginem vitiorum pur-

(a) Hic & infra semper legitur, *stagnum*, in Trec. Corb. Laud. & Gemet.

(b) Gemet aliique Norm. cum tertio Carnot. *æternis desideriis non elevetur.*

(c) Corb. *de eo.* Laud. *de camino.*

(d) Trec. Corb. Laud. Gemet. & alii Norm. *ut in nos . . purget.*

(a) Car-

purget : sed nec per ignem rubiginem amittimus, quando & inter flagella vitio non caremus. Hinc Propheta iterum dicit: *Frustra conflavit conflator : malitiæ eorum non sunt consumptæ.* Jer. 6. 29.

Sciendum verò est, quòd nonnumquam Aliquando dulci
cùm inter flagellorum duritiam remanent do dulci
incorrecti, dulci sunt admonitione mul- admoni-
cendi. Quos enim cruciamenta non cor- tione sunt
rigunt, nonnumquam ab iniquis actioni- mulcendi.
bus lenia blandimenta compescunt : quia
& plerumque ægros, quos fortis (a) pi-
gmentorum potio curare non valuit, ad sa-
lutem pristinam tepens aqua revocavit :
& nonnulla vulnera, quæ curari incisione
nequeunt, fomentis olei sanantur. Et
durus (b) adamas incisionem ferri mini-
mè recipit, sed leni hircorum sanguine
mollescit.

C A P U T [XIV.]

Quomodo admonendi taciturni & verbosi.

A Liter admonendi sunt nimis taciti, at- Adm. 15.
que aliter multiloquio vacantes. In- AL. C.
finuari namque nimis tacitis debet, quia XXXVIII.
dum Aliter si.

(a) Carnot. primus, *purgamentorum*, quem se-
queremur, nisi Trec. & ceteri mss. nos cogerent
præferre, *pigmentorum*.

(b) Trec. duo priores Gemet. & vetust. *ada-*
mans, ibid. pro *recipit*, Laud. habet. *minimè non*
recipit, optimo sensu, sc. adamas ne minimam
quidem ferri incisionem patitur.

lento, aliter multiloquio dediti, sunt admonendi. Violenta silentii custodia quandoque noxia.

Prov. 5. 1.

Nihil in nobis corde fugacius.

Pf. 39. 13.

2. Reg. 7.

27.

dum quædam vitia incautè fugiunt, occultè deterioribus implicantur. Nam sæpe linguam quia immoderatiùs frenant, in corde gravius multiloquium tolerant: ut eo plus cogitationes in mente ferveant, quo illas violenta custodia indiscreti silentii angustat. Quæ plerumque tanto latius diffuunt, quanto se esse securiùs æstimant, quia foris à reprehensoribus non videntur. Unde nonnumquam mens in superbiam extollitur, & quos loquentes audit, quasi infirmos despicit. Cumque os coporis claudit, quantum se vitiis superbiendo aperiat, non agnoscit. Linguam etenim premit, mentem elevat: & cum suam nequitiam minimè considerat, tanto apud se cunctos liberiùs, quanto & secretiùs accusat. Admonendi sunt igitur nimis taciti, ut scire sollicitè studeant, non solum quales foris ostendere, sed etiam quales se debeant intus exhibere: ut plus ex cogitationibus occultum iudicium, quàm ex sermonibus reprehensionem metuant proximorum. Scriptum namque est: *Fili mi, attende sapientiam meam, & prudentiæ meæ inclina aurem tuam, ut custodias cogitationes.* Nil quippe in nobis est corde fugacius, quod à nobis toties recedit, quoties per pravas cogitationes defluit. Hinc etenim Psalmista ait: *Cor meum dereliquit me.* Hinc ad semetipsum rediens, ait: *Invenit servus tuus cor suum, ut oraret te.* Cum ergo cogitatio per custodiam restringitur, cor, quod fugere consuevit, invenitur.

Plerum-

Plerumque autem nimis taciti cum nonnulla injusta patiuntur, eo in acriorem dolorem prodeunt, quo ea, quæ sustinent, non loquuntur. Nam si illatas molestias tranquillè lingua diceret, (a) à conscientia dolor emanaret. Vulnera enim clausa plus cruciant. Nam cum putredo, quæ interiorius fervet, ejicitur, ad salutem dolor aperitur. Scire igitur debent, qui plus quàm expedit, tacent, ne inter molesta, quæ tolerant, dum linguam tenent, vim doloris exaggerent. Admonendi sunt enim, ut si proximos sicut se diligunt, minimè illis taceant, unde eos justè reprehendunt. Vocis enim medicamine utrorumque saluti concurratur, dum & ab illo, qui infert, actio prava compescitur, & ab hoc, qui sustinet, doloris fervor vulnere aperto temperatur. Qui enim proximorum mala respiciunt, & tamen in silentio linguam premunt, quasi conspectis vulneribus usum medicaminis subtrahunt, & eo mortis auctores fiunt, quo virus, quod poterant curare, noluerunt. Lingua itaque discretè frenanda est, non insolubiliter obliganda. Scriptum namque est: *Sapiens tacebit usque ad tempus*: ut nimirum cum opportunum considerat, postpositâ censurâ silentii, loquendo quæ congruunt, in usum se utilitatis impendat. Et rursus scri-

Illatas molestias aperire, aliquando utile.

Lingua discretè frenanda, non sepe liganda.
Eccli. 20.
7.

(a) Corb. Laud. Belvac. secundus Carnot. *mens a conscientia dolore aliena maneret*. Belv. tamen & secundus Carnot habent *manaret*, pro *maneret*, errore amanuensis. Sequimur Trecensem & alios.

(a) In

Eccl. 3. 7.

scriptum est: *Tempus tacendi, & tempus loquendi.* Discretè quippe vicissitudinum pensanda sunt tempora, ne aut cùm restringi lingua debet, per verba inutiliter defluat; aut cùm loqui utiliter potest, semetipsam pigrè restringat. Quod bene Psalmista

Ps. 140. 3.

considerans, dicit: *Pone, Domine, custodiam ori meo, & ostium circumstantiae labiis meis.* Non enim poni ori suo parietem,

Ostium
quod ori
ponitur, &
aperiatur,
& claudatur.

sed ostium petit, quòd videlicet aperitur & clauditur. Unde & nobis cautè discendum est, quatenus os discretum & congruo tempore vox aperiatur, & rursus congruo taciturnitas claudat.

Multiloqui
censura.

At contra admonendi sunt multiloquio vacantes, ut vigilanter aspiciant, à quanto rectitudinis statu depereunt, dum per multiplicia verba dilabuntur. Humana etenim mens aquæ more (a) circumclusa ad superiora colligitur, quia illud repetit, unde descendit; & relaxata deperit, quia se per infima inutiliter spargit. Quot enim supervacuis verbis à silentii sui censura dissipatur, quasi tot rivis extra se ducitur. Unde & redire interiùs ad sui cognitionem non sufficit: quia per multiloquium sparsa, à secreto se intimæ considerationis excludit. Totam verò se insidiantis hostis vulneribus detegit: quia nulla munitione custodiæ circumcludit. Unde scriptum est:

Hosti nudos nos
objicit.

Prov. 25.
28.

Sicut urbs patens & absque murorum ambitu,
ita

(a) In Angl. *aqua more circumclusa*. Stant pro nostra lectione Trec. Bely, tres Carnot. Rotoz mag. Lyr.

(a) Lyr.

ita vir qui non potest in loquendo cohibere spiritum suum. Quia enim murum silentii non habet, patet inimici jaculis civitas mentis; & cum se per verba extra semetipsam eicit, apertam se adversario ostendit. Quam tanto ille sine labore superat, quanto & ipsa, quæ vincitur, contra semetipsam per multiloquium pugnat.

Plerumque autem quia per quosdam gradus desidiofa mens in lapsum casus impellitur, dum otiosa cavere verba negligimus, ad noxia pervenimus: ut prius loqui aliena libeat, postmodum detractionibus eorum vitam (a) de quibus loquitur, mordeat, ad extremum verò usque ad apertas lingua contumelias erumpat. Hinc seminantur stimuli, oriuntur rixæ, accenduntur faces odiorum, pax extinguatur cordium. Unde bene per Salomonem dicitur: *Qui dimittit aquam, caput est jurgiorum.* Aquam quippe dimittere, est linguam in fluxum eloqui relaxare. Quo contra in bona etiam parte iterum dicitur: *aqua profunda, verba ex ore viri.* Qui ergo dimittit aquam, caput est jurgiorum: quia qui linguam non refrenat, concordiam dissipat. Unde è diverso scriptum est: *Qui imponit stulto silentium, iras mitigat.* Quòd autem multiloquio quisque serviens (b), rectitudinem justitiæ tenere nequaquam possit, testatur Propheta, qui ait: *Vir linguosus non dirigetur*

Ab otiosis verbis ad noxia pervenitur.

Loquacitatis mala.
Prov. 17.
14.

Ibid. 26.
10.

Psal. 139.
12.

(a) Land. de quibus loquitur.

(b) Belv. & duo priores Carnot. *serviens, linguam frenare nequiverit, accidet ut rectitudinem, &c.*

Prov. 10. 19. Isai. 32. 17. *tur super terram.* Hinc quoque Salomon iterum dicit: *In multiloquio non deerit peccatum.* Hinc Isaias ait: *Cultus iustitiæ silentium:* videlicet indicans, quia mentis iustitia desolatur, quando ab immoderata locutione non parcitur. Hinc Jacobus ait: *Si quis putat se religiosum esse non refrenans linguam suam, sed seducens cor suum, hujus vana est religio.* Hinc rursus ait: *Sit omnis homo velox ad audiendum, tardus autem ad loquendum.* Hinc iterum, linguæ vim definiens, adjungit: *Inquietum malum, plena veneno mortifero.* Hinc per semetipsam nos Veritas admonet, dicens: *Omne verbum otiosum quod locuti fuerint homines, reddent de eo rationem in die judicii.* Otiosum quippe verbum est, quod aut ratione justæ necessitatis, aut intentione piæ utilitatis caret. Si ergo de otioso fermone ratio exigitur, pensamus, quæ pœna multiloquium maneat, in quo etiam per noxia verba peccatur.

Jacob. 1. 26.
ibid. v. 19.
Jac. 3. 8.
Matth. 12. 36.
Otiosi
verbi de-
finitio.

CAPUT XV.

Quomodo admonendi pigri & præcipites.

Adm. 16. AL. C. XXXIX. *Alia pigris, alia præcipitibus monita conveniunt.* **A**Liter admonendi sunt pigri, atque aliter præcipites. Illi namque suadendi sunt, ne agenda bona, dum differunt, amittant: isti verò admonendi sunt, ne dum bonorum tempus incautè festinando præveniunt, eorum merita immutent. Pigris itaque intimandum est, quòd sæpe dum opportunè agere, quæ possumus nolumus, paulò post cum volumus non valemus. Ipsa quippe mentis desidia dum congruo fervore non accen-

accenditur, à bonorum desiderio funditus, convalescente furtim torpore mactatur. *Pigritiæ* Unde apertè per Salomonem dicitur: *Pigredo immittit soporem.* Piger enim rectè *pravi eventus.* sentiendo quasi vigilat, quamvis nil operando torpescat. Sed pigredo soporem *Prov. 9. 15.* immittere dicitur; quia paulisper etiam (a) rectè sentiendi vigilantia amittitur, dum à bene operandi studio cessatur. Ubi rectè subjungitur: *Et anima dissoluta esuriet.* *Ibidem.* Nam quia se ad superiora stringendo non dirigit, neglectam se inferiùs per desideria expandit: & dum studiorum sublimium vigore non constringitur, cupiditatis infimæ (b) fame fauciatur: ut quo se per disciplinam ligare dissimulat, eo se esuriens per voluptatem desideria spargat. Hinc ab eodem rursus Salomone scribitur: *In desideriis* *Prov. 21. 26.* *est omnis otiosus.* Hinc ipsa Veritate prædicante, uno quidem exeunte spiritu munda *Matth. 2. v. 44. & 45.* domus dicitur, sed multipliciùs redeunte dum vacat occupatur. Plerumque piger dum necessaria agere negligit, quædam sibi difficilia opponit, quædam verò incautè formi-

(a) In Belv. Corb. Theod. & duobus prioribus Carnot. *rectè sentiendo.* Quæ lectio à recto sensu non abhorret, modò sic legatur: *quia paulisper etiam rectè sentiendo vigilantia amittitur.* Scilicet non sufficit rectè sentire, nisi bonum operemur, quo neglecto amittitur vigilantia. Alia lectio quam sequimur, est Trec. Gemet. &c.

(b) Laud. & primus Carnot. *cup. infirmæ acumine sauc.* Belv. & secundus Carn. habent etiam *acumine*, additis post *sauciatur*, his verbis, *vel fames augetur.*

Vana ex-
cusatio-
nes.

Prov. 10.

4.

Eccl. 11.

4.

formidat: & dum quasi invenit, quod velut
justè metuat, ostendit, quòd in otio quasi
non injustè torpescat. Cui rectè per Salo-
monem dicitur: *Propter frigus piger arare
noluit: mendicabit ergo æstate, & non dabitur
ei.* Propter frigus quippe piger non arat,
(a) dum desidiæ torpore constrictus, age-
re, quæ debet, bona dissimulat: Propter fri-
gus piger non arat, dum parva ex adverso
mala metuit, & operari maxima prætermi-
tit. Bene autem dicitur: *Mendicabit æsta-
te, & non dabitur ei.* Qui enim nunc in bo-
nis operibus non exsudat, cùm sol judi-
cii ferventior apparuerit, quia frustra
regni aditum postulat, nil accipiens æsta-
te mendicat. Bene huic per eundem Salo-
monem rursus dicitur: *Qui observat ventum,
non seminat; & qui considerat nubes, num-
quam metit.* Quid enim per ventum, nisi ma-
lignorum spirituum tentatio exprimitur?
Et quid per nubes, quæ moventur à vento,
nisi (b) adversitates pravorum hominum
designantur? A ventis videlicet impel-
luntur nubes, quia immundorum spiri-
tuum afflatu pravi excitantur homines.
Qui ergo observat ventum, non seminat;
& qui considerat nubes, numquam metit:
quia quisquis tentationem malignorum spi-
rituum, quisquis persecutionem pravorum
hominum metuit, neque nunc grana boni
operis

(a) Norm. & Carnot. *dum desidia & torp.*

(b) Hoc est, adversantium pravorum impetus,
& oppugnationes. De sensu vocis hujus apud
Greg. vide l. 2. Moral. n. 54.

operis feminat , neque tunc manipulos sanctæ retributionis fecat.

At contra, præcipites dum bonorum actuum præveniunt tempus, meritum pervertunt, & sæpe in malis corruunt, dum bona minimè discernunt. Qui nequaquam quæ quando agant, inspiciunt, sed plerumque acta, quia ita non debuerunt agere, cognoscunt. Quibus sub auditoris specie rectè apud (a) Salomonem dicitur: *Fili, sine consilio nihil facias, & post factum non pœnitebis.* Et rursum: *Palpebræ tuæ præcedant gressus tuos,* Palpebræ quippe gressus præcedunt, cùm operationem nostram consilia recta præveniunt. Qui enim negligit considerando prævidere, quod facit, gressus tendit, oculos claudit, pergendo iter conficit, sed prævidendo sibimetipsi non antecedit, atque idcirco citiùs corruit, quia quò pedem operis ponere debeat, per palpebram consilii non attendit.

Bonorum operum dum prævenitur tempus, meritum amittitur.

Eccli. 32.
24.
Prov. 4.
25.

CAPUT XVI.

Quomodo admonendi mansueti & iracundi.

Aliter admonendi sunt mansueti, atque aliter iracundi. Nonnunquam enim mansueti cùm præfunt, vicinum & quasi juxta

Adm. 17.
AL. C. XL.
Aliter admonendi

(a) Hic S. Doctor librum Ecclesiastici disertè Salomoni tribuit, cujus auctorem sæpè alibi appellat tantùm, *quemdam sapientem.* Vide l. 7. Moral. n. 45. l. 20. n. 51. l. 27. n. 53. l. 33. n. 23. Infra in Admonitione 22. Salomon, juxta quosdam mss. optimæ fidei, pronuntiatur scriptor hujus sacri libri. Consule ibidem notam 4.

mansueti,
aliter ira-
cundi
Mansuetu-
dini vici-
nus torpor.
Iræ præla-
torum pes-
simi effe-
ctus.

Rectitudi-
nis zelo
sæpe fal-
luntur.

juxta positum torporem desidiæ patiuntur. Et plerumque nimia resolutione lenitatis, ultra quàm necesse est, vigorem distractionis emolliunt. At contra iracundi cùm regiminum loca percipiunt, quo impellente ira in mentis væsaniam devolvuntur, eo etiam subditorum vitam dissipata quietis tranquillitate confundunt. Quos cùm furor agit in præceps, ignorant, quidquid irati faciunt, ignorant, quidquid à semetipsis patiuntur irati. Nonnumquam verò, quod est gravius, iræ suæ stimulum justitiæ zelum putant. Et cùm vitium virtus creditur, sine metu culpa cumulatur. Sæpe ergò mansueti dissolutionis torpescunt tædio: sæpe iracundi rectitudinis falluntur zelo. Illorum itaque virtuti vitium latenter adjungitur: his autem suum vitium quasi virtus fervens videtur. Admonendi sunt igitur illi, ut fugiant, quod juxta ipsos est, isti, quod in ipsis est, attendant: illi, quod non habent, discernant, (a) isti quod habent. Amplectantur mansueti sollicitudinem, damnent iracundi perturbationem. Admonendi sunt mansueti, ut habere etiam æmulationem justitiæ studeant:

(a) Secundus Carnot. Corb. Longip. Rotomag. Lyr. & tertius Gemet. *Isti, quod habent, amplectantur. Mansueti per sollicitudinem torporem damnent, iracundi perturbationem.* Ita etiam primus Carnot. adjecto, *ut, ante torporem.* In Laud. Belv. & tertio Carnot. *Illi, quid habent, discernant, isti, quod non habent, amplectantur. Mansueti per sollicitudinem torp. damnent.* Duo priores Gemet. *Mansueti pro sollicitudine torp. damnent.* Sequimur cum omnibus edit. Trecensem.

(a) Belv.

deant: admonendi sunt iracundi, ut æmulationi, quam se habere existimant, mansuetudinem subjungant. Idcirco namque Spiritus sanctus in columba nobis est, & in igne monstratus, quia videlicet omnes, quos implet, & columbæ simplicitate mansuetos, & igne zeli arduos exhibet.

Nequaquam ergo sancto Spiritu plenus est, qui aut in tranquillitate mansuetudinis fervorem æmulationis deferit, aut rursus in æmulationis ardore virtutem mansuetudinis amittit. Quod fortasse melius ostendimus, si in medium Pauli magistrum proferamus, qui duobus discipulis & non diversa caritate præditis, diversa tamen adjutoria prædicationis impendit. Timotheum namque admonens, ait: *Argue, obsecra, increpa in omni patientia & doctrina.* Titum quoque admonet dicens: *Hæc loquere, & exhortare, & argue cum omni imperio.* Quid est, quod doctrinam suam tanta arte dispensat, (a) ut in exhibenda hac, alteri imperium, atque alteri patientiam proponat, nisi quod mansuetioris spiritus Titum, & paulò ferventioris vidit esse Timotheum? Illum per æmulationis studium inflammat, hunc per lenitatem patientiæ temperat. Illi, quod deest, jungit, huic, quod superest, subtrahit. Illum stimulo impellere nititur, hunc freno moderatur. Magnus quippe susceptæ Ecclesiæ colonus, alios palmites, ut crescere debeant, rigat: alios, cum plus justo crescere conspicit, resecat:

Qui Spiritu sancto repletur, mansuetudini zelum conjungit.

Exemplum Pauli.

2. Tim. 4.

2.

Tit. 2. 15.

Hujus Apostoli provida sollicitudo.

(a) Bely. & secundus Carn. ut exhibenda. hæc.

Iracundi
& impa-
tientis dif-
ferentia.

Irâ pertur-
batos pa-
tientia fa-
norem ad
mentem
revocat.

1. Reg. 25.
37.

Iracundi
magna cau-
tione cor-
ripiendi.

fecat : ne aut non crescendo, non ferant fructus, aut immoderatè crescendo, quos protulerint, amittant. Sed longè alia est ira, quæ sub æmulationis specie subripit, alia quæ turbatum cor & sine justitiæ prætextu confundit. Illa enim in hoc, quod debet, inordinatè extenditur; hæc autem semper in his, quæ non debet, inflammatur. Sciendum quippe est, quia in hoc ab impatientibus iracundi differunt, quòd illi ab aliis illata non tolerant, isti autem etiam, quæ tolerentur, important. Nam iracundi sæpe etiam (a) se declinantes insequuntur, rixæ occasionem commovent, labore contentionis gaudent; quos tamen meliùs corrigimus, si in ipsa iræ suæ commotione declinamus. Perturbati quippe quid audiant ignorant, sed à se reducti tanto (b) liberiùs exhortationis verba recipiunt, quanto se tranquillius toleratos erubescunt. Menti autem furore ebriæ, omne rectum, quod dicitur, perversum videtur. Unde & Nabal ebrio culpam suam Abigail laudabiliter tacuit, quam digesto vino laudabiliter dixit. Idcirco enim malum, quod fecerat, cognoscere potuit, quia hoc ebrius non audivit.

Cùm verò ita iracundi alios impetunt, ut declinari omnino non possint, non aperta exprobratione, sed sub quadam sunt cautela reverentiæ parcendo feriendi. Quod

(a) Laud. dedignantes inseq. Tertius Carnot. de-
clinantes ut dedignantes inseq.

(b) Gemet. ac pl. Norm. tanto libentius.

Quod melius ostendimus, si Abner factum ad medium deducamus. Hunc quippe cum Afaël vi incautæ præcipitationis impeteret, scriptum est: *Locutus est Abner ad Afaël, dicens: Recede, noli me persequi, ne compellar confodere te in terram. Qui audire contempsit, & noluit declinare. Percussit ergo eum Abner averſa hasta in inguine, & transfodit eum, & mortuus est.* Cujus enim Afaël typum tenuit, nisi eorum, quos vehementer arripiens furor in præceps ducit? Qui in eodem furoris impetu tanto cautè declinandi sunt, quanto & insanè rapiuntur. Unde & Abner, qui nostro sermone patris lucerna dicitur, fugit: quia doctorum lingua, quæ supernum Dei lumen indicat, cum per abrupta furoris mentem cujusciam ferri conspicit, cumque contra irascentem dissimulat verborum jacula reddere, quasi persequentem non vult ferire. Sed cum iracundi nulla consideratione se mitigant, & quasi Afaël persequi & insanire non cessant; necesse est, ut hi, qui furentes conantur reprimere, nequaquam se in furore erigant, sed quidquid est tranquillitatis ostendant: quædam verò subtiliter proferant, in quibus ex obliquo furentis animum pun-
gant. Unde & Abner cum contra persequentem substitit, non eum rectâ, sed averſâ hastâ transforavit. Ex mucrone quippe percutere, est impetu apertæ increpationis obviare. Averſâ vero hastâ persequentem ferire, est furentem tranquillè ex quibusdam tangere, & quasi parcendo superare. Afaël autem protinus occumbit, quia commotæ mentes dum &

2. Reg. 1. v.
22. & 23.

parci sibi sentiunt, & tamen responforum ratione in intimis sub tranquillitate tanguntur, ab eo, quòd se erexerant, statim cadunt. Qui ergo (a) à fervoris sui impetu sub lenitatis percussione resiliunt, quasi sine ferro moriuntur.

CAPUT XVII.

Quomodo admonendi humiles & elati.

*Adm. 18.
AL. C. XLI.
Alius humiles, alius elatos admonendi modus.*

Luc. 18.

14.

Ibidem.

Prov. 15.

23. & 16.

18.

Isai 66. 2.

Eccli. 10. 9.

Psal. 137. 6.

Matth. 20.

28.

Eccli. 10.

15.

ALiter admonendi sunt humiles, atque aliter elati. Illis insinuandum est, quàm sit vera excellentia quam sperando tenent: istis verò intimandum est, quàm sit nulla temporalis gloria, quam & amplectentes non tenent. Audiant humiles quàm sint æterna, quæ appetunt, quàm transitoria, quæ contemnunt: audiant elati, quàm sint transitoria, quæ ambiunt, quàm æterna, quæ perdunt. Audiant humiles ex magistra voce Veritatis: *Omnis, qui se humiliat, exaltabitur*; audiant elati: *Omnis, qui se exaltat, humiliabitur*. Audiant humiles: *Gloriam præcedit humilitas*: audiant elati: *Ante ruinam exaltatur spiritus*. Audiant humiles: *Ad quem respiciam, nisi ad humilem & quietum, & tementem sermones meos?* audiant elati: *Quid superbit terra & cinis?* Audiant humiles: *Deus humilia respicit*; audiant elati: *Et alta à longe cognoscit*. Audiant humiles, *quia filius hominis non venit ministrari, sed ministrare*: audiant elati, *quia initium omnis*

(a) Editi, à furoris sui, contra mss. tam Angl. quàm nostrorum fidem.

nis peccati superbia est. Audiant humiles, quia Redemptor noster humiliavit semetipsum, phil. 2. 8. factus obediens usque ad mortem: audiant elati, quòd de eorum capite scriptum est: Ipse est Job. 41. rex super universos filios superbice. Occasio 25. igitur perditionis nostræ facta est superbia Perditio- diaboli, & argumentum redemptionis nostræ nem no- stram dia- inventa est humilitas Dei. Hostis enim boli super- noster inter omnia conditus, voluit vi- bia, re- deri supra omnia elatus: Redemptor au- demtio- tem noster magnus manens super omnia, nem Dei (a) fieri inter omnia dignatus est parvus. humilitas operata.

Dicatur ergo humilibus, quia dum se de- Humiles jiciunt, ad Dei similitudinem ascendunt: Dei sunt dicatur elatis, quia dum se erigunt, in apo- imitatio- statæ Angeli imitationem cadunt. Quid res: su- itaque elatione dejectius, quæ dum supra perbi, sa- se tenditur, ab altitudine veræ celsitudinis tanæ. elongatur? Et quid humilitate sublimius, Ignavia quæ dum se in ima deprimit, auctori suo sub humi- manenti super summa conjungit? Est tamen litatis spe- aliud quod in eis debeat cautè pensari: cie vela- quia sæpe quidam humilitatis decipiuntur tur: super- specie, quidam verò elationis suæ ignora- bia recti- tudinis tione falluntur. Nam plerumque non nul- amore mentitur. lis qui sibi humiles videntur, is qui homi- nibus deferri non debet, conjunctus est ti- mor: plerumque verò elatos comitari solet liberæ vocis assertio. Et cùm quædam increpanda sunt vitia, illi reticent ex ti- more, & tamen tacere se æstimant ex hu- mili-

(a) De hoc loquendi modo Gregorio familiari vide lib. 15. Moral. num. 20. lib. 16. num. 37. ac passim.

2. 9. 7. c.
Admo-
nendi.

militate: isti loquuntur per impatientiam elationis, & tamen se credunt loqui per libertatem rectitudinis. Illos ut perversa non increpent, sub specie humilitatis premit culpa formidinis: istos ad increpanda, quæ non debent, aut magis increpanda quàm debent, sub imagine libertatis effrenatio impellit tumoris. (a) Unde & elati admonendi sunt, ne plus quam decet sint liberi: & humiles admonendi sunt, ne plus quàm expedit, sint subjecti: ne aut illi defensionem iustitiæ vertant in exercitationem superbiæ; aut isti cum student plus quàm necesse est hominibus subjici, compellantur eorum etiam vitia venerari.

Qua arte
utiliter
corripian-
tur elati.

Considerandum verò est, quòd plerumque elatos utiliùs corripimus, si eorum correptionibus quædam laudum fomenta misceamus. Inferenda namque illis sunt aut alia bona, quæ in ipsis sunt, aut dicendum certè, quæ poterat esse, si non sunt: & tunc demum refecanda sunt mala, quæ nobis displicent, cum prius ad audiendum eorum placabilem mentem fecerint præmissa bona, quæ placent. Nam & equos indomitos blanda prius manu tangimus, ut eos nobis plenius postmodum etiam per flagella subigamus. Et amaro pigmentorum poculo mellis dulcedo adjungitur, ne ea, quæ saluti profutura est, in ipso gustu aspera amaritudo sentiatur: dum verò gustus

(a) Gratianus hæc referens, non verba sed sensum reddit.

stus per dulcedinem fallitur, (a) humor mortiferus per amaritudinem vacuatur. Ipsa ergo in elatis invectionis exordia, permixtâ sunt laude temperanda, ut dum admittunt favores, quos diligunt, etiam correptiones recipiant, quas oderunt.

Plerumque autem persuadere elatis utilia Qui ad
proficien-
dum im-
pellantur. meliùs possumus, si profectum eorum nobis potius quàm illis profuturum dicamus, si eorum (b) meliorationem nobis magis quàm sibi impendi postulemus. Facile enim ad bonum elatio flectitur, si & aliis ejus inflexio prodesse credatur. Unde Moyſes, qui regente se Deo, deserti iter, aërea columna duce pergebat (c) cùm Hobab cognatum suum à gentilitatis conversatione vellet educere, & omnipotentis Dei dominio subjugare, ait: *Proficiscimur ad locum, quem Dominus daturus est nobis: veni nobiscum, ut bene faciamus tibi: quia Dominus bona promisit Israeli. Cui cùm respondisset ille: Non vadam tecum, sed revertar in terram meam, in qua natus sum; illico adjunxit: Noli nos relinquere; tu enim nosti, in quibus locis per desertum castra ponere debeamus, & eris ductor noster. Neque enim Moyſi mentem ignorantia itineris angustabat, quem* &

*Num. 10.
v. 29. &c.*

(a) Laud. & secundus Gemet. *humor mortifer.* Sic quoque legitur in Gemet. primo, sed à secunda manu.

(b) Laud. Longip. Val. cl. duo priores Gemet. & tertius Carnot. *moderationem.*

(c) Al. Jetro. Cod. Corb., habet utramque lectionem.

(a) Laud.

& (a) ad prophetiæ scientiam cognitio divinitatis expanderat, quem columna exteriorius præibat, quem de cunctis interiorius per conservationem cum Deo sedulam locutio familiaris instruebat. Sed videlicet vir providus elato auditori colloquens, solatium petivit, ut daret; ducem requirebat in via, ut dux ei fieri potuisset ad vitam. Egit itaque, ut superbus auditor voci ad meliora suadenti eo magis fieret devotus, quo putaretur necessarius: & unde se exhortatorem suum præcedere crederet, inde se sub verbis exhortantis inclinaret.

C A P U T XVIII.

Quomodo admonendi pertinaces & inconstantes.

*Adm. 19.
AL. C. XLII.
Quid obstinatis,
quid levibus
admonitionis
adhibendum.*

ALiter admonendi sunt pertinaces, atque aliter inconstantes. Illis dicendum est, quòd plus de se, quàm sunt, sentiunt, & idcirco alienis consiliis non acquiescunt: istis verò intimandum est, quòd valde se despicientes negligunt, & ideo levitate cogitationum à suo iudicio per temporum momenta flectuntur. Illis dicendum est, quia nisi meliores se ceteris æstimarent, nequaquam cunctorum consilia suæ deliberationi postponerent: istis dicendum est, quia si hoc quod sunt, utcumque attenderent

(a) Laud Rotom. Lyr. *ad Prophetæ*. In Trec. Corb. & plerisque legitur, *quam*, sc. mentem, pro *quem*.

rent, nequaquam eos per tot (a) varietatis latera mutabilitatis aura verfaret. Illis per Paulum dicitur: *Nolite prudentes esse apud vosmetipsos*: at contra isti audiunt: *Non circumferamur omni vento doctrine*. De illis per Salomonem dicitur: *Comedent fructus vite sue, suisque consiliis saturabuntur*: de istis autem ab eo rursus scribitur: *Cor stultorum dissimile erit*. Cor quippe sapientum sibi semper est simile: quia dum rectis persuasionibus acquiescit, constanter se in bono opere dirigit. Cor verò stultorum dissimile est: quia dum mutabilitate se varium exhibet, numquam id, quod fuerat, manet. Et quia quædam vitia sicut ex semetipsis gignunt alia, ita ex aliis oriuntur; sciendum summopere est, quòd tunc ea corripiendo melius tergimus, cum ab ipso amaritudinis suæ fonte ficcamus. Pertinacia quippe ex superbia, inconstantia verò ex levitate generatur.

Rom. 12.

16.

Ephes. 4.

14.

Prov. 1.

31.

Ibid. 15. 7.

Cor sapientum sibi constat: secus cor stultorum.

Pertinaciæ & inconstantia origo.

Admonendi igitur sunt pertinaces, ut elationem suæ cogitationis agnoscant, & semetipsos vincere studeant; ne dum rectis aliorum persuasionibus foris superari despicunt, intus à superbia captivi teneantur. Admonendi sunt, ut solerter aspiciant quia filius hominis, cui una semper cum Patre voluntas est, ut exemplum nobis frangendæ nostræ voluntatis præbeat, dicit: *Non quæro*

Pertinaciæ remedia.

Joan. 5. 30.

(a) Edit. pleræque, *varietatis littora*, quibus ex mss. ignoramus. Paulò post habent, *fructus vineæ suæ pro via*. Hebr. textus, ejusque versiones, nec non mss. S. Gregorij cogunt legere, *vite sue*.

(a) Laud.

Joan. 5. 30.

quæro voluntatem meam, sed voluntatem ejus, qui misit me Patris. Qui ut hujus adhuc virtutis gratiam commendaret, servaturum se hoc in extremo judicio præmisit, dicens: Ego à me ipso non possum facere quidquam, sed sicut audio, judico. Qua itaque (a) conscientia dedignatur homo alienæ voluntati acquiescere, quando Dei & hominis filius, cum virtutis suæ gloriam venit ostendere, testatur se non à semetipso judicare?

Et incon-
stantiæ.

2. Cor. 1.

17.

At contra admonendi sunt inconstantes, ut mentem gravitate roborent. Tunc enim genimina in se mutabilitatis (b) arefaciunt, cum à corde prius radicem levitatis abscidunt: quia & tunc fabrica robusta construitur, cum prius locus solidus, in quo fundamentum poni debeat, providetur. Nisi ergo ante mentis levitas caveatur, cogitationum inconstantia minimè vincitur. A quibus se alienum Paulus fuisse perhibuit, cum dicit: *Numquid levitate usus sum? aut quæ cogito, secundum carnem cogito, ut sit apud me, est & non?* Ac si apertè dicat: Idcirco mutabilitatis aurâ non moveor, quia levitatis vitio non succumbo.

CAPUT

(a) Laud. constantia.

(b) Laud. & tertius Gemet. arescunt. Alii Norm. arefiunt.

CAPUT XIX.

Quomodo admonendi qui intemperantius, & qui parcius cibo utuntur.

ALiter admonendi sunt gulæ dediti, atque aliter abstinentes. Illos enim superfluitas locutionis, levitas operis, atque luxuria; istos verò sæpe impatientiæ, sæpe verò superbiæ culpa comitatur. Nisi enim gulæ deditos immoderata loquacitas raperet, dives ille, qui epulatus quotidie dicitur splendide, in lingua gravius non arderet, dicens: *Pater Abraham miserere mei, & mitte Lazarum, ut intingat extremum digiti sui in aquam, ut refrigeret linguam meam, quia crucior in hac flamma.* Quibus profectò verbis ostenditur, quia epulando quotidie, crebrius in lingua peccaverat, qui totus ardens refrigerari se præcipuè in lingua requirebat. Rursum quia gulæ deditos levitas protinus operis sequitur, auctoritas sacra testatur, dicens: *Sedit populus manducare & bibere, & surrexerunt ludere.* Quos plerumque edacitas usque ad luxuriam pertrahit: quia dum satietate venter extenditur, aculei libidinis excitantur. Unde & hosti callido, qui primi hominis sensum in concupiscentia pomi aperuit, sed in peccati laqueo strinxit, divina voce dicitur: *Pectore & ventre repes*, ac si ei apertè diceretur: Cogitatione & ingluvie super humana corda dominaberis. Quia gulæ deditos luxuria sequitur, Propheta testatur, qui dum aperta narrat, occulta denuntiat, dicens: *Princeps cocorum destruxit muros Jerusalem.* Princeps namque cocorum venter est, cui magna

Adm. 20.

AL. C.

XLIII.

Aliter ad-

monean-

tur gulæ

dediti, ali-

ter absti-

nentes.

Gulæ vi-

tium co-

mitantur

loquacitas,

Luc. 16.

24.

Levitas,

Exod 32.

6.

Luxuria,

Gen. 3. 14.

Jer. 39. 9.

Sec. text.

Hebr. &

sec. LXX.

et 4. Reg.

25. 10.

etiam sec.

text. Hebr.

et sec. LXX.

Dist. 44.

initio.

magna cura obsequium à cocis impenditur, ut ipse delectabiliter cibis impleatur. Muri autem Jerusalem virtutes sunt animæ, ad desiderium supernæ pacis elevatæ. Corum igitur princeps muros Jerusalem dejicit; quia dum venter ingluvie extenditur, virtutes animæ per luxuriam destruuntur.

Abstinentiæ infirmitas impatentia.

2. Petr. 1.

5.

Abil. v. 6.

Et superbia.

Rom. 14.3.

Coloss. 2.

23.

Quo contra nisi mentes abstinentium plerumque impatientia à sinu tranquillitatis excuteret, nequaquam Petrus cum diceret: *Ministrate in fide vestra virtutem, in virtute autem scientiam, in scientia autem abstinentia*; protinus vigilanter adjungeret, dicens: *In abstinentia autem patientiam*. Deesse quippe abstinentibus patientiam prævidit, quæ eis ut adesset, admonuit. Rursum nisi cogitationes abstinentium nonnumquam superbiæ culpa transfigeret, Paulus minimè dixisset: *Qui non manducat, manducantem non judicet*. Qui rursus ad alios loquens, dum de abstinentiæ virtute gloriantium præcepta perstringeret, adjunxit: *Quæ sunt rationem quidem habentia sapientiæ in superstitione et humilitate, et non ad parcendum corpori, non in honore aliquo ad saturitatem carnis*. Qua in re notandum est, quod in disputatione sua prædicator egregius superstitioni humilitatis speciem jungit: quia dum plus, quàm necesse est, per abstinentiam caro atteritur, humilitas foris ostenditur, sed de hac ipsa humilitate graviter interiùs superbitur. Et nisi aliquando mens ex abstinentiæ virtute tumesceret, nequaquam hanc velut inter magna merita Phariseus arrogans studiosè nume-

numeraret, dicens: *Jejuno bis in sabbato.* *Luc. 18.*
 Admonendi ergo sunt gulæ dediti, ne in *12.*
 eo, quòd escharum delectationi incubant,
 luxuriæ se mucrone transfigant: & quanta
 sibi per esum loquacitas, quanta mentis
 levitas insidietur, aspiciant: ne dum ventri
 molliter serviunt, vitiorum laqueis crude-
 liter astringantur. Tanto enim longiùs à se-
 cundo parente receditur, quanto per im-
 moderatum usum, dum manus ad cibum
 tenditur, parentis primi lapsus iteratur.
 At contra admonendi sunt abstinentes, ut
 sollicitè semper aspiciant, nec cùm gulæ
 vitium fugiunt, acriora his vitia quasi ex
 virtute generentur; ne dum carnem ma-
 cerant, ad impatientiam spiritus erumpant:
 & nulla jam virtus sit, quòd caro vincitur,
 si piritus ab ira superatur. Aliquando au-
 tem dum mens abstinentium ab ira se de-
 primit, hanc quasi peregrina veniens læti-
 tia corrumpit, & eo abstinentiæ bonum
 deperit, quo sese à spiritalibus vitiis mini-
 mè custodit. Unde rectè per Prophetam
 dicitur: *In diebus jejuniorum vestrorum inve-* *Isai 58. 3.*
niuntur voluntates vestræ. Et paulò post: *sec. LXX.*
In judicia & rixas jejunatis, & percutitis pu- *ibidem.*
gnis. (a) Voluntas quippe ad lætitiam per-
 tinet,

(a) Trec. Carnot. & primus & Belv. à prima ma-
 nu, *voluptas*. Retinuimus *voluntas*, quòd referatur
 ad locum Isaïæ, in quo legitur *voluntates vestræ*.
 Quamquam in Trecensi legamus. *voluptates*. At
 in Hebr. fonte & in translatione septuaginta In-
 terp. ex qua desumuntur laudata verba, legitur
voluntas, aut *voluntates*. In versionibus Syriaca &
 Arabica habes, *cupiditatibus indulgetis, cupiditates*
 K *qua-*

Iſa. 58. 5.

Abſtinen-
tia nonniſi
ex aliis vir-
tutibus
commen-
datur.

Joel. 2. 15.

Præſertim
ex miſeri-
cordia in
pauperes.
Zach. 7. v.
5. &c.

tinēt, pugnus ad iram. Incaſſum ergo per abſtinentiam corpus atteritur, ſi inordina- tis dimiſſa motibus mens vitiis diſſipatur. Rurſumque admonendi ſunt, ut abſtinen- tiam ſuam & ſemper ſine imminutione cu- ſtodiant, & numquam hanc apud occultum judicem eximiæ virtutis credant: ne ſi for- taſſe magni eſſe meriti creditur, cor in ela- tionem ſublevetur. Hinc namque per Pro- phetam dictū ur: *Numquid tale eſt jejunium, quod elegi? Sed frange eſurienti panem tuum. & egenos vagosque induc in domum tuam.*

Qua in re penſandum eſt, virtus abſti- nentiæ quàm parva reſpicitur, quæ non- niſi ex aliis virtutibus commendatur. Hinc Joël ait: *Sanctificate jejunium.* Jejunium quippe ſanctificare, eſt adjunctis aliis bonis dignam Deo abſtinentiam carnis oſtendere. Admonendi ſunt abſtinentes, ut noverint quia tunc placentem Deo abſtinentiam of- ferunt, cū ea, quæ ſibi de alimentis ſub- trahunt, indigentibus largiuntur. Solerter namque audiendum eſt, quòd per Prophe- tam Dominus redarguit, dicens: *Cū jeju- naretis & plangeretis in quinto & in ſeptimo menſe per hos ſeptuaginta annos, numquid je- junium jejunaviſtis mihi? Et cū (a) comediviſtis, & bibiviſtis, numquid non vobiſmetiſſis comedi- viſtis, & vobiſmetiſſis bibiviſtis? Non enim Deo, fed*

quæritis. Verū hīc cupiditates, non poſſunt ſigni- ficare voluptates, ſed propriam voluntatem. Vide ſupra c. 12. notā a p. 114.

(a) Laud. Val-cl. Corb. Gemet. comeditis & bibitis. Trec. cū comeditis, & cū bibitis.

(a) Laud.

sed sibi quisque jejunat, si ea, quæ ventri ad tempus subtrahit, non egenis tribuit, sed ventri postmodum offerenda custodit.

Itaque ne aut illos appetitus gulæ à mentis statu dejiciat, aut istos afflicta caro ex elatione supplantet, audiant illi ex ore Veritatis: *Attendite autem vobis, ne forte graventur corda vestra in crapula & ebrietate, & curis hujus mundi.* Ubi utilis quoque pavor adjungitur: *Et superveniat in vos repentina dies illa.* *Tamquam laqueus enim superveniet in omnes, qui sedent super faciem omnis terræ.* Audiant isti: *Non quod intrat in os, coinquinat hominem, sed quod procedit ex ore, coinquinat hominem.* Audiant illi: *Esca ventri, & venter escis: Deus autem & hunc (a) & has destruet: Et rursum: Non in comessionibus & ebrietatibus.* Et rursum: *Esca nos non commendat Deo.* Audiant isti, quia omnia munda mundis: coinquinatis autem & infidelibus nihil est mundum. Audiant illi: *Quorum Deus venter est, & gloria in confusione ipsorum.* Audiant isti: *Discedant quidam à fide.* Et paulò post: *Prohibentium nubere, abstinere à cibis, quos Deus creavit ad percipiendum cum gratiarum actione fidelibus & his, qui cognoverunt veritatem.* Audiant illi: *Bonum est non manducare carnem, neque bibere vinum: neque in quo frater tuus scandalizatur.* Audiant isti: *Modico vino utere propter stomachum & frequentes tuas infirmitates.* Quatenus & illi discant cibos carnis (b) inordinate non appetere, &

Monita gulæ deditis & abstinentibus subministranda.

Luc. 21.

34

ibid. v. 35.

Math. 15.

11.

1. Cor. 6.

13.

Rom. 13.

13.

1. Cor. 8. 8.

Tit. . 15.

Phil. 3. 19.

1. Tim 4.

v. 1. & 3.

21.

1. Tim. 5.

23.

Rom. 14.

21.

1. Tim. 5.

23.

(a) Laud. Trec. & duo priores Gemet. & hac.

(b) Gemet, & Laud. immoderate.

& isti creaturam Dei quam non appetunt, non audeant condemnare.

C A P U T XX.

Quomodo admonendi qui sua distribuunt, & qui rapiunt aliena.

*Adm. 21.
AL. C.
XLIV.
Quid docendi sint, qui jam sua in eleemosynam largiuntur.*

Eos non tumor subleuet, sed premat timor.

ALiter admonendi sunt, qui jam sua misericorditer tribuunt : atque aliter qui adhuc & aliena rapere contendunt. Admonendi namque sunt, qui jam sua misericorditer tribuunt, ne cogitatione tumida super eos se, quibus terrena largiuntur, extollant; ne idcirco se meliores aestiment, quia contineri per se ceteros vident. Nam terrenæ domus dominus famulorum ordines ministeriaque dispertiens, hos ut regant, illos verò statuit, ut ab aliis regantur. Istos jubet, ut necessaria ceteris præbeant: illos ut accepta ab aliis sumant. Et tamen plerumque offendunt, qui regunt, & in patrisfamilias gratia permanent, qui reguntur. Iram merentur, qui dispensatores sunt, sine offensione perdurant, qui ex aliena dispensatione subsistunt. Admonendi sunt igitur, qui jam, quæ possident, misericorditer tribuunt, ut à cœlesti Domino dispensatores se positos subditorum temporalium agnoscant; & tanto humiliter præbeant, quanto & aliena esse intelligunt, quæ dispensant. Cumque in illorum ministerio, quibus accepta largiuntur, constitutos se esse considerant, nequaquam eorum mentes tumor subleuet, sed timor premat.

Unde

Unde & necesse est, ut sollicitè perpendant, Quæ cau-
 (a) ne commissa indignè distribuunt; ne tio in elec-
 quædam quibus nulla, ne nulla quibus quæ- mosynis
 dam; ne multa quibus pauca, ne pauca adh. ben-
 præbeant, quibus impendere multa debue- da.
 runt; ne præcipatione hoc, quod tribuunt,
 inutiliter spargant; ne tarditate petentes
 noxiè crucient; ne recipiendæ hîc gratiæ
 intentio subrepat; ne dationis lumen lau-
 dis transitoria appetitio extinguat: ne ob-
 latum munus conjuncta tristitia obfideat;
 ne in bene oblato munere animus plus quàm
 decet hilarescat, ne sibi quidquam, cùm
 totum rectè impleverint, tribuant, & simul
 omnia, postquam peregerint, perdant. Ne
 enim sibi virtutem suæ liberalitatis de-
 putent, audiant, quod scriptum est: *Si*
quis administrat, tamquam ex virtute quam Quomodo
administrat Deus. Ne in benefactis immo- adversus
 deratiùs gaudeant, audiant, quod scriptum opposita
 est: *Cùm feceritis omnia, quæ præcepta sunt* vitia mu-
vobis, dicite: Servi inutiles sumus, quod debui- niendi.
mus facere, (b) fecimus. Ne largitatem tri- 1. Petr. 4.
 stitia corrumpat, audiant, quod scriptum 11.
 est: *Hilarem enim datorem diligit Deus.* Luc. 17.
 Ne 10.
 ex impenso munere transitoriam laudem 2. Cor. 9. 7.
 quærant, audiant, quod scriptum est: *Ne-* Matth. 6.
sciat sinistra tua, quid faciat dextera tua; Id est, 3.
 piæ dispensationi nequaquam se gloria vitæ
 præsentis admisceat, sed opus rectitudinis
 (c) appetitio ignoret favoris. Ne impen-
 tæ

(a) Corb. hîc & deinceps longa serie habet
 nec, pro ne.

(b) Aud. primus, non fecimus.

(c) In edit. *appetitionem.* Cogimur sequi mss.

Luc. 14. v.
12. &c.

Prov. 1.
28.

2. Cor. 9. 6.

Ibid. 8. v.
13. & 14.

fæ gratiæ vicissitudinem requirant, audiant, quod scriptum est: *Cum facis prandium aut cenam, noli vocare amicos tuos, neque fratres tuos, neque cognatos, neque vicinos divites; ne fortè & ipsi te reinvitent, & fiat tibi retributio: sed cum facis convivium, voca, pauperes, debiles, claudos, cæcos; & beatus eris, quia non habent (a) unde retribuere tibi.* Ne quæ præbenda sunt citiùs, serò præbeantur, audiant, quod scriptum est: *Ne dicas amico tuo: Vade & revertere, & eras dabo tibi, cum statim possis dare.* Ne sub obtentu (b) largitatis ea, quæ possident, inutiliter spargant, audiant, quod scriptum est: *Sudet eleemosyna in manu tua.* Ne cum multa necesse sint, pauca largiantur, audiant, quod scriptum est: *Qui parvè seminat, parvè & metet.* Ne cum pauca oportet, plurima præbeant, & ipsi postmodum minimè inopiam tolerantes ad impatientiam erumpant, audiant, quod scriptum est: *Non ut aliis sit remissio, vobis autem tribulatio, sed ex æqualitate, vestra abundantia illorum inopiam suppleat, & ut illorum abundantia vestræ inopiæ sit supplementum.* Cum enim dantis mens ferre inopiam nescit, si multa sibi subtrahit, occasionem contra se impatientiæ exquirat. Priùs namque præparandus est patientiæ animus, & tunc aut multa sunt aut cuncta largienda: ne dum minùs æquanimiter inopia irruens fertur, &

turbam, & quidem optimorum, sc. Trec. Laud. Corb. duorum priorum Carnot.

(a) Ita Corb. Trec. Laud. Gemet. Consentit vet. edit. 1518. Alia habent, *unde retribuunt.*

(b) Laud. & nonnulli, *pietatis.*

& præmissa largitatis merces pereat, & adhuc mentem deterius murmuratio subsequens perdat. Ne omnino nihil eis præbeant, quibus conferre aliquid parvum debent, audiant, quod scriptum est: *Omni pe-* Luc 6. 30.
tenti te tribue. Ne saltem aliquid præbeant, quibus omnino conferre nil debent, audiant, quod scriptum est: *Da bono, & non recepe-* Eccli. 12. 4
ris peccatorem: benefac humili, & non dede-
ris impio. Et rursum: *Panem tuum & vinum* Tob. 4. 17.
super sepulturam iusti constitue, & noli ex
eo manducare & bibere cum peccatoribus.

Panem enim suum & vinum peccatori- Utrum
bus præbet, qui iniquis subsidia pro eo, pauperi
quod iniqui sunt, impendit. Unde & non- peccatori
nulli hujus mundi divites, cum fame cru- præbenda
cientur Christi pauperes, effusis largitati- eleemo-
bus nutriunt histriones. Qui verò indi- syna.
genti etiam peccatori panem suum, non
quia peccator, sed quia homo est, tribuit;
nimirum non peccatorem, sed justum pau-
perem nutrit: quia in illo non culpam,
sed naturam diligit.

Admonendi sunt etiam, qui jam sua mi- Peccata
sericorditer largiuntur, ut sollicitè custo- eleemo-
dire studeant, ne cum commissa peccata synis re-
eleemosynis redimunt, adhuc redimenda dempta non
committant: ne venalem Dei justitiam æsti- iterentur.
ment, si cum curant pro peccatis num-
mos tribuere, arbitrentur se posse inultè
peccare. *Plus est namque anima quam esca,* Matth. 6.
& corpus quam vestimentum. Qui ergo escam 25.
aut vestimentum pauperibus largitur, sed Luc. 12.
tamen animæ vel corporis iniquitate pol- 23.
luitur, quod minus est justitiæ obtulit, & Quinam

suadent
Deo, & se
diabolo.

Qui alie-
nis inhiant
quomodo
admo-
nendi.

Matth. 2.
v. 35. &
36.

Matth 25.
41.

Æternâ
pœnâ di-
gni sunt,
qui sua
non lar-
giuntur;
quanto ma-
gis qui ra-
piunt ali-
ena.

quod majus est, culpæ: sua enim Deo de-
dit, & se diabolo.

At contra admonendi sunt, qui adhuc &
aliena rapere contendunt, ut sollicitè au-
diant, quid veniens in judicium Dominus
dicat. Ait namque: *Esurivi, & non dedistis*
mihi manducare; sitivi, & non dedistis mihi
bibere; hospes eram, & non collegistis me; nu-
dus, & non operuistis me; infirmus & in car-
cere, & non visitastis me. Quibus etiam præ-
mittit, dicens: *Discedite à me maledicti in*
ignem æternum, qui paratus est diabolo &
Angelis ejus. Ecce nequaquam audiunt,
(a) quia rapinas vel quælibet alia violen-
ta commiserunt, & tamen æternis gehen-
næ ignibus mancipantur. Hinc ergo colli-
gendum est, quanta damnatione plectendi
sunt, qui rapiunt aliena, si tanta animadver-
sione feriuntur, qui sua indiscretè tenue-
runt. Perpendant, quo eos obliget reatu
res capta, si tali subjicit pœnæ non tradi-
ta. Perpendant, quid mereatur injustitia
illata, si tanta percussione digna est pietas
non impenſa.

Cùm aliena rapere intendunt, audiant,
Habac. 2.6. quod scriptum est: *Væ ei, qui multiplicat non*
sua: usquequo aggravat contra se densum lutum?

Hi, quibus
sæcra Scri-
pturæ re-
stimoniis,
urgendi.

Isai. 5. 8.

Avaro quippe contra se densum lutum ag-
gravare, est terrena lucra cum pondere
peccati cumulare. Cùm multiplicare largè
habitationis spatia cupiunt, audiant, quod
scriptum est: *Væ qui conjungitis domum ad*
domum, & agrum agro copulatis, usque ad
termi-

(a) Corb. Bely. & duo priores Carnot. qui
rapinas.

(a) Trec.

terminum loci. Numquid habitabitis soli vos in medio terræ? Ac si apertè diceret: Quousque vos extenditis, (a) qui habere in comuni mundo confortes minimè potestis? Conjunctos quidem premitis, sed contra quos valeatis vos extendere, semper invenitis. Cùm augendis pecuniis inhiant, audiant, quod scriptum est: Avarus non impletur pecuniâ, & qui amat divitias, non capiet fructus ex eis. Fructus quippe ex illis caperet, si eas bene spargere non amando voluisset. Qui verò eas diligendo retinet, hic utique sine fructu derelinquet. Cùm repleri cunctis simul (b) opibus inardescunt, audiant, quod scriptum est: Qui festinat ditari, non erit innocens: profectò enim qui augere opes ambit, vitare peccatum negligit: & more avium captus, cùm escam terrarum rerum avidus conspicit, quo stranguletur peccati laqueo non agnoscit. Cùm quælibet præsentis mundi lucra desiderant, & ea, quæ de futuro (c) damna patientur, ignorant, audiant, quod scriptum est: Hereditas, ad quam festinatur in principio, in novissimo benedictione carebit. Ex hac quippe vita initium ducimus, ut ad benedictionis sortem in novissimo veniamus: qui itaque in principio hereditari festinant, sortem

Eccl. 5.9.

Prov. 28.

20.

Prov. 20.

21.

(a) Trec. tres Gemet. Rotom. Audoen. Lyr. qui non habere in comuni mundo minimè potestis. Fortasse hic minimè, non habet vim negandi, sed significat: ne minimam quidem mundi portionem aliis habitandam conceditis. Vide supra cap. 13. notâ b. p. 123.

(b) In vet. edit. 1518. & Gussanv. operibus; crasso errore.

(c) Vitiose in excusis, de futuro damno.

Matth. 16.
26.

Ex quibus
exemplis.

fortem sibi in novissimo (a) benedictionis amputant : quia dum per avaritiæ nequitiam hîc multiplicari appetunt, illic ab æterno patrimonio exhæredes fiunt. Cùm vel plurima ambiunt, vel obtinere cuncta, quæ ambierint, possunt, audiant, quod scriptum est: *Quid prodest homini, si totum mundum lucretur, animæ verò suæ detrimentum faciat?* Ac si apertè Veritas dicat : *Quid prodest homini, si totum, quod extra se est, congregat, si hoc ipsum solum, quod ipse est, damnat?* Plerumq; autem citiùs raptorum avaritia corrigitur, si in verbis admonentis, quàm fugitiva sit præsens vita, monstretur : si eorum ad medium memoria deducatur, qui & ditari in hoc mundo diu conati sunt, & tamen in adeptis divitiis diu manere nequiverunt : quibus festina mors repentè & simul abstulit, quidquid eorum nequitia nec simul repentè congregavit : qui non solum hîc rapta reliquerunt, sed secum ad iudicium causas rapinæ detulerunt. Horum itaque exempla audiant, quos in verbis suis procul dubio & ipsi condemnant : ut cùm post verba ad cor redeunt, imitari saltem, quos judicant, erubescant.

C A P U T XXI.

Quomodo admonendi qui aliena non appetunt, sed sua retinent; & qui sua tribuentes, aliena tamen rapiunt.

Adm. 22.
AL.C.XLV.
Qui nec

ALiter admonendi sunt, qui nec aliena appetunt, nec sua largiuntur : atque aliter

(a) Gustav. non minori errore, benedictione.

aliter qui & ea, quæ habent, tribuunt, & aliena appetunt, nec tamen aliena rapere non desistunt. Admonendi sunt, qui nec aliena appetunt, nec sua largiuntur, ut sciant sollicitè, quòd ea, de qua sumti sunt, cunctis hominibus terra communis est, & idcirco alimenta quoque omnibus communiter profert. Incassum ergo se innocentes putant, qui commune Dei munus sibi privatum vindicant: qui cum accepta non tribuunt, in proximorum nece grassantur: quia tot pene quotidie perimunt, quot morientium pauperum apud se subsidia abscondunt. Nam cum quælibet necessaria indigentibus ministramus, sua illis reddimus, non nostra largimur; justitiæ debitum potius solvimus, quàm misericordiæ opera implemus. Unde & ipsa Veritas, cum de misericordia cautè exhibenda loqueretur, ait: *Attendite, ne justitiam vestram faciatis coram hominibus.* Cui quoque sententiæ etiam Psalmista concinens dicit: *Dispersit, dedit pauperibus, justitia ejus manet in æternum.* Cum enim largitatem impenfam pauperibus præmisisset, non hanc vocare misericordiam, sed justitiam maluit: quia quod à communi Domino tribuitur, justum profectò est, ut quicumque accipiunt, eo communiter utantur. Hinc etiam Salomon ait: *Qui justus est, tribuet & non cessabit.* Admonendi sunt quoque ut sollicitè attendant, quòd ficulnea, quæ fructum non habuit, contra hanc districtus agricola queritur, quòd etiam terram occupavit. Terram quippe ficulnea sine fructu occupat, quando mens tenacium hoc, quòd prodesse multis poterat, inuti-

aliena appetunt, nec sua largiuntur: quòmodo admonendi.

In proximorum nece grassantur. Eleemosyna opus justitiæ est, non misericordiæ.

Math. 6.

Pf. III. 9.

Prov. 21. 26.

inutiliter fervat. Terram ficulnea sine fructu occupat, quando locum quem exercere alius (a) per solem boni operis valuit, stultus per desidiæ umbram premit.

Vana dene-
gantium
elemosy-
nam ex-
cusatio.

Luc. 16. v.
19. &c.

Hi autem nonnumquam dicere solent : Concessis utimur, aliena non quærimus, & si digna misericordiæ retributione non agimus, nulla tamen perversa perpetramus. Quod idcirco sentiunt, quia videlicet aures cordis à verbis cœlestibus claudunt. Neque enim dives in Evangelio, qui induebatur purpura & bysso, qui epulabatur quotidie splendide, aliena rapuisse, sed infructuose propriis usus fuisse perhibetur, eumque post hanc vitam ultrix gehenna suscepit, non quia aliquid illicitum gessit, sed quia immoderato usu totum se licitis tradidit.

Deo cuncta
nobis dan-
ti aliquid
retribuen-
dum.
Psal. 48. 8.

Luc. 3. 9.

Admonendi sunt tenaces, ut noverint, quod hanc primam injuriam faciunt Deo, quia danti tibi omnia, nullam misericordiæ hostiam reddunt. Hinc etiam Psalmista ait : *Non dabit Deo propitiationem suam, nec pretium redemptionis animæ suæ.* Pretium namque redemptionis dare, est opus bonum prævenienti nos gratiæ reddere. Hinc Joannes exclamat : dicens : *Jam securis ad radicem arboris posita est. Omnis arbor, quæ non facit fructum bonum, excidetur, & in ignem mittetur.* Qui ergo se innoxios, quia aliena non rapiunt, æstimant, ictum secu-

(a) Carnot. primus, per sobolem boni operis; alii contradicunt, aliundeque legendum solem probat umbra oppositio.

securis vicinæ prævideant, & torporem improvidæ securitatis amittant: ne cum ferre fructum boni operis negligunt, à præfenti vita funditus (a) quasi à viriditate radicis exsecentur.

At contra admonendi sunt, qui & ea, quæ habent, tribuunt, & aliena rapere non desistunt, (b) ne valde munifici videri appetant, & de boni specie deteriores fiant.

Hi etenim propria indiscretè tribuentes, non solum ut supra jam diximus, ad impatientiæ murmurationem proruunt, sed cogente se inopia, usque ad avaritiam devolvuntur. Quid ergo eorum mente infelicius, quibus de largitate nascitur avaritia; & peccatorum seges quasi ex virtute seminatur? Priùs itaque admonendi sunt, ut tenere sua rationabiliter sciant, & tunc demum ut aliena non ambiant. Si enim radix culpæ in ipsa effusione non exuritur, numquam per ramos exuberans avaritiæ spina (c) ficcatur. Occasio ergo rapiendi subtrahitur, si bene priùs jus possidendi disponatur. Tunc verò admoniti audiant, quomodo quæ habent misericorditer tribuant, quando nimirum didicerunt, ut bona misericordiæ per interjectam rapi-

Qui sua tribuunt, & aliena rapiunt, qua admonitio- cendi.

næ

(a) Corruptè Guss. *quasi ariditate radicis exsiccentur*. Lèctioni nostræ favent duo mss. S. Germ. & ceteri. Ratio quoque suffragatur; nam *exsecantur* optimè refertur ad ea, quæ immediatè præmissa sunt: *ictum securis vicina prævideant*.

(b) Excusi, inconsultis mss. *ne dum valde munifici videri appetunt, de boni*.

(c) Carnot, secundus, *secatur*.

(a) Duo

Eleemo-
syna ex
furto non
facienda.

Isai. 61. 8.

Prov. 21.

27.

Eccli. 34.

24.

Non ex
pauperum
spoliis.

Aggai 1. 6.

nae nequitiam non confundant. Violenter enim exquirunt, quæ misericorditer largiuntur. Sed aliud est pro peccatis misericordiam facere, aliud pro misericordia facienda peccare: quæ jam nequaquam misericordia nuncupari potest; quia ad dulcem fructum non proficit, quæ per virus pestiferæ radicis amarescit. Hinc est enim, quod ipsa etiam sacrificia per Prophetam Dominus reprobatur, dicens: *Ego Dominus diligens iudicium, & odio habens rapinam in holocausto.* Hinc iterum dixit: *Hostiæ impiorum abominabiles, quæ offeruntur ex scelere.* Qui sæpe quoque & indigentibus subtrahunt, quæ Deo largiuntur. Sed quanta eos animadversione renuat, (a) per quemdam sapientem Dominus demonstrat, dicens: *Qui offert sacrificium de substantia pauperis, quasi qui victimat filium in conspectu patris sui.* Quid namque esse intolerabilius potest, quam mors filii ante oculos patris? Hoc itaque sacrificium quantâ irâ aspiciatur, ostenditur, quod orbati patris dolori comparatur. Et tamen plerumque quanta tribuunt, pensant: quanta autem rapiunt, considerare dissimulant. Quasi mercedem numerant, & perpendere culpas recusant. Audiant itaque, quod scriptum est: *Qui mercedes congregavit, misit eas in sacculum perituum*

(a) Duo priores Gemet. per Salomonem. In Trec. legitur, *quemdam sapientem.* At in marg. notatur eadem manu, *Apud Salomonem,* id est, *apud Sal.* nam in vet. mss. *t.* pro *d.* solet usurpari. Eadem nota legitur infra in hoc cod. in Admon. 31. ubi laudatur alius Ecclesiastici locus.

tu sum. In sacculo quippe pertuso videtur, quando pecunia mittitur: sed quando amittitur, non videtur. Qui ergo quanta largiuntur aspiciunt, sed quantum rapiunt, non perpendunt, in pertuso sacculo mercedes mittunt, quia profectò has (a) in spem suæ fiduciæ intuentes congerunt, sed non intuentes perdunt.

C A P U T XXII.

*Quomodo admonendi sunt discordes
& peccati.*

ALiter admonendi sunt discordes, atque aliter peccati. Discordes namque admonendi sunt, ut certissimè sciant, quia quantislibet virtutibus polleant, spirituales fieri nullatenus possunt, si uniri per concordiam proximis negligunt. Scriptum quippe est: *Fructus autem spiritus est caritas, gaudium, pax.* Qui ergo fervare pacem non curat, ferre fructum spiritus recusat. Hinc Paulus ait: *Cum sit inter vos zelus & contentio, nonne carnales estis?* Hinc iterum quoque dicit: *Pacem sequimini cum omnibus, & sanctimoniam, sine qua nemo videbit Deum.* Hinc rursus admonens ait: *Solliciti servare unitatem spiritus in vinculo pacis: unum corpus & unus spiritus, sicut vocati estis in una spe vocationis vestræ.* Ad unam ergo vocationis spem nequaquam pertingitur, si non ad eam unita cum proximis mente curratur. At sæpe nonnulli quo quædam specialiter dona

Adm. 23.
AL. CXLVI.
Aliter admonendi sunt discordes, aliter peccati.
Gal. 5. 22.
Quibus rationibus oppugnandi, qui concordiam non fervant.
1. Cor. 3. 3.
Hebr. 12.
14.
Ephes. 4. v.
3. & 4.

(a) Laud. & primus Aud. in specie suæ fiduciæ.
(a) Edi-

dona percipiunt, eo superbiendo donum concordiae, quod majus est, amittunt: ut si fortasse carnem prae cæteris gulæ refrenatione quis edomat, concordare eis, quos superat, abstinendo contemnat. Sed qui abstinentiam à concordia separat, quid admoneat Psalmista perpendat; ait enim:

Psal. 150. 4. Laudate eum in tympano & choro.

In tympano namque sicca & percussa pellis resonat: in choro autem (a) voces societate concordant. Quisquis itaque corpus affligit, ad concordiam deferit, Deum quidem laudat in tympano, sed non laudat in choro. Sæpe verò dum quosdam major

*Marc. 9.
49.*

scientia erigit, à ceterorum societate disjungit, & quasi quo plus sapiunt, eo à concordiae virtute desipiscunt. Hi itaque audiant, quid per semetipsam Veritas dicat:

Habete sal in vobis, & pacem habete inter vos.

Sal quippe sine pace non virtutis est donum, sed damnationis argumentum. Quo enim quisque melius sapit, (b) eo deterius delinquit: & idcirco inexcusabiliter merebitur supplicium, quia prudenter, si voluisset, potuit vitare peccatum. Quibus rectè quo-

*Jacob. 3. v.
14. 15. &
17.*

que per Jacobum dicitur: *Quod si zelum amarum habetis, & contentiones sunt in corde vestro, nolite gloriari, & mendaces esse adversum veritatem. Non est ista sapientia desursum descendens, sed terrena, animalis, diabolica. Quæ autem desursum est sapientia primum*

(a) Editoribus magis placuit, *voces sociata*, invitis omnibus mss. nostris.

(b) *Laud. eo concordiam deferens deterius delinquit.*

mum quidem pudica est, deinde pacifica. Pudica videlicet, quia castè intelligit; pacifica autem, (a) quia per elationem se minimè à proximorum societate disjungit. Admonendi sunt diffidentes, ut noverint, quòd tamdiu nullum boni operis Deo sacrificium immolant, quamdiu à proximorum caritate discordant. Scriptum namque est: Si offers munus tuum ad altare, & ibi re- *Matth. 5. v. 28. & 24.*
cordatus fueris, quia frater tuus habet ali-
quid adversum te, relinque ibi munus tuum
ante altare, & vade prius reconciliari fratri
tuo: & tunc veniens offeres munus tuum. Ex
qua scilicet præceptione pensandum est,
quorum hostia repellitur, quàm intolera-
bilis culpa monstratur. Nam cum mala *Diffiden-*
cuncta bonis sequentibus diluantur, pen- *tium obla-*
semus, quanta sint mala discordiæ, quæ ni- *tiones Deus*
si extincta funditus fuerit, bonum subse- *respicit.*
qui non permittunt. Admonendi sunt di-
scordes, ut si aures à mandatis cœlestibus
(b) declinant, mentis oculos ad confide-
randa ea, quæ in infimis versantur, ape-
riant: quòd sæpe aves unius ejusdemque ge-
neris sese socialiter volando non deferunt, &
quòd gregatim animalia bruta pascuntur.
Quia si solerter aspicimus, concordando sibi
irrationalis natura indicat, quantum ma-
lum per discordiam rationalis natura com-
mittat, quando hæc (c) à rationis inten-
tione

(a) Corb. *quia praelatione.*

(b) Corb. non declinant.

(c) Laud. & Val - cl. *cum rationis*. Et quidem
L sensu

tione perdidit, quod illa motu naturali custodiat.

Monita
pacis cul-
toribus
præbenda.

Joan. 14.
27.

Pacis amor
zelum &
constan-
tiam non
inflectat.

At contra admonendi sunt pacati, ne dum plus quam necesse est, pacem quam possident amant, ad perpetuam pervenire non appetant. Plerumque enim gravius intentionem mentium rerum tranquillitas tentat: ut quo non sunt molesta, quæ tenent, eo minùs amabilia fiant, quæ vocant: & quo delectant præsentia, eo non inquirantur æterna. Unde & per femetipsam Veritas loquens, cum terrenam pacem à superna distingueret, atque ad venturam discipulos ex præsentì provocaret, ait: *Pacem relinquo vobis, pacem meam do vobis.* Relinquo scilicet transitorium, do mansuram. Si ergo in ea cor, quæ relicta est, figitur, numquam ad illam, quæ danda est, pervenitur. Pax igitur præfens ita tenenda est, & ut diligi debeat & contemni: ne si immoderatè diligitur, diligentis animus in culpa capiatur. Unde & admonendi sunt pacati, ne dum nimis humanam pacem desiderant, pravos hominum mores nequaquam redarguant: & consentiendo perversis, ab auctoris sui se pace disjungant: ne dum humana foras jurgia metuunt, interni fœderis (a) discissione feriantur. Quid est enim pax transitoria, nisi quoddam vestigium pacis æternæ? Quid ergo esse dementius potest, quam vestigia in pulvere impressa diligere, sed ipsum, à quo impressa sunt,

tenfu meliori. Cogimur tamen sequi Trec. & ceteros cod. tum manu exaratos, tum excusos.

(a) Bely. & duo priores Carn. *discussione.*

(a) Hic

sunt, non amare ? Hinc David dum totum se ad fœdera pacis internæ constringeret, testatur, quòd cum malis concordiam non teneret, dicens : *Nonne qui te oderunt, Deus, Ps. 38. v. oderam illos ; & super inimicos tuos tabescebam ?* *Ps. 21. & 22.* *Perfecto odio oderam illos : inimici facti sunt mihi.* Inimicos etenim Dei perfecto odio odisse, est & quod facti sunt diligere, & quod faciunt increpare : mores pravorum premere, vitæ prodesse.

Penfandum ergo est, quando ab incre- Ab incre-
patione quiescitur, quantâ culpâ cum pef- pandis vi-
simis pax tenetur ; si Propheta tantus hoc tiis quie-
velut in hostiam Deo obtulit, quod contra scere quan-
se pro Domino pravorum inimicitias exci- ta culpa.
tavit. Hinc est, quòd tribus Levi assumtis *Exod. 32.*
gladiis per castrorum media transiens, *v. 27. & c.*
quia feriendis noluit peccatoribus parce-
re, Deo manus dicta est consecrasse. Hinc *Num. 25.*
Phinees peccantium civium gratiam sper- 9
nens, coeuntes cum Madianitis perculit,
& iram Domini iratus placavit. Hinc
per semetipsam Veritas (a) dicit : *Nolite Matth. 10.*
arbitrari, quia venerim pacem mittere in ter- 34.
ram. Non veni pacem mittere, sed gladium.
Malorum namque cùm incautè amicitiiis
jungimur ; culpis ligamur. Unde Josaphat,
qui tot de anteacta vita præconiis attolli-
tur, de Achab regis amicitiiis pene peritu-
rus increpatur. Cui à Domino per Prophe-
tam dicitur : *Impio præbes auxilium, & 1. Par. 19.*
his 24.

(a) Hic restituimus textum Evang. magna ex parte mutilum in editis ; duorum Germ. Belvac. Trec. &c. ope.

Pf. 119. 7.
In incre-
patione,
pax intus
servanda.

Rom. 12.
18.

his, qui oderunt Dominum, amicitia jungeris: Et idcirco iram quidem Domini merebaris, sed bona opera inventa sunt in te, eo quod abstuleris lucos de terra Juda. Ab illo enim qui summe rectus est, eo ipso jam discrepat, quo perversorum amicitia vita nostra concordat. Admonendi sunt pacati, ne si ad correptionis verba profiliant, temporalem pacem sibi perturbare formident. Rursumque admonendi sunt, ut eandem pacem dilectione integra intrinsecus teneant, quam per invectionem vocis sibi extrinsecus turbant. Quod utrumque providere David fuisse perhibet, cum dicit: Cum his, qui oderunt pacem, eram pacificus: cum loquebar illis, impugnabant me gratis. Ecce & loquens impugnabatur; & tamen impugnatus, erat pacificus: quia nec insanientes cessabat reprehendere, nec reprehensos negligebat amare. Hinc etiam Paulus ait: Si fieri potest, quod ex vobis est, cum omnibus hominibus pacem habentes. Hortaturus enim discipulos, ut pacem cum omnibus haberent, præmisit, dicens: Si fieri potest, atque subjunxit: Quod ex vobis est. Difficile quippe erat, ut si malè acta corriperent, habere pacem cum omnibus possent. Sed cum temporalis pax in pravorum cordibus ex nostra increpatione confunditur, inviolata necesse est, ut in nostro corde fervetur. Rectè itaque ait: Quod ex vobis est. Ac si nimirum dicat: Quia pax ex duarum partium consensu subsistit, si ab eis, qui corripuntur, expellitur, integra tamen in vestra, qui corripitis mente teneatur. Unde idem rursum discipulos admo-

admonet, dicens: *Si quis non obedit verbo nostro, per epistolam hunc notate: Et non commisceamini cum illo, ut confundatur. Atque illico adjunxit: Et nolite, ut inimicum existimare illum, sed corripite ut fratrem. Ac si diceret: Pacem cum eo exteriorem solvite, sed interiorem circa illum medullitus custodite: ut peccantis mentem sic vestra discordia feriat, quatenus pax à cordibus vestris nec abnegata discedat.*

2. Theff. 3.
14.

ibid. v. 15.

C A P U T XXIII.

*Quomodo admonendi qui jurgia serunt,
& pacifici.*

ALiter admonendi sunt feminantes jurgia, atque aliter pacifici. Admonendi namque sunt, qui jurgia feminant, ut cujus sint sequaces agnoscant. De apostata quippe Angelo scriptum est, cum bonæ messi (a) inserta fuisset zizania: *Inimicus homo hoc fecit. De cujus etiam membro per Salomonem dicitur: Homo apostata, vir inutilis: graditur ore perverso, annuit oculis, terret pede, digito loquitur, pravo corde machinatur malum, Et omni tempore jurgia feminat.* Ecce, quem feminantem jurgia dicere voluit, prius apostatam nominavit; quia nisi more superbientis Angeli à conspectu Conditoris prius intus averfione mentis caderet, foras postmodum usque ad feminanda

Adm. 24.

AL. C.

XLVII.

Jurgia feminantibus
quid dicendum.

Matth. 13.

28.

Prov. 6.

12.

Diaboli
discipuli
sunt &
filii.

(a) In Laud. & tertio Gemet, inserta fuissent zizania. In Trec. & aliis zizania usurpatur in singulari.

Matth. 5.
9.

Hosti De-
militant.

nanda jurgia non veniret. Qui rectè describitur, quòd annuit oculis, digito loquitur, terit pede. Interior namque est custodia, (a) quæ ordinata servat exterius membra. Qui ergo statum mentis pedidit, subsequenter foras in inconstantiam motionis fluit, atque exteriori mobilitate indicat, quòd nulla interiùs radice subsistat. Audiant jurgiorum seminatores, quod scriptum est: *Beati pacifici, quoniam filii Dei vocabuntur.* Atque è diverso colligant, quia si filii Dei vocantur, qui pacem faciunt, procul dubio satanæ sunt filii, qui confundunt. Omnes autem, qui per discordiam separantur à viriditate dilectionis, arescunt. Qui etsi boni operis fructus in suis actionibus proferunt, profectò nulli sunt, quia non (b) ex unitate caritatis oriuntur. Hinc ergo perpendant seminantes jurgia, quàm multipliciter peccant: qui dum unam nequitiam perpetrant, ab humanis cordibus cunctas simul virtutes eradicant. In uno enim malo innumera peragunt: quia seminando discordiam, caritatem, quæ nimirum virtutum omnium mater est, extinguunt. Quia autem nihil pretiosius est Deo virtute dilectionis: nil est desiderabilius diabolo extinctione caritatis. Quisquis ergo seminando jurgia dilectionem proximorum perimit, hosti Dei familiariùs servit: quia qua ille amissa cecidit, hanc iste vulneratis cordibus subtrahens, eis iter ascensionis abscidit.

At

(a) Carnot. primus & Theod. *quæ ornata.*

(b) Laud. *ex virtute caritatis.*

At contra admonendi sunt pacifici, ne Quibus tantæ actionis pondus levigent, si inter quos monitis fundare pacem debeant, ignorent. Nam muniendi sicut multum nocet, si unitas desit bonis: sunt paci- ita valde est noxium, si non desit malis. Si fici. ergo perversorum nequitia in pace jungi- Interma- tur, profectò eorum malis actibus robur los con- augetur: quia quo sibi in malitia congruunt, cordia eo se robustius bonorum afflictionibus quàmno- illidunt. Hinc namque est, quòd (a) con- xia, tra damnati illius vasis, videlicet Antichri- sti prædicatores, divina voce beato Job di- citur: *Membra carnum ejus cohærentia sibi.* Job. 41. Hinc sub squamarum specie de ejus satelli- 14. tibus perhibetur: *Una uni conjungitur, & ibid. v. 7. ne spiraculum quidem incedit per eas.* Sequa- ces quippe illius, quo nulla inter se discor- diae adversitate divisi sunt, eo in bonorum gravius nece glomerantur. Qui ergo ini- quos pace fociat, iniquitati vires admini- strat: quia bonos deterius deprimunt, quos & unanimiter persequuntur. Unde Paulus in- prædicator egregius gravi Phariseorum ter Saddu- Sadducæorumque persecutione deprehen- cæos & sus, inter semetipsos dividere studuit, quos Phariseos discordiam contra se graviter unitos vidit, cùm cla- seminavit. mavit, dicens: *Viri fratres, ego Phariseus Act. 23. 6. sum, filius Phariseorum, de spe & resurrectione mortuorum ego judicor.* Dumque Saddu- cæi

(a) Gilot. & alii recent. *contra damnati illius vasa*; reluctantibus mss. Trec. German Belvac. &c. imò repugnante sanctissimo doctore, qui solet Antichristum vas diaboli appellare. Vide lib. 32. Moral. num. 22. Hic autem editoribus placet peccatores Antichristi vasa nuncupare.

cæi spei resurrectionemque mortuorum esse denegarent, quam Pharifæi juxta sacri eloquii præcepta crederent, facta in persecutorum unanimitate dissensio est, & divisa turbâ illæsus Paulus exivit, quæ hunc unita prius immaniter pressit. Admonendi itaque sunt, qui faciendæ pacis studiis occupantur, ut pravorum mentibus prius amorem debeant internæ pacis infundere, quatenus eis postmodum valeat exterior pax prodesse: ut dum eorum cor in illius (a) cognitione suspenditur, nequaquam ad nequitiam ex hujus perceptione rapiatur: dumque (b) supernam provident, terrenam nullo modo ad usum suæ deteriorationis inclinent. Cùm verò perversi quique tales sunt, ut nocere bonis nequeant, etiam si concupiscant, inter hos nimirum debet terrena pax construi & priusquam ab eis valeat superna cognosci: ut hi scilicet, quos contra dilectionem Dei malitia suæ impietatis exasperat, saltem ex proximi amore mansuescant: & quasi è vicino ad melius transeant, ut ad illam, quæ à se longè est, pacem Conditoris ascendant.

C A P U T XXIV.

Quomodo admonendi rudes in doctrina sacra, & docti, sed non humiles.

*Adm. 25.
AL. C.
XLVIII.
Qualiter*

(c) **A** Liter admonendi sunt, qui sacræ Legis verba non rectè intelligunt: atque

(a) Duo Gemet. priores, *cogitatione.*

(b) Corb. & tertius Gemet. *superna. . . terrena:* optimè *supernam*, sc. pacem.

(c) Land. & Corb. *Aliter admon. enim sunt.*

atque aliter qui rectè quidem intelligunt, admonen-
 sed hæc humiliter non loquuntur. Admo- di qui fan-
 nendi enim sunt, qui sacræ Legis verba non ctam Scri-
 rectè intelligunt, ut perpendant, quia fa- pturam re-
 luberrimum vini potum in veneni sibi po- ctè non in-
 culum vertunt, ac per medicinale ferrum telligunt.
 vulnere mortali se feriunt, dum per hoc
 in se sana perimunt, per quod salubriter
 abscindere fauciata debuerunt. Admonen-
 di sunt, ut perpendant, quò Scriptura fa-
 cra in nocte vitæ præsentis quasi quædam
 nobis lucerna sit posita, cujus nimirum
 verba dum non rectè intelligunt, de lu-
 mine tenebrescunt. Quos videlicet ad in- Male in-
 tellectum pravum intentio perversa non tellecta, in-
 raperet, nisi prius superbia inflaret. Dum tenebras
 enim se præ ceteris sapientes arbitrantur, vertitur.
 sequi alios ad meliùs intellecta despiciunt: Non intel-
 atque ut apud imperitum vulgus scientiæ ligentium
 sibi nomen extorqueant, student summo rectè su-
 pere & ab aliis rectè intellecta destruere, perbia.
 & sua perversa roborare. Unde bene per
 Prophetam dicitur: *Secuerunt prægnantes Amos I.*
Galaad ad dilatandum terminum suum. 13.
 Galaad namque acervus testimonii interpre-
 tatur. Et quia cuncta simul congregatio
 Ecclesiæ per confessionem fervit testimo-
 nio veritatis, non incongruè per Galaad
 Ecclesia exprimitur, quæ ore cunctorum
 fidelium, de Deo quæque vera sunt testa-
 tur. Prægnantes autem vocantur animæ,
 quæ intellectum verbi ex divino amore
 concipiunt, si ad perfectum tempus ve-
 niant, conceptam intelligentiam operis
 ostensione parituræ. Terminum verò
 suum dilatare, est opinionis suæ nomen

**Hi sunt
hæretici.**

Osee. 2. 8.

**Dona Dei
in nos
collata.**

**Hæc dia-
bolo hæ-
retici of-
ferunt.**

extendere. Secuerunt ergo prægnantes Galaad ad dilatandum terminum suum : quia nimirum hæretici, mentes fidelium, quæ jam aliquid de veritatis intellectu conceperant, perversa prædicatione perimunt, & scientiæ sibi nomen extendunt. Parvulorum corda jam de verbi conceptione gravida, erroris gladio scindunt, & quasi doctrinæ sibi opinionem faciunt. Hos ergo cum conamur instruere, ne perversa sentiant, admoneamus prius necesse est, ne inanem gloriam quærant. Si enim radix relationis abscinditur, consequenter rami pravæ assertionis arefiunt. Admonendi sunt etiam, ne errores discordiasque generando, legem Dei quæ idcirco data est, ut sacrificia fatanæ prohibeat, eandem ipsam in fatanæ sacrificium vertant. Unde per Prophetam Dominus queritur, dicens : *Dedi eis frumentum, vinum, & oleum, & argentum multiplicavi eis & aurum, quæ fecerunt Baal.* Frumentum quippe à Domino accipimus, quando in dictis obscurioribus subducto tegmine litteræ per medullam spiritus Legis interna sentimus. Vinum suum Dominus nobis præstat, cum Scripturæ suæ alta prædicatione nos debriat. Oleum quoque suum nobis tribuit, cum præceptis apertioribus vitam nostram blanda lenitate disponit. Argentum multiplicat, cum nobis luce veritatis plena eloquia subministrat. Auro quoque nos dicit, quando cor nostrum intellectu summi fulgoris irradiat. Quæ cuncta hæretici Baal offerunt : quia apud auditorum suorum corda corruptè omnia intelligendo perver-

pervertunt. Et de frumento Dei, vino atque oleo, argento pariter & auro, fatanae sacrificium immolant: quia ad errorem discordiae verba pacis inclinant. Unde admonendi sunt, ut perpendant, quia dum perversa mente de praeceptis pacis discordiam faciunt, iusto Dei examine ipsi de verbis vitae moriuntur.

At contra admonendi sunt, qui rectè quidem verba Legis intelligunt, sed hæc humiliter non loquuntur; ut in divinis sermonibus prius quàm aliis eos proferant, semetipsos requirant, ne insequentes aliorum facta, se deferant: & cùm rectè cuncta de sacra Scriptura sentiunt, hoc solum, quod per illam contra elatos dicitur, non attendant. Improbis quippe & imperitis est medicus, qui alienum mederi appetit: & ipse vulnus, quod patitur, nescit. Qui igitur verba Dei humiliter non loquuntur, profectò admonendi sunt, ut cùm medicamina ægris apponunt, prius virus suæ pestis inspiciant, (a) ne alios medendo ipsi moriantur. Admoneri debent, ut considerent, ne (b) à virtute dicti, dicendi qualitate discordent, ne loquendo aliud, & ostendendo aliud prædicent. Audiant itaque, quod scriptum est: *Si quis loquitur, quasi sermones Dei.* Qui ergo verba, quæ profe-

Quomodo admonendi, qui sacram Scripturam rectè intelligentes, non humiliter prædicant.

Imperitus est medicus, qui suum nesciens, alienum vulnus curare vult.

I. Petr. 4.
II.

(a) Trec. & alii mss. unanimiter ita habent, quod recentiores mutarunt in, *aliis medendo*.

(b) Eadem libertate, spretis mss. Gilot. & alii recent. habent, *à virtute dicendi, vivendi qualitate discordent, vel, à virtute dicti, vivendi, &c.*

2. Cor. 2.
17.

Prov. 16.
15.

Prov. 5.
15.

Ad cor
suum re-
deat præ-
dicator.

Ibid. v. 16.

Caveat sa-
ranæ servi-
re per ela-
tionem.
Ibidem,

proferunt, ex propriis non habent, cur quasi de propriis tument? Audiant, quod scriptum est: *Sicut ex Deo coram Deo in Christo loquimur.* Ex Deo enim coram Deo loquitur, qui prædicationis verbum, & quia à Deo accepit, intelligit, & placere per illud Deo non hominibus quærit. Audiant, quod scriptum est: *Abominatio Domini est omnis arrogans.* Quia videlicet dum in verbo Dei gloriam propriam quærit, ius dantis invadit: eumque laudi suæ postponere nequaquam metuit, à quo hoc ipsum, quod laudatur, accepit. Audiant, quod prædicatori per Salomonem dicitur: *Bibe aquam de cisterna tua, & fluenta putei tui. Deriventur fontes tui foras, & in plateis aquas divide. Habeto eas solus, nec sint alieni participes tui.* Aquam quippe prædicator de cisterna sua bibit, cum ad cor suum rediens, prius audit ipse, quod dicit. Bibit sui fluenta putei, si sui irrigatione verbi infunditur. Ubi bene subiungitur: *Deriventur fontes tui foras, & in plateis aquas divide.* Rectum quippe est, ut ipse prius bibat, & tunc prædicando aliis influat. Fontes namque foras derivare, est exterius aliis vim prædicationis infundere. In plateis autem aquas dividere, est in magna auditorum amplitudine juxta uniuscujusque qualitatem divina eloquia dispensare. Et quia plerumque inanis gloriæ appetitus subrepat, dum sermo Dei ad multorum notitiam currit, postquam dictum est: *In plateis aquas divide,* rectè subiungitur: *Habeto eas solus, nec sint alieni participes tui.* Alienos

nos quippe malignos spiritus vocat, de quibus per Prophetam tentati hominis voce dicitur: *Alieni insurrexerunt in me, & fortes quæsierunt animam meam.* Ait ergo: *Psal. 53. 5.* Aquas & in plateis divide, & tamen solus habe. Ac si apertius dicat: Sic necesse est, ut prædicationi exterius servias, quatenus per elationem te immundis spiritibus non jungas: ne in divini verbi ministerio hostes tuos ad te participes admittas. Aquas ergo & in plateis dividimus, & tamen soli possidemus, quando & exterius latè prædicationem fundimus, & tamen per eam humanas laudes assequi minimè ambimus.

CAPUT XXV.

Quomodo admonendi qui officium prædicationis nimia humilitate detrectant, & qui præcipiti festinatione occupant.

ALiter admonendi sunt, qui cum prædicare dignè valeant, præ nimia humilitate formidant: atque aliter admonendi sunt, quos à prædicatione imperfectio vel ætas prohibet, & tamen præcipitatio impellit. Admonendi namque sunt, qui cum prædicare utiliter possunt, immoderata tamen humilitate refugiunt; ut ex minori consideratione colligant, quantum in majoribus rebus delinquant. Si enim indigentibus proximis ipsi, quas haberent pecunias, absconderent, (a) adjutores procul dubio cala-

Adm. 26. AL. CXLIX. Hi qui præ humilitate prædicare metuunt quomodo cohortandi.

(a) Laudum, auctores.

(a) Care

Scelus est
verbi pa-
nem esu-
rientibus
denegare.

Eccli. 20.

32.

Prov. 11.

26.

Et ægris
medelam.

Ier. 48.

10.

calamitatis extitissent. Quo ergo reatu
constringantur aspiciant, qui dum peccan-
tibus fratribus verbum prædicationis sub-
trahunt, morientibus mentibus vitæ re-
media abscondunt. Unde & bene quidam
sapientis dicit: *Sapientia abscondita & thesau-
rus (a) invisus, quæ utilitas in utrisque?* Si
populos fames attereret, & occulta fru-
menta ipsi fervarent, (b) auctores procul
dubio mortis existerent. Qua itaque ple-
ctendi sunt pœna considerent, qui cum fa-
me verbi animæ pereant, ipsi panem per-
ceptæ gratiæ non ministrant. Unde & be-
ne per Salomonem dicitur: *Qui abscondit
frumenta, maledicetur in populis.* Frumenta
quippe abscondere, est prædicationis san-
ctæ apud se verba retinere. In populis
autem talis quisque maledicetur; quia in
folius culpa silentii pro multorum, quos
corrigere potuit, pœna damnatur. Si me-
dicinalis artis minimè ignari scandalum vul-
nus cernerent, & tamen secare recusarent,
profectò peccatum fraternæ mortis ex so-
lo torpore committerent. Quanta ergo
culpa involvantur aspiciant, qui dum co-
gnoscunt vulnera mentium, curare ea ne-
gligunt sectione verborum. Unde & bene
per Prophetam dicitur: *Maledictus qui pro-
hibet gladium suum à sanguine.* Gladium
quippe à sanguine prohibere, est prædica-
tionis verbum à carnalis vitæ interfectione
reti-

(a) Carnot. primus, & primus Aud. *absconditus*.
(b) Gemet. & pl. Norm. *exactores*.

retinere. De quo rursus gladio dicitur:
Et gladius meus (a) manducabit carnes.

Deut. 32.

42.

Hi itaque cum apud se sermonem prædicationis occultant, divinas contra se sententias terribiliter audiant, quatenus ab eorum cordibus timorem timor expellat.

Audiant, quod talentum, qui erogare non luit, cum sententia damnationis amisit.

Talentum
absconden-
tis poena.

Audiant, quod Paulus eo se à proximorum sanguine mundum credidit, quo feriendis eorum vitiis non pepercit, dicens: *Conte-*

Matth. 25.

stor vos hodierna die, quia mundus sum à san-

v. 24. & c.

guine omnium: non enim subterfugi quo minus

Act 20 v.

annuntiarem omne consilium Dei vobis. Au-

26. & 27.

diant, quod voce angelica Joannes admonetur, cum dicitur: *Qui audit, dicat; Ve-*

Apoc. 22.

ni. Ut nimirum cui se vox interna infi-

17.

nuat, illuc etiam clamando alios, quò ipse

rapitur, trahat; ne claufas fores etiam vo-

catus inveniat, si vocanti vacuus appro-

pinquat. Audiant, quod Isaias, quia à verbi

ministerio tacuit, illustratus superno lumi-

ne, magna voce pœnitentiæ se ipse repre-

hendit, dicens: *Væ mihi quia tacui.* Au-

Væ taceren-
tibus Pa-
storibus.

diant, quod per Salomonem in illum præ-

Isai 6. 5.

dicationis scientia multiplicari promittitur,

qui in hoc, quod jam obtinuit, torporis vi-

tio non tenetur. Ait namque: *Anima, quæ*

Prov. 11.

benedicit, impinguabitur; & qui inebriat, ipse

25.

quoque inebriabitur. Qui enim exterius præ-

dicando benedicit, interioris augmenti pin-

guedinem recipit: & (b) dum vino eloquii

audi-

(a) Gemet. cum primo Aud. d. vorabit.

(b) Corb. & alii à Guss. visi, dum divino eloquio.

*Psalm. 39. v.
10. & 11.*

Cant. 8. 13.

*Exod. 32.
27.*

auditorum mentem debriare non desinit, potu multiplicati muneris debriatus excre-
scit. Audiant, quod David hoc Deo in munere obtulit, quod prædicationis gratiam, quam acceperat, non abscondit, dicens: *Ecce labia mea non prohibebo, Domine tu cognovisti: justitiam tuam non abscondi in corde meo: veritatem tuam & salutare tuum dixi.* Audiant, quod sponsi colloquio ad sponfam dicitur: *Quæ habitas in hortis, amici auscultant: fac me audire vocem tuam.* Ecclesia quippe in hortis habitat, quæ ad viriditatem intimam exculta plantaria virtutum servat. Cujus vocem amicos auscultare, est electos quosque verbum prædicationis illius desiderare: quam videlicet vocem sponsus audire desiderat, quia ad prædicationem ejus per electorum suorum animas anhelat. Audiant, quod Moyse cum irascentem Deum populo cerneret, & assumi ad ulciscendum gladio juberet; illos à parte Dei denunciavit exiit, qui delinquentium scelera incunctanter ferirent, dicens: *Si quis Domini est, jungatur mihi: ponat vir gladium super femur suum: ite & redite de porta usque ad portam per medium castrorum, & occidat unusquisque fratrem, & amicum, & proximum suum.* Gladium quippe super femur ponere, est prædicationis studium voluptatibus carnis anteferre: ut cum sancta quis studet dicere, curet necesse est illicitas suggestiones edomare. De porta verò usque ad portam ire, est à vitio usque ad vitium, per quod ad mentem mors ingreditur, increpando discurrere. Per medium verò castrorum transire, est tanta æqualitate

tate intra Ecclesiam vivere, ut qui delinquentium culpas redarguit, in nullius se debeat favorem declinare. Unde & rectè subjungitur: *Occidat vir fratrem, & amicum, & proximum suum.* Fratrem scilicet & amicum & proximum interficit, qui cum puniendi invenit, ab increpationis gladio nec eis, quos per cognationem diligit, parcit. Si ergo ille Dei dicitur, qui ad ferienda vitia zelo divini amoris excitatur: profectò esse se Dei denegat, qui in quantum sufficit, increpare vitam carnalium recusat.

At contra admonendi sunt, quos à prædicationis officio vel imperfectio, vel ætas prohibet, & tamen præcipitatio impellit: ne dum tanti sibi onus officii præcipitatione arrogant, viam sibi subsequenti meliorationis abscidant; & cum arripiunt intempestivè, quod non valent, perdant etiam, quod implere quandoque tempestivè potuissent: atque scientiam, quia incongruè conantur ostendere, justè ostendantur amississe. Admonendi sunt, ut considerent, quòd pulli avium si ante pennarum perfectionem volare appetant, unde ire in alta cupiunt, inde in ima merguntur. Admonendi sunt, ut considerent, quòd structuris recentibus necdum solidatis, (a) si tignorum pondus superponitur, non habitaculum, sed ruina fabricatur. Admonendi sunt, ut considerent, quod conceptas soboles feminae si priusquam plenè formen-

Quomodo
coercendi
qui ad præ-
dicandi of-
ficium im-
maturi pro-
filiunt.

(a) Corb. si lignorum.

M

(a) Laud.

Luc. 24.
49.

Eccli. 32.
10.

Luc. 2. 42.

Ibid. v. 46.

tur proferunt, nequaquam domos, sed tumulos replent. Hinc est enim, quod ipsa Veritas, quæ repente quos vellet roborare, potuisset; ut exemplum sequeutibus daret, ne imperfecti prædicare præsumerent, postquam plenè discipulos (a) de virtute prædicationis instruxit, illico adjunxit: *Vos autem sedete in civitate quoadusque induamini virtute ex alto.* In civitate quippe confidemus, si intra mentium nostrarum nos claustra constringimus, ne loquendo exteriùs evagemur: ut cum virtute divina perfectè induimur, tunc quasi à nobismetipsis foras etiam alios instruentes exeamus. Hinc per quemdam sapientem dicitur: *Adolescens loquere in causa tua vix: Et si bis interrogatus fueris, habeat initium responsio tua.* Hinc est, quod idem Redemptor noster, cum in cælis sit conditor, & ostensione suæ potentiae semper doctor Angelorum, ante tricennale tempus in terra magister noluit fieri hominum: ut videlicet præcipitatis vim saluberrimi timoris infunderet, cum ipse etiam, qui labi non posset, perfectæ vitæ gratiam non nisi perfecta ætate prædicaret. Scriptum quippe est: *Cum factus esset annorum duodecim, remansit puer Jesus in Jerusalem.* De quo à parentibus requisiti, paulò post subditur: *Invenierunt illum in templo sedentem in medio doctorum audientem illos Et interrogantem.* Vigilanti itaque consideratione pensandum est, quod cum Jesus annorum duodecim dicitur in medio docto-

(a) *Laud. de virtutis prædicatione.*

(a) *Ge.*

doctorum sedens, non docens, sed interrogans invenitur. Quo exemplo scilicet ostenditur, ne infirmus docere quis audeat, si ille puer doceri interrogando voluit, qui per divinitatis potentiam verbum scientiæ ipsis suis doctoribus ministravit. Cum verò per Paulum discipulo dicitur. *Præcipe hæc & doce: nemo adolescentiam tuam contemnat: sciendum nobis est, quia in sacro eloquio aliquando adolescentia juvenus vocatur.* Quòd citius ostenditur, si Salomonis ad medium verba proferantur, qui ait: *Lætare juvenis in adolescentia tua.* Si enim utraque unum esse non decerneret, quem monebat in adolescentia, juvenem non vocaret.

Christus

puer in

medio do-

ctorum se-

dens, non

docet, sed

interro-

gat.

1. Tim. 4.

12.

Adolescen-

tia quan-

doque ju-

ventus vo-

catur.

Eccl. 11.9.

CAPUT XXVI.

Quomodo admonendi quibus omnia ex sententia succedunt, & quibus nulla.

ALiter admonendi sunt, qui in hoc, quod temporaliter appetunt, prosperantur: atque aliter, qui ea quidem, quæ mundi sunt, concupiscunt, sed tamen adversitatis labore fatigantur. Admonendi namque sunt, qui in hoc, quod temporaliter appetunt, prosperantur; ne cum cuncta ad votum superpetunt, dantem quærere negligant: (a) sed in his, quæ dantur, animum figant: ne peregrinationem pro patria diligant, ne subsidia itineris in obstacula perventionis ver-

Adm. 27.

AL. CL.

Aliter ad-

monendi

qui pro-

speris re-

bus utun-

tur, aliter

qui adver-

sis.

(a) Gemeticenses, sed à quo dantur animo figant. Alii Norm. cum tertio Carnot. si in his quæ &c.

Tempora-
lia bona
calamitatis
sunt sola-
tia, non
præmia.

Ezech. 36.
5.

Prov. 1. 32.

1. Cor. 7.
30.

His uten-
dum, non
fruendum.

vertant, ne nocturno lunæ lumine dele-
ctati, claritatem solis videre refugiant. Ad-
monendi itaque sunt, ut quæque in hoc
mundo consequuntur, calamitatis solatia,
non autem præmia retributionis credant:
sed contra favores mundi mentem erigant,
ne in eis ex tota cordis delectatione suc-
cumbant. Quisquis enim prosperitatem
qua utitur, apud iudicium cordis, melio-
ris vitæ amore non reprimit, favorem vi-
tæ transeuntis in mortis perpetuæ occasio-
nem vertit. Hinc est enim, quòd sub Idu-
mæorum specie, qui vincendos (a) se pro-
speritati suæ reliquerunt, in huius mundi
successibus lætantes increpantur, cùm dici-
tur: *Dederunt terram meam sibi in heredita-
tem cum gaudio, & toto corde, & ex animo.*
Quibus verbis perpenditur, quòd non so-
lùm quia gaudeant, sed quòd toto corde
& ex animo gaudeant, districta repre-
hensione feriantur. Hinc Salomon ait:
*Aversio parvulorum interficiet eos, & prosperi-
tas stultorum perdet illos.* Hinc Paulus admo-
net dicens: *Qui emunt, tamquam non possi-
dentes, & qui utuntur hoc mundo, tamquam
non utantur.* Ut videlicet sic nobis, quæ sup-
petunt, exteriùs ferviant, quatenus à su-
pernæ (b) delectationis studio animum non
inflectant: ne luctum nobis internæ pere-
grinationis temperent ea, quæ in exilio po-
fitis

(a) Corb. Belv. & duo priores Carnot. *se pros-
peritate sua.*

(b) Belv. primus & tertius Carn. Rotom. Lyr.
Val - cl. *dilectionis.*

fitis subsidium præbent: & quasi felices in transitoriis non gaudeamus, qui ab æternis (a) nos interim miseros cernimus. Hinc namque est, quod electorum voce dicit Ecclesia: *Læva ejus sub capite meo, & dextera illius amplexabitur me.* Sinistram Dei, prosperitatem videlicet vitæ præsentis, quasi sub capite posuit, quam intentione summi amoris premit. Dextera verò Dei eam amplectitur; quia sub æterna ejus beatitudine tota devotione continetur. Hinc rursum per Salomonem dicitur: *Longitudo dierum in dextera ejus, in sinistra verò illius divitiæ & gloria.* Divitiæ itaque & gloria, qualiter sint habenda, docuit, quæ posita in sinistra memoravit. Hinc Psalmista ait: *Salvum me fac dexterâ tuâ.* Neque enim ait manu, sed dextera: ut videlicet cùm dexteram diceret, quia æternam salutem quæreretur, indicaret. Hinc rursum scriptum est: *Dextera manus tua Domine confregit inimicos.* Hostes enim Dei etsi in sinistra ejus proficiunt, dextera franguntur: quia prorsusque prava vita præsens elevat, sed adventus æternæ beatitudinis damnat.

Admonendi sunt, qui in hoc mundo prosperantur, ut solerter considerent, quia præsentis vitæ prosperitas aliquando idcirco datur, ut ad meliorem vitam provocet, aliquando verò ut in æternum plenius damnet. Hinc est enim, quòd plebi Israëliticæ

(a) Excusi, *nos interim.* Adhæremus Trec. Belv. Corb. Laud. & duobus prioribus Carn. Tertius habet, *nos interius.*

Spem po-
tioris bo-
ni confir-
mant.

Pf. 104.
44.

illis abu-
tentes ju-
stiùs dam-
nantur.

Pf. 72. 18.

Luc. 16.
25.

Dei bene-
ficio ad-
versa con-
tingunt.

liticæ Chanaan terra promittiur, ut quan-
doque ad æterna speranda provocetur.
Neque enim rudis ille populus promissio-
nibus Dei in longinquum crederet, si à
promissore suo non etiam è vicino aliquid
percepisset. Ut ergo ad æternorum fidem
certiùs roboretur, nequaquam solummodo
spe ad res, sed rebus quoque ad spem tra-
hitur. Quod liquidò Psalmista testatur, di-
cens: *Dedit eis regiones gentium, & labores*
populorum possederunt: ut custodiant justifica-
tiones ejus, & legem ejus requirant. Sed cum
largientem Deum humana mens boni ope-
ris (a) responsione non sequitur, unde
nutrita piè creditur, inde justiùs damna-
tur. Hinc enim per Psalmistam rursus di-
citur: *Dejecisti eos, dum allevarentur.* Quia
videlicet reprobi cum recta opera divinis
muneribus non rependunt, cum totos se
hic deferunt, & affluentibus prosperitati-
bus dimittunt, unde exteriùs proficiunt,
inde ab intimis cadunt. Hinc est, quòd in
inferno cruciato diviti dicitur: *Recepisti*
bona in vita sua. Idcirco enim bona hic
recepit & malus, ut illic plenius mala re-
ciperet, quia hic fuerat nec per bona con-
versus.

At contra admonendi sunt, qui ea qui-
dem, quæ mundi sunt, concupiscunt, sed
tamen adversitatis labore fatigantur, ut
sollicita consideratione perpendant, Crea-
tor

(a) Visum est editoribus ponere, *repenſatione*
pro *responsione*, quod legitur in omnibus mss.
nostris.

(a) *Idem*

tor (a) dispositorque cunctorum quantâ super eos gratiâ vigilat, quos in sua desideria non relaxat. Ægro quippe, quem medicus desperat, concedit, ut cuncta, quæ concupiscit, accipiat. Nam qui sanari posse creditur, à multis, quæ appetit, prohibetur: & pueris nummos subtrahimus, quibus tota simul patrimonia heredibus reservamus. Hinc ergo de spe æternæ hereditatis gaudium fumant, quos adversitas vitæ temporalis humiliat: quia nisi salvandos in perpetuum cerneret, erudiendos sub disciplinæ regimine divina dispensatio non frenaret. Admonendi itaque sunt, qui in his, quæ temporaliter concupiscunt, adversitatis labore fatigantur, ut sollicitè considerent, quòd plerumque etiam justos cùm temporalis potentia fustollit, velut in laqueo culpa comprehendit. Nam sicut in *1. parte c. 3.* priori hujus voluminis parte jam diximus, David Deo amabilis rectior fuit in servitio, *1. Reg. 24. 18.* quàm cùm pervenit ad regnum. Servus namque amore justitiæ, deprehensum adversarium ferire timuit: rex autem persuasionem luxuriæ devotum militem etiam sub studio fraudis extinxit. *2. Reg. 11. 17.* Quis ergo opes, quis potestatem, quis gloriam quærat innoxie, si & illi extiterunt noxia, qui hæc habuit non quæsit? Quis inter hæc sine magni discriminis labore salvabitur, si ille in his culpa interveniente turbatus est, qui ad hæc fuerat Deo eligente præparatus? Admonendi sunt, ut considerent, quia Salomon

(a) lidem ed. mutarunt, *dispositor* (sic habent n. ff. omnes) in, *dispensator*.

8. Reg. II.
4.

lomon, qui post tantam sapientiam usque ad idololatriam cecidisse describitur, nihil in hoc mundo priusquam caderet, adversitatis habuisse memoratur, sed concessa sapientia funditus cor deseruit, quod nulla vel minima tribulationis disciplina custodivit.

C A P U T XXVII.

Quomodo admonendi conjugati, & cœlibes.

Adm. 28.
AL. C. LI.
A'iter ad-
monendi
conjugio
alligati,
quàm cœ-
libes.

ALiter admonendi sunt conjugii obligati, atque aliter à conjugii nexibus liberi. Admonendi namque sunt conjugii obligati, ut cùm vicissim, quæ sunt alterius cogitant, sic eorum quisque placere studeat conjugii, ut non displiceat Conditori: sic ea, quæ hujus mundi sunt, agant, ut tamen appetere, quæ Dei sunt, non omit- tant: sic de bonis præsentibus gaudeant, ut tamen sollicita intentione mala æterna pertimescant, sic de malis temporalibus lugeant, ut tamen consolatione integra spem in bonis perennibus figant: quatenus dum in transitu cognoscunt esse, quod agunt, (a) in mansione quod appetunt; nec mala mundi cor frangant, cùm spes bonorum cœlestium roborat; nec bona præsentis vitæ decipiant, cùm suspecta subsequentiis judicii mala contristant. Itaque animus Christianorum conjugum & infirmus & fidelis, qui & plenè cuncta temporalia despiciere non valet, & tamen æternis se con-
junge-

(a) Removimus hinc *sciant*, ab editoribus frustra additum, ipsius etiam sensûs damno.

(a) Laud.

jungere per desiderium valet; quamvis in delectatione carnis interim jaceat, supernæ spei refectione convalescat. Et si habet, quæ mundi sunt in usu itineris, speret, quæ Dei sunt in fructu perventionis: nec totum se ad hoc, quo agit, conferat, ne ab eo, quod robustè sperare debuit, funditus cadat. Quod bene ac breviter Paulus exprimit, dicens: *Qui habent uxores, tamquam non habentes sint: Et qui flent, tamquam non flentes: Et qui gaudent, tamquam non gaudentes.* Uxorem quippe quasi non habendo habet, qui sic per illam carnali consolatione utitur, ut tamen numquam ad prava opera à melioris intentionis rectitudine ejus amore flectatur. Uxorem quasi non habendo habet, qui transitoria esse cuncta conspiciens, curam carnis ex necessitate tolerat, sed æterna gaudia (a) spiritus ex desiderio expectat. Non flendo autem flere, est sic exteriora adversa plangere, ut tamen noverit æternæ spei consolatione gaudere. Et rursum, non gaudendo gaudere, est sic de infimis animum attollere, ut tamen numquam desinat summa formidare. Ubi aptè quoque paulò post subdit, *Præterit enim figura hujus mundi.* Ac si apertè diceret: Nolite constanter mundum diligere, quando & ipse non potest, quem diligitis, stare. Incassum cor quasi manentes figitis, dum fugit ipse, quem amatis.

1. Cor. 7. 29. & 30.

Conjuges curam carnis ex necessitate tolerant; æternis ex desiderio intendant.

ibid. v. 1.

Admo-

(a) Laud. ex desiderio spiritus.

Ad patientiam sunt cohortandi.

Galat. 6. 2.

Admonendi sunt conjuges, ut ea in quibus sibi aliquando displicent, & patientes invicem tolerant, & exhortantes invicem salvent: Scriptum namque est: *Invicem onera vestra portate, & sic adimplebitis legem Christi.* Lex quippe, Christi, caritas est: (a) quia ex illo nobis & largiter sua bona contulit, & æquanimiter mala nostra portavit. Tunc ergo legem Christi (b) imitando complemus, quando & nostra bona benignè conferimus, & nostrorum mala piè sustinemus. Admonendi quoque sunt, ut eorum quisque non tam, quæ ab altero tolerat, quàm quæ ab ipso tolerantur attendat. Si enim sua, quæ portantur, confiderat, ea, quæ ab altero sustinet, leviùs portat.

Jura conjugii quando transcenduntur.

Admonendi sunt conjuges, ut fuscipiendæ prolis se meminerint causâ conjunctos, & cùm immoderatæ admixtioni servientes, propagationis articulum in usum transferunt voluptatis, perpendant, quòd licet extra non exeant, in ipso tamen conjugio conjugii jura transcendunt. Unde necesse est, ut crebris (c) exorationibus deleant, quòd pulchram copulæ speciem admixtis voluptatibus scedant. Hinc est enim, quòd peritus medicinæ cœlestis Apostolus non tam sanos instituit, quàm infirmis medicamenta mon-

(a) Sic restituimus ad mss. omnium fidem, cùm priùs in editis legeretur, *quia ille nobis.*

(b) Carn. primus, *meditando.*

(c) Ita Trec. Laud. Gemet. & alii. In excusis, *crebris exhortationibus*, repugnante sensu.

(a) Hic

monstravit, dicens: *De quibus scripsistis mi-* I. Cor. 7.
hi: Bonum est homini mulierem non tangere: v. l. &c.
propter fornicationem autem unusquisque suam
habet uxorem, & unaquæque suum virum ha-
beat. Qui enim fornicationis metum præmi- Apostoli
 sit, profectò non stantibus præceptum con- indulgen-
 tulit; sed ne fortasse in terram ruerent, le- tia non tam
 ctum cadentibus ostendit. Unde adhuc in- sanis quàm
 firmantibus subdidit: *Uxori vir debitum red-* infirmis
dat, similiter & uxor viro. Quibus dum in concessa.
 magna honestate conjugii aliquid de volu- ibidem
 ptate largiretur, adjunxit: *Hoc autem dico* ibidem
secundum indulgentiam, non secundum impe-
rium. Culpa quippe esse inuitur, quod in-
 dulgeri perhibetur; sed quæ tanto citiùs re-
 laxetur, quanto non per hanc illicitum
 quid agitur, sed hoc, quod est licitum, sub
 moderamine non tenetur. Quod bene
 Loth in semetipso exprimit, qui ardentem Gen. 19.
 Sodomam fugit; sed tamen Segor inveni- 30.
 ens, nequaquam mox montana conscendit.
 Ardentem quippe Sodomam fugere, est il-
 licita carnis incendia declinare. Altitudo
 verò montium, est munditia continen-
 tium. Vel certè quasi in monte sunt, qui Solum fu-
 etiam carnali copulæ inhærent, sed tamen sciendiæ
 extra suscipiendæ prolis admixtionem de- prolis gra-
 bitam, nulla carnis voluptate solvuntur. tia, conces-
 (a) In monte quippe stare est, nisi fructum sa copula.
 pro-

(a) Hic laborat sensus in editis, ubi legitur, *in monte quippe stare quid est, nisi fructum propaginis in carne non querere?* Quod pugnat contra superiora: *In monte sunt, qui etiam carnali copulæ inhærent, sed tamen extra suscipiendæ prolis admixtionem debitam, nulla carnis voluptate solvuntur.* Expressimus præsertim

Qui eâ in
concupi-
scentiæ re-
medium
utuntur,
venia di-
gni.

Gen. 19.
20.

Modò
eam affi-
due exo-
rent.

Ibid. v. 21.

propaginis in carne non quærere. In mon-
te stare, est carni carnaliter non adhære-
re. Sed quia multi sunt, qui scelera qui-
dem carnis deferunt, nec tamen in conju-
gio positi, usus solummodo debiti jura con-
servant: exiit quidem Loth Sodomam, sed
tamen mox ad montana non pervenit, quia
jam damnabilis vita relinquitur, sed adhuc
celfitudo conjugalis continentiae (a) subti-
liter non tenetur. Est verò in medio Se-
gor civitas, quæ fugientem salvat infir-
mum: quia videlicet cum sibi per inconti-
nentiam miscentur conjuges, & lapsus sce-
lerum fugiunt, & tamen veniâ salvantur.
Quasi parvam quippe civitatem veniunt,
in qua ab ignibus defendantur: quia con-
jugalis hæc vita non quidem in virtutibus
mira est, sed tamen à suppliciis secura. Un-
de idem Loth ad Angelum dicit: *Est civi-
tas hîc juxta, ad quam possum fugere, parva;
& salvabor in ea. Numquid non modica est: &
vivet anima mea in ea?* Juxta ergo dicitur,
& tamen ad salutem tuta perhibetur: quia
conjugalis vita nec à mundo longè divisa
est, nec tamen à gaudio salutis aliena. Sed
tunc in hac actione vitam suam conjuges
quasi in parva civitate custodiunt, quan-
do pro se assiduis deprecationibus interce-
dunt. Unde & rectè per Angelum ad
eumdem Loth dicitur: *Ecce etiam in hoc su-
scepti preces tuas, ut non subvertam urbem, pro
qua*

tim mss. Trec. ubi, *nisi fructum non quærere*, idem
est ac, *nonnisi fructum propaginis in carne quærere*.

(a) — Laud. primus, Aud. & nonnulli, *sublimiter*.
In Trec. & ceteris *subtiliter*.

(a) Trec.

qua locutus es. Quia videlicet cū deprecatio funditur Deo, nequaquam talis conjugii vita damnatur. De qua deprecatione Paulus quoque admonet, dicens: *Nolite* ^{1. Cor. 7. 5.} *fraudare invicem, nisi fortè ex consensu ad tempus, ut vacetis orationi.*

At contra admonendi sunt, qui ligati ^{Menita} conjugii non sunt, ut præceptis cœlestibus eo rectiùs ferviant, quos eos ad curas ^{cœlibem.} mundi nequaquam jugum copulæ carnalis ^{vitam du-} inclinat: ut quos onus licitum conjugii non ^{centibus} gravat, nequaquam pondus illicitum terrenæ sollicitudinis premat; sed tanto eos paratiores dies ultimus, quanto & expeditiores inveniat: ne quo meliora agere vacantes possunt, sed tamen negligunt, eo supplicia deteriora mereantur. Audiant, quòd Apostolus cū quosdam ad cœlibatus gratiam instrueret, non conjugium spre- ^{danda.} vit, sed curas mundi nascentes ex conjugio repulit, dicens: *Hoc ad utilitatem vestram* ^{ibid. v. 35.} *dico, non ut laqueum vobis injiciam: sed ad id quod honestum est, & quod facultatem præbeat sine impedimento (a) Domino observandi.* Ex conjugiiis quippe terrenæ sollicitudines prodeunt: & idcirco magister Gentium auditores suos ad meliora persuasit, ne sollicitudine terrena ligarentur. Quem igitur cœlibem curarum secularium impedimentum præpedit, & conjugio se nequaquam subdidit, & tamen conjugii onera non evasit. Admonendi sunt cœlibes, ne sine damna-

(a) Trec. Laud. Val-cl. & tres Gemet. *Domino observandi.* Corb. *Dominum observandi*, & secunda manu, *Dom. obsecrandi.*

(a) Laud.

Fornica-
tionem
atrociori-
bus crimi-
nibus Pau-
lus annu-
merat.

1. Cor. 6. 2.

9. & 10.

Hebr. 13.

4.

1. Cor. 7. 9.

Cælibibus
licitum
conjugium,
nisi voto
sint obstri-
cti.

Luc. 9. 62.

damnationis iudicio misceri se feminis va-
cantibus putent. Cùm enim Paulus forni-
cationis vitium tot criminibus execrandis
inferuit, cuius sit reatus indicavit, dicens:
*Neque fornicatores, neque idolis servientes, ne-
que adulteri, neque molles, neque masculorum
concubitores, neque fures, neque avari, neque
ebriosi, neque maledicti, neque rapaces regnum
Dei possidebunt.* Et rursum: *Fornicatores
autem & adulteros judicabit Deus.* Admo-
nendi itaque sunt, ut si tentationum pro-
cellas cum difficultate salutis tolerant, con-
jugii portum petant. Scriptum namque
est: *Melius est nubere, quàm uri.* Sine cul-
pa scilicet ad conjugium veniunt, si tamen
necdum meliora voverunt. Nam quisquis
bonum majus subire proposuit, bonum
minus, quod licuit, illicitum fecit. Scri-
ptum quippe est: *Nemo mittens manum
suam (a) ad aratrum, & respiciens retro
aptus est regno cælorum.* Qui igitur fortic-
ri studio intenderat, retro convincitur re-
spicere, si relictis amplioribus bonis ad
minima retorquetur.

C A P U T XXVIII.

*Quomodo admonendi peccata carnis ex-
perti, & eorum expertes.*

Adm. 29.

AL. C. LII.

Quibus
monitis
indigeant
peccato-

ALiter admonendi sunt peccatorum carnis
conscii, atque aliter ignari. Admonen-
di namque sunt peccata carnis experti, ut
mare saltem post naufragium metuant, &
pedi-

(a) Laud. Theodor. & Val. cl. *super aratrum.*

perditionis suæ discrimina vel cognita per-
 horrescant : ne qui piè post perpetrata ma-
 la servati sunt , hæc improbè repetendo
 moriantur. Unde peccanti animæ & num-
 quam à peccato definenti dicitur : *Frons*
mulieris meretricis facta est tibi, noluiſti eru-
bescere. Admonendi itaque sunt, ut stu-
 deant, quatenus si accepta naturæ bona
 integra servare noluerunt, saltem scissa re-
 farciant. Quibus nimirum necesse est, ut
 perpendant, in tam magno fidelium nume-
 ro quàm multi & se illibatos custodiant,
 & alios ab errore convertant. Quid ergo
 isti dicturi sunt, si aliis in integritate stan-
 tibus, ipsi nec post damna resipiscunt.
 Quid dicturi sunt, si cum multi & alios se-
 cum deferunt ad regnum, hi expectanti
 Domino nec semetipsos reducunt? Admo-
 nendi sunt, ut præterita commissa confi-
 derent, & imminetia devitent. Unde sub
 Judææ specie per Prophetam Dominus
 corruptis in hoc mundo mentibus trans-
 actas ad memoriam culpas revocat, quate-
 nus pollui in futuris erubescant, dicens:
Fornicatæ sunt in Ægypto, in adolescentia
sua fornicatæ sunt: ibi subacta sunt ubera
earum, & fractæ sunt mammæ pubertatis
earum. In Ægypto quippe ubera subi-
 guntur, cùm turpi hujus mundi desiderio
 humanæ mentis voluntas substernitur. In
 Ægypto pubertatis mammæ franguntur,
 quando naturales sensus adhuc in semet-
 ipsis integri, pulsantis concupiscentiæ
 corruptione vitantur.

Admonendi sunt peccata carnis experti, Mira Dei
 ut vigilantia cura conspiciant, post delicta erga pec-
 nobis

rum car-
nis con-
scii.

Jer. 3. 3.

Præterita
peccata
defleant,
futura vi-
tent.Ezech. 23.
3.

catores
misericor-
dia, pœni-
tentia est
incenti-
vum.

Jer. 3. 1.

Isai. 30. 20.

nobis ad se redeuntibus Deus quantâ bene-
volentiâ finum suæ pietatis expendat, cum
per Prophetam dicat: *Si dimiserit vir uxorem suam, & illa recedens duxerit virum alium, numquid revertetur ad eam ultra? Numquid non polluta & contaminata erit mulier illa? Tu autem fornicata es cum amatoribus multis, tamen revertere ad me, dicit Dominus.* Ecce de fornicante & relicta muliere argumentum justitiæ proponitur, & tamen nobis post lapsum redeuntibus non justitia, sed pietas exhibetur. Ut hinc utique colligamus, si nobis delinquentibus tanta pietate parcitur, à nobis nec post delictum redeuntibus quanta improbitate peccatur: aut quæ ab illo erit super improbos venia, qui non cessat vocare post culpam. Quæ nimirum bene per Prophetam post delictum misericordia vocationis exprimitur, cum averso homini dicitur: *Et erunt oculi tui videntes præceptorem tuum, & aures tuæ audient verbum post tergum monentis.* Humanum quippe genus Dominus in faciem monuit, quando in paradiso condito homini atque in libero arbitrio stanti, quid facere, quidve non facere deberet, indixit. Sed homo in Dei faciem terga dedit, cum superbiens ejus jussa contempsit. Nec tamen superbientem Deus deseruit, qui ad revocandum hominem Legem dedit, (a) exhortantes Angelos misit, in carne nostræ mortalitatis ipse apparuit. Ergo post tergum stans nos admonuit, qui ad recuperationem nos gratiæ

(a) Gemet. primus, exhortatus.

gratiæ etiam contemptus vocavit. Quod igitur generaliter simul potuit dici de cunctis, hoc necesse est specialiter sentiri de singulis. Quasi enim coram Deo positus quisque verba monitionis ejus percipit, cum priusquam peccata perpetret, voluntatis ejus præcepta cognoscit. Adhuc enim ante faciem ejus stare, est necdum eum peccando contemnere. Cum verò derelicto bono innocentiae, iniquitatem eligens appetit, jam terga in ejus faciem mittit. Sed ecce adhuc & post tergum Deus subsequens monet, qui etiam post culpam ad se redire persuadet. Aversum revocat, commissa non respicit, revertenti sinum pietatis expandit. Vocem ergo post tergum monentis audimus, si ad invitantes nos Dominum saltem post peccata revertimur. Debemus igitur pietatem vocantis erubescere, si justitiam nolumus formidare: quia tanto graviore improbitate contemnitur, quanto & contemptus adhuc vocare non dedignatur.

At contra admonendi sunt peccata carnis ignorantes, ut tanto sollicitius præipitem ruinam metuant, quanto altius stant. Admonendi sunt, ut noverint, quia quo magis loco prominenti consistunt, eo crebrioribus sagittis insidiatoris impetuntur. Qui tanto ardentius solet erigi, quanto robustius se conspicit vinci: tantoque intolerabilius dedignatur vinci, quanto contra se videt per integra infirmæ carnis castra pugnari. Admonendi sunt, ut incessanter præmia suscipiant, & libenter pro-

Quomodo admonendi sint, carnis peccata non expeti.

In alto stantes, casum metuant.

Promissa castè viventibus.

Ijai. 56. v.
4. & 5.

Apoc. 14.
4.

Math. 19.
11.

cul dubio tentationum, quas tolerant labores, calcabunt. Si enim attendatur felicitas, quæ sine transitu attingitur, leve fit, quod transeundo laboratur. Audiant, quod per Prophetam dicitur: *Hæc dicit Dominus eunuchis: Qui custodierint sabbata mea, & elegerint, quæ volui, & fœdus meum tenuerint: dabo eis in domo mea & in muris meis locum & nomen melius à filiis & filiabus.* Eunuchi quippe sunt, qui compressis motibus carnis, affectum in se pravi operis abscidunt. Quo autem apud Patrem loco habeantur, ostenditur; quia in domo Patris videlicet æterna mansione etiam filiis præferuntur. Audiant, quod per Joannem dicitur: *Hi sunt, qui cum mulieribus non sunt coinquinati: virgines enim sunt, & sequuntur Agnum quocumque ierit.* Et quod canticum cantant, quod nemo potest dicere, nisi illa centum quadraginta quatuor millia. Singulariter quippe canticum Agno cantare, est cum eo in perpetuum præ cunctis fidelibus etiam de incorruptione carnis gaudere. Quod tamen electi ceteri canticum audire possunt, licet dicere nequeant: quia per caritatem quidem in illorum celsitudine læti sunt, quamvis ad eorum præmia non affurgant. Audiant peccatorum carnis ignari, quod per semetipsam de hac integritate Veritas dicit: *Non omnes capiunt verbum hoc.* Quod eo innotuit summum, quo denegavit omnium: & dum prædicat, quia difficilè capitur, audientibus innuit, (a) captum cum qua cautela teneatur.

Ad-

(a) Corb. *cæptum.*

(a) Car-

Admonendi sunt itaque peccata carnis ^{Humilitas} ignorantes, ut & præeminere virginitatem ^{in virgini-} conjugio sciant, & tamen se super conju- ^{tate fer-} ges non extollant: quatenus dum & virgi- ^{vanda.} nitatem præferunt, & se postponunt; & illud non deferant, quod melius esse æsti- mant, & se custodiant, (a) quo se inaniter non exaltant. Admonendi sunt, ut consi- derent, quòd plerumque actione secula- rium vita continentium confunditur, cùm & illi ultra habitum assumunt opera, & isti juxta ordinem proprium non excitant cor- da. Unde bene per Prophetam dicitur: *Erubescere Sidon, ait mare.* Quasi enim per ^{Isaia 23.} vocem maris ad verecundiam Sidon addu- ^{4.} citur, quando per comparisonem vitæ se- cularium atque in hoc mundo fluctuan- tium, ejus qui munitus & quasi stabilis cer- nitur, vita reprobat. Sæpe enim non- nulli ad Dominum post carnis peccata re- deunt, tanto se ardentius in bonis ope- ribus exhibet, quanto damnabiliores se de malis vident. Et sæpe quidam in carnis integritate perdurantes, cùm minùs se re- spiciunt habere, quod defleant, plenè sibi sufficere vitæ suæ innocentiam putant, at- que ad fervorem spiritus nullis se ardoris stimulis inflammant. Et fit plerumque Deo ^{Innocentiæ} gratior amore ardens vita post culpam, ^{torpenti} quàm securitate torpens innocentia. Un- ^{præponen-} de & voce judicis dicitur: *Remittuntur ei* ^{da fervens} *peccata multa, quia dilexit multum.* Et: *Gau-* ^{pœnitentia.} *dium erit in cælo super uno peccatore pœnitente,* ^{Luc. 7. 47.} ^{Luc. 15. 10.}

ma-

(a) Carnot, primus, quos inaniter.

magis quàm super nonaginta novem justis, quibus non opus est pœnitentia. Quod citiùs ex ipso usu colligimus, si nostræ mentis iudicia pensamus. Plus namque terram diligimus, quæ post spinas exarata fructus uberes producit, quàm quæ nullas spinas habuit, sed tamen exculta sterilem segetem gignit. Admonendi sunt peccata carnis ignorantes, ne superioris ordinis celsitudine se ceteris præferant, cùm ab inferioribus quanta se meliùs agantur ignorant. In examine namque recti iudicis mutat (a) merita ordinum, qualitas actionum. Quis enim consideratis ipsi rerum imaginibus nesciat, quòd in natura gemmarum carbunculus præferatur hyacintho? Sed tamen cærulei coloris hyacinthus præfertur pallenti carbunculo: quia & illi, quod naturæ ordo subtrahit, species decoris adjungit; & hunc, quem naturalis ordo prætulerat, coloris qualitas fcedat. Sic ergo in humano genere & quidam in meliori ordine deteriores sunt, & quidam in deteriori meliores: quia & isti sortem extremi habitus bene vivendo transcendunt, & illi superioris loci meritum moribus (b) non exequendo diminuunt.

CAPUT XXIX.

Quomodo admonendi qui peccata operum lugent, & qui solum cogitationum.

*Adm. 30.
AL. C. LIII.
Mala opera lugen-*

Aliter admonendi sunt, qui peccata deplorant operum, atque aliter qui cogitatio-

(a) Idem, *merita cordium.*

(b) Idem cod. *non sequendo.*

(a) Laud.

gitationum. Admonendi quippe sunt, qui peccata deplorant operum, ut consummata mala perfecta diluant lamenta, ne plus astringantur in debito perpetrati operis, (a) & minùs solvant fletibus satisfactionis. Scriptum quippe est: *Potum dedit nobis in lacrymis in mensura*: ut videlicet uniuscujusque mens tantum pœnitendo compunctionis suæ bibat lacrymas, quantum se à Deo meminit aruisse per culpas. Admonendi sunt, ut incessanter admissa ante oculos reducant, atque vivendo agant, ut à districto iudice videri non debeant. Unde David (b) cùm peteret, dicens: *Averte oculos tuos à peccatis meis*; paulò superiùs intulit: *Delictum meum* (c) *coram me est semper*. Ac si diceret: Peccatum meum ne respicias postulo, quia hoc respicere ipse non cesso. Unde & per Prophetam Dominus dicit: *Et peccatorum tuorum memor non ero, tu autem memor esto*. Admonendi sunt, ut singula quæque admissa considerent, & dum per unumquodque erroris sui iniquationem deflent, simul se ac totos lacrymis munda-
 rent. Unde bene per Jeremiam dicitur, cùm Judææ singula delicta pensarentur: *Divisiones aquarum deduxit oculus meus*. Divisas quippe ex oculis aquas deducimus, quando peccatis singulis dispartitas lacrymas damus. Neque enim uno eodemque tempore æque mens de omnibus do-
 let:

tibus quid
consilii
dandum.

Ps. 79. 6.

Ps. 50. 11.

Ibid. v. 5.

Isai. 43. v.

25. & 26.

sec. lxx.

Non tan-

tum uni-

versa, sed

etiam sin-

gula pec-

cata de-

flenda.

Thren. 3.

48.

(a) Laud. minùs solv.

(b) Corb. Carnot. Belv. cùm pœniteret. Sequi-
mur cum editis Trec. Norm. &c.

(c) Corb. contra me.

let : sed dum nunc hujus, nunc illius culpæ memoria acrius tangitur, simul de omnibus in singulis commota purgatur.

Sic de spe fiduciam habeant pœniten-tes, ut securitate non torpescant.

Pf. 94. 2.

1. Cor. 11. 31.

Gen. 34. v.

1. 2. & 3.

Dyna typus est animæ torpentis, diaboli artibus deceptæ.

Admonendi sunt, ut de misericordia, quam postulant, præsumant : ne vi immoderatæ afflictionis intereant. Neque enim piè Dominus ante delinquentium oculos flenda peccata opponeret, si per semetipsum ea districtè ferire voluisset. Constat enim, quòd à suo judicio abscondere voluit, quos miserando præveniens sibimetipsis judices fecit. Hinc enim scriptum est : *Præveniamus faciem Domini in confessione.* Hinc per Paulum dicitur : *Si nosmetipsos dijudicaremus, non utique judicaremur.* Rursumque admonendi sunt, ut sic de spe fiduciam habeant, ne tamen incauta securitate torpescant. Plerumque enim hostis callidus mentem quam peccato supplantat, cum de ruina sua afflictam (a) respicit, securitatis pestiferæ blanditiis seducit. Quod figuratè exprimitur, cum factum Dinæ memoratur. Scriptum quippe est : *Egressa est Dina, ut videret mulieres regionis illius : quam cum vidisset Sichem filius Hemor Hevæi, princeps terræ illius, adamavit eam, & rapuit, & dormivit cum illa, vi opprimens virginem ; & conglutinata est anima ejus cum ea, tristemque blanditiis delinivit.* Dina quippe ut mulieres videat extraneæ regionis, egreditur, quando unaquæque mens sua studia negligens, actiones alienas curans, extra habitum atque

(a) Belv. Corb. & primus Carnot. reperit.

(a) Vul.

que extra ordinem proprium vagatur. Quam Sichem princeps terræ opprimit; quia videlicet inventam in curis exterioribus diabolus corrumpit. *Et conglutinata Gen. 34. est anima ejus cum ea*; quia unitam sibi per v. 3. iniquitatem respicit. Et quia cū mens à culpa resipiscit, (a) addicitur, atque admissum flere conatur: corruptor autem spes ac securitates vacuas ante oculos revocat, quatenus utilitatem tristitiæ subtrahat, rectè illic adjungitur: *Tristemque blanditiis delinivit. Ibidem.* Modò enim aliorum facta graviora, modò nil esse quod perpetratum est, modò misericordem Deum loquitur, modò adhuc tempus subsequens ad pœnitentiam pollicetur: ut dum per hæc decepta mens ducitur, ab intentione pœnitentiæ suspendatur: quatenus tunc bona nulla recipiat, quam nunc mala nulla contristant; & tunc plenius obruatur suppliciis, quæ nunc etiam (b) gaudet in delictis.

At contra admonendi sunt, qui peccata De quibus cogitationum deflent, ut sollicitè considerent intra mentis arcana utrum delectatione tantummodo, an etiam consensu deliquerint. Plerumque enim (c) tentatur cor, & ex carnis nequitia delectatur, & tamen

moneri debeant, qui cogitatione sola peccarunt.

(a) Vulgata, mss. contradicentes, *ad se ducitur*. Familiaris est nostro Gregorio vox ista, *addicitur*, de qua jam lib. 2. Moral. num. 15. Vide etiam lib. 9. num. 22. & lib. 22. num. 22. 23.

(b) Bellov. prima manu, *gaudet in deliciis*.

(c) Ita mss. vel, *tentatum cor*. In Gussanv. *tentatu cor*.

Advertant,
utrum de-
lectatione
vel con-
sensu de-
liquerint.

tamen eidem nequitiae ex ratione renititur, ut in secreto cogitationis & contristet, quod libet, & libeat, quod contristat. Nonnumquam verò ita mens baratro tentationis absorbetur, ut nullatenus renitatur, sed ex deliberatione sequitur hoc, unde ex delectatione pulsatur: & si facultas exterior suppetat, rerum mox effectibus interiora vota consummat. Quod videlicet si iusta animadversio districti iudicis respicit, non est jam cogitationis culpa, sed operis: quia etsi rerum tarditas foras peccatum distulit, intus hoc consensionis opere voluntas implevit.

Tres cul-
parum
modi.

In primo autem parente didicimus, quia tribus modis omnis culpæ nequitiam perpetramus, suggestione scilicet, delectatione, & consensu. Primum itaque per hostem, secundum verò per carnem, tertium per spiritum perpetratur. Infidiator enim (a) prava suggerit, caro se delectationi subicit, atque ad extremum spiritus victus delectatione consentit. Unde (b) & ille serpens prava suggessit, Eva autem quasi caro se delectationi subdidit, Adam verò velut spiritus suggestioni ac delectatione superatus assensit. Suggestione itaque peccatum agnoscimus, delectatione vincimur, consensu etiam ligamur. Admonendi sunt igitur, qui nequitas cogitationis desunt, ut sollicitè considerent in qua

(a) Carnot. primus, cum prava suggerit.

(b) Trec. duo priores Carnot. duo priores Gemet. & Belsov. per correctionem, & illic serpens.

(a) Laud.

qua peccati mensura ceciderunt, quatenus juxta ruinæ modum, quam in semetipsis introrsus sentiunt, etiam mensura lamentationis erigantur: ne si cogitata mala minùs cruciant, usque ad perpetranda opera perducant. Sed inter hæc ita terrendi sunt, ut tamen minimè frangantur. Sæpe enim misericors Deus eo citiùs peccata cordis abluir, quo hæc exire ad opera non permittit: & cogitata nequitia quanto citiùs solvitur, quia effectu operis districtiùs non ligatur. Unde rectè per Psalmistam dicitur: *Dixi, pronuntiabo adversum me injustitias meas Domino, & tu remisisti impietatem cordis mei.* Qui enim impietatem cordis subdidit, quia cogitationum injustitias pronuntiare vellet indicavit. Dumque ait: *Dixi, pronuntiabo,* atque illico adjunxit, *Et tu remisisti;* quàm sit super hæc facilis venia ostendit. Qui dum se adhuc petere promittit, hoc (a) quod petere se promittebat, obtinuit: quatenus quia usque ad opus non venerat culpa, usque ad cruciatum non perveniret pœnitentia; sed cogitata afflictio mentem tergeret, quam nimirum tantummodo (b) cogitata iniquitas inquinasset.

Peccati
modum
adæquet
modus pœ-
nitentiæ.

Ps. 31. 5.

CAPUT

(a) Laud. Val. cl. tertius Gemet. & tertius Carnot. hoc, quod peteret, pœnitendo obtinuit.

(b) Duo priores Gemet. agitata.

CAPUT XXX.

Quomodo admonendi qui à peccatis, quæ deflent, non abstinent; & qui cum abstineant, non deflent.

Adm. 31.

AL.C.LIV.

De pæn.

dist. 3. c.

Qui admissa plangunt.

Aliter admonendi qui peccata plangunt, nec deferunt, quàm qui deferunt, nec plangunt.

Prov. 26.

11.

2. Petr. 2.

22.

Sine emendatione inanis est pœnitentia.

Eadem dist.

c. 14.

Qui admissa plangit.

ALiter admonendi sunt, qui admissa plangunt, nec tamen deferunt: atque aliter qui deferunt, nec tamen plangunt. Admonendi sunt enim, qui admissa plangunt, nec tamen deferunt; ut considerare sollicitè sciant, quia flendo inaniter se mundant, qui vivendo se nequiter inquinant, cum idcirco se lacrymis lavant, ut mundi ad fortes redeant. Hinc enim scriptum est: *Canis reversus ad suum vomitum, & sus lota in volutabro luti.* Canis quippe cum vomit, profectò cibum, qui pectus deprimebat, projicit: sed cum ad vomitum revertitur, unde levigatus fuerat, rursus oneratur. Et qui admissa plangunt, profectò nequitiam, de qua malè satiati fuerant, & quæ mentis intima deprimebat, confitendo projiciunt, quam post confessionem, dum repetunt, resumunt. Sus verò in volutabro luti, cum lavatur, sordidior redditur. Et qui admissa plangit, nec tamen deferit, pœnæ (a) à gravioris culpæ se subjicit; quia & ipsam, quam flendo potuit impetrare, veniam contemnit, & quasi in lutosa aqua semetipsum voluit, quia dum fleatibus suis vitæ munditiam subtrahit, ante Dei oculos fordidas ipsas etiam lacrymas facit.

(a) Bellov. & secundus Carnot. tanto graviore culpa . . quanto & ipsam.

(a) Ad

facit. Hinc rursus scriptum est: *Ne iteres* Eccli. 7. 15.
verbum in oratione tua. Verbum namque in
 oratione iterare, est post fletum commit-
 tere, quod rursus necesse sit flere. Hinc
 per Isaïam dicitur: *Lavamini, mundi estote.* Isai. 1. 16.
 Post lavacrum enim mundus esse negligit, Eadem dist.
 quisquis post lacrymas vitæ innocentiam c. 15.
 non custodit. Et lavantur ergo, & nequa- Lavamini.
 quam mundi sunt, qui commissa flere non
 desinunt, sed rursus flenda committunt.
 Hinc per quemdam sapientem dicitur: (a)
Qui baptizatur à mortuo, & iterum tangit il- Eccli. 35.
lum, quid proficit lavatio ejus? Baptizatur 30.
 quippe à mortuo, qui mundatur fletibus Eadem dist.
 à peccato: sed post baptisma mortuorum c. 16.
 tangit, qui culpam post lacrymas repetit. Baptizatur.

Admonendi sunt, qui admissa plangunt,
 nec tamen deferunt, ut ante districti judi-
 cis oculos eis se esse similes agnoscant, qui
 venientes ad faciem quorundam hominum,
 magna eis submissione blandiuntur; rece-
 dentes autem, inimicitias ac damna, quæ
 valent, atrociter inferunt. Quid est enim
 culpam flere, nisi humilitatem Deo suæ de-
 votionis ostendere? Et quid est post fletum
 prava agere, nisi superbas in eum, quem ro-
 gaverat, inimicitias exercere? Jacobo atte-
 stante qui ait: *Quicumque voluerit amicus es-* Jac. 4. 4.
se sæculi hujus, inimicus Dei constituitur. Ad- Ut justii sæ-
 monendi sunt, qui admissa plangunt, nec pe innoxie
 tamen deferunt, ut sollicitè considerent, tentantur.
 quia

(a) Ad hunc locum in cod. Trecensi annotatur
 in margine: *Apud Salomonem.* Quod probat Salo-
 moni tunc adscriptum fuisse Ecclesiastici librum.

ita mali
sæpe ina-
niter com-
pungun-
tur.

Num. 23.

10.

Ibid. 24.

14.

Rom. 7. 23.

Bona im-
perfecta
non adju-
vant, nec
nocent
mala non
consum-
mata.

quia ita plerumque mali inutiliter compunguntur ad justitiam, sicut plerumque boni innoxie tentantur ad culpam. Fit quippe mira exigentibus meritis dispositionis internæ mensura, ut & illi dum de bono aliquid agunt, quod tamen non perficiunt, superbe inter ipsa, quæ etiam plenissime perpetrant mala confidant: & isti dum de malo tentantur, cui nequaquam consentiunt, quo per infirmitatem titubant, eo gressus cordis ad justitiam per humilitatem verius figant. Balaam quippe justorum tabernacula respiciens, ait: *Moriatur anima mea morte justorum, & fiant novissima mea horum similia.* Sed cum compunctionis tempus abcessit, contra eorum vitam, quibus se similem fieri etiam moriendo poposcerat, consilium præbuit: & cum occasionem de avaritia reperit, illico oblitus est, quidquid sibi de innocentia optavit. Hinc verò doctor & prædicator Gentium Paulus, ait: *Video aliam legem in membris meis, repugnantem legi mentis meæ, & captivum me ducentem in lege peccati, quæ est in membris meis.* Qui profectò idcirco tentatur, ut in bono robustius ex ipsa infirmitatis suæ (a) cognitione solidetur. Quid est ergo, quod ille compungitur, & tamen justitiæ non appropinquat; iste tentatur, & tamen eum culpa non inquinat: nisi hoc quod aperte ostenditur, quod nec malos bona imperfecta adjuvant, nec bonos mala inconsummata condemnant?

At

(a) Carnot. primus, cogitatione.

(a) Idem

At contra admonendi sunt, qui admissa deferunt, nec tamen plangunt; ne jam relaxatas æstiment culpas, quas etsi agendo non multiplicant, nullis tamen fletibus mundant. Neque enim scriptor, si à scriptione cessaverit, quia alia non addidit, etiam illa, quæ scripserat, delevit: ne qui contumelias irrogat, si solummodò tacuerit, satisfecit, cum profectò necesse sit, ut verba præmissæ superbiæ verbis subjectæ humilitatis impugnet: nec debitor absolutus est, quia alia non multiplicat, nisi & illa, quæ ligaverat, solvat. Ita & cum Deo delinquimus, nequaquam satisfacimus, si ab iniquitate cessamus, nisi voluptates quoque, quas dileximus, è contrario appositis lamentis insequamur. Si enim nulla nos in hac vita operum culpa maculasset, nequaquam nobis hîc adhuc degentibus ipsa ad securitatem innocentia nostra sufficeret; quia illicita animum multa pulsarent. Qua ergo mente securus est, qui perpetratis iniquitatibus ipse sibi testis est, quia innocens non est?

Neque enim Deus nostris cruciatibus pascitur, sed delictorum (a) morbos medicamentis contrariis medetur: ut qui voluptatibus delectati discessimus, fletibus amaricati redeamus: & qui per illicita defluendo cecidimus, etiam à licitis nosmet ipsos restringendo, surgamus: & cor, quod infana lætitia infuderat, salubris tristitia exurat:

(a) Idem cod. *morbis*.

(a) Omit.

Quibus
monitis
excitandi,
qui pecca-
ta, quæ de-
ferunt, non
plangunt.

Vitia op-
positis me-
dicamen-
tis curan-
di.

Psal. 74. 5.

Psal. 50. 19.

Cor non
solum con-
terendum,
sed etiam
humilian-
dum.

I. Cor. 6.

II.

Act. 2. 38.

Petrus Ba-
ptismo pœ-
nitentiam
præmitten-
dam cre-
didit.

exurat: & quod vulneraverat elatio super-
biæ, curet abjectio humilis vitæ. Hinc
enim scriptum est: *Dixi iniquis, Nolite
iniquè agere: & delinquentibus, Nolite ex-
altare cornu.* Cornu quippe delinquentes
exaltant, si nequaquam se ad pœnitentiam
ex cognitione suæ iniquitatis humiliant.
Hinc rursus dicitur: *Cor contritum &
humiliatum Deus non spernit.* Quisquis
enim peccata plangit, nec tamen deserit,
cor quidem conterit, sed humiliare con-
temnit. Qui verò peccata jam deserit,
nec tamen plangit, jam quidem humiliat,
sed tamen cor conterere recusat. Hinc
Paulus ait: *Et hæc quidem fuistis; (a) sed
abluti estis, sed sanctificati estis.* Quia ni-
mirum illos emendatior vita sanctificat,
quos per pœnitentiam abluens afflictio fle-
tuum mundat. Hinc Petrus cum quosdam
territos malorum suorum consideratione
conspiceret, admonuit, dicens: *Pœni-
tentiam agite, & baptizetur unusquisque
vestrum.* Dicturus enim baptisma, præmi-
sit pœnitentiæ lamenta: ut prius se aquâ
suæ afflictionis infunderent, & postmo-
dum sacramento baptismatis lavarent. Qua
igitur mente, qui transactas culpas flere
negligunt, vivunt securi de venia, quan-
do ipse summus Pastor Ecclesiæ huic etiam
Sacramento addendam pœnitentiam cre-
didit, quod peccata principaliter extin-
guit?

CAPUT

(a) Omittitur in Guss. *sed abluti estis.*

CAPUT XXXI.

Quomodo admonendi qui illicita, quorum sunt conscii, laudant; & qui condemnantes, minimè tamen cavent.

ALiter admonendi sunt, qui illicita, quæ faciunt, etiam laudant: atque aliter, qui accusant prava, nec tamen devitant. Admonendi sunt enim, qui illicita, quæ faciunt, etiam laudant, ut considerent, quòd plerumque plus ore quàm opere delinquant. Opere namque per semetipsos solos prava perpetrant: ore autem per tot personas iniquitatem exhibent, quot audientium mentes iniqua laudantes docent. Admonendi ergo sunt, ut si eradicare mala dissimulant, saltem seminare pertimescant. Admonendi sunt, ut eis perditio privata sufficiat. Rursumque admonendi sunt, ut si mali esse non metuunt, erubescant saltem videri, quod sunt. Plerumque enim culpa, dum absconditur, effugatur: quia dum mens erubescit videri, quod tamen esse non metuit, erubescit quandoque esse, quod fugit videri. Cùm verò pravus quisque impudenter innotescit, quo liberiùs omne facinus perpetrat, eo etiam licitum putat: & quod licitum suspicatur, in hoc procul dubio multipliciùs mergitur. Unde scriptum est: *Peccatum suum sicut Sodoma prædicaverunt, nec absconderunt.* Peccatum enim suum, si Sodoma absconderet, adhuc sub timore peccaret. Sed funditus frena timoris auferat, quæ ad culpam nec tenebras inquirebat. Unde & rursum scriptum est: *Ad peccandum nec tenebras quærere quanta impudentia.*

Clamor

*Adm. 32.
AL. C. LV.
Qui illicita, quæ faciunt, laudant, quomodo arguendi.*

*Isai. 3. 9.
Ad peccandum nec tenebras quærere quanta impudentia.*

Gen. 18.
20.

Clamor Sodomorum & Gomorrhæ multiplicatus est. Peccatum quippe cum voce, est culpa in actione: peccatum verò etiam cum clamore, est culpa cum libertate.

Quid peccata fatentibus, nec caventibus discendum.

Suo testimonio condemnandi sunt.

At contra admonendi sunt, qui accusant prava, nec tamen devitant, ut providè perpendant, quid in districto Dei iudicio pro sua excusatione dicturi sunt, qui de reatu suorum criminum etiam semetipsis iudicibus non excusantur. Hi itaque quid aliud quàm præcones sunt sui? Voces contra culpas proferunt, & semetipsos operibus reos trahunt. Admonendi sunt, ut videant, quia de occulta jam retributione iudicii est, quòd eorum mens, malum quod perpetrat, illuminatur, ut videat, sed non conatur, ut vincat: ut quo melius videt, eo deterius pereat: quia & intelligentiæ lumen percipit, & actionis praviæ tenebras non relinquit. Nam cùm acceptam ad adiutorium scientiam negligunt, hanc contra se in testimonium vertunt; & de lumine intelligentiæ augent supplicia, quod profectò acceperant, ut possent delere peccata. Quorum nimirum nequitia cùm malum agit, quod dijudicat, venturum jam iudicium hic degustat: ut cùm æternis suppliciis fervatur (a) obnoxia, suo hic interim examine non sit absoluta: tantoque illic graviora tormenta percipiat, quanto hic malum non deferit, etiam quod ipsa condemnat. Hinc enim Veritas dicit:

Servus

(a) Laud. *innoxia*.

(a) Ge.

*Servus qui cognovit voluntatem Domini sui, & non præparavit, & non fecit secundum voluntatem ejus, (a) vapulabit multis. Hinc Psalmista ait: Descendant in infernum viventes. Vi-
vi quippe, quæ circa illos aguntur, sciunt & sentiunt, mortui autem sentire nil possunt. Mortui enim in infernum descenderent, si mala nesciendo perpetrarent. Cùm verò sciunt mala, & tamen faciunt, ad iniquitatis infernum viventes miseri (b) sentientesque descendunt.*

Luc. 12.

46.

Psal. 54. 16.

C A P U T XXXII.

*Quomodo admonendi qui subito motu,
& qui consulto peccant.*

ALiter admonendi sunt, qui repentinâ concupiscentiâ superantur, atque aliter qui in culpa ex consilio ligantur. Admonendi quippe sunt, quos repentina concupiscentia superat, ut in bello præsentis vitæ se quotidie positos attendant, & cor, quod (c) prævidere vulnera non potest, scuto solliciti timoris tegant: ut occulta insidiantis hostis jacula perhorrescant, & in tam caliginoso certamine intentione continua intra mentis castra se muniant. Nam si à circumspeditionis sollicitudine cor destituitur, vulneribus aperitur: quia hostis callidus tanto liberiùs pectus percutit, quan-

Adm. 32.

AL. C. LVI.

Repentina concupi-

scientia vi-

cti, quibus

monitis ad-

juventur.

(a) Gemet. *plagis vapulabit multis.*

(b) Laud. *scientesque.*

(c) Habent antiqui mss. Trec. Bellov. Gemet. *providere.*

Vigilantiæ
loricâ nu-
datum pe-
ctus jacu-
lis patet.

Prov. 23.
35.

Ibid. v. 24.
In tenta-
tionibus
dormir,

quanto nudum à providentiæ lorica depre-
hendit. Admonendi sunt, qui repentinâ
concupiscentiâ superantur, ut curare nimis
terrena desuescant: quia intentionem suam
dum rebus transitoriis immoderatiùs impli-
cant, quibus culparum jaculis transfigan-
tur ignorant. Unde & per Salomonem vox
perculsi & dormientis exprimitur, qui ait:
*Verberaverunt me, sed non dolui; (a) traxe-
runt me, & ego non sensi. Quando evigilabo,
& rursum vina reperiam?* Mens quippe à
cura suæ sollicitudinis dormiens verbera-
tur & non dolet, quia sicut imminetia
mala non prospicit, sic nec, quæ perpetra-
verit, agnoscit. Trahitur, & nequaquam
sentit, quia per illecebras vitiorum ducitur,
nec tamen ad sui custodiam fuscitatur.
Quæ quidem evigilare optat, ut rursum
vina reperiat: quia quamvis somno torpo-
ris à sui custodia prematur, vigilare tamen
ad seculi curas nititur, ut semper volupta-
tibus debrietur: & cum ad illud dormiat, in
quo solerter vigilare debuerat, ad aliud
vigilare appetit, ad quod laudabiliter dor-
mire potuisset. Hinc superiùs scriptum est:
*Et eris quasi dormiens in medio mari, & qua-
si sopitus gubernator amisso clavo.* In medio
enim mari dormit, qui in hujus mundi ten-
tatio-

(a) Corb. *transfixerunt me.* Indicia sunt cor-
rectionis factæ in Trec. ubi videtur olim ita lectum.
Ceterum lectionis hujus fundamenta nulla, nulla
vestigia extant aut in Hebr. textu, aut in variis
ejus translationibus. Neque sic legit Gregorius,
cum postea dicat, locum hunc explicando: *tra-
hitur, & nequaquam sentit.*

(a) Corb.

tationibus positus, providere motus irrue-
 tum vitiorum quasi imminentes undarum
 cumulos negligit. Et quasi clavum guber-
 nator amittit, quando mens ad regendam
 navem corporis, studium sollicitudinis
 perdit. Clavum quippe in mari amittere,
 est intentionem providam inter procellas
 hujus seculi non tenere. Si enim guber-
 nator clavum sollicitè stringit, modò in
 fluctibus ex adverso navem dirigit, (a)
 modò ventorum impetus per obliquum fin-
 dit. Ita cùm mens (b) vigilanter animam
 regit, modò alia superans calcit, modò
 alia providens declinat; ut & præsentia la-
 borando subjiciat, & contra futura certa-
 mina prospiciendo convalescat. Hinc rur-
 sum de fortibus supernæ patriæ bellatori-
 bus dicitur: *Uniuscujusque ensis super femur*
suum, propter timores nocturnos. Ensis enim
 super femur ponitur, quando acumine fan-
 ctæ prædicationis prava suggestio carnis
 edomatur. Per noctem verò cæcitas no-
 stræ infirmitatis exprimitur: quia quidquid
 adversitatis in nocte imminet, non vide-
 tur. Uniuscujusque ergo ensis super fe-
 mur suum ponitur (c) propter timores
 nocturnos: quia videlicet sancti viri dum
 ea

est in ma-
 ris procel-
 lis clavum
 navis amit-
 tere.

Cant. 3. 8.
 Sancti bel-
 latores en-
 sem super
 femur ha-
 beant.

(a) Corb. Carnot. Belv. Laud. Longip. Val. cl.
 Theod. *modò undas superans calcit, modò alia provi-
 dens declinat, modò ventorum impetus per obliquum
 findit. Ita.* Excusis suffragantur Trecensis, Ge-
 met. & al.

(b) Recent. edit. *vigilantem.* Repugnant mss.
 Obest sensus à sancto Doctore propositus.

(c) In plerisque edit. *propter tentationes sive ti-
 mores nocturnos.* Glossema est.

Cant. 7. 4.

ea, quæ non vident, metuunt, ad intentionem certaminis parati semper assistunt. Hinc rursus sponsæ dicitur: *Nasus tuus sicut turris quæ est in Libano*. Rem namque quam oculis non cernimus, plerumque odore prævidemus. Per nasum quoque odores fætoresque discernimus. Quid ergo per nasum Ecclesiæ, nisi Sanctorum provida discretio designatur? Qui etiam turri similis, quæ est in Libano, dicitur: quia discreta eorum providentia ita in alto sita est, ut tentationum certamina & priusquam veniant videat, & contra ea, dum venerint, munita subsistat. Quæ enim futura prævidentur, cum præsentia fuerint, (a) minoris virtutis fiunt: quia dum contra ictum quisque paratior redditur, hostis qui se inopinatum credidit, eo ipso, quo prævisus est, enervatur.

Quæ consultò peccantibus ob oculos ponenda.

At contra admonendi sunt, qui in culpa ex consilio ligantur, quatenus provida consideratione perpendant, quia dum mala ex iudicio faciunt, districtius contra se iudicium accendunt: ut tanto eos durior sententia feriat, quanto illos in culpa arctius vincula deliberationis ligant. Citiùs fortasse delicta pœnitendo abluerent, si in his sola præcipitatione cecidissent. Nam tardiùs peccatum solvitur, quod & per consilium solidatur. Nisi enim mens omni modo æterna despiceret, in culpa ex iudicio non

(a) Hoc est, minori vi pulsant; quod fortasse non intelligentes editores mutarunt *virtutis*, in *timoris*, contradicentibus quotquot legimus, *msl.*

(a) Edi-

non periret. (a) Hoc ergo præcipatione lapsis per consilium pereuntes differunt, quòd cùm hi à statu iustitiæ peccando concidunt, plerumque simul & in laqueum desperationis cadunt. Hinc est, quòd per Prophetam Dominus non tam præcipationum prava, quàm delictorum studia reprehendit, dicens: *Ne fortè egrediatur ut ignis indignatio mea, & succendatur, & non sit, qui extinguat, propter malitiam studiorum vestrorum.* Hi sæpe in desperationem prolabuntur. *Jer. 4. 4.* Hinc iterum iratus dicit: *Visitabo super vos iuxta fructum studiorum vestrorum.* *ibid. 23. 2.* Quia ergo peccatis aliis differunt peccata, quæ per consilium perpetrantur, non tam pravè facta Dominus, quàm studia pravitatis insequitur. In factis enim sæpe infirmitate, sæpe negligentia; in studiis verò malitiosa semper intentione peccatur. Quo contra rectè beati viri expressione per Prophetam dicitur: *Et in cathedra pestilentie non sedit.* *Psal. 1. 1.* Cathedra quippe iudicis esse vel præsentis solet. In cathedra autem pestilentie sedere, est ex iudicio prava committere: in cathedra pestilentie sedere, est & ex ratione mala discernere, & tamen ex deliberatione perpetrare. Quasi in perver-

(a) Editi, *hac ergo præcipatione lapsi per consilium pereuntes differunt*; in quibus sensus desideratur. Legendum igitur, ut habent Trec. Corb. Theod. Val-cl. laud. Norm. &c. *Hoc ergo, id est, in hoc præcipatione lapsis, id est, ab his qui per præcipationem labuntur, per consilium, seu ex deliberatione pereuntes differunt.* Vet. mss. habent *lapsis pro lapsis.* In Theod. legitur, *à præcipatione lapsis.* Infra: *peccatis aliis differunt peccata.*

si consilii cathedra fedet, qui tanta iniquitatis elatione attollitur, ut adimplere malum etiam per consilia conetur. Et sicut assistentibus turbis praelati sunt, qui cathedræ honore fulciuntur, ita delicta eorum, qui præcipitatione corruunt, exquisita per studium peccata transcendunt. Admonendi ergo sunt, ut hinc colligant, qui in culpa etiam se per consilium ligant, qua quandoque ultione feriendi sunt, qui nunc pravorum non focii, sed (a) principes fiunt.

CAPUT XXXIII.

Quomodo admonendi qui minimis, sed crebris noxis, Et qui minimas caventes gravibus aliquando immerguntur.

*Adm. 34.
AL. C.LII.
Aliter monendi qui minimis, sed crebris culpis sunt obnoxii, quàm qui à levioribus caventes, in graviora aliquando ruunt.
Ex leviorum peccatorum*

ALiter admonendi sunt, qui licet minima, crebrò tamen illicita faciunt: atque aliter, qui se à pravis custodiunt, sed aliquando in gravibus demerguntur. Admonendi sunt, qui quamvis in minimis, sed tamen frequenter excedunt, ut nequaquam considerent qualia, sed quanta committunt. Facta enim sua si despiciunt timere, cum pensant, debent formidare, cum numerant. Altos quippe gurgites fluminum, parvæ sed innumeræ replent guttæ pluviarum. Et hoc agit sentina latenter excrefcens, quod patenter procella sæviens. Et minuta sunt, quæ erumpunt membris per scabiem vulnera, sed cum multitudo eorum

(a) Ita melius mss. quàm excusi ubi legitur, principes sunt.

(a) Trec.

eorum innumerabiliter occupat, sic vitam multitudi-
 corporis sicut unum grave inflictum pecto- ne quan-
 ri vulnus necat. Hinc videlicet scriptum tum peri-
 est: *Qui modica spernit, paulatim decidit.* culum im-
 Qui enim peccata minima flere ac devitare pendeat.
 negligit, à statu justitiæ non quidem re- *Eccli. 19.1.*
 pentè, sed partibus totus cadit. Admonendi
 sunt, qui in minimis frequenter excedunt,
 ut sollicitè considerent, quia nonnumquam
 in parva deterius, quàm in majori culpa
 peccatur. Major enim quo citius quia sit
 culpa agnoscitur, eo etiam celerius emen-
 datur: minor verò dum quasi nulla credi-
 tur, eo pejùs, quo & securius in usu reti-
 netur. Unde fit plerumque, ut mens as-
 sueta malis levibus nec gravia perhorrescat,
 atque ad quamdam auctoritatem nequitiae
 per culpas nutrita perveniat: & tanto in
 majoribus contemnat pertimescere, quan-
 to in minimis didicit non timendo peccare.

At contra admonendi sunt, qui se à par- Parva ca-
 vis custodiunt, sed aliquando in gravibus ventium,
 demerguntur, ut sollicitè seipfos deprehen- & majora
 dant: quia dum cor eorum de custoditis perpetrans
 minimis extollitur, ad perpetranda gravio- rium re-
 ra ipso elationis suæ barathro (a) devoran- prehensio-
 tur: & dum foris sibi parva subjiciunt, sed
 per inanem gloriam intus intumescunt,
 languore superbiæ intrinsecùs victam men-
 tem etiam foras per mala majora proster-
 nunt. Admonendi ergo sunt, qui se à par-
 vis

(a) Trec, cui consentiunt editi recentiores,
devoratur, sc. cor.

Hypocri-
tæ sunt.

Matth. 33.
24.

ibid. 23.

vis custodiunt, se aliquando in gravibus demerguntur, ne ubi se stare extrinsecus æstimant, ibi intrinsecus cadant, & juxta districti judicis retributionem elatio minoris justitiæ via fiat ad foveam gravioris culpæ. Qui enim vanè elati, boni minimi (a) custodiam suis viribus tribuunt, justè derelicti culpis majoribus obruuntur: & cadendo discunt non fuisse proprium, quod steterunt, ut mala immensa cor reprimant, quod minima bona exaltant. Admonendi sunt, ut considerent, quòd & in culpis gravioribus alto reatu se obligant, & tamen plerumque in parvis, quæ custodiunt, deterius peccant: quia & in illis iniqua faciunt, & per ista se hominibus, quòd iniqui sunt, tegunt. Unde fit, ut cum majora mala perpetrant coram Deo, apertæ (b) iniquitatis sit, & cum parva bona custodiant coram hominibus, simulatæ sanctitatis. Hinc est enim, quòd Pharisæis dicitur: *Liquantes culicem, camelum autem glutientes*. Ac si apertè diceretur: Minima mala discernitis, majora devoratis. Hinc est, quòd rursum ore Veritatis increpantur, cum audiunt: *Decimatis mentham, & anethum, & cuminum: & relinquitis, quæ graviora sunt Legis, judicium, & misericordiam, & fidem*. Neque enim negligenter audiendum est, quòd cum decimari minima diceret; extrema quidem de oleribus maluit, sed tamen benevolentia

(a) Corruptè in Guss. *custodiam suam viribus*.

(b) Tres Gemet. & duo poster. Carnot. *iniqui sint*. Legitur, *sit*, in Trec. & in al. optimo quidem sensu.

(a) Vul.

olentia memorare: ut profectò ostenderet, quia simulatores cùm parva custodiunt, odorem (a) de se extendere sanctæ opinionis quærunt: & quamvis implere maxima prætermittant, ea tamen minima observant, quæ humano iudicio longè lateque redoleant.

C A P U T XXXIV.

Quomodo admonendi qui bona nec inchoant, & qui inchoata non absolvunt.

ALiter admonendi sunt, qui bona nec inchoant, atque aliter qui inchoata minimè consummant. Qui enim bona nec inchoant, non sunt eis priùs ædificanda, quæ salubriter diligant, sed destruenda ea, in quibus semetipfos nequiter versant. Neque enim sequuntur, quæ inexperta audiunt, nisi priùs quàm perniciofa sint ea, quæ sibi sunt experta, deprehendant: quia nec levare appetit, qui & hoc ipsum, quia cecidit, nescit; & qui dolorem vulneris non sentit, salutis remedia non requirit. Priùs ergo ostendenda sunt, quàm sint vana, quæ diligunt, & tunc demum vigilanter intimanda quàm sint utilia, quæ prætermittunt. Priùs videant fugienda, quæ amant, & sine difficultate postmodum (b) cognoscant amanda esse, quæ fugiunt. Melius enim inexperta recipiunt, si de expertis quidquid disputationis audiunt, veraciter cognoscunt.

*Adm. 35.
AL. CLVIII.
His qui
bona ne-
quidem
inchoant,
quæ do-
cumenta
danda.*

(a) Vulgati, *de se ostendere*. Stant contra mss. omnes, quibus inhærendum censemus.

(b) Carnot. secundus, *cognoscent*.

gnoscent. Tunc igitur pleno voto discunt vera bona quærere, cum certo iudicio deprehenderint falsa se vacuè tenuisse. Audiant ergo, quòd bona præsentia & à delectatione citiùs transitura sunt, & tamen eorum causa ad ultionem sine transitu permanfura: quia & nunc, quod libet, invitis subtrahitur, & tunc, quod dolet, invitis in supplicium reservatur. Itaque eisdem rebus terreantur salubriter, quibus noxiè delectantur: ut dum perculsa mens alta ruinæ suæ damna conspiciens, sese (a) in præcipitium pervenisse deprehendit, gressum post terga revocet, & pertimescens, quæ amaverat, discat diligere, quæ contemnebat.

Jerem. I.

10.

Priùs extirpanda vitia, quàm virtutes inferantur.

Act. 2. v.

22. 23. &

24.

Hinc est enim, quòd Jeremiæ misso ad prædicationem dicitur: *Ecce constitui te hodie super gentes & super regna, ut evellas & destruas, & disperdas & dissipes, & ædifices & plantes.* Quia nisi priùs perversa destrueret, ædificare utiliter recta non posset: nisi ab auditorum suorum cordibus spinas vani amoris evelleret, nimirum frustra in eis sanctæ prædicationis verba plantaret. Hinc est, quòd Petrus priùs evertit, ut postmodum construat, cum nequaquam Judæos monebat, quid jam facerent, sed de his, quæ fecerant, incepabat dicens: *Jesum Nazarenum virum approbatum à Deo in vobis, virtutibus & prodigiis & signis, quæ per illum fecit Deus in medio vestri, sicut vos scitis: hunc definito consilio & præscientia Dei traditum,*
per

(a) Trec. Belv. Theod. & primus Carn. *se se in præcipiti.* Alii, *in præcipitio.*

(a) Guss.

per manus iniquorum (a) affigentes interemistis, quem Deus suscitavit solutis doloribus inferni: ut videlicet crudelitatis suæ cognitione destructi, ædificationem sanctæ prædicationis quanto anxie quærerent, tanto utiliter audirent. Unde & illico responderunt: *Quid ergo faciemus, viri fratres?* Quibus mox dicitur: *Agite pœnitentiam, & baptizetur unusquisque vestrum.* Quæ ædificationis verba profectò contemneret, nisi prius salubriter ruinam suæ destructionis invenissent. Hinc est, quòd Saulus cùm super eum cælitus lux emissa resplenduit, non jam quid rectè deberet facere, sed quid pravè fecisset, audivit. Nam cùm prostratus requireret, dicens: *Quis es Domine?* Respondetur protinus: *Ego sum Jesus Nazarenus, quem tu persequeris.* Et cùm repentè subjungeret: *Domine, (b) quid me jubes facere?* Illico adjungitur: (c) *Surgens ingredi civitatem, & ibi dicetur tibi, quid te oporteat facere.* Ecce de cœlo Dominus loquens persecutoris sui facta corripuit, nec tamen illico, quæ essent faciendæ, monstravit. Ecce elationis ejus fabrica jam tota corruerat, & post ruinam suam humilis ædificari requirebat: & cùm superbia destruitur, ædificationis tamen verba retinetur: ut videlicet persecutor immanis diu destructus jaceret, & tanto post in bonis solidiùs surgeret, quanto prius funditus everfus à pristino errore cecidisset. Qui ergo nulla adhuc

Act. 1. v.
37. & 38.

Act. 9. v. 4.
& c. & c.
22. v. 8. & c.

Ibidem
Ibidem.

- (a) Guss. mendosè affigentes.
(b) Vulgati recent. *quid me vis facere?*
(c) Excusi, *surge & ingr.*

(a) Cor.

adhuc agere bona cœperunt, à rigiditate antea suæ pravitatis, correctionis manu evertendi sunt, ut ad statum postmodum rectæ operationis erigantur: quia & idcirco altum silvæ lignum succidimus, ut hoc in ædificii tegmine sublevemus: sed tamen non repenti in fabrica ponitur, ut nimirum prius vitiosa ejus viriditas exsicce-
tur, cujus quo plus in infimis humor exco-
quitur, eo ad summa solidiùs levatur.

Quid præ-
dicandum
his qui in-
choata bo-
na non
consum-
mant.

Anima na-
vi adver-
sum flu-
men con-
scendenti
similis.

Prov. 18.
9.

At contra admonendi sunt, qui inchoata bona minimè consummant, ut cauta cir-
cumspeditione considerent, quia dum pro-
posita non perficiunt, etiam quæ fuerant,
cœpta convellunt. Si enim quod videtur
gerendum, sollicita intentione non crescit,
etiam quod fuerat, bene gestum decrescit.
In hoc quippe mundo humana anima quasi
more navis est contra ictum fluminis (a)
conscendentis: uno in loco nequaquam
stare permittitur, quia ad ima relabatur,
nisi ad summa conetur. Si ergo inchoata
bona fortis operantis manus ad perfectio-
nem non sublevat, ipsa operandi remissio
contra hoc, quod operatum est, pugnat.
Hinc est enim, quòd per Salomonem dici-
tur: *Qui mollis & dissolutus est in opere suo,
frater est sua opera dissipantis.* Quia videlicet
qui cœpta bona districtè non exequitur,
dissolutione negligentiae manum destruentis
imi-

(a) Corruptissimè editi ante Guss. *condescenden-
tis.* Emendantur tam ex miss. Angl. quàm ex
nostris.

(a) Corb.

imitatur. Hinc Sardis Ecclesiæ ab Angelo dicitur: *Esto vigilans, & confirma cetera, Apoc. 3. 2.* quæ moritura erant: non enim (a) invenio opera tua plena coram Deo meo. Quia igitur plena coram Deo ejus opera inventa non fuerant, moritura reliqua etiam, quæ erant gesta prædicebat. Si enim quod mortuum in nobis est, ad vitam non accenditur, hoc etiam extinguitur, quod quasi adhuc vivum tenetur. Admonendi sunt, ut perpendant, quòd tolerabilius esse potuisset recti viam non arripere, quàm arreptâ post tergum redire. Nisi enim retro aspicerent, erga cœptum studium nullo torpore languerent. Audiant ergo quod scriptum est: *Melius erat eis non cognoscere viam justitiæ, quàm post agnitionem retrorsum converti.* Audiant, quod scriptum est: *Utinam frigidus esses, aut calidus: sed quia tepidus es, & nec frigidus nec calidus, incipiam te evomere ex ore meo.* Calidus quippe est, qui bona studia & arripit & consummat: frigidus verò est, qui consummanda nec inchoat. Et sicut à frigore per teporem transitur ad calorem, ita à calore per teporem reditur ad frigus. Quisquis ergo (b) amisso infidelitatis frigore vivit, sed nequaquam tepore superato excrescit, ut ferveat, procul dubio calore desperato, dum noxio in tepore demoratur, agit, ut frigescat. Sed sicut ante teporem frigus sub spe est, ita post frigus tepor

In virtutis
via retro
abire pe-
riculosissi-
mum.

2. Petr. 2.

21.

Apoc. 3.

15.

(a) Corb. *inveni*. Sic prius lectum in Trec.

(b) Adjecimus ex mss. Angl. & Gallic. *vivit*, post, *frigore*; & mutavimus *exardescit* editorum, in *excrescit*. Quod habent mss. omnes; vel, *crescit*.

tepor in desperatione. Qui enim adhuc in peccatis est, conversionis fiduciam non amittit. Qui verò post conversionem tepuit, & spem, quæ esse potuit de peccatore subtraxit. Aut calidus ergo quisque esse, aut frigidus quæritur, ne tepidus evomatur: ut videlicet aut necdum conversus, adhuc de se spem conversionis præbeat, aut jam conversus in virtutibus inardescat; ne evomatur tepidus, qui à calore, quem proposuit, torpore ad noxium frigus redit.

C A P U T XXXV.

*Quomodo admonendi qui mala clam,
& bona palam faciunt; ac qui
versa vice.*

*Adm. 36.
AL. C. LIX.
Qui mala
occulte
agunt, &
bona pu-
blice, quo-
modo cor-
ripi de-
beant.*

ALiter admonendi sunt, qui mala occultè agunt, & bona publicè atque aliter, qui bona, quæ faciunt, abscondunt, & tamen quibusdam factis publicè mala de se opinari permittunt. Admonendi enim sunt, qui mala occulte agunt, & bona publicè, ut pensent humana judicia, quanta velocitate evolant, divina autem quanta immobilitate perdurant. Admonendi sunt, ut in fine rerum mentis oculos figant: quia & humanæ laudis attestatio præterit, & superna sententia, quæ & abscondita penetrat, ad retributionem perpetuam convalescit. Dum igitur occulta mala sua divinis judiciis, re-cta autem sua humanis oculis anteponunt, & sine teste est bonum, quod publicè faciunt, & non sine ætenno teste est, quod latenter delinquunt. Culpas itaque suas occultando hominibus, virtutesque pandendo,

dendo, & unde puniri debeant, abscondentes detegunt, & unde remunerari poterant, detegentes abscondunt. Quos rectè sepul-
 cra dealbata speciosa exteriùs, sed mortuo-
 rum ossibus plena Veritas vocat : quia vi-
 tiorum mala intus contegunt, humanis ve-
 rò oculis quorundam demonstratione ope-
 rum, de solo foris justitiæ colore blandiun-
 tur. Admonendi itaque sunt, ne quæ
 agunt, recta despiciant, sed ea meriti me-
 lioris credant. Valde namque bona sua
 dijudicant, qui ad eorum mercedem suffi-
 cere humanos favores putant. Cùm enim
 pro recto opere laus transitoria quæritur,
 æterna retributione res digna vili pretio
 venundatur. De quo videlicet pretio per-
 cepto Veritas dicit : *Amen dico vobis, rece-*
perunt mercedem suam. Admonendi sunt,
 ut considerent, quia dum pravos se in oc-
 cultis exhibent, sed tamen exempla de se
 publicè in bonis operibus præbent, osten-
 dunt sequenda, quæ fugiunt, clamant
 amanda, quæ oderunt, vivunt postremò
 aliis, & sibi moriuntur.

Sepulcra
 sunt deal-
 bata.
Matth. 23.
 17.

Pro huma-
 no favore
 bene ope-
 rantes, rem
 infiniti
 pretii, vili
 vendunt.
Matth. 6.
 v. 2. 5.

Vivunt aliis
 & sibi mo-
 riuntur.

At contra admonendi sunt, qui bona oc-
 culè faciunt, & tamen quibusdam factis
 publicè de se mala opinari permittunt, ne
 cùm bona semetipfos actionis rectæ virtu-
 te vivificant, in se alios per exemplum
 praviæ æstimationis occidant : ne minùs
 quàm se proximos diligant, & cùm ipsi (a)
 salubrem potum vini forbeant, intentis in
 sui consideratione mentibus pestiferum ve-
 neni

Qui bona
 occultè
 agendo,
 aliis virtu-
 tis exempla
 subtrahunt,
 quibus ar-
 gumen-
 tis deter-
 rendi.

(a) Trec. & Corb. *salubre potum.*

(a) Belv.

neni poculum fundant. Hi nimirum in uno proximorum vitam minùs adjuvant, in altero multùm gravant, dum student & recta occultè agere, & quibusdam factis ad exemplum de se prava seminare. Quisquis enim laudis concupiscentiam calcare jam sufficit, ædificationis fraudem perpetrat, si bona, quæ agit, occultat: & quasi jactato semine germinandi radices subtrahit, qui opus, quod imitandum est, non ostendit. Hinc namque in Evangelio Veritas dicit: *Videant opera vestra bona, & glorificent Patrem vestrum, qui in cælis est.* Ubi illa quoque sententia, (a) promitur, quæ longè aliud præcepisse videtur, dicens: *Attendite, ne justitiam vestram faciatis coram hominibus, ut videamini ab eis.*

Matth. 5.
16.

Matth. 6.
1.

Bona opera occultanda ne laudemur; & revelanda, ut laudetur Deus.

Matth. 5.
16.

Quid est ergo, quod opus nostrum & ita faciendum est, ne videatur, & tamen, ut debeat videri præcipitur: nisi quòd ea, quæ agimus, & occultanda sunt, ne ipsi laudemur, & tamen ostendenda sunt, ut laudem cœlestis Patris augeamus? Nam cùm nos justitiam nostram coram hominibus facere Dominus prohiberet, illico adjunxit: *Ut videamini ab eis.* Et cùm rursus videnda ab hominibus bona opera nostra præciperet, protinùs subdidit: *Ut glorificent Patrem vestrum, qui in cælis est.* Qualiter igitur videnda essent, vel qualiter non videnda, ex sententiarum fine monstravit: quatenus operantis mens opus suum & propter se videri

(a) Belv. repromittitur. Duo priores Carnot. præmittitur.

(a) Ita

videri non quæreret, & tamen hoc propter
cœlestis Patris gloriam non celaret. Unde
fit plerumque, ut bonum opus & in occul-
to sit, cùm fit publicè; & rursus in publi-
co, cum agitur occultè. Qui enim in publi-
co bono opere non suam, sed superni
Patris gloriam quærit, quod fecit abscon-
dit; quia solum illum testem habuit, cui
placere curavit. Et qui in secreto suo bo-
no opere deprehendi ac laudari concu-
piscit; & nullus fortasse vidit, quod exhi-
buit, & tamen hoc coram hominibus fecit:
quia tot testes in bono opere secum duxit,
quot humanas laudes in corde requisivit.
Cùm verò prava æstimatio, in quantum
sine peccato valet, ab intuentium men-
te (a) non tergitur, cunctis mala cre-
dentibus per exemplum culpa propinatur.
Unde & plerumque contingit, ut qui ne-
gligenter de se mala opinari permittunt,
per semetipsos quidem nulla iniqua faciant;
sed tamen per eos, qui se imitari fuerint,
multipliciùs delinquant. Hinc est, quòd
Paulus immunda quædam sine pollutione
comedentibus, sed imperfectis tentationis
scandalum sua hac comestione moventibus
dicit: *Videte, ne fortè hæc licentia vestra of-
fendiculum fiat infirmis.* Et rursus: *Et peri-
bit infirmus in tua conscientia frater, propter
quem Christus mortuus est. Sic autem pec-
cantes in fratres, & percutientes conscientiam
eorum infirmam, in Christum peccatis.* Hinc
est, quòd Moyse cùm diceret: *Non maledi-*

1. Cor. 8. 9.
Ibid. v. 11.
Et 12.
Infirmis
offendicu-
lum fieri,
studiosè
vitandum.
Lev. 19. 14.

ces

(a) Ita cum Trec. Theod. Corb. Laud. & Ge-
met. veteres ed. cùm in recent. legatur, non tegitur.

ces surdo, protinus adjunxit: Nec coram cæco pones offendiculum. Surdo quippe maledicere, est absenti & non audienti derogare: coram cæco verò offendiculum ponere, est discretam quidem rem agere, sed tamen ei, qui lumen discretionis non habet, scandali occasionem præbere.

C A P U T XXXVI.

De exhortatione multis exhibenda, ut sic singulorum virtutes adiuvet, quatenus per hanc contraria virtutibus vitia non excescant.

AL. C.LX.

Summa
discretio
prædica-
tori ne-
cessaria.

(a) **H**Æc sunt, quæ Præful animarum in prædicationis diversitate custodiat, ut sollicitus congrua singulorum vulneribus medicamina (b) opponat. Sed cum magni sit studii, ut exhortandis singulis serviatur ad singula, cum valde laboriosum sit unumquemque de propriis sub dispensatione debitæ considerationis instruere; longè tamen laboriosius est auditores (c) innumeros ac diversis passionibus laborantes, uno eodemque tempore voce unius & (*) tanta arte vox temperanda est, ut cum diversa sint auditorum vitia, & fin-

(a) In Corb. est cap. 37. In Longip. 57.

(b) In excusis, *apponat.* Obsequimur Mss.

(c) Belv. & primus Carn. *innumeris ac diversis.*

Retinemus jam vulgatam lect. quæ est Trec. & cet.

(*) *Communis exhortationis ammonitione.* Ibi quippe. Verba hæc in Parisiensi editione de anno 1706. vel manuscriptorum vitiô, vel Typographi incuriâ omissa, restituta sunt è Codice MS. de quo vide Monitum Bibliopolarum infra pag. 238.

(a) Duo

singulis inveniatur congrua, & tamen sibi-
metipsi non sit diversa: ut inter passiones
medias uno quidem ductu transeat, sed
more bicipitis gladii tumores cogitationum
carnalium ex diverso latere incidat, qua-
tenus sic superbis prædicetur humilitas, ut
tamen timidis non augeatur metus. Sic
timidis infundatur auctoritas, ut tamen su-
perbis non crescat effrenatio. Sic otiosis
ac torpentibus prædicetur sollicitudo boni
operis, ut tamen inquietis immoderatæ
licentia non augeatur actionis. Sic inquie-
tis ponatur modus, ut tamen otiosis non
fiat torpor securus. Sic ab impatientibus
extinguatur ira, ut tamen remissis (a) ac
lenibus non crescat negligentia. Sic lenes
accendantur ad zelum, ut tamen iracundis
non addatur incendium. Sic tenacibus in-
fundatur tribuendi largitas, ut tamen pro-
digis effusionis frena minimè laxentur.
Sic prodigis prædicetur parcitas, ut tamen
tenacibus periturarum rerum custodia non
augeatur. Sic incontinentibus laudetur
conjugium, ut tamen jam continentes
non revocentur ad luxum. Sic continen-
tibus laudetur virginitas corporis, ut ta-
men in conjugibus despecta non fiat fecun-
ditas carnis. Sic prædicanda sunt bona,
ne ex latere (b) juventur & mala. Sic
laudan-

(a) Duo priores Gemet. *levibus*, & infra *leves*.

(b) Ita legendum ex mss. Germ. Belvac. Trec.
Norm. &c. non ut habent editi, *jubeantur*. Oc-
casionem hallucinationi præbuerunt vet. mss. in
quibus scriptum, *jubentur*, pro *juventur*, litterâ *b*
pro *v* usurpata. Postea editores mutarunt *juben-*
tur, in *jubeantur*.

laudanda sunt bona summa, (a) ne desperentur ultima. Sic nutrienda sunt ultima, ne dum sufficere creduntur, nequaquam tendatur ad summa.

C A P U T XXXVII.

De exhortatione quæ uni adhibenda est contrariis passionibus laboranti.

AL. C.LXI.

ET gravis quidem prædicatori labor est, in communis prædicationis voce, ad occultos singulorum motus causasque vigilare, & palæstrarum more in diversi lateris arte se vertere: multo tamen acriori labore fatigatur, quando uni è contrariis vitiis fervienti prædicare compellitur. Plerumque enim quis lætæ nimis (b) conspersione existit; sed tamen eum repentè tristitia oborta immaniter deprimit. Curandum est itaque prædicatori, quatenus sic terga- tur tristitia, quæ venit ex tempore, ut non augeatur lætitia, quæ suppetit ex conspersione: & sic frenetur lætitia, quæ ex conspersione est, ut tamen non crescat tristitia, quæ venit ex tempore. Iste gravatur usu immoderatæ præcipitationis, & aliquando tamen ab eo, quod festinè agendum est, eum vis præpedit subitò natæ formidinis. Ille gravatur usu immoderatæ formidinis, & aliquando tamen in eo, quod appetit, teme-

(a) Ex mera conjectura, rejecto *desperantur*, editores prætulerunt *despiciantur*.

(b) De hac voce jam dictum est in admonitione 4. seu cap. 3.

(a) Mal-

temeritate impellitur præcipationis. Sic itaque in isto reprimatur subito oborta formido, ut tamen non excrescat enutrita diu diu præcipationio. Sic in illo reprimatur repente oborta præcipationio, ut tamen non convalescat impressa ex conspersione formido. Quid autem mirum si mentium medici ista custodiunt, dum tanta discretionis arte se temperant, qui non corda sed corpora medentur? Plerumque enim debile corpus opprimit languor immanis, cui languori scilicet obviari adjutoriis fortibus debet, sed tamen corpus debile, adjutorium fortè non sustinet. Studet igitur, qui Sic mor-
medetur, quatenus sic superexistentem bus curan-
morbum subtrahat, ut nequaquam suppo- dus, ut
sita corporis debilitas crescat, ne fortasse ægrotan-
languor cum vita deficiat. Tanta ergo tis debili-
adjutorium discretione componit, ut uno tati con-
eodemque tempore & languori obviet & fulatur,
debilitati. Si igitur medicina corporis indivisè adhibita fervire divisibiliter potest (tunc enim verè medicina est, quando sic per eam vitio superexistenti (a) succurritur, ut etiam suppositæ conspersioni ferviatur) cur medicina mentis una eademque prædicatione (b) apposita, morum morbis diverso ordine obviare non valeat, quæ tanto subtilior agitur, quanto de invisibilibus tractatur?

CAPUT

(a) Mallemus, *occurritur*, quod legitur in primo Carnot, nisi in Trec. & aliis etiam potioribus esset, *succurritur*.

(b) Corb. Land. Theod. & primus Carnot. *opposita*.

CAPUT XXXVIII.

Quòd aliquando leviora vitia relinquenda sunt, ut graviora subtrahantur.

AL.C.LXII. **S**ed quia plerumque dum duorum vitiorum languor irruit, hoc levius, illud fortasse gravius premit; ei nimirum vitio rectius sub celeritate subvenitur, per quod festinè ad interitum tenditur. Et si hoc à vicina morte restringi non potest, nisi illud etiam, quod existit, contrarium crescat; (a) tolerandum prædicatori est, ut per exhortationem suam artificioso moderamine unum patiatur crescere, quatenus possit aliud à vicina morte retinere. Quod cum agit, non morbum exaggerat, sed vulnerati sui, cui medicamentum adhibet, vitam servat, ut exquirendæ salutis congruum tempus inveniat. Sæpe enim quis à ciborum se ingluvie minimè temperans, jamjamque pene (b) superantis luxuriæ stimulis premitur, qui hujus pugnae metu ter-ritus, dum se per abstinentionem restringere nititur, inanis gloriæ tentatione fatigatur: in quo nimirum unum vitium nullatenus extinguatur, nisi aliud nutriatur. Quæ igitur pestis ardentius insequenda est, nisi quæ periculosius premit? Tolerandum namquam est, ut per virtutem abstinentionis interim arrogantia contra viventem crescat, ne eum per ingluviem à vita funditus luxuria extinguat. Hinc est quòd Paulus, cum infir-

Vitium in quo maxime periclitamur, acrius, etiam aliis dissimulatis, impugnandum.

(a) Corb. Belv. & duo priores Carn. *curandum*, Trec. & al. *tolerandum*.

(b) Primus Carnot. *superatis*.

(a) Ita

infirmum auditorem suum perpenderet, aut prava adhuc velle agere, aut de actione recta humanæ laudis retributione gaudere, ait: *Vis non timere potestatem? bonum fac, & habebis laudem ex illa.* Neque enim ideo bona agenda sunt, ut potestas hujus mundi nulla timeatur, aut per hæc gloria transitoria laudis summatur. Sed cum infirmam mentem ad tantum robur ascendere non posse pensaret, ut & pravitatem vitaret simul & laudem; prædicator egregius ei, admonendo aliquid obtulit, & aliquid tulit. Concedendo enim lenia, subtraxit acriora: ut quia ad deferenda cuncta simul non assurgeret, dum in quodam suo vitio animus familiariter relinquitur, à quodam suo sine labore (a) tolleretur.

C A P U T XXXIX.

Quòd infirmis mentibus omnino non debent alta prædicari.

(b) S C iendum verò est prædicatori, ut auditoris sui animum ultra vires non trahat, ne ut ita dicam, dum plusquam valet tenditur, mentis chorda rumpatur. Alta enim quæque debent multis audientibus contegi, & vix paucis aperiri. Hinc namque

AL. C.
LXIII.

(a) Ita Gem. Trec. Belvac. Corb. Norm. &c. At invitis mss. repugnanteque totius orationis sensu, recentiores editores habent hîc, *toleretur*. Docet itaque Gregorius fideles in minoribus vitiis aliquamdiu tolerandos, ut facilius à majoribus tollantur & eximantur.

(b) Rotom. Lyr. & tertius Gemet. *studendum.*

Matth. 24.

45.

Luc. 11.

42.

1. Cor. 3. 1.

Exod. 34.

33.

Ibid. 21.

33.

Job. 38.

36.

Rom. 13.

11.

1. Cor. 15.

34.

que per semetipsam Veritas dicit: *Quis putas, est fidelis dispensator & prudens, quem constituit dominus super familiam suam, ut det illis in tempore tritici mensuram?* Per mensuram quippe tritici exprimitur modus verbi, ne cum angusto cordi incapabile aliquid tribuitur, extra fundatur. Hinc Paulus ait: *Non potui vobis loqui quasi spiritualibus, sed quasi carnalibus. Tamquam parvulis in Christo lac vobis potum dedi, non escam.* Hinc Moyses à secreto Dei exiens, coruscantem coram populo faciem velat: quia nimirum turbis claritatis intimæ arcana non indicat, Hinc per eum divina voce præcipitur, ut is qui cisternam foderit, si operire neglexerit, corruente in ea bove vel asino, pretium reddat: quia ad alta scientiæ fluentia perveniens, cum hæc apud bruta audientium corda non contegit, pœnæ reus addicitur, si per verba ejus in scandalum, five munda five immunda mens capiatur. Hinc ad beatum Job dicitur: *Quis dedit gallo intelligentiam?* Prædicator etenim sanctus dum caliginoso hoc clamat in tempore, quasi gallus cantat in nocte, cum dicit: *Hora est jam nos de somno sugere.* Et rursum: *Evigilate justi, & nolite peccare.* Gallus autem (a) profundioribus horis noctis altos edere cantus solet; cum verò matutinum jam tempus in proximo est, minutas ac tenues voces format: quia nimirum, qui rectè prædicat, obscuris adhuc cordibus aperta clamat, nil de occultis mysteriis indicat, ut tunc subtiliora quæque

(a) Corb. in profundioribus.

(a) In

que de cœlestibus audiant, cùm luci veritatis appropinquant.

CAPUT XL.

De opere prædicationis & voce.

SEd inter hæc ad ea, quæ jam superius diximus, caritatis studio retorquemur, ut prædicator quisque plus actibus quàm vocibus insonet, & bene vivendo vestigia sequacibus (a) imprimat potius, quàm loquendo quò gradientur ostendat. Quia & gallus iste, quem pro exprimenda boni prædicatoris specie in locutione sua Dominus assumit, cùm jam edere cantus parat, prius alas excutit, & semetipsum feriens vigilantiores reddit: quia nimirum necesse est, ut hi, qui verba sanctæ prædicationis (b) movent, prius studio bonæ actionis evigilent, ne in semetipsis torpentes opere, alios excitent voce: prius se per sublimia facta excutiant, & tunc ad bene vivendum alios sollicitos reddant: prius cogitationum alis semetipsos feriant; quidquid in se inutiliter torpet, sollicita investigatione deprehendant, districta animadversione corrigant; & tunc demum aliorum vitam loquendo componant: prius punire propria fletibus curent, & tunc, quæ aliorum punienda sunt, denuntient; & antequam verba exhortationis insonent, omne, quod locuturi sunt, operibus clament.

AL. C.
LXIV.

CAPUT

(a) In Guss. omissa erat vocula *potius*. In aliis habetur: *imprimat, ut potius agendo quàm loquendo*.

(b) Excidit editoribus *movent*, pro *movent*, quod legimus in omnibus cod. mss.

QUARTA PARS.

QUALITER PRÆDICATOR
OMNIBSUS RITE PERACTIS AD
SEMETIPSUM REDEAT, NE HUNC
VEL VITA VEL PRÆDICA-
TIO EXTOLLAT.

Sed quia sæpe dum prædicatio modis con-
gruentibus ubertim funditur, apud se-
metipsum de ostensione sui occultâ lætitiâ
loquentis animus sublevatur, magnâ curâ
necesse est, ut timoris laceratione se mor-
deat: ne qui aliorum vulnera medendo ad
salutem revocat, ipse per negligentiam suæ
salutis intumescat, ne proximos juvando
se deferat, ne alios erigens cadat. Nam
quibusdam sæpe magnitudo virtutis occa-
sio perditionis fuit: ut cùm de confidentia
virium inordinatè securi sunt, per negli-
gentiam inopinatè morerentur. Virtus
namque cùm vitiis renititur, quadam de-
lectatione ejus sibimetipsi animus blandi-
tur: fitque, ut bene agentis mens metum
suæ (a) circumspeditionis abjiciat, atque
in sui confidentia secura requiescat; cui jam
torpenti seductor callidus omne, quod bene
gessit, enumerat, eamque quasi præ ceteris præ-

(a) Gemeicenses, *suspensionis*.

(a) Edit.

præpollentem in tumore cogitationis exaltat. Unde agitur, (a) ut ante iusti iudicis oculos, fovea mentis sit memoria virtutis: quia reminiscendo quod gessit, dum se apud se erigit, apud humilitatis auctorem cadit. Hinc namque superbienti animæ dicitur: *Quo pulchrior es, descende*, (b) & *dormi cum incircumcisis*. Ac si apertè diceretur: Quia ex virtutum decore te elevas, ipsa tua pulchritudine impelleris, ut cadas. Hinc sub Jerusalem specie, virtute superbiens anima reprobatur, cùm dicitur: *Perfecta eras in decore meo, quem posueram super te, dicit Dominus; & habens fiduciam in pulchritudine tua, fornicata es in nomine tuo*. Fiducia quippe suæ pulchritudinis animus attollitur, cùm de virtutum meritis læta apud se securitate gloriatur. Sed per hanc eandem fiduciam ad fornicationem ducitur: quia cùm interceptam mentem cogitationes suæ decipiunt, hanc maligni spiritus per innumera vitia seducendo corrumpunt. Notandum verò quòd dicitur: *Fornicata es in nomine tuo*: quia cùm respectum mens superni rectoris deferit, laudem protinus privatam quærit, & sibi arrogare incipit omne bonum, quod ut largitoris præconio serviret accepit; opinionis suæ gloriam dilatare desiderat, fatagit, ut mirabilis cunctis innotescat. In suo ergo nomine fornicatur, quæ legalis thori connubium

(a) Edit. Gilot, & nonnullæ, *ante stulti iudicis*; quod optimè referri potest ad mentem stultè de suis virtutibus præsumentem. Adhæremus mss.

(b) Corb. *surge, qui dormis cum incircumcisis*.

Ezech. 32.

19.

Ezech. 16.

v. 14. & 15.

Fiducia & securitas de meritis, animæ corruptæ.

Psal. 77.

61.

Elatae pro-
pter bona
opera men-
ti diabo-
lus domi-
natur.

Psal. 29. 7.

Ibid. v. 8.

Psal. 118.

106.

Ibid. v. 107.

Optimum
contra
elationem

bium deferens, corruptori spiritui in laudis appetitu substernitur. Hinc David ait: *Tradidit in captivitatem virtutem eorum, & pulchritudinem eorum in manus inimici.* In captivitatem etenim virtus, & pulchritudo in manus inimici traditur, cum deceptae menti antiquus hostis ex boni operis elatione dominatur: quae tamen virtutis elatio, quamvis plenè non superat, utcumque tamen & electorum animum saepe tentat: sed cum sublevatus destituitur, destitutus ad formidinem revocatur. Hinc etenim David iterum ait: *Ego dixi in abundantia mea, non movebor in aeternum.* Sed quia de confidentia virtutis intumuit, paulò post quid pertulit, adjunxit: *Avertisti faciem tuam à me, & factus sum conturbatus.* Ac si apertè dicat: Fortem me inter virtutes credidi, sed quantae infirmitatis sim derelictus agnovi. Hinc rursus dicit: *Juravi, & statui custodire judicia justitiae tuae.* Sed quia ejus virium non erat manere in custodia, quam jurabat, debilitatem suam protinus turbatus invenit. Unde & ad precis opem repentè se contulit, dicens: *Humiliatus sum usquequaque Domine, vivifica me secundum verbum tuum.* Nonnumquam verò superna moderatio priusquam per munera provehat, infirmitatis memoriam ad mentem revocat, ne de acceptis virtutibus intumescat. Unde Ezechiel Propheta quoties ad contemplanda caelestia ducitur, prius filius hominis vocatur: ac si hunc apertè Dominus admoneat, dicens: Ne de his, quae vides, in elatione cor subleves, cautus perpende, quod es: ut cum summa penetras, esse

esse te hominem recognoscas, quatenus remedium, dum ultra te raperis, ad semetipsum solpendere licitus infirmitatis tuæ (a) freno revoce- quid sis. ris. Unde necesse est, ut cum virtutum nobis copia blanditur, ad infirma sua mentis oculus redeat, seseque salubriter deorsum premat; nec recta quæ egit, sed quæ agere neglexit, aspiciat: ut dum cor ex memoria infirmitatis atteritur, apud humilitatis auctorem robustius in virtute solidetur. Quia & plerumque omnipotens Deus idcirco Rectorem mentes quamvis ex magna parte perficit, imperfectas tamen ex parva aliqua parte derelinquit: ut cum miris virtutibus rutilant, imperfectionis suæ tædio tabescant, & nequaquam se de magnis erigant, dum adhuc contra minima innitentes laborant; sed quia extrema non valent vincere, de præcipuis actibus non audeant superbire.

Non quæ egimus, sed quæ negleximus, ad memoriam revocanda.

Ecce bone vir, reprehensionis meæ necessitate compulsus, dum monstrare qualis esse debeat Pastor invigilo, pulchrum depinxi hominem pictor fœdus; aliosque ad perfectionis littus dirigo, qui adhuc in delictorum fluctibus verfor. Sed in hujus quæso vitæ naufragio orationis tuæ me tabula sustine, ut quia pondus proprium deprimit, tui meriti manus me levet.

(a) Lyr. *consideratione.*

BIBLIOPOLÆ LECTORI.

Invenimus inter alia, quæ nuperrimè acquisivimus, Cimelia Codicem membranaceum in 4to. (ut vocant) majori, manu Seculi (ni fallimur) XIV. exaratum, qui præter aureum Regulæ Pastoralis Librum S. GREGORII M. in fine brevem atque utilem Formulam Prælatorum complectitur. Hanc ANONYMI Tractatiunculam præsentì Opusculo adjungere cùm materiæ affinitas tum ipsa illius brevitæ suasit.

BREVIS ATQUE UTILIS FORMULA PRÆLATORUM.

v. 15.

EXemplum enim dedi vobis Joan. 13. Nota, quod etsi Christus omnibus dederit exemplum bene vivendi, ut dicit Glossa super id ad Rom. 15. *Quæcunque scripta sunt &c.* Christi vita vitæ nostræ & morum est disciplina: tamen præcipue Prælatis & Rectoribus. Ubi sciendum, quod Prælatus debet pro viribus imitari Christum in quinque

v. 4.

I. IN CONCEPTIONE.

II. IN NATIVITATE.

III. IN NOMINE.

IV. IN VITA.

V. IN MORTE.

I. *In Conceptione*: Quia sicut Christus fuit conceptus sine aliqua virginis corruptione, & operatione Spiritus sancti; sic Prælatus debet eligi & præfici aliis sine aliqua precis corruptione aut pretii seu affectionis

tionis carnalis, sed solum inspiratione Spiritus sancti. Aliter sequitur id, quod dixit Christus Joan. 3. *Quod natum est ex carne, caro est, & quod natum est ex spiritu, spiritus est.* Item Christus fuit conceptus vir perfectus, contra eos, qui eligunt pueros in Prælatos. Item plenus virtutibus & scientia. Sic Prælati debet eligi non vitiosus & ignarus; alias *si cæcus cæco ducatum præstet, ambo in foveam inferni cadunt.* Matth. 15. v. 14.

II. *In Nativitate.* Quia Christus natus est valde pauper. *Pannis*, inquit Lucas, *Luc. 2. v. 7.* *eum involvit*, non sericis, non pretiosis vestibus. Quod est contra multos Prælatos, qui pompose induuntur. Item Christus mox natus flevit juxta id: *Vagit infans inter &c.* Sic Prælati quando eliguntur, deberent flere considerantes suam insufficientiam atque periculum, quia *judicium sap. 6. v. 6.* *durissimum fiet in his, qui præsumunt*, ut dicit sapientia.

III, *In Nomine.* Ubi nota, quod Christus habuit quinque nomina, quæ spiritualiter omnes deberent habere Prælati. Primum nomen est *Christus*. Matth. 1, *de qua natus est JESUS, qui vocatur Christus.* Id est unctus oleo, scilicet misericordiæ. Unde ipse dicebat Luc. 6. *Estote misericordes.* Tales deberent esse Prælati, scilicet compati subditis & subvenire eis pro posse. Sicut fecit Christus, qui licet esset sibi valde austerus, tamen aliis fuit valde misericors, ut patet de Magdalena, de Adultera, de Cananea, de Publicano, de Latrone,

ne, quibus omnibus misericordiam fecit. Unde Chysoftomus super *Matth.* „ Si „ Deus benignus, ut quid sacerdos ejus „ austerus? Vis apparere sanctus? Circa „ tuam vitam esto austerus, circa alienam „ autem benignus. Audiant te fratres „ parva mandantem, & grandia videant „ facientem. „ Item Gregorius Nazianzenus in *Apologetico suo*: Qui aliis præest, omni opere post tergum posito, proficere in optimis convenit, ita ut possit profectus sui exemplo invitare & allicere cæteros ad virtutem præcipue per humilitatis à domino nobis traditam formam. Non enim oportet vel vi vel ex necessitate constringere, sed ratione & vitæ exemplis suadere, quoniam omne, quidquid extorquetur invitis cum eo, quod tyrannicum videtur, nec perseverare quidem potest; solet enim deficere, quicquid violenter extrahitur, sicut novellæ arboris, si quis in cacumen inclinet, relaxata rursus in id, quod fuerat, redit. Quod autem ex proposito fit & voluntate, tam legitimum quam certum est, validissimis scilicet vinculis propriæ voluntatis astrictum. Nec hoc dixerim, ut Prælatus non debeat emendare & corrigere delinquentes; sic enim remota justitia cresceret impunita nequitia, sed ut cum omni mansuetudine ac lenitate id agat, considerans quod ipse quoque habet prælatum in cælo, qui eum secundum merita judicabit. Qualem ergo velit erga se Deum superiorem suum, talem suis inferioribus subditis exhibeat, alioquin *judicium sine misericordia fiet in eum, qui non fecit misericordiam.*

Jac. 2. v.

13.

diam. Attendat item diligentissime, quod d. 86. Leo Papa notabiliter sic dicit: Inferiorum ordinum culpæ ad nullos magis referendo sunt, quam negligentes desides-que Prælatos, qui multam sæpe nutriunt pestilentiam, dum severiorem dissimulant adhibere medicinam. Unde & bene super id Cant. *Tempus putationis advenit*, inquit: *Quis ita ad unguem superflua refecavit, ut nil se habere putet putatione dignum? Credite mihi & putata repullulant, & fugata redeunt, & extincta reaccendantur, & sopita excitantur. Parum est semel putasse, semper putandum est, imo & fieri potest, qui semper adsit, quod putari oporteat, si dissimulas, non invenis. Ergo clama, ne cesses &c.* Secundum nomen Christi fuit Nazareus Matth. 2. id est, floridus. Et revera floridus fuit Dominus, quia habuit candorem lilii per incorruptionem virginalem, livorem violæ per humilitatem inextinguibilem, ruborem rosæ per caritatem incomparabilem. De 1mo. Cant. 2. *Ego flos campi & lilium convallium.* De 2do. Isa. 53. *Livore ejus*, id est, humilitate, *sanati sumus*, scilicet a superbia. De 3tio. Eccli. 24. *Ego quasi plantatio Rosæ in Jericho.* Tales deberent esse Prælati. Et si aliquando aliquis florum istorum marcesceret, deberent refluere per pœnitentiam, sicut illi, de quibus Apostolus Philip. 4. *Gavisus sum vehementer, qui tandem aliquando refluistis.* Tertium nomen est Emanuel. Matth. 1. & Isa. 7. quod interpretatur, nobiscum Deus. Hoc nomen deberent habere Prælati, ut scilicet semper essent cum subditis die noctuque quasi pastores cum grege. Unde

c. 2. v. 12.

Isai. 58.

v. 1.

v. 23.

v. 1.

v. 5.

v. 18.

v. 10.

v. 23.

v. 14.

Q

quia

Jerem. 13.

v. 20.

v. 32.

Parte II.

Cap. I.

v. 16.

v. 10.

quia Moyſes ſtetit abſens a populo ſuo XL. diebus, ut acciperet legem à Domino, populus interim adoravit idola, ut patet Exod. 32. & tamen bonos Vicarios eis reliquerat, ſcilicet Aaron & Ur. Quid facient tales, quando dicetur eis à ſummo Paſtore Deo illud Zachariæ: *Ubi eſt grex, qui datus eſt tibi*, ſcilicet in cuſtodiam. Quartum nomen eſt *Filius Altiffimi* Luc. 1. Hoc nomen deberent habere Prælati per altiffimam converſationem & contemplationem. Ubi notandum, quia tres ſunt differentię bonorum filiorum; quidam enim filii alti ſunt, & iſti ſunt incipientes, quidam altiores, & iſti ſunt proficientes, quidam ſunt altiffimi, & iſti ſunt perfecti. Et tales debent eſſe Prælati, quia in tantum diſtare debet à ſubſidis vita Prælatorum, quantum diſtare ſolet à grege vita Paſtorum, ut ait Gregorius in *Paſtorali*. Quintum nomen eſt *JEſUS*, id eſt, Salvator. Hoc nomen debent habere Prælati, ut ſuam & ſubditorum operentur ſalutem, ſicut fecit Dominus 1. Tim. 4. *Attende tibi & doctrinæ inſta in illis, ſic enim te ipſum ſalvum facies, & eos qui te audiunt*. Si hoc nomen in opere habere conarentur Prælati, omnes honorarent eos, quia dicitur Philip. 2. *In nomine JEſu omne genu flectatur*.

IV. Debent eum imitari *in vita*. Chriſtus enim vocatus ad honorem, ſcilicet ad regnum, ut habetur Joan. 6. fugit. Opprobriis vero, id eſt, paſſioni ultro ſe obtulit. Chriſtus innocens fuit in vita, & tamen

tamen in magna continue fuit pœnitentia, sic deberent facere veri Prælati.

V. *In morte.* Quia Christus pro subditis morti se exposuit Joan. 10. *Bonus Pastor animam dat pro ovibus suis.* Fecit ipse primus, quod monuit. Si tales essent Prælati magnam cum Christo remunerationem à Pastorum Principe Deo mererentur. Cui est honor & gloria in secula seculorum.
Amen.

Explicit brevis Formula Prælatorum.

Bayrische
Staatsbibliothek
München

INDEX LOCORUM

SACRÆ SCRIPTURÆ,

QUÆ IN HOC OPUSCULO

CITANTUR.

GENESEO S.

Cap. vers.

3. 14. **P**ectore & ventre repes. 147
4. 4. Et respexit Dominus ad Abel & ad mu-
nera ejus.
5. Ad Cain autem & ad munera ejus non respe-
xit, - & concidit vultus ejus. 107
9. 1. Crescite & multiplicamini, & replete terram. 47
7. Et terror vester ac tremor sit super cuncta ani-
malia terræ. ibid.
18. 20. Clamor Sodomorum & Gomorrhæ multiplica-
tus est. 208
19. 20. Est civitas hîc juxta, ad quam possum fugere,
parva; & salvabor in ea. Nunquid non modica
est, & vivet anima mea in ea? 188
21. Ecce etiam in hoc suscepi preces tuas, ut non
subvertam urbem, pro qua locutus es. ibid.
34. 1. Egressa est Dina, ut videret mulieres regio-
nes illius;
9. Tristemque blanditiis delinivit. 194

EXODI.

15. 6. *Sec. LXX.* Dexterâ manus tuâ, Domine, con-
fregit inimicos. 186
16. 8. Nos enim quid sumus? nec contra nos est mur-
mur vestrum, sed contra Dominum. 91
25. 12. Facies quatuor circulos aureos, - nec unquam
extrahentur ab eis. 76
28. 30. Pones autem in rationali judicii doctrinam & ve-
ritatem - - in conspectu Domini semper. 32
35. Ut audiatur sonitus, quando ingreditur & egredi-
tur sanctuarium in conspectu Domini, & non
moriatur. 39

SACRÆ SCRIPTURÆ.

Cap. vers.

32. 6. Sedit populus manducare & bibere, & surrexerunt ludere. 143
- 27. Si quis Domini est, jungatur mihi: ponat vir gladium super femur suum . . . & proximum suum, 175

LEVITICI.

15. 2. Vir, qui fluxum feminis patitur, imundus erit, 41
19. 14. Non maledices surdo, . . . nec coram cæco pones offendiculum. 226
21. 17. Loquere ad Aaron: Homo de semine tuo per familias, qui habuerit maculam, non offeret panes Domino Deo suo, nec
18. accedet ad ministerium ejus. Si cæcus fuerit, si claudus, si vel parvo, vel grandi & torto naso, si fracto pede, si manu, si gibbus, si lippus, si albuginem habens in oculo, si jugem scabiem, si impetiginem in corpore vel ponderosus. 24

NUMERI.

10. 29. Proficiscimur ad locum, quem Dominus daturus est nobis. . . & eris Dux noster. 139
23. 10. Moriatur anima mea morte justorum, & fiant novissima mea horum similia. 204

DEUTERONOMII.

19. 5. Si quis abierit cum amico suo simpliciter in sylvam ad ligna, . . & percutiat animam ejus. 74
25. 4. Non obturabis os bovi trituranti. 45
32. 42. Et gladius meus manducabit carnes. 175

I. REGUM.

2. 9. Pedes sanctorum suorum fervabit, & impii in tenebris conticescent. 24
- 29. Honorasti filios magis quam me. 52
15. 17. Nonne cum esses parvulus in oculis tuis, caput te constitui in tribubus Israel? 9. 48
24. 6. Post hæc David percussit cor suum, eo quod abscidisset oram chlamidis Saul. 91

INDEX LOCORUM

Cap. vers.

II. REGUM.

2. 22. Loutus est Abner ad Afael dicens : recede , noli
me persequi . . . & mortuus est. 135
7. 27. Invenit servus tuus cor suum , ut oraret te. 124

II. PARALIPOMENON.

19. 2. Impio præbes auxilium , & his , qui oderant Do-
minum , amicitia jungeris : & idcirco iram qui-
dem Domini merebaris , sed bona opera inven-
ta sunt in te , eo quod abstuleris lucos de
terra Juda. 164

LIBRI TOBIÆ,

4. 17. Panem tuum & vinum super sepulturam justi con-
stitue , & noli ex eo manducare & bibere cum
peccatoribus. 151

J O B.

10. 15. Si justus fuero , non levabo caput , saturatus
afflictione & miseria. 116
38. 36. Quis dedit gallo indigentiam. 232
41. 7. Una uni conjungitur , & ne spiraculum quidem
intercedit per eas. 167
14. Membra carnum ejus cohærentia sibi. Ibid.
41. 25. Omne sublime videt , & ipse est rex super uni-
versos filios superbiæ. 48. (137)

P S A L M O R U M.

1. 1. Et in cathedra pestilentia non sedit. 213
22. 4. Virga tua & baculus tuus , ipsa me consolata sunt. 54
29. 7. Ego dixi in abundantia mea , non movebor in
æternum. 236
8. Avertisti faciem tuam à me , & factus sum con-
turbatus. Ibid.
31. 5. Dixi , pronuntiabo adversum me injustitias meas Do-
mino , & tu remisisti impietatem cordis mei. 201
33. 20. Multæ tribulationes justorum , & de omnibus his
liberavit eos Dominus. 115
38. 8. Sec. LXX. Incurvatus sum & humiliatus sum
usquequaque. 26
39. 10. Ecce labia mea non prohibebo , Domine ,

11. tu

S A C R Æ S C R I P T U R Æ.

Cap. veri.

11	tu cognovisti . . & salutare tuum dixi.	176
13.	Cor meum dereliquit me.	124
48.	8. Non dabit Deo propitiationem , nec pretium redemptionis animæ suæ.	156
50.	5. Delictum meum contra me est semper.	197
11.	Averte oculos tuos à peccatis meis.	Ibid.
19.	Cor contritum & humiliatum Deus non spernit.	206
53.	5. Alieni insurrexerunt in me , & fortes quæsierunt animam meam.	173
54.	16. Descendant in infernum viventes.	209
68.	24. Obscurentur oculi eorum , ne videant , & dorsum illorum semper incurva.	5
72.	18. Dejecisti eos , dum allevarentur.	182
74.	5. Dixi iniquis , nolite inique agere : & delinquentibus , nolite exaltare cornu.	206
77.	34. Cum occideret eos , tunc requirebant eum.	115
	61. Tradidit in captivitatem virtutem eorum , & pulchritudinem eorum in manus inimici.	236
79.	6. Potum dedit nobis in lacrymis , in mensura.	197
94.	2. Præveniamus faciem Domini in Confessione.	198
104.	44. Dedit eis regiones gentium , & labores populorum possederunt , ut custodiant justificationes ejus , & legem ejus requirant.	182
107.	7. Salvum me fac dextera tua.	181
111.	9. Dispersit , dedit pauperibus , justitia ejus manet in æternum.	155
118.	97. Quomodo dilexi legem tuam , Domine , tota die meditatio mea est.	76
	106. Juravi & statui custodire judicia justitiæ tuæ.	236
	107. Humiliatus sum usquequaque Domine , vivifica me secundum verbum tuum.	236
119.	7. Cum his , qui oderant pacem , eram pacificus ; cum loquebar illis , impugnabant me gratis.	164
128.	3. Supra dorsum meum fabricaverunt peccatores.	68
131.	9. Sacerdotes tui induantur justitiam.	39
137.	6. Deus humilia respicit , & alta à longe cognoscit.	136
138.	17. Mihi autem nimis honorificati sunt &c.	36
	21. Nonne qui te oderunt , Deus , oderam illos , & super inimicos tuos tabescebam?	

INDEX LOCORUM

Cap. vers.

22. Perfecto odio oderam illos : inimici facti sunt mihi. 163
139. 10. Labor labiorum ipsorum operiet eos. 109
12. Vir linguosus non dirigerur super terram. 127
140. 3. Pone, Domine, custodiam ori meo, & ostium circumstantiæ labiis meis. 126
150. 4. Laudate eum in tympano & choro. 160

P R O V E R B I O R U M.

1. 24. Vocavi & renuistis : extendi manum meam, & non fuit, qui aspiceret : despexistis omne consilium meum &c. 113
1. 28. Tunc invocabunt me, & non exaudiam : mane consurgent, & non invenient me. 113
31. Comedent fructus viæ suæ, suisque consiliis faturabuntur. 141
32. Aversio parvulorum interficiet eos, & prosperitas stultorum perdet illos. 80
3. 11. Fili mi, noli negligere disciplinam Domini, neque fatigeris, cum ab eo argueris.
12. Quem enim diligit Dominus corripit. 115
16. Longitudo dierum in dextera ejus ; in sinistra vero illius divitiæ & gloria. 181
28. Ne dicas amico, vade & revertere, & cras dabo tibi, cum statim possis dare. 150
32. Cum simplicibus sermocinatio ejus. 111
4. 25. Palpebræ tuæ præcedant gressus tuos. 131
5. 1. Fili mi, attende sapientiam, & prudentiæ meæ inclina aurem tuam, ut custodias cogitationes. 124
9. Ne des alienis honorem tuum & annos
10. tuos crudeli ; ne forte impleantur extranei viribus tuis &c. 113
15. Bibe aquam de cisterna tua, & fluenta
16. putei tui ; deriventur fontes tui foras, & in plateis aquas divide. . . . habeto eas solus &c. 72
6. 1. Fili mi, si spoponderis pro amico tuo, defixisti apud extraneum manum tuam, & illaqueatus es verbis oris tui, & captus propriis sermonibus. 88
3. Fac ergo, quod dico, fili mi, & temetipsum libera : quia incidisti in manus proximi tui. Discurre, festina, suscita amicum tuum ; ne
4. ne

S A C R Æ S C R I P T U R Æ.

Cap. vers.

4. ne dederis somnum oculis tuis, ne dormirent
palpebræ tuæ. ibid.
6. Vade ad formicam, ô piger, & considera vias
ejus, & disce sapientiam. ibid.
8. 12. Homo Apostata, vir inutilis; graditur ore per-
verso, annuit oculis, terit pede, digito loqui-
tur, pravo corde machinatur malum, & omni
tempore jurgia feminat. 165
10. 9. Qui ambulat simpliciter, ambulat confidenter. 111
19. In multiloquio non deerit peccatum. 128
11. 25. Anima, quæ benedicit, impinguabitur; & qui
inebriat, ipse quoque inebriabitur. 175
26. Qui abscondit frumenta maledictus in populis. 174
14. 30. Vita carniū sanitas cordis, putredo ossium
invidia. 107
15. 7. Cor stultorum dissimile erit. 141
33. Gloriam præcedit humilitas. 136
16. 15. Abominatio Domini est omnis arrogans. 172
18. Ante ruinam exaltatur spiritus. 136
32. Melior est patiens viro forti, & qui dominatur
animo suo expugnatore urbium. 100
17. 14. Qui dimittit aquam, caput est jurgiorum. 127
18. 4. Aqua profunda verba ex ore viri. Ibid.
9. Qui mollis & dissolutus est in opere suo, frater
est opera sua dissipantis. 220
19. 11. Doctrina viri per patientiam noscitur. 99
15. Pigredo immittit soporem, & anima dissoluta
esuriet. 129
20. 4. Propter frigus piger arare noluit; mendicabit
ergo æstate, & non dabitur. 130
21. Hæreditas ad quam festinatur in principio, in
novissimo benedictione carebit. 153
27. Lucerna Domni spiraculum hominis, quæ in-
vestigat omnia secreta ventris. 118
20. 30. Livor vulneris abstergit mala, & plagæ in se-
retioribus ventris. Ibid.
21. 26. In desideriis est omnis otiosus. 129
Ibid. Qui justus est tribuet, & non cessabit. 155.
27. Hostiæ impiorum abominabiles, quæ offerun-
tur ex scelere. 158
23. 34. Et eris quasi dormiens in medio mari, & quasi
sopitus gubernator amisso clavo. 210

INDEX LOCORUM

Cap. vers.

35. Verberaverunt me, sed non dolui; traxerunt me, & ego non sensi; quando evigilabo, & rursum vina reperiam. Ibid.
25. 28. Sicut urbs patens, & absque murorum ambitu, ita vir qui non potest in loquendo cohibere spiritum suum. 126
26. 10. Qui imponit silentium, iras mitigat. 127
11. Canis reversus ad suum vomitum, & fusc lota in volutabro luti. 202
27. 22. Si contuderis stultum in pila, quasi ptisanas feriente desuper pilo, non auferetur ab eo stultitia ejus. 121
28. 20. Qui festinat ditari, non erit innocens. 153
29. 11. Totum spiritum suum profert stultus, sapiens autem differt, & reservat in posterum. 101

ECCLESIASTES.

3. 7. Tempus tacendi & tempus loquendi. 126
5. 9. Avarus non impletur pecunia, & qui amat divitias, non capiet fructus ex eis. 153
7. 9. Melior est patiens arrogante. 99
11. 4. Qui observat ventum, non seminat; & qui considerat nubes, nunquam metit. 130
11. 9. Lætare juvenis in adolescentia tua. 179

CANTICORUM.

2. 6. Læva ejus sub capite meo, & dextera illius amplexabitur me. 181
3. 8. Uniuscujusque ensis super femur suum, propter timores nocturnos. 211
7. 4. Nafus tuus sicut turris quæ est in Libano. 25. 212
8. 13. Quæ habitas in hortis, amici auscultant, fac me audire vocem tuam. 176

SAPIENTIÆ.

1. 5. Spiritus S. disciplinæ effugiet fictum. 111.
2. 24. Invidia autem diaboli mors intravit in orbem terrarum. 106

ECCLE-

SACRÆ SCRIPTURÆ.

Cap. vers.

ECCLESIASTICI.

7.	15.	Ne iteres verbum in oratione tua.	203
10.	9.	Quid superbit terra & cinis.	136
	15	Quia initium omnis peccati superbia est.	ibid.
11.	10.	Fili, ne in multis sint actus tui.	10
12.	4.	Da bono, & non receperis peccatorem; benefac humili, & ne dederis impio.	151
19.	1.	Qui modica spernit, paulatim decedit.	215
20.	7.	Sapiens tacebit usque ad tempus.	125
	32.	Sapientia abscondita & thesaurus invisus, quæ utilitas in utrisque.	174
32.	1.	Ducem te constituerunt, noli extolli, sed esto in illis quasi unus ex illis.	52
	10.	Adolescens, loquere in causa tua vix; & si bis interrogatus fueris, habeat initium responsio tua.	178
32.	24.	Fili, sine consilio nihil facias, & post factum non pœnitebis.	131
34.	24.	Qui offert sacrificium de substantia pauperis, quasi victimat filium in conspectu patris sui.	158
	30.	Qui baptizatur à mortuo, & iterum tangit illum, quid proficit lavatio ejus?	203

ISA IÆ.

1.	16.	Lavamini, mundi estote.	203
3.	9.	Peccatum suum sicut Sodoma prædicaverunt, nec absconderunt.	207
5.	8.	Væ qui conjungitis domum ad domum, & agrum agro copulatis usque ad terminum loci . . . in medio terræ.	152 & 153
6.	5.	Væ mihi quia tacui.	175
	8.	Ecce ego mitte me.	16
9.	13.	Populus non est reversus ad percutientem se.	121
14.	13.	Ponam sedem meam ad aquilonem, & ero similis altissimo.	48
23.	4.	Erubescere, Sion, ait mare.	195
30.	20.	Et erunt oculi tui videntes præceptorem tuum, & aures tuæ audient verbum post tergum monentis.	192
32.	17.	Cultus justitiæ silentium.	128
34.	15.	Ibi habuit foveam ericius.	110

INDEX LOCORUM

Cap. vers.

40. 9. Super montem excelsum ascende tu, qui evangelizas Sion. 34
43. 25. *Sec. LXX.* Et peccatorum tuorum memor
26. non ero, tu autem memor esto. 197
48. 10. Elegi te in camino paupertatis. 83
52. 11. Mundamini, qui fertis vasa Domini. 31
54. 4. Noli timere quia non confunderis. 82
5. Confusionis adolescentiæ tuæ oblivisceris, & opprobrii viduitatis tuæ non recordaberis, quia dominabitur tui, qui fecit te. 94
54. 11. Paupercula tempestate convulsa. 83
56. 4. Hoc dicit Dominus evnuchis: qui custodierint
5. sabbatha & elegerint, quæ volui, & fœdus meum tenuerint: dabo eis &c. 194
10. Canes muti non valentes larrare. 38
11. Ipsi Pastores ignoraverunt intelligentiam. 5
57. 11. Mentita est, & mei non est recordata, neque cogitasti in corde tuo, quia ego tacens, & quasi non videns. 67
58. 1. Clama, ne cesses: quasi tuba exalta vocem tuam. 39
3. *Sec. LXX.* In diebus jejuniorum vestrorum inveniuntur voluntates vestræ, in iudicia & rixus jejunatis, & percutitis pugnis. 145
5. Nunquid tale est jejunium, quod elegi? sed frange esurienti panem tuum, & egenos vagosque induc in domum tuam. 146
9. Adhuc loquente te dicam, ecce adsum. 23
61. 8. Ego Dominus diligens iudicium & odio habens rapinam in holocausto. 153
66. 2. Ad quem respiciam, nisi ad humilem, & quietum, & trementem sermones meos. 136

J E R E M I Æ.

1. 6. *A a a*, Domine Deus, ecce nescio loqui, quia puer ego sum. 16
10. Ecce constitui te hodie super gentes & super regna, ut evellas & destruas, & disperdas & dissipes, & ædifices plantas. 218
3. 8. Et tenentes legem nescierunt me. 5

S A C R Æ S C R I P T U R Æ.

Cap. vers.

3. 1. Si dimiserit vir uxorem suam, & illa recedens duxerit virum alium, nunquid revertetur ad eam ultra? &c. 192
3. 9. Frons mulieris meretricis facta est tibi: noluisti erubescere. 94. 191
4. 4. Ne forte egrediatur ut ignis indignatio mea, & succendatur, & non sit, qui extinguat propter malitiam studiorum vestrorum. 213
5. 3. Attrivisti eos, & renuerunt accipere disciplinam. 21
6. 29. Frustra conflavit conflator, malitiæ eorum non sunt consumptæ. 123
9. 5. Docuerunt linguam suam loqui mendacium, ut inique agerent laboraverunt. 109
15. 7. Interfeci & perdidi populum istum, & tamen à viis suis non sunt reversi. 121
23. 2. Visitabo super vos juxta fructum studiorum vestrorum. 213
39. 9. *Sec. text. heb. & Sec. LXX.* Princeps cocorum destruxit muros Jerusalem. 143
48. 10. Maledictus qui prohibet gladium suum à sanguine. 174
51. 9. Curavimus Babylonem, & non est sanata. 121

T H R E N O R U M.

2. 14. Prophetæ tui viderunt tibi falsa & stulta, ut te ad pœnitentiam provocarent. 38
3. 48. Divisiones aquarum deduxit oculus meus. 197
4. 1. Quomodo obscuratum est aurum optimum, mutatus est color optimus, dispersi sunt lapides sanctuarii in capite omnium platearum? 58

E Z E C H I E L I S.

4. 1. Sume tibi laterem, & pones eum coram te, & describes in eo civitatem Jerusalem &c. 71
8. 8. Fili hominis, fode parietem. 68
Et cum fodissem parietem, apparuit ostium unum:
9. Et dixit ad me ingredi, & vide
10. abominationes pessimas . . . depictæ erant in pariete. 68. & 99
13. 5.

INDEX LOCORUM

Cap. vers.

13. 5. Non ascendistis ex adverso, nec opposuistis munus pro domo Israel, ut staretis in prælio in die Domini. 38
18. Væ his qui consuunt pulvillos sub omni cubito manus, & faciunt cervicalia sub capite universæ ætatis ad capiendas animas. 63
16. 14. Perfecta eras in decore meo, quem posueram super te, dicit Dominus; & habens fiduciam in pulchritudine tua, fornicata es in nomine tuo. 235
22. 18. Versa est mihi domus Israel in scoriam: omnes isti æs & stannum, & ferrum, & plumbum in medio fornacis. 121
23. 3. Fornicatæ sunt in Ægypto in adolescentia sua: fornicatæ sunt; ibi subacta sunt ubera earum, & fractæ sunt mammae pubertatis earum. 53. 191
24. 12. Multo labore sudatum est, & non exivit de ea nimia rubigo ejus, neque per ignem. 122
32. 19. Quo pulchrior es descende, & dormi cum incircumcisis. 135
34. 4. Quod fractum est non alligastis, & quod abjectum est non reduxistis. 53
4. Vos autem cum austeritate imperabatis eis, & cum potentia. 64
18. Cum ipsi limpidissimam aquam biberetis, reliquam pedibus vestris turbabatis; Et oves meæ quæ conculcata... hæc bibebant. 6
36. 5. Dederunt terram meam sibi in hæreditatem cum gaudio & toto corde ex animo. 180
44. 20. Sacerdotes caput suum non radent, neque comam nutient, sed tondentes attondeant capita sua. 61

DANIELIS.

4. 27. Nonne hoc est Babylon magna quam ego ædificavi in domum regni, & in robore fortitudinis meæ, & in gloria decoris mei. 11

OSEÆ.

SACRÆ SCRIPTURÆ.

Cap. vers.

OSEÆ.

2. 8. Dedi eis frumentum, vinum & oleum; & argentum multiplicavi eis, & aurum, quæ fecerunt Baal. 170
4. 9. Et erit sicut populus sic Sacerdos. 58
5. 1. Laqueus ruinæ populi mei Sacerdotes mali. 7
8. 4. Ipsi regnaverunt & non ex me: principes existerunt, & ego ignoravi. 4
9. 8. Facti sunt domui Israël in offendiculum iniquitatis. 7

JOELIS.

2. 15. Sanctificate jejunium. 146

AMOS.

1. 13. Secuerunt prægnantes Galaad ad dilatandum terminum suum. 169

HABACUC.

2. 6. Væ ei, qui multiplicat non sua: usquequo aggravat contra densum lutum? 142

SOPHONIÆ.

1. 14. Ecce dies Domini venit magnus & horribilis,
15. dies iræ dies illa, dies tenebrarum & caliginis, dies nebulæ & turbinis. . . angulos excelsos. 112

AGGÆI.

1. 6. Qui mercedes congregavit, misit eas in sacculum pertusum. 158

ZACHARIÆ.

7. 5. Cum jejunaretis & plangeretis in quinto & in septimo mense per hos septuaginta annos, numquid jejunium jejunastis . . . vobismet ipsis bibistis. 146

MALA-

INDEX LOCORUM

Cap. verſ.

MALACHIÆ.

2. 7. Labia Sacerdotis custodiunt scientiam, & legem
requirent ex ore ejus; quia Angelus Domini
exercituum est. 39

MATTHÆI.

5. 9. Beati pacifici, quoniam filii Dei vocabuntur. 166
15. Non potest civitas abscondi... neque accendunt
lucernam... ut luceat omnibus, qui in do-
mo sunt. 13
16. Videant opera vestra bona, & glorificent Pa-
trem vestrum, qui in cœlis est. 224
23. Si offers munus tuum ad altare, & ibi recor-
datus fueris, quia frater tuus habet aliquid
24. adversum te... & tunc veniens offeres mu-
nus tuum. 161
6. 1. Attendite, ne justitiam vestram faciatis coram
hominibus. 15. 224
2. Amen dico vobis, receperunt mercedem suam. 223
3. Nesciat sinistra tua, quid faciat dextera tua. 149
5. Amen dico vobis, receperunt mercedem suam. 223
6. 25. Plus est anima quam esca, & corpus quam ve-
stimentum. 151
7. 3. Quid autem vides festucam in oculo fratris tui,
& trabem in oculo tuo non vides? 102
13. Lata & spatiosa via est, quæ ducit ad perdi-
tionem. 58
10. 16. Estote prudentes sicut serpentes, & simplices
sicut columbæ. 108
34. Nolite arbitrari, quia venerim pacem mittere
in terram, non veni pacem mittere sed gla-
dium. 163
12. 36. Omne verbum otiosum, quod locuti fuerint
homines, reddent de eo rationem in die
judicii. 128
13. 28. Inimicus homo hoc fecit. 165
15. 11. Non quod intrat in os, coinquinat hominem,
sed quod procedit ex ore, coinquinat ho-
minem. 147

14. Si

S A C R Æ S C R I P T U R Æ.

Cap. vers.

14. Si cæcus cæco ducatum præbeat, ambo in fo-
veam cadunt. 5
16. 26. Quid prodest homini, si totum mundum lu-
cretur, animæ vero suæ detrimentum fa-
ciat? 54
18. 6. Qui scandalizaverit unum de pusillis istis, qui
in me credunt, demergatur in profun-
dum maris. 7
19. 11. Non omnes capiunt verbum hoc. 194
20. 25. Scitis, quia principes gentium dominantur eo-
rum . . . sed ministrare. 52
28. Qui Filius hominis non venit ministrari, sed
ministrare. 136
23. 23. Decimatis mentham, anethum & cuminum,
& relinquitis, quæ graviora sunt legis, judi-
cium & misericordiam & fidem. 216
24. 24. Liquantes culicem, camelum glutientes. 216
24. 45. Quis putas, est fidelis dispensator & prudens,
quem constituit Dominus super familiam suam
ut des illis in tempore tritici mensuram. 232
24. 48. Quod si dixerit malus ille servus in corde suo,
moram fecit Dominus venire, & cœperit . . .
cum hypocritis. 52
25. 35. Esurivi, & non dedistis mihi manducare: sitivi,
& non dedistis mihi bibere;
36. hospes eram . . . non visitastis me. 152
41. Discedite à me maledicti in ignem æternum,
qui paratus est diabolo & angelis ejus. Ibid.
28. 10. Ite, dicite fratribus meis. 13

M A R C I.

9. 49. Habet sal in vobis, & pacem habere in-
ter vos. 40. 160

L U C Æ.

2. 42. Cum factus esset annorum duodecim, remansit
puer JESUS in Jerusalem. 178
46. Invenierunt illum in templo sedentem in me-
dio doctorum audientem illos & interrogan-
tem. 178

INDEX LOCORUM

Cap. vers.

8. 9. Jam securis ad radicem arboris posita est, omnis arbor, quæ non facit . . . in ignem mittetur. 156
6. 24. Væ vobis divitibus, qui habetis consolationem vestram. 83
25. Væ vobis, qui ridetis nunc, quoniam flebitis. 86
27. Diligite inimicos vestros, benefacite his, qui oderunt vos: & orate pro persequentibus & calumniantibus vos. 102
30. Omni petenti te tribue. 151
41. Quid autem vides festucam in oculo fratris tui, & trabem in oculo tuo non vides. 102
7. 47. Remittuntur ei peccata multa, quia dilexit multum. 195
8. 14. Semen autem quod in spinis cecidit, hi sunt, qui audierunt verbum . . . fructum. 26
9. 62. Nemo mittens manum suam ad aratrum, & respiciens retro, aptus est regno cælorum. 190
12. 23. Plus est anima quam esca, & corpus quam vestimentum. 151
42. Quis putas, est fidelis dispensator & prudens, quem constituit Dominus . . . mensuram. 232
47. Servus qui cognovit voluntatem Domini sui, & non præparavit, & non fecit secundum voluntatem ejus, vapulabit multis. 209
13. 27. Recedite à me operarii iniquitatis, nescio, qui estis. 4
14. 12. Cum facis prandium aut cœnam, noli vocare amicos tuos, neque fratres tuos, neque cognatos, neque vicinos divites . . . tibi. 150
15. 7. Gaudebo super uno peccatore pœnitentiam agente, magis quam super nonaginta novem justis, qui non indigent pœnitentia. 196
16. 13. Nemo potest duobus dominis servire. 56
24. Pater Abraham miserere mei, & mitte Lazarum, ut intingat extremum digiti sui in aquam, ut refrigeret linguam meam, quia crucior in hac flamma. 143
25. Recepisti bona in vita tua. 182

S A C R Æ S C R I P T U R Æ.

Cap. vers.

17. 10. Cum feceritis omnia, quæ præcepta sunt nobis,
dicite, servi inutiles sumus, quod debuimus
facere, fecimus. 149
18. 12. Jejunio bis in sabbatho. 145
14. Omnis, qui se humiliat, exaltabitur. 136
21. 19. In patientia vestra possidebitis animas vestras. 100
34. Attendite autem vobis, ut non graventur cor-
da vestra in crapula & ebrietate. 56
& curis hujus mundi. 147
35. Tanquam laqueus enim veniet super omnes,
qui sedent super faciem omnis terræ. 147
24. 49. Vos autem sedete in civitate, quoadusque in-
duamini virtute ex alto. 178

J O A N N I S.

1. 12. Quotquot autem receperunt eum, dedit eis
potestatem filios Dei fieri. 26
5. 30. Non quæro voluntatem meam; sed voluntatem
ejus, qui misit me patris. 141. & 142
Non possum facere à me ipso quidquam, sicut
audio judicio. 142
6. 15. JESUS ergo cum cognovisset, quia venturi es-
sent, ut raperent eum, & facerent eum re-
gem, fugit iterum in montem ipse solus. 8
14. 27. Pacem relinquo vobis, pacem meam do vobis. 162
16. 12. Multa habeo vobis dicere, sed nunc non po-
testis illa portare. 108
22. Iterum videbo vos, & gaudebit cor vestrum, &
gaudium vestrum nemo tollet à vobis. 26
21. 17. Si diligis me, pasce oves meas. 13

A C T U U M A P O S T O L O R U M.

2. 22. J E S U M Nazarenum virum approbatum
23. à DEO in vobis doloribus infer-
24. ni. 218
33. Quid ergo faciemus, viri fratres? 219

INDEX LOCORUM

Cap. vers.

38. Pœnitentiam agite , & baptizetur unusquisque vestrum. 206. 219
9. 4. Quis es Domine. 219
10. 26. Surge ne feceris , & ego ipse homo sum. 49
20. 26. Contestor vos hodierna die , quia mundus sum à sanguine omnium : non enim subterfugi , quo minus annuntiarem omne consilium Dei vobis. 75
22. 4. Ego sum JESUS Nazareus , quem tu prosequeris. 219
8. Surgens ingredi civitatem , & ibi dicetur tibi , quid te oporteat facere. ibid.
23. 6. Viri fratres , ego Phariseus sum , filius Phariseorum , de spe & resurrectione mortuorum ego judicor. 167

AD ROMANOS.

1. 22. Dicentes enim se esse sapientes , stulti facti sunt. 27
7. 23. Video aliam legem in membris meis , repugnantem legi mentis meæ , & captivum me ducentem in lege peccati , quæ est in membris meis. 204
8. 15. Non accepistis spiritum servitutis iterum in timore , sed spiritum adoptionis filiorum , in quo clamamus : Abba pater. 120
12. 3. Non plus sapere quam oportet sapere , sed sapere ad sobrietatem. 40
16. Nolite prudentes esse apud vosmetipsos. 141
18. Si fieri potest , quod ex vobis est , cum omnibus hominibus pacem habentes. 164
13. 3. Vis non timere potestatem ? bonum fac , & habebis laudem ex illa. 231
11. Hora est jam nos de somno surgere. 232
13. Non in comessionibus & ebrietatibus. 147
14. 3. Qui non manducat , manducantem non judicet. 144
21. Bonum est non manducare , neque bibere vinum , neque in quo frater tuus scandalizatur. 147
16. 19.

Cap. vers.

16. 19. Voio vos sapientes esse in bono, simplices autem in malo. 108

AD CORINTHIOS PRIMÆ.

1. 12. Ego sum Pauli, ego Apollo, ego vero Cephæ. 96
 26. Non multi sapientes secundum carnem. 93
 27. Quæ stulta sunt mundi, elegit Deus, ut confundat sapientes. Ibid.
 3. Non potui vobis loqui quasi spiritualibus, sed quasi carnalibus. Tanquam parvulis in Christo lac vobis potum dedi, non escam. 212
 3. Cum sit inter vos zelus & contentio, nonne carnales estis? 159
 18. Si quis videtur inter vos sapiens esse in hoc sæculo, stultus fiat, ut sit sapiens. 93
 4. 21. Quid vultis? In virga veniam ad vos. 50
 5. 1. Auditur inter vos fornicatio & talis fornicatio, 2. qualis nec inter gentes. . . . ut tolleretur de medio vestrum, qui hoc opus fecit. 96
 6. 4. Secularia igitur iudicia si habueritis, contemnibiles, qui sunt in Ecclesia, illos constituite ad iudicandum. 57
 9. Neque fornicatores, neque idolis fervientes. . . . regnum Dei possidebunt. 190
 11. Et hæc quidem fuistis; sed abluti estis, sed sanctificati estis. 206
 13. Esca ventri & venter escis: Deus autem & hunc & has destruet. 147
 7. 1. De quibus scripsistis mihi: bonum est homini mulierem non tangere. . . . virum habeat. 187
 2. Propter fornicationem autem unusquisque suam uxorem habeat. . . . & uxor viro. 42. 187
 5. Nolite fraudare invicem, nisi forte ex consensu ad tempus, ut vacetis orationi. 189
 7. 9. Melius est nubere quam uri 190
 29. Qui habent uxores, tanquam non habentes sint: & qui flent tanquam non flentes: & qui gaudent, tanquam non gaudentes. 185
 30. Qui emunt, tanquam non possidentes; & qui utuntur hoc mundo, tanquam non utantur. 180

INDEX LOCORUM

Cap. verſ.

	31. Præterit enim figura hujus mundi.	185
	35. Hoc ad utilitatem vestrâ dico, non ut laqueum vobis injiciam; sed ad id quod honestum est observiendi.	189
8.	8. Esca nos non commendat Deo.	147
	9. Videte, ne forte hæc licentia offendiculum fiat infirmis.	225
	11. Et peribit infirmus in tua conscientia frater, propter quem Christus mortuus est.	
	12. Sic autem peccantes in fratres, & percutientes conscientiam eorum infirmam in Christum peccatis.	225
9.	9. Non obturabis os bovi trituranti.	45
	20. Factus sum Judæis tanquam Judæus.	43
10.	13. Tentatio vos non apprehendat, nisi humana.	27
	33. Sicut & ego per omnia omnibus placeo.	65
11.	31. Si nosmetipsos dijudicaremus, non utique judicaremur.	198
13.	4. Caritas patiens est, benigna est.	101
14.	38. Si quis autem ignorat, ignorabitur.	5
15.	33. Corrumpunt enim bonos mores colloquia mala.	
	34. Evigilate justi, & nolite peccare.	232

AD CORINTHIOS SECUNDÆ.

1.	17. Nunquid levitate usus sum? aut quæ cogito, secundum carnem cogito, ut sit apud me, Est, & Non.	142
	23. Non quia dominamur fidei vestræ, sed adjutores sumus gaudii vestri: nam fide statis.	50
2.	17. Sicut ex Deo coram Deo in Christo loquimur.	172
3.	17. Ubi spiritus Domini, ibi libertas.	120
4.	5. Nos autem servos vestros per Christum.	50
5.	13. Sive mente excedimus, Deo: sive sobrii simus, vobis.	43
	15. Si Christus pro omnibus mortuus est. . .	13
6.	2. Ecce nunc tempus acceptabile, ecce nunc dies salutis.	113
7.	6. Qui parce seminat, parce & metet.	150
	7. Hilarem enim datorem diligit Deus.	149
	13. Non	

S A C R Æ S C R I P T U R Æ.

Cap. vers.

13. Non ut aliis sit remissio, vobis autem tribulatio, sed ex æqualitate . . . fit supplementum. ibid.
- 11 29. Quis infirmatur, & ego non infirmor? Quis scandalizatur, & ego non uror? 43. 73.

A D G A L A T A S.

1. 10. Si adhuc hominibus placerem, Christi servus non essem. 65
1. O insensati Galatæ, quis vos fascinavit? 24
3. Sic stulti estis, ut cum spiritu cœperitis, nunc carne consummamini. ibid.
5. 22. Fructus autem Spiritus est caritas, gaudium, pax. 159
6. Si præoccupatus fuerit homo in aliquo delicto, vos, qui spirituales estis, instruite huiusmodi in spiritu mansuetudinis, considerans te ipsum, ne & tu tenteris. 70
2. Invicem onera vestra portate, & sic adimplebitis legem Christi. 100. 186

A D E P H E S I O S.

4. 3. Solliciti servare unitatem spiritus in vinculo pacis: unum corpus & unus spiritus, sicut vocati estis in una spe vocationis vestræ. 159
14. Non circumferamur omni vento doctrinæ. 141
31. Omnis amaritudo & doctrina & ira & indignatio & clamor & blasphemia tollatur à vobis, Cum omni malitia. 101
6. 9. Et vos domini ea facite illis, remittentes minas, scientes quod & illorum & vester Dominus est in cœlis. 102
15. Calceati pedes in præparatione Evangelii pacis. 92
- 14

A D P H I L I P P E N S E S.

2. 8. Quia Redemptor noster humiliavit semetipsum, factus obediens usque ad mortem. 137

INDEX LOCORUM

Cap. vers.

3. 19. Quorum Deus venter est . & gloria in confusione ipsorum. 147
4. 10. Gavissus sum in Domino vehementer , quoniam tandem aliquando refloruitis pro me sentire , sicut & sentiebatis : occupati etiam eratis. 94

AD COLOSSENSIS.

2. 23. Quæ sunt rationem quidem habentia sapientiæ in superstitione & humilitate , non ad parcendum corpori, non in honore aliquo ad saturitatem carnis. 144
5. 5. Et avaritia quæ est idolorum servitus. 70
20. Filii , obedite parentibus vestris in Domino :
21. & patres , nolite ad iracundiam provocare filios vestros. 87
22. Servi , obedite dominis carnalibus. 92

AD THESSALONICENSES PRIMÆ.

2. 7. Facti sumus parvuli in medio vestrum. 50

AD THESSALONICENSES SECUNDÆ.

1. 3. Gratias agere debemus Deo semper pro vobis ,
4. fratres pro patientia vestra & fide. 97
2. 1. Rogamus autem vos , fratres , per adventum Domini nostri JESU Christi . . . quasi instet dies Domini. 97
3. 14. Si quis non obedit verbo nostro , per epistolam hunc notate : & non commisceamini cum illo, ut confundatur. 165
15. Et nolite ut inimicum existimare illum, sed corripite ut fratrem. 165

AD TIMOTHEUM PRIMÆ.

3. 1. Si quis episcopatum desiderat , bonum opus desiderat. 18
2. Opor-

SACRÆ SCRIPTURÆ.

Cap. vers.

2. Oportet autem Episcopum irreprehensibilem
esse. Ibid.
4. 3. Discedent qui a fide . . . prohibentium nu-
bere, abstinere à cibis, quos Deus creavit ad
percipiendum cum gratiarum actione, fide-
libus & his, qui cognoverunt veritatem. 147
12. Præcipe hæc & doce : nemo adolescentiam
tuam contemnat. 179
13. Dum venio, attende lectioni. 76
5. 1. Senioreni ne increpaveris, sed obsecra ut pa-
trem, 82
8. Qui suorum & maxime domesticorum curam non
habet, fidem negavit, & est infideli de-
terior. 61
23. Modico vino utere propter stomachum & fre-
quentes tuas infirmitates. 147
6. 1. Quicumque sunt sub iugo servi, dominos suos
omni honore dignos arbitrentur. 92
10. Radix omnium malorum est cupiditas. 28
17. Divitibus huius sæculi præcipe non superbe
sapere, neque sperare in incerto divitiarum
suarum. 83

AD TIMOTHEUM SECUNDÆ.

2. 4. Nemo militans Deo implicat se negotiis secula-
ribus, ut ei placeat, cui se probavit. 56
4. 1. Testificor coram Deo & JESU Christo, qui ju-
dicaturus est vivos & mortuos, per adventum
ipsius & regnum ejus, prædica verbum, instæ
oportune, importune. 41
4. 2. Argue obsecra, increpa in omni patientia &
doctrina. 133

AD TITUM.

1. 9. Ut potens sit exhortari in doctrina sana, & eos,
qui contradicunt, redarguere. 39
15. Quia omnia munda mundis, coinquinatis autem
& infidelibus nihil est mundum. 147

INDEX LOCORUM

Cap. vers.

2. 15. Hæc loquere , & exhortare & arguere cum
omni imperio. 133

AD HEBRÆOS.

8. 13. Quod enim antiquatur & senescit, prope in-
teritum est. 93
9. 4. Aureum habens thuribulum & arcam testa-
menti in qua urna aurea habens
manna , & virga Aaron. 54
11. 36. Sancti ludibria & verbera experti insuper &
37. vincula & carceres , lapidati sunt , secti sunt ,
tentati sunt , in occasione gladii mortui sunt. 93
12. 5. Fili mi , noli negligere disciplinam Domini ,
neque fatigeris cum ab eo argueris. Quem
enim diligit Dominus castigat : flagellat au-
tem omnem filium , quem recipit. 115
9. Patres quidem carnis nostræ habuimus erudi-
tiores , & reverebamur eos in recipien-
do sanctificationem ejus. 116
12. 12. Remissas manus & dissoluta genua erigite , &
gressus rectos facite pedibus vestris.
13. Ut non claudicans quis erret , magis autem
sanetur. 24
14. Pacem sequimini cum omnibus , & sanctimo-
niam , sine qua nemo videbit Deum. 159
13. 4. Fornicatores autem & adulteros judicabit Deus. 190
7. Mementote præpositorum vestrorum , qui vobis
locuti sunt verbum Dei , quorum intuentes
exitum conversationis , imitamini fidem. 93

S. JACOBI.

1. 19. Sit omnis homo velox ad audiendum , tardus
autem ad loquendum. 129
26. Si quis putat se religiosum esse , non refrenans
linguam suam , sed seducens cor suum , hu-
jus vana est religio. Ibid.

Cap. vers.

3. 1. Nolite plures magistri fieri , fratres mei. 8
 8. Inquietum malum , plena veneno mortifero. 128
 14. Quod si zelum amarum habetis , & contentiones
 sunt in corde vestro , nolite gloriari & men-
 daces esse adversum veritatem , non est ista
 15. sapientia desursum descendens , sed terrena ,
 animalis , diabolica. Quæ autem desursum
 17. est sapientia , primum quidem pudica est , de-
 inde pacifica. 160
 4. 4. Quicumque voluerit amicus esse seculi hujus ,
 inimicus Dei constituitur. 203

I. BEATI PETRI.

2. 9. Vos autem genus electum , regale sacerdo- 36
 tium.
 3. 15. Parati semper ad satisfactionem omni poscenti
 vos rationem , de ea quæ in vobis est spe. 77
 4. 11. Si quis administrat , tamquam ex virtute quam
 administrat Deus. 149
 11. Si quis loquitur , quasi sermones Dei. 171
 5. 1. Seniores qui in vobis sunt , obsecro consenior
 & testis Christi passionum , qui & ejus quæ
 in futuro revelanda est , gloriæ communica-
 2. tor. Pascite , qui in vobis est gregem Dei. 60
 Providentes non coacte sed spontanee secundum
 Deum , neque turpis lucri gratia , sed vo-
 luntarie. 61
 3. Non dominantes in clero , sed forma facti gre-
 gis. 52

II. BEATI PETRI.

1. 5. Ministrare in fide vestra virtutem , in virtute
 6. autem scientiam , in scientia autem abstinentiam ,
 in abstinentia autem patientiam. 144
 2. 16. Correctionem habuit suæ vesaniæ subjugale mu-
 tum quod in hominis voce loquens prohi-
 buit Prophetæ insipientiam. 117

21. Mc.

INDEX LOCORUM

Cap. vers.

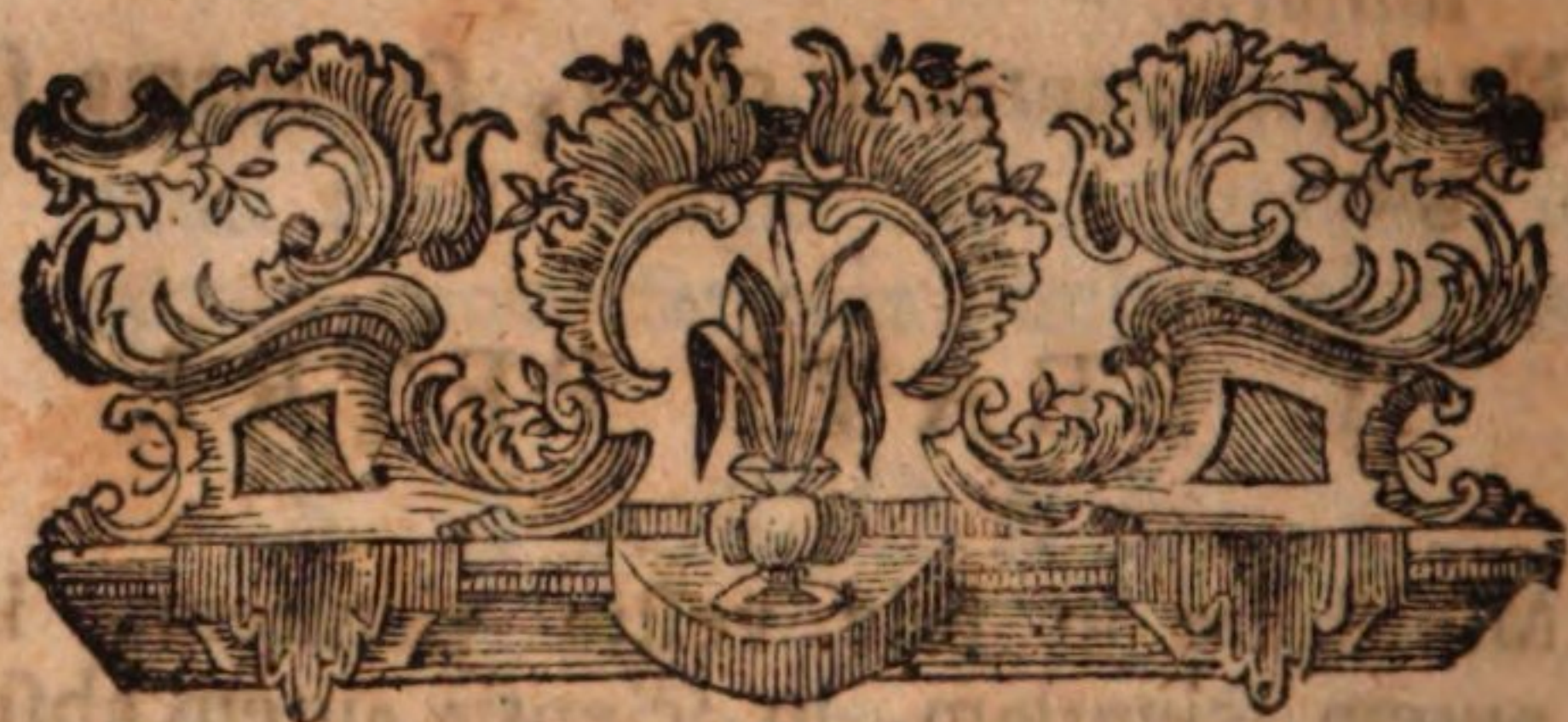
21. Melius erat eis non cognoscere viam iustitiæ,
quam post agnitionem retrorsum converti. 221
21. Contigit illis illud veri proverbii: canis rever-
sus ad suum vomitum, & sus lota in volu-
tabro luti. 202

I. BEATI JOANNIS.

4. 28. Perfecta caritas foras mittit timorem. 120

APOCALYPSIS.

3. 2. Esto vigilans, & confirma cetera, quæ mori-
tura erant: non enim invenio opera tua ple-
na coram Deo meo. 221
15. Utinam frigidus esses, aut calidus: sed quia te-
pidus es, & nec frigidus nec calidus, inci-
piam te evomere ex ore meo. 221
18. Collyrio inunge oculos tuos, ut videas. 26
29. Ego quos amo arguo, & castigo. 115
4. 6. In medio sedis, & in circuitu sedis, quatuor
animalia plena oculis ante & retro. 89
14. 4. Hi sunt, qui cum mulieribus non sunt coinqui-
nati: Virgines enim sunt, & sequuntur agnum
quocunque ierit. 194
22. 27. Qui audit, dicat: veni. 176

INDICULUS CANONUM,
QUI EX HOC OPUSCULO
DESUMPTI SUNT.

EX PRIMA PARTE DECRETI.

Dist. 38. can. 10. Quia ea quæ Dei sunt.	5
Dist. 43. can. 1. Sit rector discretus in silentio.	37
Dist. 44. Initio Princeps coquorum muros Jerusalem.	144
Dist. 45. can. Sed illud in fine.	53
Dist. 49. Initio. & can. 1. Cæcus quippe est qui.	23
Dist. 83. can. Nemo quippe.	7

EX SECUNDA PARTE DECRETI.

C. 2. q. 7. c. 13. Oves quæ pastori suo &c.	91
c. 57. Admonendi sunt subditi ne plus.	138
C. 11. q. 3. c. 3. Præcipue . . . scire etenim Prælati debent, quia &c.	87

DE POENITENTIA.

Dist. 3. c. 13. Qui amissa plangunt.	202
c. 14. Qui admissa plangit.	Ibid.
c. 15. Lavamini.	203
c. 16. Baptizatur quippe à mortuo.	Ibid.

INDEX RERUM, QUÆ IN HOC OPUSCULO CONTINENTUR.

A.

- Aaron* rationale in pectore vittis ligatum gerens, quid significet. *Pag.* 31. Aaron coram Domino iudicium filiorum Israel in pectore gestare, quid sit. 32
- Abiectum* reduci, quid sit. 53
- Abigail* laudabiliter culpam tacuit Nabal ebrio, quam digesto ei detexit. 134
- Abner* interpretatur Patris lucerna. 135. Quorum formam exhibeat. *Ibid.*
- Aversa* hasta persequentem feriens, quid significet. *Ibid.*
- Abstinentes* qui admonendi sint. 143. 145
- Abstinentia* cuius sit meriti. 146. Abstinentia caro maceretur, dum mens ad præcepta charitatis tenditur. 37. Castitati famulatur abstinentia. *Ibid.* Abstinentiæ insidiatur impatientia. 144. Et superbia. *Ibid.* Abstinentia non nisi ex aliis virtutibus commendatur. 146. Qui abstinentiam à concordia separat, Deum in tympano, sed non in choro laudat. 160. Abstinentiam commendat misericordia in pauperes. 146. In cassum per abstinentiam corpus atteritur, si inordinatis motibus mens dissipetur. *Ibid.*
- Adamas* contra ferrum durus, hircorum sanguine factus mollis, quid significet. 113
- Adolescentia* aliquando in scriptura juvenus vocatur. 179
- Adversitatis* utilitas cum prosperitatis periculo comparatur. 9. Quomodo admonendi, qui adversitatis labore fatigantur. 183
- Adversa* Dei beneficio contingunt. 182. Spe hæreditatis

tatis æternæ gaudeant, qui adversitate humiliantur. 183.
Vid. *Flagella Dei. Tribulatio.*

Adulterium. Rector adulterii reus est, qui sponsæ Christi, non Christo placere studet. 63

Ædificationis fraudem perpetrât, qui bona, quæ agit, occultat. 223

Æger. Quæ ægris monita danda. 115. &c. Scelus est ægris medelam, quam possumus, denegare. 174. Ægro quem medicus desperat, cuncta concedit, quæ desiderat. 182. Sanandus vero à multis, quæ appetit, prohibetur. *Ibid.*

Ægritudo flagellum Dei est filios castigantis. 115. Salus cordis est molestia corporis. *Ibid.* Quanti sit muneris molestia corporalis. 117. In curanda ægritudine medicus ægrotantis consulit debilitati. 229

Ægyptus. In Ægypto ubera subigi, quid sit. 191. In Ægypto pubertatis mammas frangi, quid sit. *Ibid.*

Æs. Quis in æs in medio fornacis vertatur. 122

Albugo in oculo, quid significet. 26

Alienus. Cur alieni à nobis dicantur spiritus maligni. 114. 173

Altare Dei est anima iusti. 99. Fossa altaris, quid significet. *Ibid.*

Altum. In alto stantes casum timeant. 193

Ambitio. Ambitus & avaritiæ idololatria. 70

Ambitiosi à Pastoris repellendi sunt officio. 4

Amicus. Cum amico ad silvam ire, quid sit. 75. Malorum amicitiiis incaute juncti, culpis ligamur. 163

Amor proximi. Contra amorem proximi peccant, qui bona occule agendo, mala de se opinari permittunt. 223

Anethum. Cur Christus Pharisæis exprobaverit, quod anethum decimarent. 216

Angulus. Anguli excelsi, quid significant. 112

Anima iusti est altare Dei. 99. Prægnantes Galaad cur animæ dicantur. 169. Anima dissoluta, quomodo esurire dicatur. 129. Anima navi adversum flumen conscen.

I N D E X

- scendenti similis. 220. Animarum cura, ars artium regimen animarum. 4. Animarum curam renuere, cur non liceat. 13
- Animalia* intra parietem, quid significant. 69
- Antichristus* dicitur vas damnatum. 167. Antichristi prædicatorum & Satellitum concordia quam noxia. *Ibid.*
- Aperire* iniquitatem peccantium, quid sit. 38. *Aperire* illatas molestias aliquando utile. 125
- Apostoli* sunt pastores primi. 39. Cur super ipsos in linguarum specie Spiritus S. infederit. *Ibid.*
- Aquam* dimittere, quid sit. 127. *Aquam* de cisterna sua bibere, quid sit. 172. In plateis aquas dividere, quid sit. *Ibid.*
- Arare.* Propter frigus piger dicitur non arare. 130
- Arca.* Quid sit, Rectorem exemplo Moïsis coram testamento Arca Dominum de dubiis consulere. 44. Arca tabulas, virgam simul & manna continens, quid significet. 54. Vectibus arcam portare, quid sit. 77. Per arcam S. Ecclesia figuratur. 76
- Argentum* qui Dominus nobis multiplicet. 170
- Arietes* in gyro ponere, quid sit. 73
- Armum* dextrum & separatim divina lege in sacrificium Sacerdos accipiens, quid significet. 34. Cur pectusculum cum armo Sacerdoti tribuatur. *Ibid.*
- Arrogans,* quomodo abominatio Domini sit. 172
- Arrogantiæ* & impatientiæ affinitas. 99
- Ars* nulla doceri præsumitur, nisi prius perdiscatur. 3.
- Ars artium regimen animarum. 4
- Asael* typum tenet iracundorum. 135
- Ascendere* ex adverso, quid sit. 38
- Avaritia.* Impetiginem habet in corpore, qua avaritia vastatur in mente. 27. Avaritia in parvis non refrenata, sine mensura dilatatur. *Ibid.* Avaritia idolorum servitus. 70
- Avarus,* avium more, esca rerum terrenarum devorata, peccati laqueo strangulatur. 153. Avaro divitiæ non profunt. 154. Avarus ab æterno patrimonio exhaeres fiet. *Ibid.* Avaro quid sit contra se deorsum lutum aggravare. 152

Aurum

Aurum in Sacerdotis habitu, quid significet. 35. 36.
Auro significatur excellentia sanctitatis. 58. Qui dica-
 tur *Aurum* obscurari. *Ibid.* Qui Dominus auro nos
 dicit. 170

B.

Babylonia curata, nec tamen sanata, quid significet. 121

Baculus quid significet. 54

Balaam ab Angelo, asinae cui infidebat comminante cor-
 reptus, quid significet. 117. *Balaam* homo insanus
 à subjugali muto corripitur. *Ibid.* *Balaam* vocem
 mutavit non mentem. 118. *Balaam* breve fuit com-
 punctionis tempus. 204

Baptismus. Quis post baptismum tangere dicatur mor-
 tuum. 203. Petrus baptismo poenitentiam pramitten-
 dam esse docuit. 206

Baptizari à mortuo, quid sit. 203

Beatitudo æterna per dexteram Dei exprimitur. 181

Benevoli, quomodo admonendi. 104. *Benevolus* non
 sit otiosus benefactorum laudator. 105

Benignitas patientiae comes. 101

Bonum propter se ipsum, non propter poenae metum
 amandum. 120. Bona imperfecta non adjuvant, nec
 nocent mala non consummata. 204. Qui bona nequi-
 dem inchoant, quomodo admonendi. 217. Quomo-
 do corripiendi, qui bona publice & mala occulte
 agunt. 222. Qui bona occulte agendo malum de se
 opinari sinunt, quibus argumentis deterrendi. 223.
 Bona agenda esse, ut potestas non timeatur, cur Pau-
 lus dixerit. 231. Qui mundi bonis abutuntur, ii ju-
 stius damnantur. 182. Bona temporalia calamitatis
 solatia sunt, non præmia. 180

Boves duodecim æneum mare portantes, quid significant. 45

Byssus torta cocco bis tincto adjuncta in superhumerali,
 quid significet. 37

C.

Cæcus pastor, quis dicatur. 24. Coram cæco offendi-
 culum ponere, quid sit. 226

S

Celebs.

INDEX

- Cælebs.* Monita cælibem vitam agentibus danda. 189.
Cælibes terrenis sollicitudinibus implicati onera conjugii non evadunt. *Ibid.* A fornicatione imprimis sibi caveant cælibes. 190. Si procellas tentationum vincere nequeunt, conjugii portum petant. 190. Cælibibus conjugium licitum, nisi voto sint obstricti. *Ibid.*
- Cain* invidia incitatus fratrem occidit. 107. Livor sacrificii fuit seminarium fratricidii. *Ibid.*
- Calamitatis* folatia sunt bona temporalia, non præmia. 180
- Calidus* dicitur, qui bona studia & arripit, & consummat. 221. Cur calidus aut frigidus quisque esse quaeritur. *Ibid.*
- Camelum* glutire, quid sit. 216
- Canis* reversus ad vomitum, quid significet. 202. Canes muti qui dicantur. 28
- Canticum* singulariter agno cantant virgines. 194
- Capilli* in capite significant cogitationes in mente. 61
- Caput* radere, cur Sacerdotes in lege prohiberentur. *Ibid.*
- Caritas* cocco bis tincto quomodo similis. 56. Caritas unitatis est lex Christi. 100. 186. Virtutum mater est & custos. 98. Cum minime est patiens, caritas non est. *Ibid.* Duo sunt caritatis præcepta, Dei amor & proximi. 16. Ex eodem fonte caritatis diversa fluunt. *Ibid.* Caritas quo benigne descendit ad ima, valenter recurrit ad summa. 44. Sola caritas nostrum sacrificium Deo acceptum reddit. 102. Caritas alieni laboris opera, nostra sine labore facit. 106. Qui metu terrentur, ad caritatem proficiant. 120. Nihil Deo pretiosius virtute dilectionis, & diabolo nihil desiderabilius extinctione caritatis. 166
- Caro* quid significet. 107. Peccata carnis expertis, quæ sint monita danda. 190. Præterita peccata defleant, futura devitent. 191
- Castitas* per byssum significatur. 37. Castitati famulatur abstinentia. *Ibid.*
- Castra* contra Jerusalem erigere, quid sit. 73. Per medium castrorum transire, quid sit. 176
- Castus.* Qui sint monendi peccata carnis ignorantes. 193.
Pro-

- Promissa caste viventibus. 194. Casti in scriptura vo-
cantur Evnuchi. *Ibid.*
- Casus.* In alto stantes casum timeant. 193
- Cathedra* vel judicis vel præsidentis esse solet. 213. In
cathedra pestilentiae sedere, quid sit. *Ibid.*
- Cervicalibus* caput jacentis excipere, quid sit. 63
- Chanaan* terra cur Israeliticæ plebi promissa. 182
- Chlamis.* David oram chlamidis Saulis silenter incidens,
quid significet. 90
- Chorda* in cithara diversimode pulsata, quid significant. 97
- Chorus.* Quid sit Deum in tympano & choro laudare. 160
- Christus* per naturæ nostræ consortium proximus noster.
75. Cur in carne venerit. 8. Prospera fugere, adver-
saque non timere nos docuit. *Ibid.* Ante annum suæ
ætatis tricesimum magister noluit fieri hominum. 178.
In medio doctorum sedens, non docet, sed interro-
gat. 179. Cur in monte orationi inhæreat, & mira-
cula in urbibus exercent. 41. Cur Rex fieri noluerit,
& ad crucis patibulum sponte venerit. 8. Deus post
tergum stans nos admonuit. 192. Ad patientiam nos
cogit, tot & tanta ab hominibus patiendo. 119. Chri-
sti & Patris una est voluntas. 141. Non à semetipso
quemquam judicat. 142
- Cisternam* fodiens, cur eam operire jubeatur. 232. Quid
sit, prædicatorem aquam de cisterna sua bibere. 172
- Civitas.* Quid significant tres civitates refugii, ad quas
confugiebant incauti homicidii rei. 74. Civitates mu-
nitæ, quid significant. 112. Civitates munitas cadere,
quid sit. *Ibid.* In civitate sedere, quid sit. 178
- Clamor.* Peccatum cum clamore, qui differat à peccato
cum voce. 208
- Claudus* Pastor quis dicatur. 24
- Clavum* in mari amittere, quid significet. 210
- Coccus* bis tinctus in sacerdotis habitu, quid significet. 36
- Cocus.* Princeps cocorum quid significet. 143
- Cogitationes* terrenæ quibus animantibus similes. 69. Co-
gitata afflictio mentem tergit, quam cogitata tantum
iniquitas inquinavit. 201
- Collyrio* oculos inungere, quid sit. 26

I N D E X

- Color* optimus quid significet. 58. Qui mutetur color optimus. *Ibid.*
- Comam* cur Sacerdotes nutrire prohibeantur. 61
- Communio* membrorum unius corporis, imago societatis fidelium. 106. Bona, quæ facere non possumus, amando nostra facimus. *Ibid.*
- Compassione* Rector debet esse singulis proximus. 42
- Concordia*. Qui linguam non refrænat, concordiam dissipat. 127. *Vide etiam* fol. 159. 161. Inter malos quam noxia. 167
- Concupiscentia*. Quid iis, qui concupiscentia repentina peccant, faciendum. 209. 210
- Conjugium*. Qui sint admonendi conjugati. 184
- Conspergio* quid sit. 86. 228
- Constantia* sapientibus, non vero stultis propria 141
Amor pacis zelum & constantiam non inflectat. 162
- Contemplatio*. Rector sit contemplatione suspensus. 42
- Conversio*. Quid ad veram requiratur. 217
- Copula* solum suscipiendæ prolis gratia concessa. 187
- Cornu*. Quid sit delinquentes exaltare cornu. 206
- Correctio* fraterna, utilis & necessaria. 125. Amore pacis non omittenda. 162
- Correctio & Correptio* clavis est &c. 38. Qua mente facienda. 50. 51. Correptio vehemens sit circumspecta. 74. *Plura de correptione vide.* 64. 68. 70. 71
- Crudelis* cur dicatur Angelus Apostata. 114. Annos suos crudeli tradere, quis dicatur. *Ibid.*
- Culicem* liquare, quid sit. 216
- Culpa* fit suggestionem, delectationem & consensu. 200
Culpam flere, quid sit. 203. Homines hominibus subegit. 46
- Cura* rerum sæcularium Pastori quam noxia. 55

D.

- David* significat humilem vitam Sanctorum. 9. 64. 84.
85. 90. 183
- Defendere*. Nihil ad defendendum puritate tutius. 109.
Mentes fallaci defensione semper circumdatae, per civitates munitas signantur. 112

Defi-

R E R U M.

<i>Defigere</i> manum suam apud extraneum, quid sit.	88
<i>Desidia</i> mentis effectus. 129. Vanæ hujus vitii excusationes.	130
<i>Deus.</i> Dei sinistra & dextera quid significant. 181. Hostes Dei in sinistra ejus proficiunt, in dextera franguntur. <i>Ibid.</i> Ante faciem Dei stare, quid sit. 193. Mira Dei erga peccatores misericordia. <i>Ibid.</i> Quanta debeat esse spes de Dei misericordia. 198. Sæpe Deus eo citius peccata cordis abluir, quo hæc exire ad opera non permittit. 201. Dei justitiam quinam venalem putent.	151
<i>Diabolo</i> nihil desiderabilius est extinctione caritatis. 166. Diabolus pœnitentem virum securitatis pestiferæ blanditiis seducit. 138. Ejus filii sunt, qui jurgia seminant.	165
<i>Dignitates</i> licet fugiendæ, sunt tam invite subeundæ. 15. In dignitatum culmine periclitatur humilitas. 48. In alto stantes casum timeant.	193
<i>Dilectionis</i> testimonium est cura passionis.	13
<i>Dina</i> typus animæ torpentis, diaboli artibus deceptæ.	198
<i>Discalceati</i> domus, quid significet.	14
<i>Disciplina</i> jura sic exercenda, ut pietas non deferatur.	53
<i>Discordes</i> quomodo admonendi.	159
<i>Discretio</i> per nasum exprimitur. 25. 221. Medicis tam corporum quam animarum valde necessaria.	228
<i>Divites</i> quomodo admonendi.	83
<i>Divitiæ</i> & gloria cur in sinistra ponantur.	181
Divitiarum amator ex illis fructum non capit.	153
<i>Doctores</i> quare in scriptura Prophetæ dicantur.	38
Quid sit, Doctores sibi sumere laterem.	71
Per vectes arcæ significantur.	77
<i>Doctus</i> tanto minus quis est, quanto minus est patiens.	99
<i>Dominatio</i> Pastoribus interdicta.	53
<i>Domini</i> quomodo sint admonendi.	91
<i>Dona</i> Dei in nos collata.	170
<i>Dormire</i> & dormire, quæ differant. 89. In medio mari dormire, quid sit.	210

I N D E X

- Dorsa* quinam dicantur in Ecclesiæ corpore. 5
 Quomodo supra dorsum Pastoris fabricent peccato-
 res. 68
Duplicitas quantus labor, ericio similis. 110

E.

- Ecclesia* per arcam adumbratur. 76. 77. Per Galaad
 significatur. 169
Elatio. In cogitatione se animus elevans iram iudicis
 provocat. 11. Qui parva cavent, ad maiora perpetranda ipsa sua elatione impelluntur. 182. Remedium contra elationem. 236
Elati per Saulem significantur. 84. Quomodo admonendi. 128. Elatae menti diabolus dominatur. 236. 237. Sub Jerusalem specie virtute superbiens anima reprobat. 235
Eleemosina. 148
Ensem poni super femur, quid sit. 211
Episcopatus, quomodo bonum opus dicatur. 18
 Quomodo laudabile sit, Episcopatum desiderare. *Ibid.*
Epulo dives, cur linguam suam aquæ gutta refrigerari petat. 143. Hic, non quod aliena rapuerit, sed quod propriis infructuose usus fuerit, damnatus perhibetur. 156. Illic plenius mala recipit, quia hic fuerat nec per bona conversus. 182
Ericio similis, qui dissimulanter agit. 110. Ericius foveam habet in reprobis. *Ibid.*
Eunuchi qui in scriptura dicantur. 194
Exemplum virtutis proximo debent iusti. 223
Ezechias alienigenis aromatum cellas ostendens, cui iram Dei incurrerit. 10
Ezechiel personam repræsentat Præpositorum. 68. 71.
 Cur filius hominis vocetur, antequam ad cœlestia contemplanda ducatur. 236

F.

- Facies*. Ante faciem Dei stare, quid sit. 193
Ferrum quid significet. 73. Quis ferrum fiat in fornace. 122
Ficul-

<i>Ficulnea</i> . Quid sit ficulneam sine fructu terram occu- pare.	156
<i>Fideles</i> unius corporis sunt membra,	106
<i>Fiducia</i> magnæ securitatis est simplicitas actionis.	111
<i>Flagella</i> Dei metuentes & propterea innocentem viventes, quomodo admonendi.	120
<i>Flagellati</i> ad pœnitentiam revocamur. 118. Vid. <i>Ad- versitas</i> .	
<i>Flere</i> non flendo, quid sit.	185
<i>Fœminæ</i> quomodo sint admonendæ.	82
<i>Fontes</i> derivare foras, quid sit.	172
<i>Foramen</i> in pariete quid significet.	70
<i>Fornicationem</i> Paulus atrocioribus criminibus annumerat.	190
<i>Fossa</i> altaris quid significet.	99
<i>Fracturam</i> ligamen adstringit, cum culpam disciplina deprimit.	53
<i>Frater</i> defunctus sine filiis, uxore relicta, quid signi- ficet.	13
<i>Frigidus</i> dicitur, qui bona consummanda nec inchoat.	221
<i>Fru mentum</i> accipere & abscondere, quid sit.	174

G.

<i>Galaad</i> interpretatur acervus testimonii. Per <i>Galaad</i> Ec- clesia exprimitur. Prægnantes <i>Galaad</i> qui sint.	169
<i>Gallus</i> in nocte profunda altus edens cantus, & ante- quam cantet alas excutens, iisque se ipsum feriens, quid significet.	232. 233
<i>Gaudere</i> non gaudendo, quid sit.	185
<i>Gibbus</i> quid significet.	25
<i>Gladium</i> à sanguine prohibere, quid sit. 174. Super femur ponere, quid sit.	211
<i>S. GREGORIUS</i> Pontificatum delitescendo fugit.	1
<i>Grex</i> vocatur populus sub Præsule.	30
<i>Gula</i> dediti quomodo admonendi.	143
<i>Gurgites</i> altus fluminum parvæ, sed innumera replent pluviarum guttæ.	214

INDEX

H.

<i>Heretici</i> per pręgnantes Galaad figurantur.	169
Quomodo admonendi.	170
<i>Hebetes</i> quę sint monendi.	92
<i>Hel</i> erga filios falsa pietas, ipsi & illis pernicioſa.	52
<i>Herbę</i> quę animalia quędam nutriunt, quędam vero occidunt, quid ſignificent.	78
<i>Hæreditatem</i> non accipiunt filii, niſi per flagellę diſciplinam.	116
<i>Homo</i> homini æqualis, ſed alios aliis culpa poſtponit.	146
Conditus eſt, ut ratio animam, anima corpus poſſideat.	100
<i>Honor</i> noſter quis ſit.	114
<i>Hortus</i> . In hortis Eccleſia habitare quę dicatur.	176
<i>Hoſtes</i> Dei in ſiniſtra ejus proficiunt, dextera franguntur.	181
<i>Humiles</i> per Davidem ſignificantur. 84. Humiles quomodo admonendi.	58

<i>Humilitas</i> , ficta quę ſit. 15. 51. Ignavia ſub humilitatis ſpecie velatur. 137. Cur Paulus ſuperſtitioni humilitatis ſpeciem jungat. 144. Humilitati pertinacia opponitur. 15. In dignitatibus periclitatur. 48. In virginitate ſervanda. 195. Humilitate nihil ſublimius.	137
<i>Hyacinthus</i> in habitu ſacerdotis, quid ſignificet.	35
Quomodo ſe habeat ad carbunculum.	196

<i>Hypocrita</i> quis ſit. 52. Parva peccata caver, & majora committit. 216. Sepulchrum eſt dealbarum.	223
--	-----

I.

<i>Jacob</i> videns Angelos aſcendentes & deſcendentes, quid ſignificet.	43
<i>Idolum</i> in pariete depictum, quid ſignificet.	70
<i>Jejunium</i> ſanctificare, quid ſit.	146
<i>Jeremias</i> prædicationis officium expavit, ſed non reſtitit.	16

Ignavia

<i>Ignavia</i> sub humilitatis specie velatur.	137
<i>Ignorantia</i> peccata unde proveniant.	10
<i>Imitari.</i> Frustra aliorum facta recte laudat, qui non imitatur.	105
<i>Impatientes</i> quomodo admonendi. 98. Quomodo differant ab iracundis.	134
<i>Impatienia</i> abstinentiæ insidiatur.	144
<i>Imperitia</i> Pastorum increpatur.	5
<i>Impetigo</i> quid significet.	27
<i>Impudentes</i> quomodo sint monendi.	94
<i>Impuri</i> seu versipelles, quomodo admonendi.	109
<i>Inconstantes</i> quomodo sint admonendi.	140
<i>Increpare</i> debemus vitia, & non quiescere.	163
<i>Infirmis</i> offendiculum fieri, studiose vitandum.	226
<i>Inimicorum</i> dilectio. 102. Inimicos Dei odio perfecto odisse, quid sit.	163
<i>Iniquos</i> qui pace fociat, iniquitati vires administrat.	167
<i>Injuria.</i> Aliqui non statim, sed diu post illatas sibi injurias ultionem inquirunt.	103
<i>Innocentia</i> peccatis desiderii amittitur. 121. Innocentiae torpenti præferenda fervens poenitentia.	195
<i>Inspiratio.</i> Sapientia deserit, quos diu renuentes vocavit.	113
<i>Instare</i> opportune & importune, quid sit.	41
<i>Intercessor</i> ad Deum non accedat, qui per culpam displicet.	23
<i>Invidi</i> quomodo admonendi.	105
<i>Invidia</i> ad gravissima scelera viam parat.	107
<i>Ira</i> stimulus aliquando zelus justitiæ putatur.	132
<i>Iracundi</i> & impatientis differentia.	134
<i>Isaias</i> laudabiliter appetit prædicationis officium per altaris calculum ante purgatus.	16

INDEX

Judex. Qui sunt in Ecclesia contemptibiles ad judican-
dum constituendi. 57

Judicium extremum. In examine recti judicis mutat me-
rita ordinum qualitas actionum. 196

Jurgia feminantes quomodo admonendi. 165

Justi sæpe innoxie tentantur. 203. Iniqui in quibusdam
dam bonis, & justi in tentationibus ad malum, inter
se comparantur. 204

Juvenes quomodo sint admonendi. 82

L.

Lacryma. Divisas ex oculis aquas deducere, quid
sit 197. Sordidæ sunt plangentis pec-
cata, quæ non deserit. 202

Lati quomodo admonendi. 86. Voluntas propria ad
lætitiâ pertinet. 145

Lapides sanctuarii quid significant. 58

Laudare, frustra quem quis præsumit, cujus facta non
imitatur. 105. Laudantes illicita, quomodo arguendi,
207

Lenitas cum severitate miscenda. 53. Vid. *Mansuetudo*.

Levita quomodo manus suas Deo consecrasse dicantur.
163

Levitas mentis sananda, & inconstantia vincenda. 142

Lex Dei data est, ut sacrificia Satanæ prohibebat. 170.
Lex Christi est caritas, 100. 186

Ligna in sylva succidere, quid significet. 74

Lingua discrete frænanda, non semper liganda. 125

Qui linguam non refrænât, concordiam dissipat. 127

Lippus

Lippus quid significet. 26

Loquacitas Rectoribus cavenda, 41. *Loquacitatis* mala quanta sint. 127. *Loquacitas* gulæ comes. 145

Loqui, quis ex Deo, & coram Deo loquatur. 172

Loth Sodomam fugiens ardentem, & Segor inveniens, quid significet. 187

Lutum. Avaro quid sit, contra se densum lutum aggravare. 152

Luxuriam læti ex propinquo habent, 86. *Ex gula* oritur. 143

Luxuriosi quomodo admonendi. 191

M.

Magisterium, à quibus onus leve credatur. 3

Imperiti ad magisterium venire non audeant. *Ibid.*

Magisterium utile adversitas. 9

Malitia vitiorum mater. 102

Mala punica fidei unitatem significant. 40

Mala non consummata non nocent. 204. Qui mala occulte agunt, & bona publice, quomodo corripiendi. 222. Qui mala de se opinari, occulte bona agentes, permittunt, quantum delinquant. 225

Mali. Juncta cum malis amicitia bonis nociva, & à Deo reprobata. 163. 164. Inter malos concordia noxia. 167

Mammæ pubertatis in Ægypto frangere, quid sit. 82

Mamma quid significet. 54

Mansueti quomodo monendi. 131

Manus Pastoris fracta, quid significet. 25. Sit munda, quæ

INDEX

- quæ diluere fordes curat. 31. Manum defigere apud extraneum, quid sit. 88
- Marc.* Profundum maris quid significet. 5. Per vocem maris quomodo Sidon ad verecundiam adducitur. 195. In medio mari quis dormiat. 210
- Mare* æneum ante fores templi ad ingredientium manus abluendas, quid indicet. 44
- Medicina* five corporis five mentis indivise adhibita fervire divisibiliter debet. 229
- Medicus.* Quorundam temeritas, qui ignari vulnere animarum se medicos profitentur. 4. Aliorum medicus non sit, qui in facie vulnus portat. 21. Imperitus est medicus, qui suum nesciens, alienum vulnus vult curare. 171. Ægro quem desperat, cuncta quæ concupiscit, concedit. 183
- Membra* sicut unius corporis ita & unius societatis per officium diversa at invicem congruentia, unam fiunt. 106
- Mens* ventris nomine significatur. 118. Mens humana aquæ comparatur. 126. Discrete curanda est, ut languori simul obvietur, & debilitati. 229
- Mentham* decimare, quid sit. 216
- Metus.* Qui metu tenentur, ad caritatem proficiant. 120
- Mola* asinaria quid significet. 7
- Molestias* illatas aperire aliquando utile. 125
- Moyſes* præesse noluit multitudini, & tamen obedivit. 17. Intus Dei arcana considerat, foris onera carnalium portat. 44. Quam artificiose Jethro cognatum à gentilitatis errore abstraxerit. 139. Deum populo irascentem videns, quid fecerit. 176. A secreto Dei exiens & facie velata populo loquens, quid significet. 232
- Multiloquii* censura. 126

R E R U M.

Mundus quis esse negligat post lavacrum. 203

Mundus. Stulta mundi sapientia. 92. 93. Hujus mundi
figura qui prætereat. 185

Munitiones circa latera ædificare, quid sit. 72

Murum pro domo Israel pastorem opponere, quid sit.
38. Muri Jerusalem virtutes animæ pacem supernam
desiderantis significant. 144. Quomodo à cocorum
principe muri Jerusalem destruantur. *Ibid.*

N.

Nabal culpam cur Abigail tacuit. 134

Nabuchodonosor ob superbiam in bellum versus. 11

Nasus discretionem significat. 25. 212

Nathan solerter Davidem propria sententia ferit. 85

Natura omnes homines genuit æquales. 46

Navi adversus flumen conscendenti anima similis est. 220

Nescit Dominus eos, qui, quæ Domini sunt, nesciunt. 5

Nox cæcitatem nostræ infirmitatis indicat. 211

Nubes sunt pravorum hominum oppugnationes. 130

O.

Obdurati acerbe nonnunquam, & quandoque suaviter
sunt admonendi. 121

Obsidionem ordinari circa laterem, quid sit. 71. 72

Occidit fratrem & amicum, qui increpationis gladio,
nec eis, quos diligit, parcit. 177

Oculi in corpore Ecclesiæ qui sint. 5

Oleum

<i>Oleum</i> significat molliem pietatis. 54. Quomodo Dominus oleum suum tribuat.	170
<i>Onera</i> invicem portanda.	186
<i>Opera</i> bona quare occultanda, & revelanda. 224. Per impatientiam disperguntur. 99. Opera mala lugentibus, quid consilii dandum.	196
<i>Operantes</i> bene pro humano favore rem infiniti pretii vili vendunt.	223
<i>Opes</i> qui augere ambit, vitare peccatum negligit.	153
<i>Opus.</i> Bonorum operum tempus dum prævenitur, meritum amittitur.	130
<i>Oratio.</i> Verbum in oratione iterare, quid sit.	203
<i>Ori</i> cur non paries sed ostium ponendum.	126
<i>Ossa</i> quid significant.	107
<i>Ostium</i> quid significet. 68. Ori ponendum.	126
<i>Ociosum</i> verbum quid sit.	Ibid.

P.

<i>Pacati</i> quomodo sint monendi.	162
<i>Pacifici</i> quomodo admonendi.	167
<i>Palpebras</i> dormire, quid sit. 89. Quomodo palpebræ gressus præcedant.	131
<i>Paries</i> duritiem significat subditorum.	68
<i>Pater.</i> Patrum exempla indefinenter debet intueri sacerdos. 32. Patres nostri antiqui, non reges hominum, sed pastores fuere pecorum.	46
<i>Patiens</i> melior expugnatore urbium. 100. Patientes quibus consiliis muniendi.	101
<i>Patientia</i> est custos nostræ conditionis.	100
	<i>Patriam</i>

Patriam cœlestem suam putantibus, in hac velut aliena labores tolerandi. 116

S. Paulus Apostolus animarum rector præstantissimus. 18. Cur Paulus ab Areopagitis dictus sit seminiverbicus 41. Paulus singulis fuit compassione proximus, præ cunctis contemplatione suspensus. 42. Quomodo Paulus omnibus placere studeat, & non studeat 65. Sapientibus & insipientibus debitor, quomodo utrosque doceat? 93. Quomodo protervos Corinthios confundat? 96. Thessalonicenses pusillanimes laudibus erigit. 97. Cur patientiam Timothei, Tito æmulationis studium commendet. 133. Magnus susceptæ Ecclesiæ colonus est. *Ibid.* Cur Dominus Paulo prostrato & correpto statim facienda non dixerit. 219. Persecutor immanis diu destructus debuit jacere, ut eo solidius post in bonis surgeret. *Ibid.* Ex caritate personam infidelium in se expressit. 43. Ejus constantia ex devicta mentis levitate. 142. Sermonem pro infirmitate auditorum moderatur. 232. Cur bona agenda esse dixit, ut potestas sæculi non timeretur. 231. A Phariseis & Sadducæis unitis oppressus, malam eorum concordiam solvit. 167. Cur se à sanguine omnium mundum esse dixerit. 175

Pauperes quomodo monendi & consolandi sint. 82
Utrum pauperi peccatori danda eleemosyna. 151
De spoliis pauperum non facienda eleemosyna. 158

Pax. Qui servare pacem non curat, ferre fructum spiritus recusat. 159. Pacis cultoribus quæ monita danda. 162. Quomodo Christus venerit non pacem mittere sed gladium. 163. Cum impiis non tenenda. *Ibid.*

Peccator quomodo dicatur exaltare cornu. 206. Cum peccatoribus pax nulla est tenenda. 163

Peccata cordis Deus eo citius abluit, quo hæc exire ad opera non permittit. 201. Peccata ex infirmitate & ex malitia in quo differant. 213. Peccatum tribus modis impletur. Suggestione, delectatione & consensu. 199. 200. Peccata cogitationum quomodo fiant, & facta

- facta quomodo ignorentur. 11. Qui illicita quæ faciunt, laudant, plus ore quam opere delinquant, & hi quid facere debeant. 207. Peccatum cum voce, & peccatum cum clamore quid sit. 208. In factis peccare & in studiis, quomodo differant. 213. Peccatis venialibus & crebris obnoxii quomodo monendi. 214. Peccata eleemosynis redempta non iteranda. 151. Non tantum universa sed etiam singula peccata sunt deplenda. 197. Peccata operum quomodo plangenda. 196. Item cogitationum. 199. Quid peccata fatentibus nec caventibus dicendum. 208
- Pecuniam* in sudario ligare, quid sit. 21
- Perseverantia*. Quid prædicandum his, qui inchoata bona non consummant. 210
- Pertinaces* quomodo monendi. 140
- Pertinacia* humilitati opponitur. 15
- Pes fractus* quid signet in Pastore. 25
- S. Petrus* Ecclesiæ principatum tenens, contra solos malos erectus est. 49. Petri humilitas erga Cornelium. Zelus contra Ananiæ & Sapphiræ culpam. 49. 50. Increpationem Pauli libenter accipit. 64. Cur Judæos prius increpaverit de his, quæ fecerant, quam moneret, quid facerent. 218
- Pietas* falsa quæ & cujus sit. 53
- Piger*. Quomodo admonendi pigri. 128
- Pigritia* pravi effectus. 129
- Platearum* nomine præsentis vitæ latitudo signatur. 58
- Plumbum* quis in fornace inveniat. 122
- Poculum* amaræ potionis mellis dulcedine temperatum quid significet. 138
- Pœnitentes* quomodo à diabolo decipiantur. 198
- Pœnitentia* peccati modum adæquat. 201. Quibus modis excitandi, qui peccata, quæ deserunt, non plangunt. 205. Pœnitentiam baptismo præmittendam credidit Petrus. 206. Sine emendatione inanis est. 202. Non est mera cessatio à peccatis. 205

- Pœnitere.* Quid facere debeant, qui peccata deplorant operum. 197. De quibus monendi, qui sola cogitatione peccarunt. 199
- Porta.* Quid sit de porta usque ad portam ire. 176
- Potentiam* bene regit, qui & tenere illam noverit, & impugnare. 49
- Potestas* multis tempestatibus obnoxia. 21. Regia Sanctorum. 36. Potestatum secularium erga Religionem Christianam reverentia. 4
- Præcipites* quomodo sint admonendi. 128
- Prædicare* præ nimia humilitate formidantes, quomodo admonendi, 173. Qui ad prædicationem immature profiliunt, quomodo admonendi. 177
- Prædicator* quæ gallo similis. 231. Quis prædicator Dei sit, quis non sit, 177. Prædicatoris officium quam difficile ac laboriosum. 226
- Pregnantes* Galaad cur dicantur animæ. 169
- Prælatura* appetitum temperet timor. 2
- Prælium.* In prælio stare in die domini, quid sit. 38
- Præsumptio.* Qui de confidentia virium inordinate securi sunt, per negligentiam inopinate moriuntur. 234
- Prævidere.* Quæ futura prævidentur, cum præsentia fuerint, minoris virtutis fiunt. 212
- Probatio.* Qui in probatione fiant æs, stannum, ferrum & plumbum. 122
- Proficere.* In via virtutis non proficere, deficere est. 210
- Propheta* cur doctores in S. Scriptura quandoque dicantur. 38
- Prosperitatis* damna cum fructibus adversitatis comparantur. 9. Quomodo sint monendi, qui prosperis rebus utuntur. 179
- Protervi* quomodo sint admonendi. 95
- Proximi* salutis procurandæ incumbendum. 14. Proximi malum, qui respicit & negligit, ejus mortis author fit. 125
- Pugnus* ad iram pertinet. 146
- Pulchritudo* in manus inimici quomodo tradatur. 236
- Quandonam fiducia suæ pulchritudinis animus attolitur. 235
- Pulvillos* sub omni cubito manus consuere, quid sit. 63
- Pupilla* albuginem tolerans quid significet. 26

<i>Purpura</i> auro & hyacintho permixta in habitu Sacerdotis, quid signet.	36
<i>Pusillanimes</i> quomodo admonendi sint.	96

R.

<i>Radere</i> caput, cur sacerdotes prohiberentur.	61
<i>Raptores</i> sunt, qui non vocati à Deo, sed sua cupidine accensi ad culmen regiminis accedunt. 4. Quæ monita alienorum bonorum raptoribus danda.	152
<i>Rationale</i> Aaron quid significet.	31
<i>Regimen</i> animarum ars arrium. 4. Quæ sint regiminis pastoralis virtutes.	54
<i>Rego.</i> Summus locus quandonam bene regatur.	50
<i>Reprehendere.</i> Reprehendi à subditis gaudent rectores boni.	65
<i>Reprobi</i> Foveam habet ericius in reprobis. 110. Unde exterius proficiunt, inde ab intimis cadunt.	182
<i>Reptilia</i> intra parietem quid significant.	69
<i>Rubigo</i> vitiorum igne tribulationis non purgata mentis obturatæ signum.	122

S.

<i>Saccus.</i> Quid sit mittere pecuniam in saccum pertusum.	159
<i>Sacerdotes</i> dicuntur, qui fidelibus præfunt. 61. Quid sit, sacerdotem gestare in pectore iudicium filiorum Israel in conspectu Domini. 32. Cur armum cum pectusculo hostiæ Lex tribuat Sacerdoti. 34. In utroque humero super humerali regatur Sacerdos. 35. Cur prohibeantur caput radere, & comam nutrire. 61. Præconis officium suscipit, quisquis ad Sacerdotium accedit. 39. Sacerdos tale cor cogitationes fluxæ non possideant. 31. Sacerdos prædicationis noscius, est præco mutus. 39. Lapidés sunt sanctuarii. 58. 59. Eorum vestimenta sunt bona opera. 39. Verbo & exemplo doceant. 39. 40. Sacerdotes mali causa sunt ruinæ populi. 7. Quanta pœna cruciandi.	Ibid.
<i>Sacerdotium</i> accipiens præconis officium suscipit.	39
<i>Sacrificium</i> nostrum sola caritas reddit Deo acceptum.	102
<i>Sadducæorum</i> error de resurrectione mortuorum.	177

- Sal* verbi sapientiam designat. 40. Sine pace, non virtutis est donum, sed damnationis argumentum. 160
- Salomon* prosperis rebus male utens in idololatriam cadit. 184
- Salus*. Saluti propriæ & proximorum procurandæ incumbendum. 14. Salute corporis ad bene operandum uti debemus. 113. Salus mentis est corporis infirmitas. 117
- Samaritani* vino simul & oleo vulnera curantis exemplum sequantur pastores. 53
- Sanctus*. Regina Sanctorum potestas. 36. Provida Sanctorum discretio per nasum Ecclesiæ exprimitur. 212
- Sani* quomodo sint admonendi. 113
- Sapientes* quomodo monendi sint. 92. Cor sapientum sibi constat, secus cor stultorum. 141
- Sapientia* deserit, quos diu reuocantes vocavit. 113. Sapiens Dei stultitia, & stulta mundi sapientia. 90. Sapientia quæ desursum est, quomodo pudica & pacifica. 167
- Sartago* frixuram mentis significat. 73. Sartaginem ferream murum poni prophetam inter & civitatem quid sit. *Ibid.*
- Saul* humilis culmen regiminis fugit, in regimine positus intumuit. 9. Per humilitatem prælatus est, per superbiam reprobatus. 48. Saulis à spiritu malo agitati vesaniam David cithara sedabat. 84. Per Saulem potentium elatio signatur. *Ibid.* Et mali pastores. 90. Saul ventrem purgans, quid significet. *Ibid.*
- Saulus*; vide *Paulus*.
- Scandali* occasionem infirmis præbere, omnino vitandum. 225
- Scripturæ S.* Quomodo admonendi, qui Scripturam S. non recte intelligunt. 169. Hanc hæretici in sacrificium Sathanæ vertunt. 170
- Secare* prægnantes Galaad, quid sit. 169
- Securim* de manu fugere, & ferrum de manubrio profilire, quid sit. 75
- Securitas* incauta pœnitentibus cavenda. 198
- Securitatis malum. 234. Securitas de meritis, animæ corruptela. 205
- Sedere*. Prædicatores futuros in civitate sedere, quid sit. 179
- Segor* civitas fugientem salvat infirmum. 187. In ea

INDEX

- parva civitate conjuges ab ignibus quomodo deferuntur. *ibid.*
- Semen.* Vir feminis fluxum patiens, quid significet. 41
- Senex.* Senes quomodo admonendi. 82
- Sentina* latenter excrescens hoc agit, quod patenter procella sæviens. 214
- Sepulchrum.* Sepulchris dealbatis similes sunt hypocrytæ. 223
- Sermo* Sacerdotum discretionis & sapientiæ sale conditur. 40. Sermo doctorum pro qualitate audientium debet formari. 79
- Sermocinari* Deo, quid sit. 111
- Serpentis* astutia columbæ simplicitate temperanda. 108
- Servus.* Quomodo admonendi sint servi. 91
- Severitas* admixtam habeat lenitatem. 53
- Sibilus* lenis equos mitigans, catulos instigans, quid significet. 78
- Sichem* filius Hemor Dinam vi opprimens, typus diaboli animam negligentem corrumpentis. 198
- Sidon* quomodo per vocem maris ad verecundiam adducatur. 195
- Silentium* quandoque noxium, quandoque necessarium. 125
- Simplices* quomodo admonendi. 108
- Simplicitati* prudentia jungenda. *ibid.*
- Sinistra.* Divitiæ & gloria quare in sinistra ponantur. 181
- Sodomam* ardentem fugere, quid sit. 187- Sodoma suum peccatum prædicavit. 207
- Somnum* oculis dare, quid sit. 88
- Spes.* Non modo spe ad res, sed etiam rebus ad spem trahimur, ut ad fidem æternorum certius roboremur. 182
- Spiritus S.* cur visus fuerit in columbæ & ignis specie. 133. Qui Spiritu S. repletur, mansuetudini zelum conjungit. *ibid.*
- Spiritus* maligni quomodo dicantur alieni. 114. 173
- Spondere* pro amico, quid sit. 88
- Stannum* quid significet. 122
- Stare* nemo potest in via virtutis. 220. In alto stantes casum timeant. 193
- Sultorum* cor sibi met ipsi dissimilis est. 141
- Subdi-*

Subditus. Subditorum culpæ Pastoris imperitia & vitia tribuuntur. 5. Subditi admonendi, ut humiliter subjaceant. 86

Superbia hominem in belluam vertit. 12. Rectitudinis amorem mentitur. 137. Abſtinentiæ infidiatur. 144. Quod vulneravit elatio ſuperbiæ, curet abjectio humilis vitæ. 206

Superbire. Qui humi jacens ſuperbit, exaltatus humilitatem non poteſt addiſcere. 20. Contra naturam ſuperbire eſt, ab æquali velle timeri. 47

Superbus eſt imitator diaboli. 137

*Superhumera*le quo Sacerdos ornatur, quid ſignificet. 35

Superſtitioni cur Paulus humilitatis ſpeciem jungat. 144

Surdo maledicere, quid ſit. 226

Sus lota in volutabro luti, quid ſignificet. 102

T.

Taciturni quomodo ſint monendi. 123. Vide *Silentium*.

Talentum abſcondentis pœna. 175

Templum. In conſtructione templi Salomonis lapides alibi dolati, quid ſignent. 116

Temporalia bona calamitatis ſunt ſolatia, non præmia. 180

Tenaces inſtar ficulneæ terram ſine fructu occupantis, inutiliter ſervant, quæ multis prodeſſe poterant. 156

Tentatio. Humanum eſt, tentationem in corde perpeti, dæmoniacum, in certamine tentationis ſuperari. 27. Tentationes diaboli per ventum ſignantur. 130. Tentationi aliquando ex ratione, aliquando ex deliberatione reſiſtitur. 199. 200. Juſti ſæpe innoxie tentantur. 203. Tentationes præviſæ, minoris ſunt virtutis, quando præſentes. 212. Creſcente virtute creſcit & tentatio. 72

Tepidus à calore per teporem reditur ad frigus. 221

Tergum. Quomodo Deus peccatorem poſt tergum admonuit. 192. Terga in Dei faciem mittere, quid ſit. 193

Terminum ſuum dilatare, quid ſit. 169

Terra cunctis hominibus communis, omnibus communiter profert alimenta. 155

Terrenarum rerum cura ab animarum Reſtoribus fugienda. 55

Terrorem ſubditis quando incutere debeant Prælati. 47

INDEX

<i>Timor</i> hominis, non in homines, sed in bruta animantia constituitur. <i>Ibid.</i> Contra naturam superbire est, ab æquali velle timeri. <i>Ibid.</i> Ignorat mens gratiam libertatis, quam ligat servitus timoris. 120. Qui sint timores nocturni. 211	
<i>Timothei</i> zelum Paulus moderatur. 133	
<i>Tintinnabula</i> quibus Sacerdos tabernaculum ingrediens ambiebat, quid significant. 39	
<i>Titus</i> cæteroquin mansuetus à Saulo exstimulatur. 133	
<i>Torpor</i> mansuetudini vicinus. 132	
<i>Tranquillitas</i> temporalis sæpe causa est, ut æterna non inquiratur. 162	
<i>Tribulatio</i> vitia non expurgans, animum obduratum ostendit. 122	
<i>Tristes</i> quomodo sint admonendi. 86	
<i>Tritici</i> mensura verbi modum significat. 232	
<i>Tympanum.</i> Deum in tympano, sed non in choro laudare, quid sit. 160	

V.

<i>Valetudo.</i> Vide <i>salus</i> .	
<i>Vasa</i> Domini qui ferre dicantur. 31	
<i>Vectes</i> de lignis Sethim deaurati, & circuli arcae inferendi, quid significant. 77	
<i>Venia</i> peccatorum facilis. 201	
<i>Venter</i> mentis figura est. 118. Significatur nomine principis coquorum. 143. Ventri serviens vitiorum, laqueis adstringitur. 145	
<i>Ventus</i> quid significet. 130	
<i>Verbosi</i> quomodo monendi sint. 126	
<i>Verbum.</i> Inter humana verba cor defluit. 76. Oris sui verbis illaqueari, quid sit. 88. Ab otiosis verbis ad noxia pervenitur. 127. Verbum otiosum quid sit. 128	
<i>Verecandi</i> quomodo admonendi sint. 94	
<i>Veritas.</i> Nihil ad dicendum veritate facilius. 109	
<i>Versipelles</i> quomodo sint admonendi. <i>Ibid.</i>	
<i>Vestimenta</i> Sacerdotis quid significant. 39	
<i>Victores</i> in campo intra mœnia quinam capiantur. 104	
<i>Vigilantiæ</i> lorica nudatum pectus jaculis patet. 209	
<i>Vinum</i> quid significet. 54. Quomodo Dominus vinum suum nobis præstet. 170	

<i>Viri</i> quomodo sint admonendi.	82
<i>Virga</i> quid significet.	54
<i>Virginitas</i> humilitati sit conjuncta. 195. Verbum est, quod non omnes capiunt.	194
<i>Virgo.</i> Virgines dicuntur Eynuchi. <i>Ibid.</i> Quomodo monendi, qui peccata carnis experti.	190
<i>Virtus.</i> Quæ virtutum munitiones necessariae. 72. Virtutes animæ per luxuriam destruuntur. 144. Priusquam virtutes inserantur, vitia sunt extirpanda. 218. In via virtutis regredi periculosissimum. 221. Vitia plerumque virtutes se esse mentiuntur.	66. 137
<i>Vita</i> activa & contemplativa. Per hanc Deo, per illam proximis vacamus.	16
<i>Vitium.</i> Qui à vitiis non abstinere, diabolo facit dedicationem. 114. Vitia quædam prudenter à Pastore dissimulanda, sed quia dissimulantur, indicanda. 67. Ab increpandis vitiis quiescere, quanta culpa. 163. Vitia oppositis medicamentis curanda. 205. Vitium in quo maxime periclitamur, acrius, etiam aliis dissimulatis, impugnandum. 230. Sic vitia curanda, ut Pastor non inflectat subditum in opposita. 228. Dum vitium virtus creditur, sine metu culpa cumulatur. 132	
<i>Ultio.</i> Aliqui non statim, sed diu post illatas injurias ultionem inquirunt. 103. Hi quibus similes sint. 104	
<i>Vocare.</i> Sapientia deserit, quos diu renuentes vocavit. 113. Humanum genus ante peccatum Deus quomodo monuit, & post peccatum quomodo vocet.	192
<i>Voluntas</i> propria ad lætitiā pertinet.	145
<i>Volum</i> castitatis illicitum reddit voventi conjugium. 190. Qui bonum majus subire proposuit, bonum minus, quod licuit, illicitum facit.	<i>Ibid.</i>
<i>Vulnera</i> animorum difficilius curantur, quam vulnera corporum. 4. Mala abstergit livor vulneris. 118. Vulnera clausa plus cruciant. 125. Peccant, qui dum cognoscunt vulnera mentium, curare ea negligunt sectione verborum. 174. Qui dolorem non sentit vulneris, remedia non requirit salutis.	217
<i>Uxorem</i> defuncti fratris accipere renuens, quid significet. 13. Mulierem sperare in faciem nolentis se accipere, quid sit. <i>Ibid.</i> Uxorem quasi non habendo habere, quid sit.	185

Lehrwerkstätte
Münchheim
am bei Günzburg

Lehrwerkstätte
asheim
en bei Glinzhorn

Lehrwerkstätte
Machheim
bei Göttingen

Gregor

Sancti Gregorii Papae I. Cognomento Magni Liber Regulae Pastoralis
Accessit In Fine Anonymi Formula Praelatorum

Augustae Vindelicorum 1767

P.lat. 2320 e

urn:nbn:de:bvb:12-bsb10744372-5

VD18 14844656-001